ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

ΓΕΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ & ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Βοηθός Εργοθεραπείας

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΣΑΕΚ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Βοηθός Εργοθεραπείας

ΣΑΕΚ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2026

ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ «ΒΟΗΘΟΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ»

Συγγραφική ομάδα
Ελένη Σιέττου
Αλεξάνδρα Αναλυτή
Αναστασία Μαυρίδου
Μιχαλίτσα Σακελλαρίδου
Ελένη Καρανάσιου
Γεώργιος Δαμασκηνίδης

Σύμβουλος μεθοδολογίας ανάπτυξης του εκπαιδευτικού εγχειριδίου
Παναγιώτης Παπαδημητρίου

Γλωσσική επιμέλεια
Εκδόσεις Σοκόλη

Σχεδιασμός-σελιδοποίηση
Mr. Moschos / WINK DESIGN

Το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού εγχειριδίου της ειδικότητας διαμορφώθηκε από τη συγγραφική ομάδα με βάση μεθοδολογικές προδιαγραφές και ειδικά πρότυπα που επεξεργάστηκε το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ στο πλαίσιο της Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» (κωδικός ΟΠΣ [MIS] 5069281) του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020», που υλοποιήθηκε με σύμπραξη των κοινωνικών εταίρων και, ειδικότερα, από το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (επικεφαλής εταίρο της κοινοπραξίας), το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, το ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, το ΚΑΕΛΕ/ΕΣΕΕ, το ΙΝΣΕΤΕ και τον ΕΟΠΠΕΠ, και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Κ.Τ.). Το παρόν εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αναπτύχθηκε με την ευθύνη του ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, τα επιστημονικά στελέχη του οποίου παρακολούθησαν και υποστήριξαν τον συντονισμό του έργου σε όλες του τις φάσεις.

Περιεχόμενα

1		Πρόλογος	7
2		Εισαγωγή	9
Α		**Περιγραφή ειδικότητας**	**11**
1		Τίτλος της ειδικότητας και ομάδα προσανατολισμού	11
1 . 1		Τίτλος ειδικότητας	11
1 . 2		Ομάδα προσανατολισμού (επαγγελματικός τομέας)	11
2		Συνοπτική περιγραφή ειδικότητας	12
2 . 1		Ορισμός ειδικότητας	12
2 . 2		Αρμοδιότητες/Καθήκοντα	12
2 . 3		Προοπτικές απασχόλησης στον κλάδο ή τομέα	13
2 . 4		Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης	13
Β		**Σκοπός και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας**	**15**
1		Σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας	15
2		Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης	16
Γ		**Βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές και αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης**	**20**
1		Ωρολόγιο πρόγραμμα	21
2		Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης	23
2 . 1		**ΕΞΑΜΗΝΟ Α΄**	**23**
2 . 1 . Α		ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ	23
2 . 1 . Β		ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ	30
2 . 1 . Γ		ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΗΣ	36
2 . 1 . Δ		ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	45
2 . 1 . Ε		ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	51
2 . 1 . ΣΤ		ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	59
2 . 1 . Ζ		ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ	67

2 . 2 ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄ 76

2 . 2 . Α ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ 76

2 . 2 . Β ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 82

2 . 2 . Γ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ 88

2 . 2 . Δ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ 95

2 . 2 . Ε ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ 103

2 . 2 . ΣΤ ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 112

2 . 2 . Ζ ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ 120

2 . 2 . Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ 129

2 . 3 ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄ 139

2 . 3 . Α ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 139

2 . 3 . Β ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 147

2 . 3 . Γ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ 155

2 . 3 . Δ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΗΣ 164

2 . 3 . Ε ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ 170

2 . 3 . ΣΤ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 177

2 . 3 . Ζ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 182

2 . 3 . Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ 188

2 . 4 ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄ 198

2 . 4 . Α ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ 198

2 . 4 . Β ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 205

2 . 4 . Γ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 212

2 . 4 . Δ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ 219

2 . 4 . Ε ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 225

2 . 4 . ΣΤ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ 234

2 . 4 . Ζ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ 240

3 Διδακτική μεθοδολογία 250

4 Υγεία και ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης 253

4 . 1 Βασικοί κανόνες υγείας και ασφάλειας 253

4 . 2 Μέσα ατομικής προστασίας 254

Δ Προδιαγραφές υλοποίησης πρακτικής άσκησης 255

1 Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης 256

2 Οδηγίες για τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η 258

2 . 1 Προϋποθέσεις εγγραφής στο πρόγραμμα πρακτικής άσκησης 258

2 . 2 Δικαιώματα και υποχρεώσεις του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης 258

2 . 3 Φορείς υλοποίησης πρακτικής άσκησης 260

3		Ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της πρακτικής άσκησης	261
4		Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της πρακτικής άσκησης	262
5		Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος πρακτικής άσκησης	268
5 . 1 . Α		ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	268
5 . 1 . Β		ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	269
5 . 1 . Γ		ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΡΧΕΙΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	270
5 . 1 . Δ		ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	270
5 . 1 . Ε		ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ	271
5 . 1 . ΣΤ		ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ	272
5 . 2		Μεθοδολογία υλοποίησης πρακτικής άσκησης	273
		Βιβλιογραφία	**275**
Α		Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με την ειδικότητα	276
Β		Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων	286
Γ		Σχετική εθνική νομοθεσία	289

1 | Πρόλογος

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο της ειδικότητας «Βοηθός Εργοθεραπείας» αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» [κωδικός ΟΠΣ (MIS) 5069281], η οποία υλοποιήθηκε με σύμπραξη των κοινωνικών εταίρων, και, ειδικότερα από το ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ (επικεφαλής εταίρο της κοινοπραξίας), το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, το ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, το ΚΑΕΛΕ/ΕΣΕΕ, το ΙΝΣΕΤΕ και τον ΕΟΠΠΕΠ, και συγχρηματοδοτήθηκε από το ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση».

Το έργο αυτό αποτέλεσε μια ολοκληρωμένη παρέμβαση για τη βελτίωση και ενίσχυση του θεσμού της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης σε μία περίοδο κατά την οποία, περισσότερο από ποτέ, το αίτημα της διασύνδεσής του με την αγορά εργασίας είναι επιτακτικό και επίκαιρο. Ιδιαίτερα, μετά τη μακρά περίοδο οικονομικής κρίσης και ύφεσης την οποία αντιμετώπισε η ελληνική κοινωνία, αλλά και τις συνέπειες από την πανδημική κρίση Covid-19, οι αναδυόμενες προκλήσεις καθιστούν αναγκαία στοχευμένα μέτρα εκσυγχρονισμού του θεσμού. Το συγκεκριμένο έργο αποτέλεσε μία συστηματική προσπάθεια αντιμετώπισης χρόνιων αδυναμιών του πεδίου, αναβάθμισης του επιπέδου των παρεχόμενων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, και βελτίωσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων που απορρέουν από την επαγγελματική κατάρτιση σε συγκεκριμένες ειδικότητες.

Εμπερικλείοντας μια καινοτόμο δέσμη αλληλοσυμπληρούμενων δράσεων, μεθόδων και πρακτικών επιδίωξε να συμβάλει με πολλαπλασιαστικό τρόπο στην ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του πεδίου της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του έργου:

- Διεξήχθη ποιοτική έρευνα με στόχο τη διερεύνηση των χαρακτηριστικών και της δυναμικής που διέπει το πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας και στον ευρωπαϊκό χώρο, με στόχο τη διαμόρφωση σχετικών προτάσεων πολιτικής.

- Αναπτύχθηκαν:
  - Επικαιροποιημένοι «οδηγοί κατάρτισης» για 130 ειδικότητες αρχικής κατάρτισης,
  - Αντίστοιχα εκπαιδευτικά εγχειρίδια, για την υποστήριξη της κατάρτισης/εκπαίδευσης των σπουδαστών/-τριών,
  - Συναφείς τράπεζες θεμάτων για κάθε ειδικότητα.

- Το σύνολο των παραπάνω στηρίχθηκε σε ένα ενιαίο μεθοδολογικό πλαίσιο, μέσω του οποίου επιδιώχθηκε η σύνδεση της κοινωνικής εμπειρίας της εργασίας, της εκπαί-

δευσης και της πιστοποίησής της λαμβάνοντας υπόψη του το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, καθώς και τις ιδιαιτερότητες του πεδίου της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης.

- Τέλος, με γνώμονα την ενίσχυση της θετικής επενέργειας του έργου σε θεσμικό επίπεδο αναπτύχθηκε μια μεθοδολογία ευέλικτης τακτικής περιοδικής επανεξέτασης και επικαιροποίησης των περιεχομένων των οδηγών κατάρτισης, των εγχειριδίων και των τραπεζών θεμάτων, ώστε αυτά να βρίσκονται –κατά το δυνατόν– σε αντιστοιχία με τα νέα τεχνολογικά, οργανωσιακά, εργασιακά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των εκπαιδευομένων.

2 | Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο, εκκινώντας από την περιγραφή της ειδικότητας, εστιάζεται στο αναλυτικό περιεχόμενο και τις βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές ενός προγράμματος κατάρτισης στην ειδικότητα «Βοηθός Εργοθεραπείας». Στοχεύει στην ενημέρωση του συνόλου των συντελεστών του λαμβάνοντας υπόψη τα περιεχόμενα των καθηκόντων και τις ιδιαιτερότητές της, καθώς και τους ισχύοντες θεσμικούς περιορισμούς στο πεδίο.

Απευθύνεται κυρίως στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, αλλά και στους/στις εκπαιδευτές/-τριες των προγραμμάτων αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης. Επιπλέον, αποτελεί ένα χρήσιμο εγχειρίδιο για τα στελέχη σχεδιασμού, τους σχετικούς φορείς υλοποίησής τους –τις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης–, αλλά και για το σύνολο των υπόλοιπων δυνητικών συντελεστών ενός προγράμματος αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, ιδιαίτερα για όσους/-ες συμμετέχουν στην υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Το εγχειρίδιο αυτό αποτελεί μία συστηματική βάση η οποία περιλαμβάνει βασικά στοιχεία για την κατανόηση του πεδίου της συγκεκριμένης ειδικότητας, αλλά κυρίως εστιάζεται στην ανάλυση των μαθησιακών ενοτήτων και των εκπαιδευτικών προδιαγραφών της θεωρητικής και της εργαστηριακής κατάρτισης, καθώς και την υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Στην κατεύθυνση αυτή, για το κάθε πρόγραμμα αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης το οποίο δύναται να υλοποιηθεί, είναι απαραίτητο να ληφθούν συστηματικά υπόψη τα εκπαιδευτικά περιεχόμενα αλλά και οι μεθοδολογικές προδιαγραφές που περιλαμβάνονται.

Ειδικότερα, το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αποτελείται από τέσσερα (Α΄-Δ΄) Μέρη.

- **Το Μέρος Α΄ παρέχει συνοπτικά τις πληροφορίες που αφορούν την περιγραφή της ειδικότητας.**
  Περιλαμβάνει την περιγραφή της ειδικότητας, των κύριων εργασιακών καθηκόντων της, των προοπτικών απασχόλησης σε αυτήν, ενώ γίνεται αναφορά σε βασικές πηγές πληροφόρησης σε σχέση με την ειδικότητα.

- **Το Μέρος Β΄ εστιάζεται στον καθορισμό των ευρύτερων αλλά και των επιμέρους ενοτήτων προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων του προγράμματος κατάρτισης.**
  Αναφέρεται στις δραστηριότητες που θα είναι σε θέση να επιτελέσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μετά το πέρας της συνολικής κατάρτισής τους στη συγκεκριμένη ειδικότητα.

- **Το Μέρος Γ΄ εστιάζεται στο περιεχόμενο και τη διάρθρωση του προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης, καθώς και σε βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές υλοποίησής του.**
  Το Μέρος Γ΄ περιλαμβάνει το ωρολόγιο πρόγραμμα, την περίληψη, τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, τις ώρες διδασκαλίας ανά εβδομάδα, τις βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά, ένα κείμενο αναφοράς και τις προτεινόμενες πηγές μελέτης κάθε μαθησιακής ενότητας. Επιπλέον, αναφέρεται στην προτεινόμενη διδακτική μεθοδολογία, καθώς και σε σημαντικές πληροφορίες που αφορούν την υγεία και την ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης.

- **Το Μέρος Δ΄ εστιάζεται στην περιγραφή του περιεχομένου, των χαρακτηριστικών και των προδιαγραφών υλοποίησης της πρακτικής άσκησης.**
  Περιλαμβάνεται η περιγραφή του θεσμού της πρακτικής άσκησης και παρέχονται χρήσιμες οδηγίες για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες και τους/τις εκπαιδευτές/-τριες στον χώρο εργασίας. Στα περιεχόμενα συγκαταλέγονται, επίσης, οι ενότητες μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης, ενδεικτικές εργασίες τις οποίες θα εκτελέσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, καθώς και οι ειδικές προδιαγραφές υλοποίησης που αφορούν τον εξοπλισμό. Αναλύονται οι ενότητες μαθησιακών αποτελεσμάτων, ενώ προτείνονται βασικές μεθοδολογικές αρχές για την υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο και η τράπεζα θεμάτων της ειδικότητας συνδέονται οργανικά με τον αντίστοιχο οδηγό κατάρτισης της ειδικότητας (Καρύδης κ.ά., 2022).

Για τη συγγραφή της μεθοδολογίας ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων συνεργάστηκαν οι Ρένα Βαρβιτσιώτη, Ελένη Θεοδωρή, Κωνσταντίνος Μαρκίδης και Δέσποινα Μπαμπανέλου, η οποία ανέλαβε και τη συντακτική της επιμέλεια. Αυτή εκπονήθηκε στο πλαίσιο της «Οριζόντιας Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας» της εν λόγω Πράξης «ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΟΔΗΓΩΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΙΕΚ)» και με βάση μία κατάλληλα προσαρμοσμένη εκδοχή του προτύπου ανάπτυξης εκπαιδευτικών υλικών του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Γούλας, Μαρκίδης & Μπαμπανέλου, 2021).

Α

Περιγραφή ειδικότητας

1 | Τίτλος της ειδικότητας και ομάδα προσανατολισμού

1.1 • Τίτλος ειδικότητας

«Βοηθός Εργοθεραπείας».

1.2 • Ομάδα προσανατολισμού (επαγγελματικός τομέας)

Η ειδικότητα ανήκει στην ομάδα προσανατολισμού «Υγείας και Πρόνοιας».

2 | Συνοπτική περιγραφή ειδικότητας

2.1 • Ορισμός ειδικότητας

Ο/Η «Βοηθός Εργοθεραπείας» συνεργάζεται με τον/την εργοθεραπευτή/-τρια για τη θεραπεία ατόμων τα οποία δυσκολεύονται να εκτελέσουν έργα και Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής (ΔΚΖ) ή και δυσκολίες στην ισότιμη κοινωνική συμμετοχή, λόγω ασθενειών, δυσλειτουργιών και αναπηριών. Πιο αναλυτικά πρόκειται για ψυχικές, αναπτυξιακές, κινητικές, νευρολογικές, αισθητηριακές και γνωστικές διαταραχές ή για άτομα με κοινωνικούς περιορισμούς, όπως για παράδειγμα τρίτης ηλικίας, φυλακισμένους, εξαρτημένους κ.ά.

Ο/Η βοηθός εργοθεραπείας απασχολείται σε διάφορα πλαίσια του ιδιωτικού ή δημόσιου τομέα, όπου υπάρχει παρουσία εργοθεραπευτή/-τριας, πτυχιούχου Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, επικουρώντας και υποβοηθώντας το έργο του.

2.2 • Αρμοδιότητες/Καθήκοντα

Ο/Η «Βοηθός Εργοθεραπείας» ασκεί (ενδεικτικά και όχι περιοριστικά) τις παρακάτω αρμοδιότητες/καθήκοντα, υπό την εποπτεία ή επίβλεψη του/της υπευθύνου εργαστηρίου:

- Οργανώνει την προμήθεια των απαραίτητων υλικών,
- Φροντίζει για την καθαριότητα και απολύμανση των χώρων θεραπείας και τακτοποιεί τον εξοπλισμό,
- Δημιουργεί θεραπευτικές σχέσεις με τους/τις λήπτες/-τριες υπηρεσιών υγείας,
- Εφαρμόζει τεχνικές εργοθεραπείας στους/στις θεραπευόμενους/-ες,
- Βοηθά τους/τις χρήστες/-τριες υγειονομικής περίθαλψης να αποκτήσουν αυτονομία και λειτουργικότητα στο βέλτιστο επίπεδο,
- Διασφαλίζει τη μεταφορά των χρηστών/-τριών υγειονομικής περίθαλψης στον χώρο θεραπείας,
- Χρησιμοποιεί δραστηριότητες θεραπευτικές και αυτοφροντίδας που έχουν σχεδιαστεί για τη βελτίωση της λειτουργικότητας του/της θεραπευομένου/-ης,
- Βοηθά στην εκτέλεση σωματικών ασκήσεων στους/στις θεραπευόμενους/-ες,
- Επιδεικνύει στους/στις θεραπευόμενους/-ες πώς να χρησιμοποιούν εξοπλισμό που μπορεί να διευκολύνει ορισμένες ΔΚΖ,
- Παρακολουθεί την απόδοση των ωφελουμένων και παρέχει ενθάρρυνση,
- Εκπαιδεύει τους/τις ωφελούμενους/-ες σε δεξιότητες και τεχνικές ενός θεραπευτικού προγράμματος,
- Εκτελεί εργασίες γραφείου όπως η απάντηση στα τηλέφωνα και ο προγραμματισμός ραντεβού,

- Καταγράφει την πρόοδο, τις στάσεις και τη συμπεριφορά των ωφελουμένων,
- Τηρεί ακριβή αρχεία θεραπείας ασθενών και βοηθά στη συλλογή πληροφοριών και ιστορικού των θεραπευομένων,
- Συμμετέχει σε συναντήσεις για την ανασκόπηση των θεραπειών και της προόδου των ωφελουμένων,
- Συμμετέχει σε μαθήματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης προσωπικού,
- Ακολουθεί τις οδηγίες του/της εργοθεραπευτή/-τριας για αποκατάσταση και συνεργάζεται μαζί του/της, καθώς και με τη διεπιστημονική ομάδα του πλαισίου,
- Εκτελεί το έργο του εφαρμόζοντας τους κανόνες δεοντολογίας του επαγγέλματος.

2.3 • Προοπτικές απασχόλησης στον κλάδο ή τομέα

Ο/Η κάτοχος διπλώματος της ειδικότητας «Βοηθός Εργοθεραπείας» μπορεί να εργαστεί σε:

- Νοσοκομεία (Γενικά, Ορθοπεδικά, Παιδιατρικά, Ψυχιατρικά),
- Κλινικές,
- Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια περίθαλψη,
- Δομές για ηλικιωμένους/-ες,
- Γηροκομεία,
- Κέντρα Αποκατάστασης,
- Κέντρα Αναπτυξιακά,
- Δομές Κοινοτικής Ψυχικής Υγείας,
- Κέντρα Απεξάρτησης
- Σχολεία όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
- Ειδικά σχολεία,
- Βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς,
- Κατασκηνώσεις και κατασκηνώσεις ΑΜΕΑ,
- Καταστήματα κράτησης/φυλακές,
- Θεραπευτήρια,
- Ιδρύματα χρόνιων παθήσεων,
- Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς σχετικούς με την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση.

2.4 • Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης

- Ευρωπαϊκή Ταξινόμηση Ικανοτήτων, Δεξιοτήτων και Επαγγελμάτων: https://esco.ec.europa.eu/en/classification/occupation?uri=http%3A%2F%2Fdata.europa.eu%2Fesco%2Foccupation%2F82cbe20d-967c-4161-9ecd-eafc724d171c
- ΦΕΚ ίδρυσης ειδικότητας βοηθού εργοθεραπείας: https://www.minedu.gov.gr/publications/docs2018/N_4186_2013_fek193.pdf

- Επαγγελματικό περίγραμμα βοηθού εργοθεραπείας: https://www.cambridgehealth.edu/career-profile-occupational-therapy-assistant/
- Επαγγελματικό περίγραμμα βοηθού εργοθεραπείας: https://www.shrm.org/resourcesandtools/tools-and-samples/job-descriptions/pages/occupational-therapist-assistant.aspx
- Επαγγελματικό περίγραμμα βοηθού εργοθεραπείας: https://www.bls.gov/ooh/healthcare/occupational-therapy-assistants-and-aides.htm
- Επαγγελματικό περίγραμμα βοηθού εργοθεραπείας: https://www.betterteam.com/occupational-therapy-assistant-job-description
- Επαγγελματικό περίγραμμα βοηθού εργοθεραπείας: https://ergonesti.eoppep.gr
- Αναλυτή, Α., Σιέττου, Ε., Τσεγγελίδου, Ε., Βέργου, Η., Σταφυλίδης, Α. & Παπαδημητρίου, Π. (2024). *Επαγγελματικό Περίγραμμα: «Βοηθός Εργοθεραπείας»*. Αθήνα: ΕΟΠΠΕΠ.

Β

Σκοπός και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας

1 | Σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας

Ο βασικός σκοπός του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας είναι να προετοιμάσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία στην ειδικότητα «Βοηθός Εργοθεραπείας». Επιδιώκεται, μέσω της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης αλλά και της πρακτικής άσκησης ή της μαθητείας, να αποκτήσουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες για την άσκηση της ειδικότητας «Βοηθός Εργοθεραπείας».

Ο/Η απόφοιτος/-η της ειδικότητας των ΣΑΕΚ «Βοηθός Εργοθεραπείας» διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που έχει αποκτήσει κατά τη διάρκεια της κατάρτισής του, οι οποίες τον/την καθιστούν ικανό/-ή να εργαστεί, υπό την παρουσία του/της εργοθεραπευτή/-τριας, επικουρώντας το έργο που προσφέρεται σε άτομα κάθε ηλικίας που εμφανίζουν δυσλειτουργίες ή αναπηρίες, οι οποίες περιορίζουν την εκτέλεση των έργων και των δραστηριοτήτων της καθημερινής τους ζωής και εμποδίζουν την ισότιμη κοινωνική τους συμμετοχή.

2 | Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης

Οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που θα αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατά τη διάρκεια της κατάρτισής τους οργανώνονται σε ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων που καλύπτουν το σύνολο του προγράμματος κατάρτισης της ειδικότητας.

Πιο συγκεκριμένα, για την ειδικότητα «Βοηθός Εργοθεραπείας», διακρίνουμε τις παρακάτω ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων:

α) «Αξιοποίηση και εφαρμογή των βασικών εννοιών της εργοθεραπείας, της ιατρικής επιστήμης και των επιστημών που σχετίζονται με την εργοθεραπεία»

β) «Συμμετοχή στον σχεδιασμό και την εκτέλεση του εργοθεραπευτικού προγράμματος»

γ) «Οργάνωση και καταγραφή αρχείων»

δ) «Εκτέλεση τεχνικών εργοθεραπείας»

ε) «Οργάνωση του χώρου θεραπειών»

στ) «Εφαρμογή των δεοντολογικών αρχών του επαγγέλματος»

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζονται τα επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ανά ενότητα που προσδιορίζουν με σαφήνεια όσα οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα γνωρίζουν ή/και θα είναι ικανοί/- ές να πράττουν, αφού ολοκληρώσουν το πρόγραμμα κατάρτισης της συγκεκριμένης ειδικότητας.

Πίνακας 1 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
Α. «Αξιοποίηση και εφαρμογή των βασικών εννοιών της εργοθεραπείας, της ιατρικής επιστήμης και των επιστημών που σχετίζονται με την εργοθεραπεία»	• Χρησιμοποιούν τους όρους της εργοθεραπείας βάσει της επιστημονικής ορολογίας, • Συσχετίζουν τις γνώσεις τους γύρω από τις βασικές ανατομικές δομές του ανθρώπινου σώματος και της κινησιολογίας με την πρακτική εφαρμογή τους, • Εφαρμόζουν τις θεμελιώδεις αρχές της ψυχολογίας επικοινωνώντας και αλληλεπιδρώντας με τον/τη θεραπευόμενο/-η.

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 1 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
Β. «Συμμετοχή στον σχεδιασμό και την εκτέλεση του εργοθεραπευτικού προγράμματος»	• Μετακινούν τον/τη θεραπευόμενο/-η τοποθετώντας τον/τη στην κατάλληλη θέση στον χώρο της θεραπείας, • Συνεισφέρουν στην κατασκευή θεραπευτικών βοηθημάτων, ναρθήκων και προσαρμογών, υποβοηθώντας τον/την εργοθεραπευτή/-τρια, • Επιδρούν σε ομαδικά και ατομικά προγράμματα παρέμβασης σύμφωνα με το πρόγραμμα του θεραπευτικού πλαισίου.
Γ. «Οργάνωση και καταγραφή αρχείων θεραπείας»	• Διατηρούν τον φάκελο του/της θεραπευομένου/-ης καταγράφοντας το ιστορικό του/της έντυπα ή ηλεκτρονικά, • Ενημερώνουν το αρχείο της παρέμβασης παρακολουθώντας την εξέλιξη της πορείας του/της θεραπευομένου/-ης κατά τη διάρκεια των συνεδριών.
Δ. «Εκτέλεση τεχνικών εργοθεραπείας»	• Χρησιμοποιούν τον απαιτούμενο τεχνολογικό εξοπλισμό κατά τη διάρκεια της συνεδρίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του/της θεραπευομένου/-ης, • Εκπαιδεύουν τον/τη θεραπευόμενο/-η σε τεχνικές αυτοφροντίδας και δραστηριοτήτων καθημερινής ζωής, συμπράττοντας με τον/την εργοθεραπευτή/-τρια, • Ακολουθούν το πρόγραμμα των θεραπευτικών συνεδριών σύμφωνα με τη λειτουργία του εκάστοτε θεραπευτικού πλαισίου, • Εφαρμόζουν θεραπευτικές τεχνικές, εντός καθορισμένων πλαισίων σύμφωνα με τις οδηγίες του/της εργοθεραπευτή/-τριας, • Χρησιμοποιούν τις υποστηρικτικές τεχνολογίες κατά τη διάρκεια του θεραπευτικού προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τον σχεδιασμό του θεραπευτικού προγράμματος.
Ε. «Οργάνωση του χώρου θεραπειών»	• Προβάλλουν τις δεοντολογικές αρχές που διέπουν την ειδικότητα της εργοθεραπείας, • Τηρούν την αρχή της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου του κάθε περιστατικού, σύμφωνα με τις δεοντολογικές αρχές, • Αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των θεραπευομένων, σεβόμενοι/-ες τις ιδιαιτερότητές τους,

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 1 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
« συνέχεια **Ε. «Οργάνωση του χώρου θεραπειών»**	• Αναπτύσσουν σχέσεις εμπιστοσύνης με τους/τις θεραπευόμενους/-ες αξιοποιώντας τη θεραπευτική σχέση, • Προστατεύουν την αξιοπρέπεια των θεραπευομένων ενεργώντας με σεβασμό και ενσυναίσθηση, • Αναγνωρίζουν την έκταση και τους περιορισμούς των ικανοτήτων και των γνώσεών τους, αναλαμβάνοντας μόνο τα καθήκοντα για τα οποία έχουν αξιολογηθεί και είναι αρμόδιοι/-ες για την εκτέλεσή τους, • Αναγνωρίζουν τη θέση και την επαγγελματική ευθύνη του/της επιβλέποντα/-ουσας εργοθεραπευτή/-τριας, ακολουθώντας τις οδηγίες και υποδείξεις του/της, • Επιδεικνύουν σεβασμό στις αξίες και τη διαφορετικότητα ατόμων από άλλες εθνικές ομάδες, κουλτούρες και πολιτισμούς, επιδεικνύοντας ωριμότητα και υπομονή, • Ενεργούν βάσει των κατάλληλων εργασιακών δεξιοτήτων και της επαγγελματικής κουλτούρας, τηρώντας τους κανόνες του εκάστοτε πλαισίου.
Στ. «Εφαρμογή των δεοντολογικών αρχών του επαγγέλματος» συνέχεια »	• Προβάλλουν τις δεοντολογικές αρχές που διέπουν την ειδικότητα της εργοθεραπείας, • Τηρούν την αρχή της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου του κάθε περιστατικού, σύμφωνα με τις δεοντολογικές αρχές, • Αναγνωρίζουν τα δικαιώματα των θεραπευομένων, σεβόμενοι/-ες τις ιδιαιτερότητές τους, • Αναπτύσσουν σχέσεις εμπιστοσύνης με τους/τις θεραπευόμενους/-ες αξιοποιώντας τη θεραπευτική σχέση, • Προστατεύουν την αξιοπρέπεια των θεραπευομένων ενεργώντας με σεβασμό και ενσυναίσθηση, • Αναγνωρίζουν την έκταση και τους περιορισμούς των ικανοτήτων και των γνώσεών τους, αναλαμβάνοντας μόνο τα καθήκοντα για τα οποία έχουν αξιολογηθεί και είναι αρμόδιοι/-ες για την εκτέλεσή τους, • Αναγνωρίζουν τη θέση και την επαγγελματική ευθύνη του/της επιβλέποντα/-ουσας εργοθεραπευτή/-τριας, ακολουθώντας τις οδηγίες και υποδείξεις του/της,

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 1 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**Επιμέρους προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** Με την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:
« συνέχεια **Στ. «Εφαρμογή των δεοντολογικών αρχών του επαγγέλματος»**	• Επιδεικνύουν σεβασμό στις αξίες και τη διαφορετικότητα ατόμων από άλλες εθνικές ομάδες, κουλτούρες και πολιτισμούς, επιδεικνύοντας ωριμότητα και υπομονή, • Ενεργούν βάσει των κατάλληλων εργασιακών δεξιοτήτων και της επαγγελματικής κουλτούρας, τηρώντας τους κανόνες του εκάστοτε πλαισίου.

Γ

Βασικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές και αναλυτικό περιεχόμενο του προγράμματος της θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης

1 | Ωρολόγιο πρόγραμμα

Παρατίθεται το ωρολόγιο πρόγραμμα της ειδικότητας «Βοηθός Εργοθεραπείας», με παρουσίαση των εβδομαδιαίων ωρών θεωρίας (Θ), εργαστηρίων (Ε) καθώς και του συνόλου (Σ) αυτών ανά μάθημα και ανά εξάμηνο:

Πίνακας 2 /// Ωρολόγιο πρόγραμμα

ΕΞΑΜΗΝΟ		Α			Β			Γ			Δ		
Α/Α	**ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**
1	ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ	4		4									
2	ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ	2		2									
3	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΗΣ	2		2									
4	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ	2		2									
5	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ	3		3									
6	ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	2		2									
7	ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ		4	4		4	4		4	4		6	6
8	ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ				2	2	4						
9	ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ				2		2						
10	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ				2		2						
11	ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ				2		2						
12	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ				2		2						
13	ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ				2		2						
14	ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ				1	2	3						
15	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ							1	2	3			
16	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ							2		2			
17	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ							2		2			
18	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΗΣ							2		2			
19	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ							2	2	4			
20	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ							2		2			

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 2 /// Ωρολόγιο πρόγραμμα

ΕΞΑΜΗΝΟ		Α			Β			Γ			Δ		
Α/Α	**ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**	**Θ**	**Ε**	**Σ**
21	ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ							2		2			
22	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ										2		2
23	ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ										2	2	4
24	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ										2		2
25	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ										2		2
26	ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ										2		2
27	ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ										1	2	3
ΣΥΝΟΛΟ		**15**	**4**	**19**	**13**	**8**	**21**	**13**	**8**	**21**	**11**	**10**	**21**

2 | Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος θεωρητικής και εργαστηριακής κατάρτισης

2.1 • ΕΞΑΜΗΝΟ Α΄

2.1.Α • ΑΝΑΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τα ανατομικά στοιχεία του ανθρώπινου σώματος και τις βασικές έννοιες που διέπουν τη φυσιολογία του ανθρώπινου οργανισμού. Ειδικότερα, πραγματεύεται τη συνολική και πλήρη θεώρηση, κατανόηση και γνώση της δομής και της διάρθρωσης του ανθρώπινου σώματος, καθώς και των λειτουργικών σχέσεων μεταξύ των μερών του. Στόχος της μαθησιακής ενότητας είναι να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις φυσιολογικές λειτουργίες και τους ομοιοστατικούς μηχανισμούς του ανθρώπινου σώματος κατά συστήματα, αλλά και συνολικά. Παράλληλα, επιδιώκεται η εισαγωγή των εκπαιδευομένων στις βασικές έννοιες της φυσιολογίας του ανθρώπινου οργανισμού με έμφαση στη μελέτη, κατανόηση και εμπέδωση των βασικών μηχανισμών που διέπουν τη λειτουργία όλων των συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού και τις σχέσεις μεταξύ τους, με απώτερο στόχο τη χρήση των γνώσεων που θα έχουν αποκτήσει, προκειμένου να εμβαθύνουν στο εκάστοτε κλινικό πρόβλημα και να συμμετέχουν στην κατάλληλη θεραπευτική παρέμβαση με ασφάλεια για τον/τη θεραπευόμενο/-η.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Ονομάζουν και περιγράφουν τη δομή και λειτουργία των κυττάρων και ιστών, εξηγώντας την έννοια της ομοιόστασης,
- Αναγνωρίζουν τα ανατομικά μέρη κάθε μεμονωμένης δομής του ανθρώπινου σώματος ονομάζοντάς τα,
- Εντοπίζουν τα ανατομικά μέρη κάθε μεμονωμένης δομής του ανθρώπινου σώματος χρησιμοποιώντας προπλάσματα,
- Αναφέρουν τα όργανα και συστήματα του ανθρώπινου οργανισμού, ερμηνεύοντας τις λειτουργίες και τους ρυθμιστικούς μηχανισμούς τους,
- Προσδιορίζουν τη θέση των οργάνων και των συστημάτων, εντοπίζοντάς τα στα ανατομικά προπλάσματα,
- Επιδεικνύουν τους ανατομικούς όρους σχέσεων και κατευθύνσεων των οργάνων του ανθρώπινου σώματος στα ανατομικά προπλάσματα,

- Χρησιμοποιούν τη σωστή ανατομική ορολογία για κάθε ανατομική δομή του ανθρώπινου σώματος,
- Παρουσιάζουν τις ανατομικές δομές που είναι εμφανείς στην επιφανειακή τοπογραφία του ανθρώπινου σώματος (εφαρμοσμένη ανατομική),
- Περιγράφουν τη βασική λειτουργία όλων των συστημάτων και οργάνων,
- Παρουσιάζουν τις οστικές δομές του ανθρώπινου σκελετού,
- Αποκωδικοποιούν τη δομή συγκεκριμένων αρθρώσεων του σώματος,
- Κωδικοποιούν τους σκελετικούς μυς από άλλα είδη μυών, αλλά και τη δράση τους επί του σκελετού και των μαλακών ιστών του σώματος,
- Παρουσιάζουν μια γενική εικόνα του καρδιαγγειακού, αναπνευστικού, πεπτικού συστήματος,
- Υποστηρίζουν τη χρησιμότητα των γνωστικών πεδίων της ανατομίας και φυσιολογίας κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους,
- Συζητούν με ευχέρεια θέματα της ειδικότητάς τους, κατά τη συμμετοχή τους στη διεπιστημονική ομάδα.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ιστός / Κύτταρο / Οστεολογία / Σκελετός / Μυολογία / Αρθρώσεις / Καρδιαγγειακό σύστημα / Πεπτικό σύστημα / Αναπνευστικό σύστημα / Νευρικό σύστημα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (4), Εργαστήριο (0), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΟ ΚΥΤΤΑΡΟ ΚΑΙ ΟΙ ΙΣΤΟΙ
2	ΟΣΤΕΟΛΟΓΙΑ ΚΕΦΑΛΗΣ, ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝ
3	ΟΙ ΑΡΘΡΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΚΡΩΝ
4	ΜΥΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΩΠΟΥ, ΚΟΡΜΟΥ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝ
5	ΤΟ ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
6	ΤΟ ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
7	ΤΟ ΠΕΠΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
8	ΤΟ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Α.1 | ΤΟ ΚΥΤΤΑΡΟ ΚΑΙ ΟΙ ΙΣΤΟΙ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στην επιστήμη της Ανατομικής και της Φυσιολογίας, οι οποίες μελετούν την κατασκευή και τη λειτουργία του ανθρώπινου σώματος.

Πιο συγκεκριμένα, μελετάται η λειτουργία του κυττάρου, η αναγνώριση και η σύνθεση των ιστών και η δημιουργία των συστημάτων του ανθρώπινου σώματος. Αρχικά, περιγράφονται τα δομικά στοιχεία του κυττάρου, η σύσταση της κυτταρικής μεμβράνης και η λειτουργία της, καθώς και η δομή των εσωτερικών οργανιδίων του κυττάρου. Στη συνέχεια, αναλύεται η δομή των κύριων ιστών του ανθρώπινου σώματος, δηλαδή του επιθηλιακού, του ερειστικού, του μυϊκού και του νευρικού. Αναφέρονται τα ανατομικά στοιχεία από τα οποία αποτελείται ο νευρικός ιστός, δηλαδή οι νευρώνες και τα νευρογλοία και περιγράφεται το δυναμικό ηρεμίας της κυτταρικής μεμβράνης ενός νευρώνα και της νευρικής ώσης. Παρουσιάζονται οι μορφές του μυϊκού ιστού, ο σκελετικός, ο καρδιακός και λείος μυς και οι διαφορές τους. Επιπλέον, αναφέρονται τα είδη κυττάρων που συνθέτουν και αποτελούν τον κάθε ιστό και κατ' επέκταση οι ιστοί που δημιουργούν τα ανθρώπινα όργανα. Προσδιορίζεται η ομοιόσταση ως μια δυναμική διαδικασία και αναλύεται ο όρος της.

Επίσης, περιγράφονται συνοπτικά οι λειτουργίες των οργάνων. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μέσω της επίδειξης σε προπλάσματα και ανατομικούς χάρτες προσδιορίζει τους σημαντικότερους ιστούς, τα όργανα και τα συστήματα του ανθρώπινου σώματος. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω ασκήσεων, διακρίνουν τα όργανα και αναγνωρίζουν σε ποια συστήματα εντάσσονται. Αναφέρονται τα λειτουργικά συστήματα του ανθρώπινου σώματος, όπως το νευρικό, το καρδιαγγειακό, το πεπτικό και το αναπνευστικό, τα οποία αναλύονται εκτενέστερα στις επόμενες μαθησιακές υποενότητες.

2.1.Α.2 | ΟΣΤΕΟΛΟΓΙΑ ΚΕΦΑΛΗΣ, ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα περιγράφεται αδρά ο σκελετός και μελετώνται ειδικότερα τα οστά, που αποτελούν αντικείμενο της οστεολογίας. Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αποτελεί βάση για επόμενη μαθησιακή ενότητα στο εξάμηνο Β΄ την «Κινησιολογία». Αφού αναφερθεί η χρησιμότητα των οστών, περιγράφεται η διάκρισή τους από μορφολογικής πλευράς σε επιμήκη ή μακρά, βραχέα, πλατέα και αεροφόρα και αναφέρεται η λειτουργία τους. Κατόπιν, καταδεικνύονται τα μέρη του ανθρώπινου σκελετού με τη βοήθεια προπλασμάτων και ανατομικών χαρτών, όπως ο σκελετός της κεφαλής, η σπονδυλική στήλη, ο σκελετός του θώρακα και ο σκελετός των άνω και κάτω άκρων.

Στη συνέχεια, αναλύεται ο σκελετός της κεφαλής, που αποτελείται από δύο τμήματα δηλαδή το εγκεφαλικό και το προσωπικό ή σπλαχνικό κρανίο και περιγράφο-

νται τα μέρη του κάθε τμήματος. Έπειτα, αναλύεται η σπονδυλική στήλη, περιγράφονται οι μοίρες της, δηλαδή η αυχενική, θωρακική, οσφυϊκή, ιερή και κοκκυγική, πόσοι σπόνδυλοι τις απαρτίζουν και ποια είναι τα μέρη αυτών. Περιγράφεται ο σκελετός του θώρακα και τα μέρη που αποτελείται, δηλαδή οι θωρακικοί σπόνδυλοι, το στέρνο και από τι απαρτίζεται αυτό και οι πλευρές. Επίσης, περιγράφεται αδρά ο σκελετός των άνω άκρων που διακρίνεται στον σκελετό της ωμικής ζώνης, στο σκελετό του βραχίονα, στον σκελετό του πήχεως και της άκρας χειρός.

Ολοκληρώνεται η συγκεκριμένη μαθησιακή ενότητα με την περιγραφή του εξίσου σημαντικού σκελετού των κάτω άκρων, που διακρίνεται σε σκελετό της πυέλου, του μηρού, της επιγονατίδας, του σκελετού της κνήμης και του άκρου ποδός.

2.1.Α.3 | ΟΙ ΑΡΘΡΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΚΡΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, σε συνέχεια της προηγούμενης, περιγράφεται η συνδεσμολογία των οστών. Ορίζεται τι είναι συνάρθρωση και τι διάρθρωση, καθώς και ποια είναι η διαφορά τους. Αναφέρεται η διάκριση των συναρθρώσεων σε συνδεσμώσεις, συγχονδρώσεις και συνοστεώσεις, και περιγράφεται από ποια ανατομικά στοιχεία αποτελούνται οι διαρθρώσεις, όπως για παράδειγμα τις αρθρικές επιφάνειες, τους αρθρικούς χόνδρους, τον αρθρικό θύλακα και το αρθρικό υγρό. Επίσης, αναφέρονται και τα επικουρικά μόρια των διαρθρώσεων, όπως οι επιχείλιοι χόνδροι, οι διάρθριοι χόνδροι και οι σύνδεσμοι που χωρίζονται σε επικουρικούς, μεσόστεους και ανεξάρτητους. Περιγράφονται οι αρθρώσεις της κεφαλής και ειδικότερα η κροταφογναθική άρθρωση και οι πέντε σύνδεσμοι με τους οποίους αυτή ενισχύεται, ο έξω πλάγιος, ο έσω πλάγιος, το σφηνογναθικό, το βελονογναθικό και το αγκιστρογναθικό.

Αναφέρονται οι αρθρώσεις της σπονδυλικής στήλης και του κορμού, οι κρανιοσπονδυλικές διαρθρώσεις και συνδεσμώσεις, οι σπονδυλοπλευρικές αρθρώσεις, οι μεσοσπονδύλιες αρθρώσεις, οι σύνδεσμοι της σπονδυλικής στήλης και οι αρθρώσεις του κορμού. Εκτενέστερα αναλύονται οι αρθρώσεις των άνω άκρων που διακρίνονται σε αρθρώσεις της ωμικής ζώνης και τους συνδέσμους της, ο ακρωμιοκορακοειδής, ο άνω εγκάρσιος της ωμοπλάτης και ο κάτω εγκάρσιος της ωμοπλάτης. Αρθρώσεις του αγκώνα, της κάτω κερκιδωλενικής, της πηχεοκαρπικής και της άκρας χείρας. Έπονται οι αρθρώσεις των κάτω άκρων στις οποίες κατατάσσονται οι αρθρώσεις της πυελικής ζώνης, του ισχίου, του γόνατος, οι κνημοπερονιαίες, η ποδοκνημική και του άκρου ποδός, και οι σύνδεσμοί τους.

2.1.Α.4 | ΜΥΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣΩΠΟΥ, ΚΟΡΜΟΥ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσονται σημαντικά κεφάλαια της μυολογίας, τα οποία αποτελούν τη βάση για την επόμενη μαθησιακή ενότητα, την «Κινησιολογία», στο εξάμηνο Β΄.

Αρχικά, περιγράφονται οι μιμικοί μύες του προσώπου, οι οποίοι καταφύονται στο δέρμα του προσώπου και νευρώνονται από κλάδους του προσωπικού νεύρου. Έπειτα, μέσω επίδειξης σε ανατομικούς χάρτες και προπλάσματα, αναφέρονται οι μασητήριοι μύες του προσώπου (όπως ο μασητήρας, ο κροταφίτης, ο έσω και ο έξω πτερυγοειδής), οι εκφύσεις και οι καταφύσεις τους, καθώς και η νεύρωσή τους από το τρίδυμο νεύρο.

Αναφέρονται οι κυριότεροι μύες του τραχήλου, οι οποίοι χωρίζονται σε πρόσθιους, προσθιοπλάγιους, πλάγιους και οπίσθιους, οι εκφύσεις/καταφύσεις τους και η νεύρωσή τους. Περιγράφονται, επίσης, οι μύες του κορμού, οι οποίοι χωρίζονται σε μυς της πρόσθιας επιφάνειας (και διακρίνονται σε θωρακικούς, κοιλιακούς και έσω μυς του κορμού) και σε μυς της οπίσθιας επιφάνειας (τους ραχιαίους, ωμοραχιαίους, πλευροραχιαίους και ιδίως ραχιαίους). Μεγαλύτερη εστίαση δίνεται στους μυς του άνω άκρου· μέσω προπλασμάτων και ανατομικών χαρτών, καταδεικνύονται οι μύες της ωμικής ζώνης, του βραχίονα, του αντιβραχίου και της άκρας χείρας, οι εκφύσεις, καταφύσεις και οι νευρώσεις τους.

Στη συνέχεια, αναφέρονται οι έξω μύες της πυέλου σύμφωνα με τις στιβάδες τους (επιπολής, μέση και εν τω βάθει), ενώ δίνεται μεγαλύτερη προσοχή στους έσω μυς της πυέλου, όπως ο ελάσσων ψοΐτης, ο μείζων ψοΐτης και ο λαγόνιος. Εξίσου σημαντική είναι η περιγραφή των μυών του μηρού, οι οποίοι χωρίζονται σε πρόσθιους, έσω και οπίσθιους, καθώς και της κνήμης, που χωρίζονται σε πρόσθιους, οπίσθιους και έξω. Τέλος, περιγράφονται οι μύες του άκρου ποδός, οι οποίοι διακρίνονται σε ραχιαίους και σε έξω, μέσους και έσω πελματιαίους.

2.1.Α.5 | ΤΟ ΝΕΥΡΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφεται το νευρικό σύστημα που είναι υπεύθυνο για την επικοινωνία με το εξωτερικό περιβάλλον και τη λειτουργία των αισθήσεων, την κίνηση του οργανισμού, τη λειτουργία της ανταλλαγής ύλης και της αναπαραγωγής, τις ψυχικές διεργασίες και την αρμονική συνεργασία με τα υπόλοιπα συστήματα του οργανισμού.

Αναφέρεται η διάκριση σε εγκεφαλονωτιαίο, που διαιρείται σε κεντρικό και περιφερικό, και σε αυτόνομο ή φυτικό νευρικό σύστημα, που διαιρείται σε συμπαθητικό και παρασυμπαθητικό. Μελετάται κυρίως η δομή του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος, που αποτελείται από τον εγκέφαλο και τον νωτιαίο μυελό. Περιγράφονται τα μέρη του εγκεφάλου, τα ημισφαίρια, τα εγκεφαλικά κέντρα των ημισφαιρίων, το στέλεχος και η παρεγκεφαλίδα, και αναπτύσσεται η λειτουργία τους. Επίσης, αναφέρονται οι μοίρες του νωτιαίου μυελό.

Στο Περιφερικό Εγκεφαλονωτιαίο Νευρικό σύστημα αναφέρονται οι δώδεκα εγκεφαλικές συζυγίες και οι λειτουργίες τους, τα νωτιαία γάγγλια και νεύρα. Προσδιορίζονται οι πρόσθιοι κλάδοι των νωτιαίων νεύρων που σχηματίζουν τα πλέγματα, όπως το αυχενικό, βραχιόνιο, οσφυϊκό, ιερό, αιδοιικό και κοκκυγικό. Καθίσταται σα-

φές ότι ο επηρεασμός της λειτουργίας όλων των συστημάτων από το νευρικό σύστημα γίνεται μέσω της διέγερσης των αδενικών και των μυϊκών τους στοιχείων. Τέλος, τονίζεται η εκδήλωση των αντανακλαστικών σε φυσιολογικές και παθολογικές συνθήκες και η λειτουργία του πυραμιδικού και εξωπυραμιδικού συστήματος.

2.1.Α.6 | ΤΟ ΚΑΡΔΙΑΓΓΕΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται συνοπτική περιγραφή της ανατομίας του κυκλοφορικού συστήματος. Αναφέρεται η λειτουργία του, δηλαδή η μεταφορά χρήσιμων συστατικών και προϊόντων του μεταβολισμού, η ρύθμιση της οξεοβασικής ισορροπίας και η διατήρηση της υδατικής ισορροπίας.

Προσδιορίζεται η διαίρεση του κυκλοφορικού σε αιμοφόρο σύστημα, που περιλαμβάνει την καρδιά, τις αρτηρίες, τις φλέβες και τα τριχοειδή, και σε λεμφοφόρο σύστημα, που περιλαμβάνει τα λεμφοφόρα τριχοειδή, τα λεμφαγγεία και τα λεμφογάγγλια. Έπειτα, περιγράφεται ανατομικά η καρδιά και αναφέρονται οι στιβάδες του τοιχώματός της (το ενδοκάρδιο, το μυοκάρδιο και το επικάρδιο), με σπουδαιότερη στιβάδα το μυοκάρδιο.

Αναφέρονται, μέσω ανατομικών χαρτών και βίντεο, τα αγγεία της καρδιάς (οι στεφανιαίες αρτηρίες και οι φλέβες), καθώς και οι κοιλότητες (οι κόλποι και οι κοιλίες). Κατόπιν, περιγράφονται η μεγάλη και η μικρή κυκλοφορία και το αρτηριακό και φλεβικό τους σύστημα.

Αναφέρεται ότι το λεμφικό σύστημα είναι κυρίως αμυντικό σύστημα του οργανισμού λόγω των λεμφοκυττάρων, με σημαντικότερα τα Β-λεμφοκύτταρα, που μπορούν να μετατρέπονται σε πλασματοκύτταρα και παράγουν αντισώματα, και τα Τ-λεμφοκύτταρα, που σχετίζονται με τον θύμο αδένα. Τέλος, περιγράφεται ο ρόλος του κυκλοφορικού συστήματος, που είναι να στέλνει το αίμα σε κάθε κύτταρο του οργανισμού, καθώς και το ερεθισματαγωγό σύστημα της καρδιάς, το οποίο αποτελείται από εξειδικευμένα κύτταρα που διαθέτουν ηλεκτροφυσιολογικές ιδιότητες.

2.1.Α.7 | ΤΟ ΠΕΠΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζεται συνοπτικά το πεπτικό σύστημα τόσο ανατομικά, με την περιγραφή των οργάνων από τα οποία αποτελείται, όσο και λειτουργικά, ως σύστημα πρόσληψης, πέψης και αφομοίωσης των τροφών. Το πεπτικό σύστημα αποτελείται από τον πεπτικό σωλήνα, ο οποίος περιλαμβάνει τη στοματική κοιλότητα, τον φάρυγγα, τον οισοφάγο, το στομάχι, το λεπτό και το παχύ έντερο, και από τους αδένες. Οι αδένες διακρίνονται σε μικρούς, που βρίσκονται στο τοίχωμα του γαστρεντερικού σωλήνα, και σε μεγάλους, που είναι οι παρωτίδες, οι υπογνάθιοι, οι υπογλώσσιοι, το ήπαρ και το πάγκρεας.

Μέσω ψηφιακού υλικού και βίντεο παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η στοματική κοιλότητα, η οποία απαρτίζεται από τη γλώσσα, την υπερώα και τους σιελογόνους αδένες, και αναφέρεται ο μηχανισμός της πρόσληψης τροφής,

η μάσηση και η έκκριση σάλιου. Γίνεται αναφορά στον φάρυγγα και στον οισοφάγο και στις μοίρες στις οποίες αυτοί χωρίζονται, καθώς και στον ρόλο τους στη λειτουργία της κατάποσης.

Κατόπιν, αναφέρονται το στομάχι, τα στόμιά του και οι χιτώνες του, καθώς και τα είδη κυττάρων των γαστρικών αδένων και οι ουσίες που εκκρίνουν για τη λειτουργία της πέψης. Περιγράφεται το λεπτό έντερο και τα μέρη από τα οποία απαρτίζεται (το δωδεκαδάκτυλο, η νήστιδα και ο ειλεός), καθώς και το παχύ έντερο, που χωρίζεται στο τυφλό, στο κόλον και στο ορθό. Στο παχύ έντερο γίνεται διάσπαση και απορρόφηση θρεπτικών ουσιών, βιταμινών, ηλεκτρολυτών και νερού.

Αναλύεται η ανατομία του ήπατος και οι κυριότερες λειτουργίες του, όπως η παραγωγή χολής και ο μεταβολισμός των πρωτεϊνών, των λιπών και των υδατανθράκων. Τέλος, περιγράφεται το πάγκρεας και ο ρόλος του στην πέψη και στη ρύθμιση του σακχάρου του αίματος.

2.1.Α.8 | ΤΟ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα, περιγράφεται η λειτουργία της αναπνοής που εξυπηρετεί το αναπνευστικό σύστημα, καθώς επίσης αναφέρεται συνοπτικά η ανατομική των οργάνων του τοπογραφικά. Διακρίνεται σε ανώτερο αναπνευστικό, που αποτελείται από τη μύτη, τη ρινική και στοματική μοίρα του φάρυγγα, και σε κατώτερο, που αποτελείται από τον λάρυγγα, την τραχεία, τους βρόγχους και τους πνεύμονες.

Περιγράφονται η δομή του λάρυγγα, οι χόνδροι από τους οποίους αποτελείται, οι μύες του, τα αγγεία και τα νεύρα του, καθώς και η χρησιμότητά του. Στη συνέχεια, προσδιορίζονται τοπογραφικά η τραχεία, οι βρόγχοι και οι διακλαδώσεις τους που αποτελούν το βρογχικό δέντρο.

Αναλύεται η λειτουργία και η κατασκευή των πνευμόνων και περιγράφονται οι λοβοί τους, οι πύλες, τα αγγεία, τα νεύρα και η κατασκευή του υπεζωκότα. Επίσης, αναφέρονται οι αρτηρίες των πνευμόνων: οι πνευμονικές, που μεταφέρουν αίμα με χαμηλή περιεκτικότητα σε οξυγόνο από την καρδιά στους πνεύμονες, και οι βρογχικές, που μεταφέρουν αρτηριακό αίμα και χρησιμεύουν στη θρεπτική κυκλοφορία του πνεύμονα.

Επιπρόσθετα, αναλύεται η φυσιολογία της αναπνοής που διαιρείται στον πνευμονικό αερισμό, στην ανταλλαγή αερίων, στη μεταφορά του οξυγόνου και του διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και στη ρύθμιση του αερισμού και της αναπνοής. Με τη χρήση της εισήγησης περιγράφεται ο πνευμονικός αερισμός και οι μορφές της αναπνοής (η διαφραγματική ή κοιλιακή και η πλευρική αναπνοή), καθώς και οι πνευμονικοί όγκοι και οι χωρητικότητες.

Κατόπιν, περιγράφεται η ανταλλαγή των αερίων διαμέσου της αναπνευστικής μεμβράνης και τα μέρη από τα οποία αυτή αποτελείται, πώς πραγματοποιείται η μεταφορά των αερίων και με ποιους τρόπους γίνεται η ρύθμιση της αναπνοής.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Καμμάς, Α. (2016). *Μαθήματα Ανατομικής*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
2. Unglaub-Silverthorn, D. (2018). *Φυσιολογία του Ανθρώπου* (μτφρ. Σ. Μ. Κωνσταντοπούλου & Σ. Κουναλάκης). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Συμπληρωματικές

1. Κατρίτσης, Ε., Κελέκης, Δ. & Κούβελας, Η. (2023). *Στοιχεία Ανατομίας*, *Στοιχεία Φυσιολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ιδρύματος Ευγενίδου.
2. Πλέσσας, Σ. & Κανέλλος, Ε. (1997). *Φυσιολογία του ανθρώπου 1*. Αθήνα: Εκδόσεις Φάρμακον-Τύπος.

2.1.Β • ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες την απαιτούμενη εξοικείωση με τις βασικές έννοιες και τους ειδικούς όρους της επιστήμης της εργοθεραπείας στην αγγλική γλώσσα. Αποτελεί απαραίτητο εφόδιο προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναπτύξουν την ικανότητα κατανόησης και χειρισμού του αγγλικού επιστημονικού λόγου, με απώτερο στόχο την παρακολούθηση ή/και συμμετοχή τους σε προφορικές ή/και γραπτές συζητήσεις, παρουσιάσεις και αναφορές του επαγγελματικού τους αντικειμένου, επιδεικνύοντας την απαιτούμενη γλωσσική ευχέρεια. Επίσης, στοχεύει στην ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων που θα τους διευκολύνουν στην κατανόηση και χρήση των σωστών γραμματικών και συντακτικών δομών του λόγου, προκειμένου να μελετούν την ξενόγλωσση βιβλιογραφία. Ως εκ τούτου, θα καταστούν ικανοί/-ές να λειτουργήσουν με επιτυχία σε περιστάσεις όπου είναι αναγκαία η χρήση της αγγλικής γλώσσας στο πλαίσιο των σπουδών τους. Τέλος, επιδιώκεται η εξοικείωσή τους με το ακαδημαϊκό λεξιλόγιο του γνωστικού αντικειμένου της εργοθεραπείας, όπως αυτό εμφανίζεται στη διεθνή βιβλιογραφία, ώστε να ενισχυθούν οι ικανότητές τους στη μελέτη και την έρευνα του συγκεκριμένου επιστημονικού πεδίου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Ερμηνεύουν κείμενα της επιστήμης της εργοθεραπείας στην αγγλική γλώσσα αναγνωρίζοντας το ειδικό λεξιλόγιο που συναντάται σε αυτά,

- Επιλέγουν ορθούς αγγλικούς ιατρικούς όρους επικοινωνώντας γραπτά και προφορικά,
- Συνδέουν το λεξιλόγιο τους στο γνωστικό αντικείμενο της εργοθεραπείας μελετώντας τη διεθνή βιβλιογραφία,
- Εφαρμόζουν δράσεις και προτάσεις διεθνών συλλόγων εργοθεραπείας,
- Χρησιμοποιούν έγκυρες, επιστημονικές βάσεις δεδομένων στην αναζήτηση διεθνούς βιβλιογραφίας,
- Παρακολουθούν σεμινάρια και συνέδρια στην αγγλική γλώσσα,
- Εφαρμόζουν τις γνώσεις που αποκομίζουν από τη διεθνή βιβλιογραφία σχετικά με την επιστήμη της εργοθεραπείας,
- Διαχειρίζονται το λεξιλόγιο της βασικής ξενόγλωσσης ορολογίας που αφορά την εργοθεραπεία,
- Συνθέτουν οποιαδήποτε εργασία με ενσωμάτωση της αγγλόφωνης βιβλιογραφίας κατά τη διάρκεια των σπουδών τους,
- Συζητούν τις σύγχρονες εξελίξεις μέσα από τις βάσεις δεδομένων και την τρέχουσα ξένη βιβλιογραφία κατά την άσκηση της πρακτικής τους,
- Υιοθετούν τις στρατηγικές μελέτης και έρευνας κατά την εργασία τους στον χώρο της εργοθεραπείας.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Accessibility / Assistive technology / Disability / Handicap / Health sciences / Impairment / Intercultural communication / Medical history / Medical laboratories / Occupational therapy.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ (INTRODUCTION TO ENGLISH TERMINOLOGY IN HEALTH SCIENCES)
2	ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ (ENGLISH TERMINOLOGY IN OCCUPATIONAL THERAPY)
3	ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ (ENGLISH TERMINOLOGY OF BASIC ORGANS AND PARTS OF HUMAN BODY)
4	ΛΗΨΗ ΣΥΝΤΟΜΟΥ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ (BRIEF MEDICAL HISTORY TAKING IN ENGLISH LANGUAGE)
5	ΑΓΓΛΙΚΑ ΓΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ ΣΕ ΚΕΝΤΡΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ (ENGLISH FOR COMMUNICATIVE PURPOSES IN OCCUPATIONAL THERAPY CENTRES)
6	ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ (INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ENGLISH)

Κείμενο αναφοράς

2.1.Β.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΥΓΕΙΑΣ (INTRODUCTION TO ENGLISH TERMINOLOGY IN HEALTH SCIENCES)

Η μαθησιακή υποενότητα αποτελεί μια σύντομη εισαγωγή στα χαρακτηριστικά διατύπωσης και σύνθεσης της αγγλικής επιστημονικής γλώσσας στον χώρο των επιστημών υγείας (health sciences). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τη βιβλιογραφία στις επιστήμες υγείας που είναι γραμμένη στην αγγλική γλώσσα, παρακολουθούν και πραγματοποιούν σύντομες προφορικές παρουσιάσεις θεμάτων των επιστημών υγείας, συμμετέχουν σε επακόλουθη συζήτηση και συνθέτουν συνοπτικό ή εκτενές γραπτό κείμενο με γλωσσική ευχέρεια χρησιμοποιώντας την απαιτούμενη επιστημονική ορολογία του αντικειμένου των επιστημών υγείας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι ικανοί/-ές να αναλύουν και να κατανοούν ιατρικά κείμενα (medical texts) σε ξενόγλωσσα επιστημονικά περιοδικά και στη διεθνή βιβλιογραφία. Αντιλαμβάνονται τις βασικές αρχές συγγραφής ενός επιστημονικού ιατρικού άρθρου στην Αγγλική. Χρησιμοποιούν επαρκώς την αγγλική ιατρική ορολογία και τις κατάλληλες συντακτικές δομές των αγγλικών ιατρικών κειμένων. Κατανοούν προφορικές διαλέξεις με ιατρική ορολογία, χρησιμοποιώντας παράλληλα την κατάλληλη μέθοδο λήψης σημειώσεων. Συνοψίζουν γραπτά ή προφορικά ιατρικά κείμενα και μεταφράζουν σύντομα επιστημονικά ιατρικά κείμενα από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα. Προετοιμάζουν σύντομες προφορικές παρουσιάσεις που άπτονται των επιστημών υγείας και συγκεκριμένα της εργοθεραπείας στην αγγλική γλώσσα.

Γνωρίζουν, ακόμη, τις βασικές αρχές λήψης ιατρικού ιστορικού και αλληλεπίδρασης με αγγλόφωνους ασθενείς, και τους ενημερώνουν για θέματα διοικητικής φύσεως. Εξοικειώνονται με έννοιες και ορισμούς της αγγλικής ιατρικής ορολογίας που αφορούν την ανατομία του ανθρώπινου σώματος (human body anatomy), της φυσιολογίας (physiology), των πρώτων βοηθειών (first aid), των ιατρικών εργαστηρίων (medical laboratories), της βιοχημείας (biochemistry), της ανοσολογίας, της γενικής μικροβιολογίας κ.λπ. Συνιστάται η παρακολούθηση αγγλικού οπτικο-ακουστικού υλικού με δυνατότητα εμφάνισης αγγλικών υποτίτλων για την καλύτερη εισαγωγή και αφομοίωση της σχετικής ορολογίας.

2.1.Β.2 | ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ (ENGLISH TERMINOLOGY IN OCCUPATIONAL THERAPY)

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στην αγγλική ορολογία στην ειδικότητα της εργοθεραπείας. Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τη διαφορά στην ορολογία μεταξύ συναφών όρων, όπως βλάβη (impairment), αναπηρία (disability) και μειονεξία (handicap). Κατανοούν τα δύο κύρια μοντέλα αναπηρίας, το ιατρικό (medical) και κοινωνικό (social) και τις διαφορές τους. Περιγράφουν στα αγγλικά τις δυσκολίες προσβασιμότητας (accessibility) και τη σημαντικότητα της για τη συμμε-

τοχή του ατόμου στην κοινωνία και τη ζωή. Κατονομάζουν τα εμπόδια προσβασιμότητας, την αλυσίδα μετακίνησης, την οπτική αναπηρία, την κώφωση (deafness), τη βαρηκοΐα (hearing impairment), τη νοητική αναπηρία, την αντίληψη – επικοινωνία και έννοιες όπως η αποκατάσταση (rehabilitation).

Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξοικειώνονται με την αγγλική ορολογία που αφορά τη συμβολή της υποστηρικτικής τεχνολογίας (assistive technology) στα άτομα με ειδικές ανάγκες και τη χρήση της στην εργοθεραπεία (occupational therapy). Κατονομάζουν στα αγγλικά κοινές συσκευές με διαφορετικές λειτουργίες, βοηθήματα, διακόπτες (switches), συσκευές ελεγχόμενες με διακόπτες (switch operated devices), συσκευές εξόδου με προσαρμογές (εκτυπωτές Braille), συσκευές ελέγχου περιβάλλοντος, βοηθήματα όρασης, θέσεις εργασίας (positioning), και τα πιο γνωστά λογισμικά πρόσβασης/επικοινωνίας.

Χρησιμοποιούν την αγγλική ορολογία για να περιγράψουν βοηθήματα καθημερινής ζωής (aids for daily living), συσκευές εναλλακτικής επικοινωνίας (augmentative communication), συσκευές ελέγχου περιβάλλοντος (environmental control units/ECU), ζητήματα κινητικότητας (mobility), βοηθήματα όρασης (visual aids) και συσκευές κατάδειξης (pointing devices). Επίσης, μελετούν τη διεθνή βιβλιογραφία για να κατανοούν τη λειτουργία ηλεκτρονικών πινάκων επικοινωνίας (talkers), λογισμικού αιτίας και αποτελέσματος (cause and effect), και εφαρμογών της Προγραμματισμένης Διδασκαλίας (programmed instruction). Συνιστάται η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευομένων, σε μικρές ομάδες, ώστε η εκπαίδευση να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο ρεαλιστική.

2.1.Β.3 | ΑΓΓΛΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ (ENGLISH TERMINOLOGY OF BASIC ORGANS AND PARTS OF HUMAN BODY)

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αποσκοπεί στην εισαγωγή και κατανόηση της βασικής αγγλικής ορολογίας για το ανθρώπινο σώμα, ως το κατεξοχήν αντικείμενο ενασχόλησης του/της εργοθεραπευτή/-τριας (occupational therapist). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν τις γενικές ορολογικές γνώσεις που είναι απαραίτητες για την παρακολούθηση των υπόλοιπων μαθησιακών ενοτήτων της ειδικότητας. Κατονομάζουν τα κύρια μέλη στο άνω και κάτω μέρος (upper and lower part) του ανθρώπινου σώματος, όπως ο κορμός (torso), το κεφάλι (head), ο λαιμός (neck), το στήθος (chest), ο ώμος (shoulder), ο βραχίονας (arm), το πόδι (leg), ο αστράγαλος και το πέλμα (foot).

Με τη βοήθεια έγχρωμης εικονογράφησης περιγράφονται οι σημαντικότερες δομές και λειτουργίες οργάνων και συστημάτων του ανθρώπινου οργανισμού. Συνιστάται βοηθητικό υλικό με τη μορφή εικόνων και πινάκων που καθιστά τη διδασκαλία και τη μάθηση πιο αποτελεσματικές. Επίσης, η παρακολούθηση αγγλικών βίντεο με την παρουσίαση των μερών του ανθρώπινου σώματος θα συμβάλει στην ευκολότερη κατανόηση της ορολογίας, ιδιαίτερα εάν συνοδεύεται από αγγλικούς υπότιτλους ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να συσχετίζουν τη γραπτή πληροφορία με την προφορική εκφορά της ορολογίας.

Περιλαμβάνονται τέσσερα είδη ασκήσεων: ασκήσεις κατανόησης γραπτού επιστημονικού κειμένου, ασκήσεις παραγωγής σύντομου κειμένου (abstract), ασκήσεις κατανόησης προφορικού κειμένου και ασκήσεις μετάφρασης από τα αγγλικά στα ελληνικά. Για τα κείμενα που αναφέρονται στα βασικά όργανα και στα τμήματα του ανθρώπινου σώματος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες δημιουργούν δύο διαφορετικά γλωσσάρια στα οποίο παρατίθενται συνώνυμα ή ορισμοί για το λεξιλόγιο των κειμένων που ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να κρατούν τις δικές του αγγλο-αγγλικές σημειώσεις λεξιλογίου. Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αντιπαραβάλλουν το δικό τους γλωσσάριο με άλλα εγκεκριμένα και δημοσιευμένα λεξικά και γλωσσάρια.

2.1.Β.4 | ΛΗΨΗ ΣΥΝΤΟΜΟΥ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ (BRIEF MEDICAL HISTORY TAKING IN ENGLISH LANGUAGE)

Στη συγκεκριμένη υποενότητα, παρουσιάζεται η αγγλική ορολογία που χρησιμοποιείται κατά τη διαδικασία λήψης ιατρικού ιστορικού (medical history taking), με έμφαση στις διαδικασίες του εργοθεραπευτικού έργου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στην ορολογία για τη συλλογή δεδομένων που αφορούν την ιατρική κατάσταση των ασθενών.

Ο σκοπός είναι η χρήση της αγγλικής ορολογίας για τη συλλογή δεδομένων γύρω από στοιχεία όπως οι ενοχλήσεις των ασθενών, η τρέχουσα κατάστασή τους (current state) και η ταυτοποίησή τους. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες χρησιμοποιούν τη σχετική αγγλική ορολογία για την παροχή οδηγιών κατά τη διενέργεια του έργου. Εμπλέκονται, επίσης, σε δραστηριότητες λήψης πληροφοριών γενικής φύσης, όπως το κοινωνικό ιστορικό (π.χ. προσωπικές συνήθειες και κοινωνική ζωή). Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι σε θέση να ξεχωρίζουν τις ιατρικές από τις κοινωνικές πληροφορίες των ασθενών.

Δίνεται έμφαση στη μετάφραση αγγλικών κειμένων στα ελληνικά, είτε ολόκληρων είτε υπό τη μορφή σύνοψης. Ενδεικτικά, μεταφράζονται και ελληνικά κείμενα/ιστορικά ασθενών στα αγγλικά για λόγους εξάσκησης, τηρώντας πάντα τον κώδικα δεοντολογίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Για κάθε ομάδα κειμένων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες δημιουργούν ένα γλωσσάριο στο οποίο παρατίθενται συνώνυμα ή ορισμοί για το λεξιλόγιο, γεγονός που τους/τις ενθαρρύνει να κρατούν τις δικές τους αγγλο-αγγλικές σημειώσεις.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν αυθεντικά κείμενα από περιπτώσεις ιατρικού ιστορικού που βρίσκονται σε διάφορες πηγές, οι οποίες περιλαμβάνουν περιοδικά, διεθνείς κανονισμούς, εγχειρίδια, ηλεκτρονικές πηγές, καθώς και ειδησεογραφικές ιστοσελίδες στο διαδίκτυο.

2.1.Β.5 | ΑΓΓΛΙΚΑ ΓΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ ΣΕ ΚΕΝΤΡΑ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ (ENGLISH FOR COMMUNICATIVE PURPOSES IN OCCUPATIONAL THERAPY CENTRES)

Η επικοινωνιακή αγγλική γλώσσα είναι μια προσέγγιση στην εκμάθηση της γλώσσας κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν μέσα από την αλληλεπίδραση με

την πραγματική ζωή, η οποία μπορεί να βοηθήσει στην ενίσχυση της αξίας των σπουδών τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν τεχνικές βελτίωσης των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων στα αγγλικά, καθώς και την επικοινωνιακή προσέγγιση (communicative approach), μια δοκιμασμένη και αποτελεσματική μέθοδο για την όσο το δυνατόν πληρέστερη βελτίωση των αγγλικών τους δεξιοτήτων.

Η ενίσχυση των επικοινωνιακών τους δεξιοτήτων στα αγγλικά αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εργοθεραπευτικούς λόγους που αφορούν αγγλόφωνους/-ες ασθενείς. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να αναπτύξουν στα αγγλικά τις απαιτούμενες δεξιότητες για μια φυσική προσέγγιση στην εκμάθηση γλωσσών και την απόκτηση λεξιλογίου, που τους/τις καθιστά αυτόνομους γλωσσικούς χρήστες/-τριες.

Μέσω της εξάσκησης με τους/τις υπόλοιπους/-ες εκπαιδευόμενους/-ες επιδιώκουν να βελτιώνουν τον τρόπο που μιλάνε, την προφορά τους και τις δομές των προτάσεων που χρησιμοποιούν, καθώς και οτιδήποτε μπορεί να αφορά το άτομο με το οποίο επικοινωνούν, όπως τη γλώσσα του σώματός του (body language), λέξεις ή φράσεις της αργκό (slang) και τον τόνο με τον οποίο θέτουν ερωτήσεις.

Η συγκεκριμένη υποενότητα είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε ζητήματα όπου εμπλέκεται η έννοια της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και του διαπολιτισμικού μεσολαβητή (intercultural mediator). Η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα συμβάλλει στην καλύτερη προετοιμασία για την ορολογία σχετικά με την έννοια της ποιότητας στην παροχή εργοθεραπευτικού έργου, όπου δίνεται έμφαση στις διαπροσωπικές σχέσεις.

2.1.Β.6 | ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ (INTERCULTURAL COMMUNICATION IN ENGLISH)

Η συγκεκριμένη υποενότητα διαπραγματεύεται τους τρόπους με τους οποίους ο πολιτισμός (culture) επιδρά και καθορίζει την ανθρώπινη επικοινωνία (human communication). Ο πολιτισμός αποτελεί δομικό στοιχείο της ταυτότητας των ανθρώπων και προσδιορίζει, σε σημαντικό βαθμό, τις διαπροσωπικές σχέσεις (interpersonal relations).

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ως βοηθοί εργοθεραπείας, καλούνται να οργανώσουν τις σχέσεις τους με τους/τις ασθενείς με τέτοιο τρόπο, ώστε να υπάρχει επικοινωνία και δημιουργική αλληλεπίδραση με διαφορετικές κατηγορίες ασθενών (π.χ. ασθενείς από το εξωτερικό, τουρίστες/-τριες, μετανάστες/-τριες, πρόσφυγες) που δικαιούνται νοσοκομειακή περίθαλψη. Η αντίληψή μας για τον/την άλλον/-η ή τους/τις άλλους/-ες (the other) διαμορφώνεται σε ένα συγκεκριμένο ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, το οποίο παράγει και αναπαράγει αναπαραστάσεις για τον εαυτό μας και τους άλλους ανθρώπους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναγνωρίζουν την ύπαρξη μιας σειράς στερεοτύπων και προκαταλήψεων που ανάγουν την έννοια του «ξένου», του «ανεπιθύμητου» και του «εχθρού». Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποφεύγουν στα αγγλικά τις διακρίσεις (discrimination), την περιθωριοποίηση (marginalization) και την αποξένωση (alienation) εθνο-

τικών και πολιτισμικών ομάδων (ethnic and cultural groups). Αυτή η δεξιότητα είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική επικοινωνία με μη ελληνόφωνους/-ες ασθενείς και την αποφυγή παρερμηνειών.

Στο πλαίσιο της ενότητας αναπτύσσονται, επίσης, έννοιες όπως είναι η πολυπολιτισμικότητα (multiculturalism) και η διαπολιτισμικότητα (interculturalism). Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναπτύσσουν στα αγγλικά δεξιότητες για μια φυσική προσέγγιση στην εκμάθηση γλωσσών και την απόκτηση λεξιλογίου, που τους/τις καθιστά αυτόνομους γλωσσικούς χρήστες/-τριες. Βελτιώνουν τον τρόπο που μιλάνε, την προφορά τους και τις δομές των προτάσεων που χρησιμοποιούν, καθώς και οτιδήποτε μπορεί να αφορά το άτομο με το οποίο επικοινωνούν, όπως τη γλώσσα του σώματος, λέξεις ή φράσεις της αργκό και τον τόνο με τον οποίο θέτουν τις ερωτήσεις.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Evans V., Dooley, J. & Anderson, C. (2015). *Career Paths: Physician Assistant*. Newbury: Express Publishing.
2. Κοντοπόδης, Π. (2006). *Medical English with exercises* (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Συμπληρωματικές

1. Πολίτης, Ι., Κανταρτζή, Σ., Κουλουμπή, Μ., Μοροζίνη, Μ. & Παπαγεωργίου, Α. (2005). *Ερμηνευτικό λεξικό εργοθεραπευτικών όρων*. Αθήνα: Σύλλογος Ελλήνων Εργοθεραπευτών.
2. Μιχαηλίδης, Γ. (2005). *Αγγλοελληνικό Ελληνοαγγλικό λεξικό ιατρικών όρων* (5η έκδοση). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

2.1.Γ • ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές αρχές των παθήσεων και κακώσεων του μυοσκελετικού συστήματος, προκειμένου να καταστούν ικανοί/-ές να προσαρμόζουν τις γνώσεις αυτές στην αντιμετώπιση αντίστοιχων προβλημάτων. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν δεξιότητες γύρω από τις διάφορες παθήσεις που εντάσσονται στο γνωστικό τομέα της ορθοπεδικής και θα εξοικειωθούν με τις βασικές αρχές αντιμετώπισης των συχνότερων ορθοπεδικών κακώσεων. Ειδικότερα, η μαθησιακή ενότητα στοχεύει στη μελέτη και κατανόηση των μυοσκελετικών παθήσεων και κακώσεων που αφορούν τα οστά, τους μυς, τους τένοντες, καθώς και στην αναγνώριση της κλινικής

εικόνας των συχνότερων παθήσεων από αυτές. Αποσκοπεί, επίσης, στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με το φάσμα των κινήσεων και των δραστηριοτήτων που είναι σε θέση να εκτελέσει ένας/μία ορθοπεδικός/-ή ασθενής, ανάλογα με την πάθησή του και να αναγνωρίζουν την αναμενόμενη εξέλιξή του, ώστε να αντιλαμβάνονται τη στοχοθεσία για τον/τη συγκεκριμένο/-η θεραπευόμενο/-η, και να συμμετέχουν στη θεραπευτική παρέμβαση με ασφάλεια και αποτελεσματικότητα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Περιγράφουν τα κύρια σημεία μιας κάκωσης του μυοσκελετικού συστήματος αναφέροντάς τα συμπτώματά της,
- Αναγνωρίσουν τα κύρια σημεία και συμπτώματα μιας πάθησης του μυοσκελετικού, συνυπολογίζοντας και τα πιθανά άλλα συστήματα που εμπλέκονται στη δεδομένη πάθηση,
- Ταξινομούν τις επιμέρους δομές του μυοσκελετικού συστήματος,
- Αναλύουν τη δομή συγκεκριμένων αρθρώσεων του σώματος και τις κινήσεις που επιτρέπει η καθεμιά από αυτές,
- Παρουσιάζουν την κλινική εικόνα των συχνότερων παθήσεων,
- Δίνουν έμφαση στις βασικές αρχές αντιμετώπισης των συχνότερων ορθοπεδικών κακώσεων,
- Αναλύουν τη διαχείριση των χρόνιων παθήσεων του μυοσκελετικού συστήματος,
- Παρουσιάζουν τις μεθόδους ανακατασκευής των οστών,
- Υπολογίζουν τον ρόλο των διαφόρων αρθρώσεων και προσθετικών μέσων αποκατάστασης,
- Υποστηρίζουν τις βασικές αρχές και μεθόδους αποκατάστασης κατά τη θεραπεία ασθενών με ορθοπεδικές κακώσεις και παθήσεις,
- Εκτιμούν το φάσμα των φυσικών δραστηριοτήτων που μπορεί να εκτελέσει ένας/μία ορθοπεδικός/-ή ασθενής ανάλογα με το βαθμό αναπηρίας του/της κατά τον σχεδιασμό της θεραπευτικής παρέμβασης.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Κατάγματα άνω άκρου / Κατάγματα κάτω άκρου / Επιπλοκές καταγμάτων / Εξαρθρήματα / Ακρωτηριασμοί / Νευρομυϊκές παθήσεις / Κύφωση και σκολίωση / Οσφυαλγία και ισχιαλγία / Τενοντίτιδες ώμου, αγκώνα / Ραιβό/Βλαισό γόνατο / Παραμορφώσεις άκρου ποδός.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΗ/ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ
2	ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ/ΕΞΑΡΘΡΗΜΑΤΑ ΩΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΘΩΡΑΚΑ
3	ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΡΑΧΙΟΝΙΟΥ ΟΣΤΟΥ
4	ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ/ΕΞΑΡΘΡΗΜΑΤΑ ΟΣΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΡΑΧΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΚΡΑΣ ΧΕΙΡΟΣ
5	ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ/ΕΞΑΡΘΡΗΜΑΤΑ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ, ΠΥΕΛΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΚΡΟΥ
6	ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
7	ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
8	ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΩΡΑΚΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΣΦΥΪΚΗΣ ΜΟΙΡΑΣ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ
9	ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΑΝΩ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΚΡΟΥ
10	ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ, ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΙΚΩΝ ΝΕΥΡΩΝ ΚΑΙ ΑΚΡΩΤΗΡΙΑΣΜΟΙ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Γ.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΡΘΟΠΕΔΙΚΗ/ΓΕΝΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε γενικές γνώσεις για τα κατάγματα, την ταξινόμησή τους, την πώρωση, τις επιπλοκές και την αντιμετώπισή τους. Πιο συγκεκριμένα, ορίζονται τα κατάγματα και η ταξινόμησή τους ανάλογα με την ένταση της βίας, την κλινική εικόνα και τον μηχανισμό κάκωσης, ενώ αναφέρονται οι υποδιαιρέσεις τους και τα στάδια ανακατασκευής του οστού.

Αναλύονται εκτενώς οι τύποι των καταγμάτων στα παιδιά, όπως το κάταγμα δίκην χλωρού κλάδου, η απλή κύρτωση (κάμψη) του οστού χωρίς εμφανή λύση της οστικής συνέχειας, η πτύχωση του φλοιού του οστού δίκην σπείρας ή πόρπης, καθώς και η επιφυσιόλυση ή επιφυσιολίσθηση. Ακολούθως, γίνεται αναφορά στην πώρωση των καταγμάτων, η οποία μπορεί να είναι πρωτογενής ή δευτερογενής, και αναλύονται τα στάδιά της (στάδιο αιματώματος, επανορθωτικό στάδιο και στάδιο ανακατασκευής), καθώς και η αντιμετώπισή τους ανάλογα με την κλινική εικόνα (ανοιχτά ή κλειστά) και τις συνοδές κακώσεις.

Αναφέρονται αναλυτικά οι διάφοροι τρόποι αντιμετώπισης των καταγμάτων. Επιπρόσθετα, αναλύονται οι άμεσες επιπλοκές των καταγμάτων, όπως το σύνδρομο λιπώδους εμβολής, το σύνδρομο διαμερίσματος, το σύνδρομο οξείας αναπνευστικής δυσχέρειας (ARDS), η εν τω βάθει φλεβική θρόμβωση, η πνευμονική εμβολή και η κάκωση/τρώση σπλάχνων, αγγείων, μυών, νεύρων και τενόντων. Επισημαίνεται η σημαντικότητα της έγκαιρης αντιμετώπισης των άμεσων επιπλοκών, οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο την ανθρώπινη ζωή.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση των απώτερων επιπλοκών, όπως η ετερότοπος οστεοποίηση, η αντανακλαστική συμπαθητική δυστροφία ή

οστική ατροφία Sudeck, η καθυστερημένη πώρωση, η πώρωση σε πλημμελή θέση, η ψευδάρθρωση (υπερτροφική ή ατροφική), η ισχαιμική νέκρωση του ιστού, η βράχυνση του μέλους και η μετατραυματική αρθρίτιδα.

2.1.Γ.2 | ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ/ΕΞΑΡΘΡΗΜΑΤΑ ΩΜΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ ΚΑΙ ΘΩΡΑΚΑ

Η δεύτερη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τα κατάγματα/εξαρθρήματα της ωμικής ζώνης και του θώρακα, τα οποία επιβαρύνουν τις ανατομικές δομές της εμπλεκόμενης άρθρωσης προκαλώντας δυσλειτουργία στην κινητικότητά της. Ειδικότερα, δίνεται ο ορισμός του εξαρθρήματος, το οποίο ανάλογα με την παρεκτόπιση του περιφερικού τμήματος χαρακτηρίζεται ως πρόσθιο, οπίσθιο ή πλάγιο (π.χ. πρόσθιο εξάρθρημα ώμου, οπίσθιο εξάρθρημα αγκώνα, εξάρθρημα της επιγονατίδας).

Γίνεται αναφορά στην κλινική εικόνα, στις διαγνωστικές απεικονιστικές μεθόδους που τεκμηριώνουν το είδος του εξαρθρήματος και τη συνύπαρξη κατάγματος, καθώς και στην αντιμετώπισή του. Επίσης, γίνεται αναφορά στην ιδιαίτερη μορφή εξαρθρήματος που αποτελεί το καθ' έξιν εξάρθρημα (τραυματικό και ατραυματικό), στους αιτιολογικούς παράγοντες και στην αντιμετώπιση. Επιπρόσθετα, ορίζεται το υπεξάρθρημα και αναφέρεται η κλινική εικόνα που το διαχωρίζει από το εξάρθρημα.

Ακολούθως, ορίζεται το πρόσθιο εξάρθρημα ώμου και αναφέρονται οι μηχανισμοί κάκωσης, η κλινική εικόνα, οι διαγνωστικές απεικονιστικές μέθοδοι και η κλινική συμπληρωματική εξέταση που αφορά τον έλεγχο λειτουργίας του βραχιονίου πλέγματος, του μασχαλιαίου νεύρου και των σφύξεων της κερκιδικής αρτηρίας. Επιπλέον, αναφέρονται οι επιπλοκές, η αντιμετώπιση και η τροποποίηση αυτής στην περίπτωση του καθ' έξιν τραυματικού προσθίου εξαρθρήματος.

Τέλος, παρουσιάζονται αναλυτικά οι μέθοδοι ανάταξης, όπως η μέθοδος του Ιπποκράτη και η παραλλαγή της, καθώς και οι μέθοδοι Kocher, Stimson και Milch. Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στο οπίσθιο εξάρθρημα ώμου, στα κατάγματα κλείδας και πλευρών, στους μηχανισμούς κάκωσης, στην κλινική εικόνα και στην αντιμετώπιση.

2.1.Γ.3 | ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ ΤΟΥ ΒΡΑΧΙΟΝΙΟΥ ΟΣΤΟΥ

Στην τρίτη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται τα κατάγματα των τμημάτων του βραχιόνιου οστού, οι μηχανισμοί κάκωσης και η αντιμετώπισή τους ανάλογα με την έκταση του τραυματισμού, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναπτύξουν την ικανότητα εκτίμησης της βαρύτητας ενός κατάγματος σε επείγουσα κατάσταση.

Πιο συγκεκριμένα, τα κατάγματα της επίφυσης (άνω τμήματος/άκρου) του βραχιόνιου οστού, σύμφωνα με την ταξινόμηση κατά Neer, εντοπίζονται μεταξύ των τεσσάρων τμημάτων στα οποία χωρίζεται η επίφυση ως εξής: α) Κεφαλή του βραχιονίου ή ανατομικός αυχένας, β) Ελάσσον βραχιόνιο όγκωμα, γ) Μείζον βραχιόνιο όγκωμα και δ) Διάφυση του βραχιονίου ή χειρουργικός αυχένας. Αναφέρονται οι διακρίσεις των καταγμάτων ανάλογα με τα τεμάχια που έχουν αποσπαστεί, καθώς και ο χαρα-

κτηρισμός τους σε παρεκτοπισμένα, μη παρεκτοπισμένα ή ελαφρώς παρεκτοπισμένα, οριοθετώντας την κάκωση.

Επίσης, αναφέρεται η κλινική εικόνα, οι απεικονιστικές μέθοδοι που επισφραγίζουν τη διάγνωση και η αντιμετώπιση, η οποία εξαρτάται από την παρεκτόπιση, τον αριθμό των τεμαχίων του κατάγματος ή τη συνύπαρξη εξαρθρήματος. Γίνεται αναφορά στα κατάγματα της διάφυσης του βραχιόνιου οστού, στους μηχανισμούς κάκωσης, στην κλινική εικόνα, στην αντιμετώπιση και στην αιτιολογία της πάρεσης ή παράλυσης του κερκιδικού νεύρου, ως κύριας επιπλοκής των καταγμάτων της διάφυσης.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των καταγμάτων της κάτω επίφυσης του βραχιόνιου οστού, την κλινική εικόνα, την ταξινόμησή τους και την αντιμετώπισή τους ανάλογα με τον τύπο τους (εξωαρθρικά ή ενδοαρθρικά).

2.1.Γ.4 | ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ/ΕΞΑΡΘΡΗΜΑΤΑ ΟΣΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΡΑΧΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΚΡΑΣ ΧΕΙΡΟΣ

Στην τέταρτη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται τα κατάγματα/εξαρθρήματα των οστών του αντιβραχίου, οι μηχανισμοί κάκωσης, η κλινική τους εικόνα και η αποκατάσταση. Ειδικότερα, παρουσιάζονται τα κατάγματα της διάφυσης της κερκίδας και της ωλένης με τους μηχανισμούς κάκωσης, την κλινική εικόνα και τις ιδιαιτερότητες της αποκατάστασης ανάλογα με την εντόπιση των καταγμάτων.

Αρχικά, περιγράφεται το κάταγμα/εξάρθρημα Monteggia που αφορά το άνω τριτημόριο της ωλένης και συνοδεύεται από εξάρθρημα της κεφαλής της κερκίδας, ενώ προσδιορίζεται η ταξινόμησή του σε τέσσερις τύπους με κριτήριο τη γωνίωση του κατάγματος και την κατεύθυνση του εξαρθρήματος. Επίσης, αναφέρεται η κλινική εικόνα και η αντιμετώπιση σε παιδιά και ενήλικους/-ες.

Ακολούθως, περιγράφεται το κάταγμα/εξάρθρημα Galeazzi που αφορά κάταγμα του κάτω τριτημορίου της κερκίδας, το οποίο συνοδεύεται από εξάρθρημα της κάτω κερκιδωλενικής άρθρωσης, και αναφέρεται η κλινική εικόνα και η αντιμετώπιση.

Στη συνέχεια, περιγράφεται το κάταγμα Colles, που αποτελεί κάταγμα της κάτω επίφυσης της κερκίδας, ενώ συχνά συνοδεύεται από κάταγμα της στυλοειδούς απόφυσης της ωλένης, και αναφέρεται η κλινική εικόνα, η αντιμετώπιση και οι επιπλοκές.

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στα κατάγματα Smith (ή ανάστροφο Colles) και Barton με τους δύο τύπους του, που αποτελούν κατάγματα της κάτω επίφυσης της κερκίδας, με αναφορά στην κλινική τους εικόνα και στην αντιμετώπιση.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των συνηθέστερων καταγμάτων των οστών του καρπού, όπως του σκαφοειδούς και του μηνοειδούς, καθώς και των εξαρθρημάτων των καρπομετακαρπίων, των μετακαρποφαλαγγικών και των φαλαγγοφαλαγγικών αρθρώσεων, με την κλινική τους εικόνα και την αντιμετώπιση.

2.1.Γ.5 | ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ/ΕΞΑΡΘΡΗΜΑΤΑ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ, ΠΥΕΛΟΥ, ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΚΡΟΥ

Η πέμπτη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τα συνηθέστερα κατάγματα της σπονδυλικής στήλης, της πυέλου και του ισχίου. Αρχικά, περιγράφονται τα κατάγ-

ματα/εξαρθρήματα της αυχενικής μοίρας της σπονδυλικής στήλης (ΑΜΣΣ), όπως το εξάρθρημα της ατλαντοϊνιακής άρθρωσης, το υπεξάρθρημα της ατλαντοαξονικής, το κάταγμα του άτλαντα και τα κατάγματα των ινιακών κονδύλων. Στη συνέχεια, περιγράφονται τα κατάγματα/εξαρθρήματα της θωρακικής μοίρας της σπονδυλικής στήλης (ΘΜΣΣ), με τον μηχανισμό κάκωσης, την κλινική εικόνα, τις διαγνωστικές δοκιμασίες, τις συνοδές βλάβες του νωτιαίου μυελού, τις επιπλοκές, τις νευρολογικές διαταραχές και την αποκατάσταση.

Στη συνέχεια, περιγράφονται τα κατάγματα του πυελικού δακτυλίου και της κοτύλης, οι μηχανισμοί κάκωσης και η ταξινόμησή τους ανάλογα με την κατεύθυνση της βίας (προσθιοπίσθια, πλάγια, κάθετη και διαγώνια), αναφέροντας τα οστά που πλήττονται ανά περίπτωση, τα οποία μπορεί να συνοδεύονται από κακώσεις νεύρων (οσφυοϊερό στέλεχος, ιερό πλέγμα), αγγείων και οργάνων. Γίνεται αναφορά στον διαγνωστικό έλεγχο που τεκμηριώνει τη διάγνωση, στις επιπλοκές και στη θεραπευτική αντιμετώπιση κατά περίπτωση.

Ακολούθως, παρουσιάζονται τα διάφορα κατάγματα της περιοχής του ισχίου, τα οποία ανάλογα με την περιοχή της κάκωσης διακρίνονται: α) σε κατάγματα του αυχένα του μηριαίου και β) σε κατάγματα της περιοχής των τροχαντήρων. Επιπρόσθετα, αναφέρεται η κλινική εικόνα, οι διαγνωστικές δοκιμασίες, οι επιπλοκές (άσηπτη νέκρωση της μηριαίας κεφαλής, μετατραυματική αρθρίτιδα κ.ά.), καθώς και τα κατάγματα του κάτω άκρου του μηριαίου οστού (εξωαρθρικά και ενδοαρθρικά), το κάταγμα της επιγονατίδας και το εξάρθρημα του γόνατος.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των καταγμάτων της ποδοκνημικής, του αστραγάλου και των σφυρών, καθώς και της κάκωσης Lisfranc (ταρσομετατάρσιας άρθρωσης), με αναφορά στους μηχανισμούς κάκωσης, στην κλινική εικόνα, στις διαγνωστικές δοκιμασίες, στις επιπλοκές και στην αποκατάσταση των προαναφερόμενων κακώσεων.

2.1.Γ.6 | ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Στην έκτη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται τα κατάγματα στα παιδιά, τα οποία διαφέρουν από αυτά των ενηλίκων εξαιτίας της σωματικής διάπλασης και ανάπτυξης του παιδικού σκελετού.

Αρχικά, αναφέρονται οι διαφορές που αφορούν τις διαταραχές της οστικής ανάπτυξης (growth disturbances), της οστικής ανακατασκευής (bone remodelling), της οστικής υπερανάπτυξης (bone overgrowth), του ρυθμού πώρωσης (rate of healing) και της ψευδάρθρωσης (non union). Ακολούθως, προσδιορίζονται ανατομικά τα μακρά αυλοειδή οστά των παιδιών, τα οποία αποτελούνται από τη διάφυση, τη μετάφυση, την επίφυση και τον συζευκτικό χόνδρο ή επιφυσική πλάκα, που αποτελεί το σημαντικότερο τμήμα του σκελετού και αποτελείται από τρεις ζώνες: α) τη ζώνη αύξησης, β) τη ζώνη ωρίμανσης ή μεταβατική και γ) τη ζώνη οστεοποίησης.

Στη συνέχεια, αναλύονται οι ιδιαιτερότητες των καταγμάτων στα παιδιά, όπως στην ανατομία, με κυριότερες ανατομικές διαφορές την ύπαρξη επιφύσεων και συζευκτικών χόνδρων, καθώς και το μεγάλο πάχος του περιόστεου και του ενδοστέου, το οποίο αφενός διευκολύνει την πώρωση και αφετέρου δυσκολεύει τη διάγνωση. Επίσης, στη φυσιολογία, καθώς η μεγαλύτερη ικανότητα ανακατασκευής διαφοροποιεί την πώρωση, και τέλος στην εμβιομηχανική, όπου το παχύ περιόστεο του παιδικού σκελετού τον καθιστά πιο ελαστικό και ανθεκτικό σε μεγάλες παραμορφώσεις, ενώ η αρχιτεκτονική του τον καθιστά ευάλωτο σε κατάγματα κ.ά.

Επιπλέον, γίνεται συνοπτική αναφορά στους τύπους των καταγμάτων (που αναλύθηκαν στην πρώτη υποενότητα) και η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στις βασικές αρχές αντιμετώπισης των καταγμάτων στα παιδιά. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, με την ολοκλήρωση της υποενότητας, θα είναι σε θέση να αναφέρουν τις διαφορές των καταγμάτων στα παιδιά και την αντιμετώπισή τους.

2.1.Γ.7 | ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η έβδομη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις συνηθέστερες παθήσεις της σπονδυλικής στήλης, οι οποίες προκαλούν λειτουργικές διαταραχές με επιπτώσεις στις καθημερινές δραστηριότητες των πασχόντων.

Πιο συγκεκριμένα, περιγράφεται η ρευματοειδής αρθρίτιδα που προσβάλλει αρθρώσεις, εξωαρθρικούς ιστούς και όργανα, με αναλυτική αναφορά στον μηχανισμό μέσω του οποίου αναπτύσσεται η βλάβη στις αρθρώσεις οδηγώντας σε περιορισμό του εύρους κίνησής τους. Αναφέρονται, επίσης, τα συμπτώματα, τα διαγνωστικά κριτήρια, η κλινική εικόνα, οι ποικίλες αρθρικές εκδηλώσεις και η θεραπευτική αντιμετώπιση και αποκατάσταση. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στη νεανική ρευματοειδή αρθρίτιδα, στις κλινικές εκδηλώσεις και στην αντιμετώπισή της.

Ακολούθως, παρουσιάζεται η οστεοαρθρίτιδα που προσβάλλει τις αρθρώσεις της σπονδυλικής στήλης και διακρίνεται σε δύο μορφές: α) την πρωτοπαθή και β) τη δευτεροπαθή. Αναφέρονται οι παράγοντες που συνδέονται με την ανάπτυξη της οστεοαρθρίτιδας, οι διαγνωστικές εξετάσεις, η κλινική και ακτινολογική εικόνα, καθώς και η θεραπευτική αντιμετώπιση.

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην οστεομυελίτιδα, η οποία είναι μια βαριά μικροβιακής αιτιολογίας λοίμωξη που προσβάλλει ενήλικους/-ες και παιδιά, καθώς τα μικρόβια μεταφέρονται στον οργανισμό μέσω της κυκλοφορίας του αίματος και εγκαθίστανται στα οστά της σπονδυλικής στήλης, δίνοντας την εικόνα της οσφυαλγίας. Επισημαίνεται η σοβαρότητα της λοίμωξης και αναφέρονται τα συμπτώματα, οι κλινικές εξετάσεις που τεκμηριώνουν τη διάγνωση, οι επιπλοκές και η θεραπευτική αντιμετώπιση. Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της οστεοπόρωσης, την αιτιολογία της, τις επιπτώσεις και την αντιμετώπισή της.

2.1.Γ.8 | ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΘΩΡΑΚΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΣΦΥΪΚΗΣ ΜΟΙΡΑΣ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ

Στην όγδοη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται οι παθήσεις της ΘΜΣΣ και ΟΜΣΣ, οι οποίες προκαλούν δυσλειτουργίες στην καθημερινή δραστηριότητα των πασχόντων.

Αρχικά, ορίζονται τα φυσιολογικά κυρτώματα της σπονδυλικής στήλης (ΣΣ) και αναφέρονται οι αποκλίσεις στον προσθιοπίσθιο άξονα που χαρακτηρίζονται ως κυφώσεις ή λορδώσεις, μαζί με τα αίτια πρόκλησης μικρών ή μεγάλων αποκλίσεων των κυρτωμάτων της σπονδυλικής στήλης από το φυσιολογικό. Γίνεται αναφορά στην κύφωση τύπου Scheuermann (εφηβική κύφωση), στη λειτουργική κύφωση (λόγω κακής στάσης), στην οστεοπορωτική κύφωση και στην κύφωση ενηλίκων, με αναφορά στους αιτιολογικούς παράγοντες και στην αντιμετώπισή τους.

Στην επόμενη φάση ορίζεται η σκολίωση, η οποία διακρίνεται: α) σε λειτουργική, όπου η παραμόρφωση είναι αντιαλγική, αντισταθμιστική ή υστερική, β) σε οργανική ή πρωτοπαθή, η οποία διαχωρίζεται σε συγγενή, νευρομυϊκή και σκολίωση νευροϊνωμάτωσης, και γ) σε εκφυλιστική ή σκολίωση των ενηλίκων, αναφέροντας τα αίτια πρόκλησης και τους τρόπους αντιμετώπισης. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην ιδιοπαθή σκολίωση, στην αιτιοπαθογένειά της και στην αντιμετώπισή της.

Ακολούθως, παρουσιάζεται η λόρδωση στην ΟΜΣΣ που επιβαρύνει μηχανικά τους δύο τελευταίους μεσοσπονδύλιους δίσκους και τις αρθρώσεις των σπονδύλων, καθώς και η μηχανικής αιτιολογίας οσφυαλγία, με αναφορά στην αιτιολογία και στη θεραπευτική αντιμετώπιση. Επιπρόσθετα, ορίζεται η ισχιαλγία με τους αιτιολογικούς παράγοντες και την αντιμετώπισή της.

Τέλος, σε όλες τις προαναφερόμενες παθήσεις προσδιορίζονται οι παρεκκλίσεις, οι εμβιομηχανικές διαφοροποιήσεις και οι επιπτώσεις που επιφέρουν στη στάση του σώματος και στη βάδιση.

2.1.Γ.9 | ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΑΝΩ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΚΡΟΥ

Η ένατη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τις συχνότερες παθήσεις του άνω και κάτω άκρου που προκαλούν δυσλειτουργίες στις καθημερινές δραστηριότητες των πασχόντων, αναπτύσσοντας τη σχετική δεξιότητα.

Αρχικά, περιγράφονται οι παθήσεις του άνω άκρου, όπως η τενοντίτιδα του υπερακανθίου και της μακράς κεφαλής του δικεφάλου, η έξω επικονδυλίτιδα αγκώνα (tennis elbow), η έσω επικονδυλίτιδα αγκώνα (golfer's elbow), το σύνδρομο καρπιαίου σωλήνα, καθώς και η τενοντοελυτρίτιδα των καμπτήρων μυών και του κοινού τενόντιου ελύτρου των κερκιδικών εκτεινόντων του καρπού, με αναφορά στα συμπτώματα, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές εξετάσεις και στη θεραπευτική αντιμετώπιση. Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι επιπτώσεις της ρευματοειδούς αρθρίτιδας στην άκρα χείρα και στα δάκτυλα.

Ακολούθως, περιγράφονται οι παθήσεις του κάτω άκρου, όπως το συγγενές εξάρθρημα ισχίου, οι συνδεσμικές κακώσεις του γόνατος και των μηνίσκων, με τους μηχα-

νισμούς κάκωσης, την κλινική εικόνα, τη διάγνωση και την αντιμετώπιση, καθώς και το ραιβό/βλαισό γόνατο, αναφέροντας τις αποκλίσεις της κνημομηριαίας άρθρωσης και τις επιβαρύνσεις που προκαλούνται σε διάφορες ανατομικές δομές.

Επίσης, περιγράφεται η συγγενής ραιβοϊπποποδία, η βλαισοπλατυποδία, η κοιλοποδία, η ανεπάρκεια του οπίσθιου κνημιαίου, καθώς και η τενοντίτιδα του αχίλλειου τένοντα και των περονιαίων, που προκαλούν δυσλειτουργία στην άρθρωση, με αναφορά στην κλινική εικόνα, στα συμπτώματα, στη θεραπευτική αντιμετώπιση και στις επιπτώσεις τους. Αναφέρεται το νευρίνωμα Morton και η πελματιαία απονευρωσίτιδα, με τα συμπτώματα, τις επιπτώσεις και την αντιμετώπισή τους.

Επιπλέον, παρουσιάζεται η οστεοαρθρίτιδα με τις παραμορφώσεις (π.χ. ακαμψία μεγάλου δακτύλου) που προκαλούνται στον άκρο πόδα, οι παραμορφώσεις του βλαισού μεγάλου δακτύλου, του δύσκαμπτου δακτύλου και των δακτύλων του άκρου πόδα γενικότερα, με αναφορά στις δυσλειτουργίες και στη θεραπευτική αντιμετώπιση. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στη μεταταρσαλγία.

2.1.Γ.10 | ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ, ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΙΚΩΝ ΝΕΥΡΩΝ ΚΑΙ ΑΚΡΩΤΗΡΙΑΣΜΟΙ

Στη δέκατη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες οι σημαντικότερες νευρομυϊκές παθήσεις, οι τραυματισμοί των περιφερικών νεύρων και οι ακρωτηριασμοί, ώστε να αναγνωρίσουν τη βαρύτητα της βλάβης και τις αναπηρίες που προκαλούν.

Γίνεται σύντομη αναφορά στην κήλη του μεσοσπονδύλιου δίσκου που προκαλεί ριζιτική πίεση ή πίεση του νωτιαίου μυελού, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές δοκιμασίες και στη θεραπευτική αντιμετώπιση (συντηρητική και χειρουργική). Ακολούθως, περιγράφεται το σύνδρομο καρπιαίου σωλήνα, η αιτιολογία του, η κλινική εικόνα, καθώς και οι διαγνωστικές δοκιμασίες και η θεραπευτική προσέγγιση.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις πολυνευροπάθειες με εκδηλώσεις σε περισσότερα από ένα περιφερικά νεύρα ταυτόχρονα, με συχνότερες την οξεία μεταλοιμώδη πολυνευρίτιδα και τη διαβητική νευροπάθεια (οι οποίες αναλύονται εκτενώς στη μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Νευρολογίας» του εξαμήνου Β΄).

Πιο συγκεκριμένα, ορίζεται ο ακρωτηριασμός, ο οποίος μπορεί να είναι συγγενής, οφειλόμενος σε συγγενή ανωμαλία διάπλασης στην εμβρυϊκή ζωή, ή επίκτητος, ως αποτέλεσμα διαφόρων παθήσεων, όπως οι αγγειακές παθήσεις (εξαιτίας του διαβήτη), η ρευματοειδής αρθρίτιδα, η οστεομυελίτιδα, οι κακοήθεις όγκοι, τα τροχαία ή εργατικά ατυχήματα κ.ά. Αναφέρονται τα επίπεδα του ακρωτηριασμού στο άνω και κάτω άκρο, με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους.

Επίσης, αναφέρεται το προεγχειρητικό στάδιο, το οποίο είναι προσανατολισμένο στις ειδικές εξατομικευμένες ανάγκες των ασθενών και στην τροποποίηση του προγράμματος (π.χ. σε αμφοτερόπλευρο ακρωτηριασμό), με εκτενή αναφορά στη σημασία της μυϊκής ενδυνάμωσης και της επικέντρωσης σε συγκεκριμένες μυϊκές ομάδες.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στο πρώιμο και στο μετεγχειρητικό στάδιο, καθώς και στο στάδιο της αποκατάστασης ή προθετικό στάδιο, ενώ υπογραμμίζεται ο σημαντικός ρόλος του/της βοηθού εργοθεραπείας και της εργοθεραπείας γενικότερα στην εκπαίδευση της λειτουργικότητας και στην αποκατάσταση των ασθενών.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Skinner, H. B. (2004). *Σύγχρονη Ορθοπαιδική. Διαγνωστική και Θεραπευτική.* Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.
2. Miller, M. D. & Thompson, S. R. (2017). *Review Ορθοπαιδικής* (2η έκδοση). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
3. Καμμάς, Α. (1999). *Εισαγωγή στην Ορθοπαιδική*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

Συμπληρωματικές

1. Ρουμελιώτης, Δ. (1993). *Ιατρική αποκατάσταση ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Ζήτα.
2. Συμεωνίδης, Π. (1996). *Κακώσεις και παθήσεις του μυοσκελετικού συστήματος* (2η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.

2.1.Δ • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειώσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες με την ορολογία της επιστήμης αυτής, αλλά και να τους παράσχει εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες σχετικές με το γνωστικό αντικείμενο της ψυχολογίας και των επιμέρους τομέων της. Επίσης, μέσα από αυτή τη μαθησιακή ενότητα οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα μελετήσουν τα ψυχολογικά φαινόμενα και τις λειτουργίες που σχετίζονται με αυτά, όπως είναι οι διεργασίες του νου, το συναίσθημα, η ανάλυση της συμπεριφοράς, η ανάπτυξη της προσωπικότητας κ.ά. Επιπροσθέτως, θα έρθουν σε επαφή με τις βασικότερες ψυχολογικές θεωρίες και προσεγγίσεις (ψυχοδυναμική, συμπεριφορική, γνωστική, θεωρίες προσωπικότητας, συστημική κ.ά.), και τις βασικές αρχές τους. Επιπλέον, θα είναι σε θέση να διακρίνουν ψυχοκοινωνικά φαινόμενα όπως η κοινωνική ταυτότητα, ο ρατσισμός και οι διακρίσεις, οι προκαταλήψεις και το σύστημα πεποιθήσεων, και το πώς αλληλεπιδρά το άτομο με την κοινωνία. Τέλος, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κατακτήσουν βασικές γνώσεις σχετικά με τους τρόπους επικοινωνίας και συμπεριφοράς, προκειμένου να καταστούν ικανοί/-ές να αλληλεπιδρούν επιτυχώς με τα άτομα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναφέρουν τους κυριότερους κλάδους της ψυχολογίας (Κλινική, Γνωστική, Εξελικτική, Κοινωνική, Σχολική, Συμβουλευτική κ.ά.) διατυπώνοντας τις διαφορές τους,
- Συνοψίζουν τις κύριες προσεγγίσεις της ψυχολογίας (ψυχοδυναμικές, συμπεριφορικές, γνωσιακές, συστημικές, ανθρωπιστικές κ.ά.), παρουσιάζοντας τις βασικές αρχές τους,
- Ερμηνεύουν τις συμπεριφορές των ατόμων εμβαθύνοντας στην κατανόηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς,
- Αναγνωρίζουν τα άτομα με ψυχολογικές δυσλειτουργίες αναλύοντας τις ιδιαιτερότητές τους,
- Περιγράφουν τις θεωρίες προσωπικότητας (Freud, Maslow, Rogers, Allport κ.ά.) συνοψίζοντας τις βασικές αρχές της καθεμιάς,
- Συσχετίζουν τα συναισθήματα με τις σκέψεις και τις συμπεριφορές σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο,
- Εφαρμόζουν τις αρχές της ψυχολογίας στη θεραπευτική τους πρακτική,
- Εξελίσσουν την πρακτική τους με βάση τις ψυχολογικές προσεγγίσεις,
- Επιδεικνύουν ευαισθησία έναντι των ατόμων με ψυχολογικές δυσλειτουργίες,
- Εστιάζουν την προσοχή τους στην ψυχολογική υποστήριξη ατόμων με ψυχικά και σωματικά προβλήματα,
- Ενισχύουν πρακτικές πρόληψης για την ψυχική υγεία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υιοθετούν την ενσυναίσθηση προς τους/τις θεραπευόμενους/-ες κατά την αλληλεπίδραση μαζί τους,
- Απορρίπτουν λανθασμένες αντιλήψεις γύρω από την ψυχική νόσο και τη στιγματοποίηση κατά τη συμμετοχή τους σε σχετικές δράσεις.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ανθρωπιστικές προσεγγίσεις / Αντίληψη / Γνωστική θεώρηση / Κίνητρα / Κοινωνικοποίηση / Μνήμη / Νοημοσύνη / Προσοχή / Προσωπικότητα / Συμπεριφορισμός / Συναισθηματική νοημοσύνη / Ψυχοδυναμικές θεωρίες.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
2	ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ
3	ΟΙ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ
4	Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ
5	ΕΙΔΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ
6	Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Δ.1 | ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται σύντομη εισαγωγή στο αντικείμενο της ψυχολογίας. Πρόκειται για την επιστήμη που εξετάζει τον τρόπο που ο άνθρωπος σκέπτεται, αναπτύσσεται, νιώθει και συμπεριφέρεται. Ακολουθεί μια σύντομη ιστορική αναδρομή, αναφέροντας πως η ψυχολογία δεν ξεκίνησε ως αυτούσια επιστήμη, αλλά μέχρι πολύ πρόσφατα θεωρούταν συνυφασμένη με τη φιλοσοφία. Διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο την προσέγγισαν πολλοί αρχαίοι Έλληνες στοχαστές και φιλόσοφοι, όπως ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης, ο Ιπποκράτης και την ενέπλεξαν με τη δική τους θεώρηση για τον άνθρωπο, τις σκέψεις και τις συμπεριφορές του.

Καθώς η ψυχολογία ξεκίνησε να θεωρείται ξεχωριστή επιστήμη μόλις τον 19ο αι., γίνεται αναφορά στους πρώτους ψυχολόγους, όπως ο Wilhelm Wundt, ο Alfred Binet, ο Paul Broca κ.ά. Στη συνέχεια, αναφέρονται περιληπτικά οι πιο σύγχρονες ψυχολογικές θεωρήσεις (Ψυχοδυναμική, Συμπεριφοριστική, Ανθρωπιστική, Γνωστική), οι οποίες θα αναλυθούν στις επόμενες μαθησιακές υποενότητες.

Καθώς η ψυχολογία είναι μια επιστήμη με πολλές διαστάσεις και εφαρμογές, ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να διερευνήσουν τη δική τους οπτική για την ψυχολογία και τον τρόπο με τον οποίο την αντιλαμβάνονται και να συζητήσουν τους διαφορετικούς κλάδους της που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια, όπως είναι η κλινική ψυχολογία, η εξελικτική, η κοινωνική, η σχολική ψυχολογία κ.ά. Αυτή η μαθησιακή υποενότητα συνοψίζει όσα θα συζητηθούν εκτενέστερα στις επόμενες υποενότητες.

2.1.Δ.2 | ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ

Σε αυτή την υποενότητα, εξετάζονται τα τρία βασικά ζητήματα με τα οποία ασχολούνται οι θεωρητικοί της προσωπικότητας, δηλαδή τα ανθρώπινα καθολικά χαρακτηριστικά, οι ατομικές διαφορές και η μοναδικότητα του κάθε ατόμου. Αναπτύσσονται οι θεωρίες της προσωπικότητας, με έμφαση στα ερωτήματα για την ανθρώπινη φύση

και τις ατομικές διαφορές, καθώς και στην επιρροή του περιβάλλοντος και της κληρονομικότητας στον κάθε άνθρωπο.

Αναφέρεται η θεωρία του Gordon Allport για τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, διακρίνοντάς τα σε πρωτεύοντα, δευτερεύοντα και κεντρικά. Στη συνέχεια, αναλύονται οι βασικότερες θεωρίες για την προσωπικότητα, εκκινώντας από την Ψυχαναλυτική, που θεμελιώθηκε από τον Sigmund Freud στα τέλη του 19ου αιώνα και θεωρεί τα ένστικτα ως κινητήρια δύναμη της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς.

Περιγράφονται τα τρία μέρη του ψυχισμού σύμφωνα με τον Freud, το Εκείνο, το Εγώ και το Υπερεγώ, καθώς και τα επίπεδα όπου εδράζονται, το Συνειδητό, το Προσυνειδητό και το Ασυνείδητο. Γίνεται αναφορά στους μηχανισμούς άμυνας ως ασυνείδητες τεχνικές διαχείρισης του άγχους και αναλύονται τα στάδια της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης.

Εν συνεχεία, εξετάζονται τα βασικά στοιχεία της συμπεριφοριστικής προσέγγισης, η οποία εξετάζει τους τρόπους με τους οποίους αντιδρά ο άνθρωπος στα ερεθίσματα του περιβάλλοντος, με βασικότερους εκπροσώπους τους Ivan Pavlov, H. B. Skinner και A. Bandura. Περιγράφονται οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται στον συμπεριφορισμό και αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο οι ενισχυτές διαμορφώνουν την προσωπικότητα του ανθρώπου, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεώρηση.

Τέλος, αναφέρονται οι θεμελιωτές των ανθρωπιστικών προσεγγίσεων Abraham Maslow, Carl Rogers και Gordon Allport και συζητείται η αντίληψη που πρεσβεύουν σχετικά με τον ρόλο των κινήτρων του ανθρώπου στην προσπάθειά του για αυτοπραγμάτωση.

2.1.Δ.3 | ΟΙ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ

Αυτή η υποενότητα επικεντρώνεται στις βασικότερες γνωστικές λειτουργίες του ανθρώπινου εγκεφάλου: την αντίληψη, την προσοχή, τη μνήμη και τη μάθηση. Δεδομένου ότι στο ίδιο εξάμηνο, στη μαθησιακή ενότητα «Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία», οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται λεπτομερώς τις γνωστικές δεξιότητες, σε αυτή την υποενότητα δεν κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν διεξοδικά.

Εξετάζεται η αντίληψη ως η διαδικασία πρόσληψης, διάκρισης, επεξεργασίας, οργάνωσης και ερμηνείας των ερεθισμάτων που λαμβάνει ο άνθρωπος από το περιβάλλον μέσω των αισθητηρίων οργάνων. Γίνεται αναφορά στις βασικές αρχές της αντιληπτικής λειτουργίας, όπως είναι η αρχή της εγγύτητας, της ομοιότητας, του εγκλεισμού και της συνέχειας, και στο πώς η αντίληψη σχετίζεται με τις λειτουργίες της σκέψης και της μάθησης. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να αξιοποιήσει εικόνες από το διαδίκτυο με αντιληπτικές πλάνες, συζητώντας τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί μια εικόνα να γίνει αντιληπτή, ώστε η εισήγηση να είναι περισσότερο βιωματική και συμμετοχική.

Στη συνέχεια, εξετάζεται η προσοχή και γίνεται διάκριση ανάμεσα στα είδη της, καθώς και στους παράγοντες (ατομικοί, περιβαλλοντικοί, σχετικοί με το έργο) που

την επηρεάζουν. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να συζητήσουν τη συσχέτιση της προσοχής με την αντίληψη και τη μάθηση και να προτείνουν τεχνικές για τη διατήρησή της κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Αναλύεται η γνωστική διαδικασία της μνήμης, τα στάδια (κωδικοποίηση, αποθήκευση, ανάκληση) και τα είδη της. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναφέρει μνημονικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται, ενθαρρύνοντας τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εντοπίσουν και να συζητήσουν τις δικές τους. Τέλος, γίνεται μια αδρή μόνο αναφορά στη διαδικασία της μάθησης, καθώς αυτή αναλύεται ενδελεχώς στη μαθησιακή ενότητα «Στάδια Ανθρώπινης Ανάπτυξης» του ίδιου εξαμήνου.

2.1.Δ.4 | Η ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στην έννοια της νοημοσύνης, για την οποία έχουν διατυπωθεί πολλοί διαφορετικοί ορισμοί. Πρόκειται για τη γνωστική ικανότητα απόκτησης και χρήσης γνώσεων και δεξιοτήτων από τον άνθρωπο, ώστε να επιλύει προβλήματα και να προσαρμόζεται σε διαφορετικές συνθήκες.

Αναφέρεται η ψυχομετρική προσέγγιση της νοημοσύνης, η οποία προέκυψε με τη δημιουργία ψυχομετρικών εργαλείων από τους Alfred Binet και Theodore Simon το 1906, προκειμένου να εξετάζεται η αποτελεσματικότητα των νοητικών ικανοτήτων του ατόμου σε δοκιμασίες που αντιστοιχούν στην ηλικία του. Παράλληλα, επεξηγείται ο όρος της Νοητικής Ηλικίας (ΝΗ) και αναφέρονται οι νοητικοί παράγοντες, όπως τους περιέγραψαν σημαντικοί θεωρητικοί της νοημοσύνης (Spearman, Guilford, Thurstone).

Διατυπώνεται η προσέγγιση της πολλαπλής νοημοσύνης του Howard Gardner, που πρεσβεύει την ύπαρξη πολλών διαφορετικών ειδών νοημοσύνης στον άνθρωπο, οι οποίες συνεργάζονται και αλληλεπιδρούν. Εξετάζεται η συσχέτιση των γενετικών παραγόντων και του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη της νοημοσύνης και μέσω της συζήτησης διασαφηνίζονται οι κοινωνικές μεταβλητές που επιδρούν σε αυτή, όπως η σχολική εκπαίδευση, το οικογενειακό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και τα ερεθίσματα που παρέχουν στο άτομο.

Τέλος, αναλύονται οι όροι της συναισθηματικής και κοινωνικής νοημοσύνης, οι οποίες αναφέρονται στην αυτοεπίγνωση της προσωπικής συναισθηματικής κατάστασης του ατόμου, την ενσυναίσθηση, τη δυνατότητα συναισθηματικής έκφρασης, τον έλεγχο των συναισθημάτων κ.ά. Καθώς η συναισθηματική νοημοσύνη τα τελευταία χρόνια θεωρείται εξίσου σημαντική με τη γενική νοημοσύνη, προτείνεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναστοχαστούν και να προτείνουν δράσεις και προγράμματα για την καλλιέργειά της στην εκπαίδευση.

2.1.Δ.5 | ΕΙΔΗ ΚΙΝΗΤΡΩΝ, ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, εξετάζεται ο ρόλος των κινήτρων και η επίδρασή τους στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς του ατόμου.

Γίνεται διαχωρισμός των εγγενών κινήτρων, τα οποία ενυπάρχουν στον άνθρωπο και κληροδοτούνται από τη μία γενιά στην άλλη, και των επίκτητων κινήτρων, τα οποία διαμορφώνονται κατά τη διάρκεια της ζωής του ατόμου μέσα από την αλληλεπίδρασή του με τους άλλους και τις κοινωνικές συνθήκες. Συζητείται η ταξινόμηση των κινήτρων από άποψη φυσιολογίας (που αναφέρονται στη γενικότερη λειτουργία του οργανισμού), βιολογικών (που εξυπηρετούν την επιβίωση και την αναπαραγωγή του ανθρώπου), κοινωνικών (που κατευθύνουν τη συμπεριφορά του ατόμου στην αλληλεπίδρασή του με τους άλλους) και ψυχολογικών (τα οποία αναφέρονται στη συναισθηματική λειτουργία και την ανάπτυξη της προσωπικότητας και της ταυτότητας του ατόμου).

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια εντάσσει στη συζήτηση τη λειτουργία των συναισθημάτων ως κινήτρων, καθώς πολύ συχνά επηρεάζουν τις επιλογές και τη συμπεριφορά του ατόμου. Αξιοποιώντας τη διερευνητική μέθοδο της συζήτησης, προτρέπει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να καθορίσουν τα είδη κινήτρων που ελλοχεύουν πίσω από διάφορα είδη συμπεριφορών, όπως είναι οι ριψοκίνδυνες συμπεριφορές, που εμφανίζονται σπανιότερα από άλλες.

Περιγράφεται αδρά η εμπλοκή του αυτόνομου νευρικού συστήματος στην εκδήλωση των συναισθηματικών αντιδράσεων, καθώς και οι διαφορές στην ένταση και τη διάρκειά τους. Παράλληλα, αναλύεται η διεργασία της γνωστικής εκτίμησης και ερμηνείας των συναισθημάτων, καθώς είναι καθοριστική για την εκδήλωση της εκάστοτε συμπεριφοράς. Τέλος, συζητείται η αλληλεπίδραση σκέψεων και συναισθημάτων ως μια αμφίδρομη διαδικασία, καθώς οι σκέψεις διαμορφώνουν συναισθήματα και τα συναισθήματα, με τη σειρά τους, δημιουργούν σκέψεις.

2.1.Δ.6 | Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Σε αυτή την τελευταία μαθησιακή υποενότητα, εξετάζεται η κοινωνικοποίηση του ατόμου ως μια συνεχής εξελικτική πορεία εκμάθησης κοινωνικών ρόλων και αξιών. Περιγράφονται οι βασικότεροι θεσμοί της κοινωνικοποίησης του ατόμου, όπως η οικογένεια, το σχολείο, οι παρέες, η εργασία κ.ά.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια συσχετίζει την κοινωνική θέση και τους ρόλους με τη διαδικασία κοινωνικοποίησης του ατόμου και τον τρόπο με τον οποίο η ευρύτερη κοινωνία επηρεάζει τη συμπεριφορά. Συζητείται, επίσης, η ελλιπής κοινωνικοποίηση, όταν το άτομο δεν επιτυγχάνει να αναπτύξει τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές που απαιτούνται για να ανταποκριθεί σε μια κοινωνική συνθήκη ή έναν ρόλο.

Αναπτύσσονται οι κοινωνικοί ρόλοι, οι κανόνες και οι συμπεριφορές που απορρέουν από αυτούς. Γίνεται μια σύντομη ανασκόπηση στους όρους της κοινωνικής επιρροής και της συμμόρφωσης, με στόχο την αφομοίωση και αποδοχή από κάποια κοινωνική ομάδα, καθώς επηρεάζουν τη συμπεριφορά του ατόμου. Μέσα από τη συνεργασία σε ομάδες στην τάξη, ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να προτρέψει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες συμμόρφωσης σε μια ομάδα και να συζητηθούν τα κίνητρα που τους ώθησαν στη συγκεκριμένη συμπεριφορά.

Τέλος, αναλύεται η επιρροή της θετικής ανατροφοδότησης από τους/τις άλλους/-ες σε κοινωνικές καταστάσεις και συμπεριφορές, στην ανάπτυξη της αυτοεκτίμησης του ατόμου και στην αίσθηση της προσωπικής ταυτότητας. Με αυτή την τελευταία μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται η ολιστική παρουσίαση του αντικειμένου της ψυχολογίας, προετοιμάζοντας τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για τις επόμενες μαθησιακές ενότητες.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Καλούρη-Αντωνοπούλου, Ο. (2008). *Γενική Ψυχολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.
2. Βοσνιάδου, Σ. (επιμ.). (2011). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Συμπληρωματικές

1. Hayes, N. (2011). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία* (Α΄ και Β΄ τόμοι), (μτφρ. Γ. Σπανούδης & Κ. Συρμάλη). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.
2. Pomerantz, A. M. (2022). *Κλινική Ψυχολογία* (5η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.

2.1.Ε • ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τις βασικές έννοιες και αρχές της επιστήμης της εργοθεραπείας. Μέσα από αυτή τη θεμελιώδη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, θα έχουν τη δυνατότητα να ανακαλύψουν τη βάση της θεωρίας της εργοθεραπείας, θα εξοικειωθούν με τους όρους της εργοθεραπείας και του έργου, θα μελετήσουν την εκτέλεση του έργου στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου, και, τέλος, θα κατανοήσουν το νόημά του για το ίδιο το άτομο. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έχουν την ευκαιρία να αναγνωρίσουν τους τομείς εφαρμογών της εργοθεραπείας, όπως για παράδειγμα, σε ποιες διαγνωστικές κατηγορίες παρέχονται υπηρεσίες εργοθεραπείας, ποια είναι τα πλαίσια παροχής υπηρεσιών, ποια είναι η εργοθεραπευτική διαδικασία και ποιες αρχές καθοδηγούν τη σύγχρονη εργοθεραπευτική πρακτική. Επίσης, η μαθησιακή αυτή ενότητα αποσκοπεί στην πληροφόρηση των εκπαιδευομένων σχετικά με την ιστορική εξέλιξη του επαγγέλματος και την ύπαρξη οργανισμών που εκπροσωπούν τον κλάδο της εργοθεραπείας τόσο στον ελλαδικό χώρο, όσο και διεθνώς. Τέλος, θα προσδιοριστούν οι βασικές επαγγελματικές δεξιότητες του βοηθού εργο-

θεραπείας, όπως η ανάπτυξη κλινικής συλλογιστικής, η δημιουργία θεραπευτικής σχέσης με τον/την ωφελούμενο/-η, ο επαγγελματισμός και η συνεργασία του με τη διεπιστημονική ομάδα του εκάστοτε θεραπευτικού πλαισίου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναγνωρίζουν τις βασικές έννοιες δίνοντας έμφαση στη φιλοσοφία της εργοθεραπείας,
- Διατυπώνουν θεωρίες που υποστηρίζουν την εργοθεραπευτική πρακτική μελετώντας θεωρητικά παραδείγματα,
- Προσδιορίζουν το πεδίο ενδιαφέροντος της επιστήμης της εργοθεραπείας, διατυπώνοντας την ευρύτητα του φάσματος παρέμβασής της,
- Παρουσιάζουν τις ιστορικές καταβολές του επαγγέλματος μελετώντας τις θεωρητικές επιδράσεις που διαμόρφωσαν την πορεία του στην Ελλάδα και στο εξωτερικό,
- Ανακαλύπτουν τις μεταβάσεις στην αντίληψη της έννοιας του έργου και πώς αυτές επέδρασαν στις πεποιθήσεις του επαγγέλματος,
- Αναπτύσσουν τις θεωρίες που διέπουν την πρακτική της εργοθεραπείας,
- Οργανώνουν τους τομείς του πεδίου της εργοθεραπείας και τη διαδικασία μέσα από την οποία η εργοθεραπεία παρέχεται,
- Αναλύουν την αλληλεπίδραση έργου, ατόμου, περιβάλλοντος, στοιχείων εκτέλεσης, δεξιοτήτων,
- Επιδεικνύουν τις μεθόδους και τεχνικές που χρησιμοποιεί ο/η βοηθός εργοθεραπείας,
- Χρησιμοποιούν την έννοια της διαβάθμισης και της προσαρμογής των έργων,
- Παρουσιάζουν τους χώρους όπου εργάζεται ο/η βοηθός εργοθεραπείας,
- Υιοθετούν τις βασικές έννοιες της εργοθεραπείας κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Συνθέτουν τον λειτουργικό ρόλο του/της βοηθού εργοθεραπείας κατά τη συμμετοχή τους στη θεραπευτική διαδικασία.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Έργο / Δραστηριότητα / Ιστορική αναδρομή / Τομείς έργου / Δεξιότητες / Περιβάλλον / Εργοθεραπευτική διαδικασία / Πλαίσια εργασίας / Μοντέλα εργοθεραπείας / Πλαίσια αναφοράς / Εργοθεραπευτής/-τρια.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (3), Εργαστήριο (0), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
2	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
3	ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
4	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
5	ΤΟΜΕΙΣ ΕΡΓΟΥ
6	ΤΟΜΕΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ
7	ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
8	ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΒΟΗΘΟΥ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Ε.1 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στην επιστήμη της εργοθεραπείας και στην επιστήμη του έργου. Αρχικά, αναλύεται ο ορισμός της εργοθεραπείας σύμφωνα με τον Αμερικάνικο Σύλλογο Εργοθεραπείας και τον Παγκόσμιο Σύλλογο Εργοθεραπευτών.

Στη συνέχεια, συγκρίνονται οι ορισμοί του έργου και της δραστηριότητας και περιγράφονται οι διαφορές και οι ομοιότητες μεταξύ τους. Ακολουθούν η αποκωδικοποίηση της ετυμολογίας του όρου εργοθεραπεία και η περιγραφή του στόχου της. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια, αξιοποιώντας την τεχνική της συζήτησης, αναλύει τον όρο «εκτέλεση έργου» και αναφέρει είδη προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κάποιοι/-ες θεραπευόμενοι/-ες στην καθημερινή τους ζωή. Επίσης, αναλύει τον όρο «συμμετοχή σε έργα», που αναφέρεται στην υποκειμενική εμπειρία του ατόμου, του κινήτρου και του νοήματος του έργου για το ίδιο. Εξετάζεται η δυσλειτουργία έργου, που παρουσιάζεται ως δυσκολία εκτέλεσης ή/και συμμετοχής σε έργα, καθώς και το αντίθετο, δηλαδή η επάρκεια του έργου, όταν το άτομο έχει τη δυνατότητα να εκτελεί και να συμμετέχει στα έργα της καθημερινής ζωής.

Στη συνέχεια, αναφέρονται οι ρόλοι στην καθημερινή ζωή που μπορεί να έχει το κάθε άτομο, ο ρόλος των περιβαλλόντων (όπως το φυσικό και το κοινωνικό), καθώς και ο ρόλος των πλαισίων (το πολιτισμικό, το προσωπικό, το χρονικό και το εικονικό).

Στο τέλος της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις βασικές έννοιες της επιστήμης της εργοθεραπείας και το πώς αυτές εφαρμόζονται στο πεδίο της υγείας και στο άτομο ειδικότερα, όπως και τις υπηρεσίες που αυτή παρέχει.

2.1.Ε.2 | ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή της εργοθεραπείας και η εξέλιξή της έως τη σύγχρονη εποχή. Αναλύεται η θεμελίωση της επιστήμης της εργοθεραπείας τον 18ο-19ο αιώνα και ο ρόλος των κινημάτων της ηθικής θεραπείας, του ουμανισμού και του πραγματισμού.

Γίνεται αναφορά στην Tracy, η οποία ανέπτυξε τη χρήση δραστηριοτήτων στη θεραπευτική διαδικασία τον 20ό αιώνα, και στη Slagle, η οποία θεωρείται «μητέρα της εργοθεραπείας», καθώς εισήγαγε τη μέθοδο «εκπαίδευση σε συνήθειες». Στη συνέχεια αναφέρονται οι θεμελιωτές της επιστήμης, όπως ο ψυχίατρος Dunton, ο οποίος έγραψε τα πρώτα βιβλία εργοθεραπείας, και ο Barton, που ανέδειξε τη θεραπευτική χρήση των δραστηριοτήτων.

Παρουσιάζεται η έναρξη των προγραμμάτων εργοθεραπείας στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο για την αποκατάσταση των αναπήρων, ενώ στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο αναλύονται οι ανάγκες του επαγγέλματος στον τομέα της φυσικής αποκατάστασης. Αναφέρεται επίσης η πρόοδος που σημειώθηκε τον 21ο αιώνα με τη συμβολή του έργου ως θεραπευτικού μέσου.

Περιγράφεται η εξέλιξη της επιστήμης στην Ελλάδα με τη θεμελιώτρια Μπήλιω Ο'Caffrey, η οποία δημιούργησε προγράμματα «απασχολησιοθεραπείας» σε νοσοκομεία και κέντρα αποκατάστασης. Κατόπιν παρουσιάζεται η Γρηγοριάδου, η οποία μαζί με τη Δελληγιάννη-Πανουή και τη Δούμα-Ανέστη βοήθησαν στην εδραίωση του επαγγέλματος.

Τέλος, αναφέρεται η δημιουργία της Ελληνικής Εταιρείας Εργοθεραπευτών το 1962 και η ίδρυση της πρώτης σχολής ανώτερης εκπαίδευσης το 1977. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω εργασιών σε ομάδες, έχουν την ευκαιρία να αναζητήσουν περισσότερες πληροφορίες, καθώς και να ερευνήσουν τη σύσταση και τη λειτουργία των μεγαλύτερων συλλόγων εργοθεραπευτών/-τριών παγκοσμίως.

2.1.Ε.3 | ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρονται οι τομείς παρέμβασης και οι τομείς πρακτικής της εργοθεραπείας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναγνωρίζουν τον πολυδιάστατο ρόλο της επιστήμης, το ευρύ φάσμα των διαφορετικών δομών στις οποίες εργάζεται ο/η βοηθός εργοθεραπείας, καθώς και τον πλουραλισμό των πληθυσμών στους οποίους προσφέρει θεραπευτικές υπηρεσίες.

Πιο αναλυτικά, μέσω της εκπαιδευτικής τεχνικής «χιονοστιβάδα», οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για τις δομές στις οποίες εργάζεται ο/η βοηθός εργοθεραπείας και για τις διαγνωστικές κατηγορίες και πληθυσμούς που αναλαμβάνει. Επίσης, εξοικειώνονται μέσω συζητήσεων και εργασιών με τις βασικές παθήσεις με τις οποίες ασχολείται η εργοθεραπεία.

Παρουσιάζεται ο παιδιατρικός τομέας, ο οποίος ασχολείται με διάφορες διαγνωστικές κατηγορίες, όπως αναπτυξιακές διαταραχές, ΔΕΠ-Υ, νοητική υστέρηση, εγκε-

φαλική παράλυση, σύνδρομα, κινητικές και αισθητηριακές διαταραχές, μαθησιακές δυσκολίες κ.ά. Επιπρόσθετα, αναλύεται ο τομέας πρακτικής σε άτομα με νευρολογικές διαταραχές και κινητικές δυσκολίες, όπως για παράδειγμα μετά από κρανιοεγκεφαλική κάκωση, αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, αρθρίτιδες, τραυματισμούς και άλλες παθήσεις.

Επιπλέον, παρουσιάζεται ο τομέας της ψυχιατρικής παρέμβασης, που εφαρμόζεται σε άτομα με ψυχικές διαταραχές, νευρώσεις, διαταραχές προσωπικότητας, εξαρτήσεις και διατροφικές διαταραχές. Στη συνέχεια, μελετάται ο τομέας που εφαρμόζεται σε άτομα τρίτης ηλικίας σε γνωστικό, κινητικό επίπεδο, καθώς και σε επίπεδο βελτίωσης της λειτουργικότητας.

Όλα τα παραπάνω συνδέονται με τις μαθησιακές ενότητες «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής, βοηθήματα» και «Ψυχοκοινωνική Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Γ΄, καθώς και «Αναπτυξιακές διαταραχές και εργοθεραπεία», «Νευρομυϊκές διαταραχές και Εργοθεραπεία» και «Εργοθεραπεία στην τρίτη ηλικία» του εξαμήνου Δ΄. Τέλος, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα θεωρείται πολύ σημαντική, καθώς παρέχει γνώσεις και εφόδια για τη μαθησιακή ενότητα «Πρακτική εφαρμογή στην ειδικότητα», καθώς και για την Πρακτική Άσκηση των εκπαιδευομένων.

2.1.Ε.4 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται τα στάδια της εργοθεραπευτικής διαδικασίας, η οποία θα πρέπει να είναι δομημένη, συστηματική, στοχοκατευθυνόμενη, εξατομικευμένη και αποκαταστασιακή. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσω πρακτικών ασκήσεων, εξοικειώνονται με τα στάδια που έχουν την εξής διαδοχή:

Παρουσιάζεται το πρώτο στάδιο, το οποίο αφορά την παραπομπή του ατόμου που χρήζει εργοθεραπευτικών υπηρεσιών από πηγές όπως είναι οι ιατροί, οι φυσικοθεραπευτές/-τριες, οι λογοθεραπευτές/-τριες, οι γονείς, οι δάσκαλοι/-ες ή το ίδιο το άτομο και οι φροντιστές/-τριές του.

Ακολούθως, παρουσιάζεται η αξιολόγηση, στην οποία δημιουργείται το προφίλ έργου, συλλέγονται πληροφορίες και καταγράφονται οι θεραπευτικές ανάγκες του ατόμου, οι εμπειρίες του, η καθημερινότητά του, οι αξίες του, τα ενδιαφέροντά του και οι ανάγκες του. Καθορίζεται, επίσης, το αίτημα του ατόμου για υπηρεσίες εργοθεραπείας και η εκτέλεση έργων και δραστηριοτήτων καθημερινής ζωής μέσω διαφόρων μεθόδων και αξιολογητικών εργαλείων, όπως είναι η συνέντευξη, η παρατήρηση, τα σταθμισμένα tests, τα ερωτηματολόγια, η αυτοαξιολόγηση και η αξιολόγηση μέσω δραστηριοτήτων. Τα εργαλεία αυτά αναφέρονται σε αυτή την υποενότητα και θα αναλυθούν σε επόμενη μαθησιακή ενότητα στο εξάμηνο Γ΄, με τίτλο «Αξιολόγηση στην Εργοθεραπεία».

Στη συνέχεια, αναλύεται το στάδιο της θέσπισης στόχων, οι οποίοι πρέπει να είναι μετρήσιμοι, αντικειμενικοί, λειτουργικοί, εξατομικευμένοι και διαβαθμισμένοι, ενώ χωρίζονται σε βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους. Έπειτα, παρουσιάζονται ο

σχεδιασμός της παρέμβασης, το θεραπευτικό πλάνο και η εφαρμογή της παρέμβασης, η οποία μπορεί να είναι ατομική ή ομαδική και περιλαμβάνει και την εκπαίδευση του περιβάλλοντος του/της θεραπευομένου/-ης.

Τέλος, παρουσιάζεται ο έλεγχος των θεραπευτικών αποτελεσμάτων με την επαναξιολόγηση, η οποία γίνεται ενδιάμεσα της παρέμβασης και στη λήξη της, ώστε είτε να τερματιστεί το πρόγραμμα, όταν έχουν επιτευχθεί οι στόχοι, είτε να σχεδιαστεί εκ νέου, είτε να παραπεμφθεί το άτομο σε άλλες ειδικότητες.

2.1.Ε.5 | ΤΟΜΕΙΣ ΕΡΓΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται οι τομείς έργου, όπως η αυτοφροντίδα, η παραγωγικότητα και η ψυχαγωγία, και μελετώνται οι τομείς έργου όπως κατηγοριοποιήθηκαν από τον Αμερικάνικο Σύλλογο Εργοθεραπευτών. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από εργασία σε ομάδες, ενθαρρύνονται να αναγνωρίζουν τις κατηγορίες των έργων, όπως για παράδειγμα τις ΔΚΖ, τις σύνθετες ΔΚΖ, την ανάπαυση και τον ύπνο, την εκπαίδευση, την εργασία, το παιχνίδι, τον ελεύθερο χρόνο και την κοινωνική συμμετοχή.

Αναλύονται οι ΔΚΖ, που αναφέρονται στη φροντίδα του σώματος και του εαυτού, στη λειτουργική κινητικότητα, στην προσωπική υγιεινή και περιποίηση, στη φροντίδα προσωπικών αντικειμένων και στη σεξουαλική δραστηριότητα. Τα παραπάνω θέματα αναλύονται εκτενέστερα σε επόμενη μαθησιακή ενότητα στο εξάμηνο Γ΄ με τίτλο «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα».

Περιγράφονται οι σύνθετες ΔΚΖ, που περιλαμβάνουν τη φροντίδα τρίτων, τη φροντίδα ζώων, τη διαχείριση της επικοινωνίας, την οδήγηση και τη μετακίνηση, την οικονομική διαχείριση, τη διαχείριση της υγείας και του σπιτιού, την προετοιμασία γεύματος, τα ψώνια, τις θρησκευτικές και πνευματικές δραστηριότητες, καθώς και τη διατήρηση της ασφάλειας.

Στη συνέχεια, περιγράφεται ο τομέας της ξεκούρασης και του ύπνου, καθώς και ο τομέας της εκπαίδευσης (η συμμετοχή στην τυπική εκπαίδευση, η διερεύνηση εκπαιδευτικών αναγκών και η συμμετοχή σε ανεπίσημη προσωπική εκπαίδευση). Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται, στον τομέα της εργασίας, τα ενδιαφέροντα και οι επιδιώξεις εργασίας, η αναζήτηση και η απόκτηση εργασίας, η εκτέλεσή της, η προσαρμογή στη συνταξιοδότηση, καθώς και η διερεύνηση και συμμετοχή σε εθελοντικές δραστηριότητες. Επιπλέον, παρουσιάζεται το παιχνίδι και ο ελεύθερος χρόνος. Τέλος, στην κοινωνική συμμετοχή περιλαμβάνονται οι δραστηριότητες στην κοινότητα, στην οικογένεια και με φίλους.

2.1.Ε.6 | ΤΟΜΕΙΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι πολύ σημαντικές δεξιότητες εκτέλεσης, που είναι απαραίτητες για την εμπλοκή του ατόμου στα έργα. Αρχικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μέσα από την εισήγηση διαχωρίζουν τις δεξιότητες σε κατηγορίες, όπως στις αισθητικοκινητικές, οι οποίες διακρίνονται σε αισθητηριακές –για

παράδειγμα αισθητηριακή επίγνωση, αισθητηριακή επεξεργασία (ιδιοδεκτική, αιθουσαία επεξεργασία)– και σε αντιληπτική επεξεργασία (στερεογνωσία, κιναισθησία, διάκριση δεξιού – αριστερού), καθώς και σε οπτική, απτική, γευστική, ακουστική και οσφρητική επεξεργασία.

Στη συνέχεια, αναλύονται οι νευρομυοσκελετικές δεξιότητες, όπως ο στασικός έλεγχος, το εύρος κίνησης, ο μυϊκός τόνος, η δύναμη και η αντοχή, καθώς και οι κινητικές δεξιότητες, όπως η αδρή και λεπτή κινητικότητα, ο οπτικοκινητικός και ο αμφίπλευρος συντονισμός, ο στοματοκινητικός έλεγχος και η πλευρίωση. Επιπλέον, παρουσιάζονται οι γνωστικές δεξιότητες, όπως η μνήμη, η προσοχή, η συγκέντρωση, η διαδοχή, ο προσανατολισμός, η εκκίνηση και ο τερματισμός δραστηριότητας, η κατηγοριοποίηση, η μάθηση, η επίλυση προβλήματος και η διαχείριση χρόνου.

Κατόπιν, μελετώνται οι ψυχοκοινωνικές δεξιότητες, οι οποίες διακρίνονται σε ψυχολογικές (όπως για παράδειγμα οι αξίες, τα ενδιαφέροντα και η έννοια του εαυτού), σε κοινωνικές (όπως η εκτέλεση ρόλου, η κοινωνική επαφή, οι διαπροσωπικές δεξιότητες και η έκφραση εαυτού) και, τέλος, στον χειρισμό εαυτού, στον οποίο ανήκουν οι δεξιότητες αντιμετώπισης, η διαχείριση χρόνου και ο έλεγχος εαυτού.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια, αξιοποιώντας την τεχνική της διεξαγωγής άσκησης ή μέσω μελετών περίπτωσης, κατηγοριοποιεί και τονίζει τη σημασία των δεξιοτήτων στην καθημερινή εκτέλεση έργων των θεραπευομένων. Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αποτελεί βάση και συνδέεται με επόμενες μαθησιακές ενότητες, όπως την «Κινησιολογία» στο εξάμηνο Β΄, τις «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα» και «Αξιολόγηση στην Εργοθεραπεία» στο εξάμηνο Γ΄, καθώς και τις «Νευρομυϊκές διαταραχές και εργοθεραπεία» στο εξάμηνο Δ΄.

2.1.Ε.7 | ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: ΤΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα συνδέεται με τη μαθησιακή ενότητα «Μοντέλα και πλαίσια αναφοράς στην Εργοθεραπεία», στην οποία θα εξεταστούν αναλυτικά τα συγκεκριμένα περιεχόμενα. Αρχικά, γίνεται μια σύντομη παρουσίαση και μια εισαγωγή στις βασικές θεωρίες της επιστήμης της εργοθεραπείας, στα εννοιολογικά μοντέλα και στα πλαίσια αναφοράς.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε πρώτη επαφή με πλαίσια αναφοράς όπως το βιομηχανικό, το πλαίσιο αναφοράς της γνωστικής δυσλειτουργίας, της αισθητηριακής ολοκλήρωσης, το αναπτυξιακό, της αποκατάστασης, το πελατοκεντρικό, το νευροαναπτυξιακό, το ψυχοδυναμικό και το γνωστικό – συμπεριφορικό. Παράλληλα, μελετώνται τα βασικότερα μοντέλα πρακτικής, όπως το «μοντέλο του ανθρώπινου έργου, το «καναδικό μοντέλο της εκτέλεσης έργου και εμπλοκής», το «μοντέλο Kawa», το “PEOP” και το «μοντέλο εκτέλεσης έργου». Ενδεικτικά, μέσα από την εργασία σε ομάδες, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναζητούν βιβλιογραφικά τις θεωρίες της επιστήμης της εργοθεραπείας και το πώς αυτές εφαρμόζονται.

Συμπληρωματικά, σε αυτή την υποενότητα, αναφέρεται και η φιλοσοφία της εργοθεραπείας, δηλαδή το σύνολο των αρχών, αξιών και πεποιθήσεων που τη διέπουν. Πιο αναλυτικά, περιγράφεται ότι μέσω της χρήσης σκόπιμων δραστηριοτήτων και εξετάζοντας τους διαπροσωπικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες του ατόμου, αναστέλλεται η δυσλειτουργία του και αναπτύσσεται το μέγιστο επίπεδο της λειτουργικότητάς του.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από την εισήγηση και την οργανωμένη συζήτηση, εισάγονται στις βασικές αρχές της εργοθεραπείας, που περιλαμβάνουν την ολιστική προσέγγιση του ατόμου και την αλληλεπίδραση βιολογικών, ψυχοκοινωνικών, κοινωνικοπολιτισμικών και νοητικών παραγόντων.

2.1.Ε.8 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ/ΤΗΣ ΒΟΗΘΟΥ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι βασικές επαγγελματικές δεξιότητες που πρέπει να έχει ο/η βοηθός εργοθεραπείας για την εκτέλεση των καθηκόντων του. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αρχικά εντρυφούν στην επαγγελματική συλλογιστική, στο σκεπτικό δηλαδή πάνω στο οποίο στηρίζουν τις θεραπευτικές τους δράσεις, μέσω των εκπαιδευτικών μεθόδων του παιχνιδιού ρόλων και της συζήτησης.

Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να υιοθετήσουν την παροχή πρακτικής βασισμένης σε τεκμήρια, η οποία πραγματοποιείται μέσα από ερευνητικές μελέτες, το θεραπευτικό περιβάλλον, καθώς και τις συνθήκες και αξίες κάθε θεραπευομένου, ώστε να ενισχυθεί η επιστημονικότητα και η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που προσφέρει ο/η βοηθός εργοθεραπείας.

Επιπρόσθετα, εμβαθύνουν στη δημιουργία της θεραπευτικής σχέσης, η οποία στηρίζεται στην εμπιστοσύνη, την ασφάλεια, τον σεβασμό, την κατανόηση, την επικοινωνία, την ενσυναίσθηση, τη συνεργασία και το συναισθηματικό μοίρασμα. Η σχέση αυτή αποτελεί βασική δεξιότητα που, σε συνδυασμό με τη θεραπευτική χρήση του εαυτού του/της θεραπευτή/-τριας, οδηγεί σε καλύτερο θεραπευτικό αποτέλεσμα. Ακόμη, μέσω της επίδειξης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται στην τήρηση αρχείων στην πρακτική, ώστε να επικοινωνούν πληροφορίες σχετικά με τον/τη θεραπευόμενο/-η και την εργοθεραπευτική διαδικασία σε άλλες ειδικότητες και να δημιουργούν μια χρονολογική αναφορά.

Συμπληρωματικά, δίνεται έμφαση στον επαγγελματισμό, ο οποίος περιλαμβάνει τις γνώσεις, την επαγγελματική επάρκεια, καθώς και τις ευθύνες απέναντι στον/στη θεραπευόμενο/-η, στο επάγγελμα, στους/στις συναδέλφους/-ισσες και στην κοινότητα. Συν τοις άλλοις, περιγράφεται η ομαδική συνεργασία με τη διεπιστημονική ομάδα και αναλύεται από ποια μέλη αυτή απαρτίζεται.

Τέλος, αναγνωρίζεται η παροχή ηθικής πρακτικής σύμφωνα με τον Κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας του Επαγγέλματος, ο οποίος θα αναλυθεί σε επόμενη μαθησια-

κή ενότητα στο εξάμηνο Β΄ με τίτλο «Ηθική και δεοντολογία στην εργοθεραπεία». Με την τελευταία αυτή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ολοκληρώνουν την εισαγωγή τους στις βασικές έννοιες της εργοθεραπείας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αλεξιάδης, Α. (2017). *Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία.* Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.
2. Κουλουμπή, Μ. Γ. (2017). *Έργο και Δραστηριότητα. Η προσέγγιση της Εργοθεραπείας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Συμπληρωματικές

1. Σκαλτσή, Π., Τσίπρα, Ι., Τσινιά, Ν. & Χαριτάκη, Α. (επιμ.). (2016). *Η συμβολή της Εργοθεραπείας στην Ψυχιατρική Θεραπευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. American Occupational Therapy Association. (2014). "Occupational Therapy Practice: Domain and Process (3rd edition)", in: A*merican Journal of Occupational Therapy,* 68 (Supplement 1). Retrieved from: Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process (3rd Edition) | The American Journal of Occupational Therapy | American Occupational Therapy Association (aota.org)

2.1.ΣΤ • ΣΤΑΔΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις απαραίτητες εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, ώστε να κατανοήσουν τις βασικές θεωρίες ανάπτυξης, αλλά και τα ορόσημα κάθε αναπτυξιακού σταδίου, καθώς επίσης και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ηλικιακής ομάδας. Ειδικότερα, μέσα από αυτή τη μαθησιακή ενότητα θα γίνει η παρουσίαση μιας σειράς αναπτυξιακών μοντέλων που περιγράφουν τη γνωστική, συναισθηματική και ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του ανθρώπου, προκειμένου το άτομο να μπορέσει να προσαρμοστεί στο περιβάλλον του. Επί πλέον, θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τους παράγοντες που προωθούν ή αναστέλλουν την ομαλή διέλευση από όλα τα αναπτυξιακά στάδια, αλλά και την αλληλεπίδραση των βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών διεργασιών που συμμετέχουν στη διαδικασία. Επίσης, η μαθησιακή ενότητα αποσκοπεί στην εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τους βασικούς όρους που χρησιμοποιούνται στην αναπτυξιακή ψυχολογία. Τέλος, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες, να αξιοποιήσουν τις γνώσεις αυτές στον εντοπισμό και τη διάκριση των αναπτυξιακών αποκλίσεων που χρήζουν εργοθεραπευτικής αντιμετώπισης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναφέρουν τον ορισμό της ανθρώπινης ανάπτυξης προσδιορίζοντας τα κυριότερα ορόσημά της,
- Διακρίνουν τις έννοιες ανάπτυξη και εξέλιξη αναφέροντας τη διαφοροποίησή τους,
- Διατυπώνουν τους τομείς και τις γενικές θεωρίες ανάπτυξης αναλύοντας τα βασικά τους σημεία,
- Αναγνωρίζουν τα στάδια της ψυχοσυναισθηματικής ανάπτυξης (Jean Piaget) ερμηνεύοντάς τα,
- Ερμηνεύουν τις ψυχοδυναμικές θεωρίες ανάπτυξης (Sigmund Freud, Erik Erikson), και τις θεωρίες της μάθησης (John Watson, Alfred Bandura),
- Παρουσιάζουν την ανάπτυξη του παιδιού σε οργανικό και ψυχοκινητικό επίπεδο,
- Υπολογίζουν τα τυπικά χαρακτηριστικά κάθε σταδίου ανάπτυξης του ανθρώπου στον σχεδιασμό της παρέμβασης,
- Παρουσιάζουν τη γνωστική ανάπτυξη του ανθρώπου και τα στάδιά της,
- Ανιχνεύουν τις αλλαγές σε όλα τα στάδια ανάπτυξης του ανθρώπου,
- Υιοθετούν πρακτικές που προάγουν την αναπτυξιακή ωρίμανση του παιδιού κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Αποδέχονται τον ρόλο των ατομικών και κοινωνικών διαφορών κατά τη μελέτη της διαδικασίας ανάπτυξης,
- Συζητούν εποικοδομητικά για την αλληλεπίδραση της κληρονομικότητας και του περιβάλλοντος στην ανάπτυξη του ανθρώπου κατά τη συμμετοχή τους σε θεραπευτικές ομάδες.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αισθησιοκινητική περίοδος / Αναπτυξιακά ορόσημα / Αναπτυξιακή ψυχολογία / Γνωστική ανάπτυξη / Ηθική ανάπτυξη / Θεωρία του δεσμού / Θεωρίες της μάθησης / Κινητική ανάπτυξη / Στάδια ανάπτυξης / Συμπεριφορικές προσεγγίσεις / Ψυχοκοινωνικές προσεγγίσεις / Ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
2	ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ
3	ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ
4	Η ΨΥΧΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ
5	Η ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΗΠΙΟΥ
6	Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ, ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ
7	Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ, ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ
8	ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.1.ΣΤ.1 | ΤΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Σε αυτή την πρώτη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στις έννοιες της ανάπτυξης και της «Αναπτυξιακής ψυχολογίας» και στη μελέτη των βιολογικών και ψυχοκοινωνικών διεργασιών και αλλαγών, που ακολουθούν τον άνθρωπο από την εμβρυϊκή περίοδο μέχρι την ενηλικίωσή του.

Γίνεται διάκριση με τον όρο «Εξελικτική ψυχολογία» που στοχεύει στη μελέτη της ανθρώπινης συμπεριφοράς ως αποτελέσματος της εξέλιξης του ανθρώπινου είδους. Εξηγείται ο στόχος της αναπτυξιακής ψυχολογίας, που είναι να περιγράψει την εξέλιξη σε όλους τους τομείς ανάπτυξης του ανθρώπου, σωματικά, γνωστικά, συναισθηματικά, και κοινωνικά.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τα στάδια της ανθρώπινης ζωής και την έννοια της αναπτυξιακής διαδοχής, με την οποία ασχολείται η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα. Γίνεται, επίσης, μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση στην εμφάνιση του κλάδου της αναπτυξιακής ψυχολογίας, καθώς και μια συζήτηση για τις αντιλήψεις και τη θέση του παιδιού στην κοινωνία διαχρονικά, μέχρι τις σύγχρονες θεωρήσεις. Μέσα από αυτή τη συζήτηση, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τους κοινωνικούς και ιστορικούς λόγους που οδήγησαν στη διαμόρφωση των θεωριών της ανάπτυξης και διασαφηνίζεται ο πολυδιάστατος χαρακτήρα της.

Η διδασκαλία αυτής της μαθησιακής υποενότητας καθοδηγεί τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να ερμηνεύσουν την ανθρώπινη ανάπτυξη ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ της βιολογίας, των ατομικών χαρακτηριστικών (γνωστικών και κοινωνικο-συναισθηματικών) και του περιβάλλοντος (φυσικού και κοινωνικού). Στοχεύει στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης μέσω της αλληλεπίδρασης των εκπαιδευομένων, τόσο με τον/την εκπαιδευτή/-τρια όσο και μεταξύ τους, χρησιμοποιώντας τη συζήτηση και την ενεργητική εμπλοκή τους κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

2.1.ΣΤ.2 | ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΤΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Στην εν λόγω μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσονται οι βασικότερες θεωρίες που σχετίζονται με την ανάπτυξη του ανθρώπου. Γίνεται μια αδρή αναφορά στα βασικά στοιχεία της ψυχαναλυτικής προσέγγισης, καθώς αυτά αναλύονται ενδελεχώς στη μαθησιακή ενότητα «Εισαγωγή στη Γενική Ψυχολογία» του εξαμήνου Α΄.

Εστιάζοντας την προσοχή των εκπαιδευομένων στα στάδια της ψυχοσεξουαλικής ανάπτυξης σύμφωνα με τον S. Freud, συζητείται η σημασία της ομαλής μετάβασης από το ένα στάδιο στο άλλο και οι λόγοι που ενδέχεται να την επηρεάσουν. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να τους/τις παροτρύνει να εκφράσουν σκέψεις σχετικά με το πώς τα ασυνείδητα κίνητρα επηρεάζουν τη διαμόρφωση της προσωπικότητας, και μέσω αυτού εξηγεί τα σημεία της επιτυχούς και ανεπιτυχούς προσαρμογής σε καθένα από αυτά τα στάδια.

Επίσης, γίνεται αναφορά στην αναπτυξιακή θεωρία του Erik Erikson, αναλύοντας τα οκτώ διαδοχικά στάδια της ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης που καλύπτουν όλες τις φάσεις της ζωής του ανθρώπου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τους όρους των «αναπτυξιακών κρίσεων» και της επίλυσής τους, ενώ ενθαρρύνονται να εντοπίσουν τις διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις δύο ψυχοκοινωνικές θεωρήσεις για την ανάπτυξη, μέσα από τεχνικές όπως η συζήτηση και η παρουσίαση σε μικρές ομάδες.

Επιπροσθέτως, στη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται αδρά οι βασικές θεωρίες της μάθησης, με αναφορά στους John Watson, H. B. Skinner και Albert Bandura. Γίνεται διάκριση ανάμεσα στην κλασική εξαρτημένη μάθηση, τη συντελεστική μάθηση και τη θεωρία της κοινωνικής μάθησης, καθώς και στους τρόπους με τους οποίους προσεγγίζουν την ανάπτυξη. Οι θεωρίες αυτές παρουσιάζονται αναλυτικά στη μαθησιακή ενότητα «Εισαγωγή στη Γενική Ψυχολογία».

2.1.ΣΤ.3 | ΠΡΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται, αρχικά, τα βασικά στάδια ανάπτυξης του εμβρύου από τη σύλληψη έως τη γέννηση. Μελετώνται οι αισθητηριακές δυνατότητες του εμβρύου, καθώς και οι δυνατότητες μάθησης που αναπτύσσει κατά τη διάρκεια της κύησης.

Παρουσιάζονται οι βασικότεροι παράγοντες που επηρεάζουν την κύηση, όπως η ηλικία της μητέρας, η διατροφή, το κάπνισμα, η χρήση ουσιών, οι ασθένειες από τις οποίες ενδέχεται να νοσήσει η μητέρα, ψυχογενείς παράγοντες (όπως το χρόνιο στρες), καθώς και ο ρόλος της κληρονομικότητας. Γίνεται, επίσης, αναφορά στους περιγεννητικούς παράγοντες που ενδέχεται να επηρεάσουν την ανάπτυξη του παιδιού.

Εν συνεχεία, η μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στην ανάπτυξη του βρέφους και στην εμφάνιση των κινητικών αντανακλαστικών του νεογνού, όπως τα αντανακλαστικά Moro, Babinski, του θηλασμού, της σύλληψης (ή δαρβίνειο αντανακλαστικό) και του βηματισμού, ενώ τονίζεται η σημασία τους στη φυσιολογική ανάπτυξη. Αναλύονται τα στάδια ανάπτυξης της αδρής και λεπτής κινητικότητας του βρέφους έως

τα 2,5 έτη και οι παράγοντες που την επηρεάζουν ευνοϊκά ή δυσμενώς, ενώ αναφέρονται και οι ανησυχητικές ενδείξεις απόκλισης από τη φυσιολογική κινητική ανάπτυξη.

Αξιοποιώντας όσα εξετάστηκαν σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να αναθέσει διερευνητική εργασία στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, προκειμένου να επιχειρηματολογήσουν σχετικά με την αντιπαράθεση για τον ρόλο της κληρονομικότητας και του περιβάλλοντος και την επιρροή τους στην ανάπτυξη του παιδιού. Αυτή η μαθησιακή υποενότητα είναι πολύ σημαντική για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, καθώς τους προετοιμάζει για τη μαθησιακή ενότητα «Αναπτυξιακές διαταραχές και εργοθεραπεία» του εξαμήνου Δ΄.

2.1.ΣΤ.4 | Η ΨΥΧΟΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στον μηχανισμό ανάπτυξης των συναισθημάτων του βρέφους. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η συναισθηματική αλληλεπίδραση ξεκινά ήδη από την περίοδο της κύησης, εξετάζεται η πορεία των συναισθημάτων, η διαφοροποίησή τους και ο τρόπος με τον οποίο διευρύνονται όσο αναπτύσσεται το βρέφος, καθώς και οι περιβαλλοντικοί, πολιτισμικοί και κοινωνικοί λόγοι που ενδέχεται να επηρεάσουν την έκφρασή τους.

Επιπροσθέτως, στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αναλύεται η θεωρία της προσκόλλησης (ή θεωρία του δεσμού) του John Bowlby, ως η σταθερή συναισθηματική σχέση που σχηματίζεται ανάμεσα στο βρέφος και στα πρόσωπα του άμεσου περιβάλλοντός του (συνήθως με τη μητέρα), καθώς η αλληλεπίδραση αυτή είναι κρίσιμη για την καλλιέργεια των πρώτων συναισθηματικών δεσμών. Περιγράφονται οι φάσεις της προσκόλλησης και οι βασικοί της τύποι (ασφαλής, αποφευκτική, αμφίθυμη και αποδιοργανωμένη προσκόλληση), καθώς και οι βασικές εκδηλώσεις του άγχους αποχωρισμού που ενδέχεται να εκδηλώσει ένα βρέφος.

Επιπλέον, μπορεί να συζητηθεί η θεώρηση που περιγράφει με ποιον τρόπο επηρεάζονται οι διαπροσωπικές σχέσεις του ανθρώπου σε όλη τη διάρκεια της ζωής του από την ποιότητα του δεσμού που έχει αναπτύξει κατά τη διάρκεια της βρεφικής του ηλικίας. Τέλος, συζητείται η σταδιακή ανάπτυξη της ικανότητας του βρέφους να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του μέσα από την αλληλεπίδραση με τους γύρω του, θέτοντας τις βάσεις για την ανάπτυξη της κοινωνικότητας και της συναισθηματικής νοημοσύνης του στο μέλλον.

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και προετοιμάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για τις υποενότητες που ακολουθούν σχετικά με τη γνωστική ανάπτυξη του βρέφους και του νηπίου.

2.1.ΣΤ.5 | Η ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΒΡΕΦΟΥΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΗΠΙΟΥ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς εστιάζεται στις γνωστικές διεργασίες και στα στάδια της γλωσσικής ανάπτυξης του βρέφους και του νηπίου. Επικεντρώνεται στη θεωρία του αναπτυξιακού ψυχολόγου Jean

Piaget, του οποίου οι μελέτες έθεσαν τις βάσεις για τη διατύπωση των σύγχρονων θεωρήσεων σχετικά με τη νοητική ανάπτυξη.

Περιγράφονται τα στάδια ανάπτυξης της σκέψης (αισθητηριοκινητικό, προλογικής νόησης, συγκεκριμένης λογικής νόησης και της τυπικής λογικής νόησης), αναλύοντας τις υποπεριόδους τους. Διασαφηνίζεται ποια γνωστικά προβλήματα μπορεί να λύσει το παιδί σε κάθε ηλικία, ποιες νοητικές διεργασίες ακολουθεί, καθώς και οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη της νοημοσύνης του, όπως η ωρίμανση, η κληρονομικότητα, η κοινωνική αλληλεπίδραση και τα ερεθίσματα που δέχεται από το περιβάλλον του. Διατυπώνονται οι όροι των νοητικών σχημάτων, της μονιμότητας του αντικειμένου, του μετασχηματισμού, της αφομοίωσης, της προσαρμογής και της γνωστικής ισορροπίας.

Παράλληλα, εξετάζεται η γλωσσική ανάπτυξη του βρέφους και του νηπίου, και διατυπώνονται οι φάσεις της, από τη διάκριση των ήχων στους λαρυγγισμούς, την εμφάνιση των ψευδοδιαλόγων, το βάβισμα, την κατανόηση οδηγιών και τη μίμηση των λέξεων, έως τη δημιουργία υποτυπωδών προτάσεων και την ανάπτυξη του λεξιλογίου.

Καθώς ο ρυθμός των σταδίων δεν είναι σταθερός για όλους τους ανθρώπους, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διαχωρίζουν τις ενδείξεις απόκλισης από τα χρονολογικά ορόσημα της φυσιολογικής ανάπτυξης. Δεδομένης της σημασίας αυτής της μαθησιακής υποενότητας, κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτής/-τρια να αναθέσει την εκπόνηση project στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, με θέμα την παρουσίαση πειραμάτων και μελετών που έχουν πραγματοποιηθεί από τον Piaget και άλλους αναπτυξιακούς ψυχολόγους, συντελώντας στη βαθύτερη διερεύνηση της υποενότητας.

2.1.ΣΤ.6 | Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ, ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η παρούσα μαθησιακή υποενότητα διερευνά την ανάπτυξη των παιδιών μετά τη νηπιακή ηλικία, από το 6ο έτος της ζωής έως την ηλικία που το παιδί βρίσκεται στα πρόθυρα της εφηβείας, δηλαδή περίπου στο 11ο έτος για τα κορίτσια και στο 13ο για τα αγόρια. Αναπτύσσεται ο τρόπος με τον οποίο μετασχηματίζεται η γνώση του παιδιού γύρω από τον εαυτό του, καθώς και οι μεταβολές που συντελούνται στη σωματική του ανάπτυξη.

Συζητούνται οι γενετικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη του παιδιού και οι ατομικές διαφορές που ενδέχεται να υπάρχουν στις σωματικές διαστάσεις μεταξύ παιδιών της ίδιας ηλικίας. Εξετάζεται, επίσης, η ψυχοκινητική ανάπτυξη του παιδιού σε αυτή την ηλικία, καθώς η κίνηση γίνεται πλέον σκόπιμη, καλύτερα ελεγχόμενη, εξειδικευμένη, περισσότερο συντονισμένη και ετερόπλευρη (πλευρίωση).

Η υποενότητα αυτή εστιάζεται, επιπλέον, στη νοητική ανάπτυξη, καθώς τα παιδιά κατακτούν σημαντικές γνωστικές έννοιες, όπως η διατήρηση, η ταξινόμηση και η σκόπιμη απομνημόνευση. Παράλληλα, αναπτύσσεται το λεξιλόγιο, η αναγνωστική

ικανότητα και η γραφή, επιτυγχάνεται η ακριβέστερη χρήση της γλώσσας και, συνακόλουθα, βελτιώνονται οι επικοινωνιακές ικανότητες του παιδιού.

Τέλος, εξετάζεται η ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του παιδιού της σχολικής ηλικίας, κατά τη διάρκεια της οποίας το παιδί μαθαίνει να συνεργάζεται, να συνάπτει δεσμούς φιλίας, να εντάσσεται σε ομάδες και να προσπαθεί για την επίτευξη στόχων. Αξιοποιώντας συμμετοχικές τεχνικές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να συζητήσουν την αξία της ενσυναίσθησης και της συναισθηματικής νοημοσύνης, που ξεκινά να καλλιεργείται σε αυτή την ηλικία και αποτελεί σημαντική δεξιότητα για την επαγγελματική τους πρακτική.

2.1.ΣΤ.7 | Η ΣΩΜΑΤΙΚΗ, ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΦΗΒΕΙΑ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται την ανάπτυξη του ανθρώπου κατά την ηλικιακή φάση της εφηβείας, καθώς είναι η τελευταία φάση της ανάπτυξης πριν από την ωριμότητα. Εξετάζονται τα στάδια της εφηβικής ηλικίας και συζητείται η διχογνωμία μεταξύ των επιστημόνων για την ηλικία έναρξης και λήξης της, καθώς και το πώς αυτή έχει επηρεαστεί στη σύγχρονη εποχή από τη χρήση των social media και της τεχνολογίας.

Αναφέρονται οι αλλαγές της γνωστικής ικανότητας του/της εφήβου/-ης, παράλληλα με την ανάπτυξη του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος. Περιγράφεται η ανάπτυξη του αναπαραγωγικού συστήματος και η ραγδαία αύξηση των ορμονών, που κάνουν τον/την έφηβο/-η πιο επιρρεπή σε μεταβολές της διάθεσης, παρορμητικές συμπεριφορές και συγκρούσεις με τους άλλους. Γίνεται, επίσης, συζήτηση γύρω από την αλλαγή στις κοινωνικές σχέσεις του/της εφήβου/-ης, την ανάγκη για ένταξη σε παρέες συνομηλίκων και την εμφάνιση του σεξουαλικού ενδιαφέροντος.

Καθώς η εφηβεία αποτελεί το ηλικιακό ορόσημο για πολλές σημαντικές αλλαγές (όπως η σεξουαλική ωρίμανση, οι ορμονικές μεταβολές, η ραγδαία αύξηση ύψους και βάρους, καθώς και οι ψυχοσυναισθηματικές ανακατατάξεις που ακολουθούν τον άνθρωπο στα επόμενα χρόνια της ζωής του), ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να συζητήσουν, αξιοποιώντας την προσωπική τους εμπειρία, για το πώς βίωσαν αυτές τις ραγδαίες μεταβολές κατά τη δική τους εφηβική περίοδο.

Η συζήτηση μπορεί, επιπλέον, να επεκταθεί και στον σύγχρονο όρο της «αναδυόμενης ενηλικίωσης» και τα χαρακτηριστικά της, η οποία αναφέρεται στην πρώτη μετεφηβική ηλικία μεταξύ των 18 και 24 ετών, προτρέποντας στην ανάπτυξη επιχειρηματολογίας σχετικά με την ένταξη ή μη αυτού του σταδίου στις επίσημες φάσεις της ανθρώπινης ανάπτυξης.

2.1.ΣΤ.8 | ΤΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στην ηθική ανάπτυξη του ατόμου, καθώς η δυνατότητα να αξιολογεί ηθικά τόσο τη δική του συμπεριφορά όσο και των

άλλων θεωρείται σημαντικό επίτευγμα της κοινωνικοποίησης. Αναλύονται δύο βασικές θεωρήσεις για την ανάπτυξη της ηθικής σκέψης, ξεκινώντας από τη θεωρία του Piaget, ο οποίος θεωρεί την ηθική ανάπτυξη αναπόσπαστο κομμάτι της νοητικής εξέλιξης του ατόμου.

Συζητείται η σταδιακή μετάβαση από την ετερώνυμη ηθική στην αυτόνομη ηθική, την οποία ο Piaget θεωρεί αποτέλεσμα της μείωσης του εγωκεντρισμού του παιδιού καθώς αυτό μεγαλώνει. Περιγράφονται τα στάδια της ηθικότητας, ξεκινώντας από τον ηθικό ρεαλισμό (όταν το παιδί είναι 3-7 ετών), προχωρώντας στην κατανόηση της ισότητας (περίπου στην ηλικία των 8-11 ετών) και καταλήγοντας στην κατάκτηση της έννοιας της δικαιοσύνης.

Η δεύτερη σημαντική θεωρία που αναλύεται αφορά τα στάδια της ηθικής ανάπτυξης κατά τον Lawrence Kohlberg, ο οποίος διερεύνησε τη λογική διαδικασία που κρύβεται πίσω από τις ηθικές αποφάσεις και συμπεριφορές. Συζητείται η διαδρομή από το επίπεδο της προσυμβατικής ηθικής, όπου οι δράσεις αξιολογούνται υπό το πρίσμα των προσδοκιών των ενηλίκων, στο επίπεδο της συμβατικής ηθικής, όπου οι έφηβοι/-ες εσωτερικεύουν τους κοινωνικούς κανόνες για το σωστό και το λάθος. Τέλος, αναλύεται η μετασυμβατική ηθική, το ύψιστο επίπεδο που μπορεί να κατακτήσει το άτομο υιοθετώντας παγκόσμιες ηθικές αρχές για τη δικαιοσύνη και τα οικουμενικά δικαιώματα.

Κλείνοντας αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ολοκληρώνουν τη συζήτηση για την πολύπλευρη ανάπτυξη του ανθρώπου και προετοιμάζονται για τις επόμενες μαθησιακές ενότητες.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Feldman, R. S. (2011). *Εξελικτική Ψυχολογία. Διά βίου ανάπτυξη* (μτφρ. Ζ. Αντωνοπούλου & Μ. Κουλεντιανού). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
2. Cole, S. R., Cole, M. & Lightfoot, C. (2022). *Η ανάπτυξη των παιδιών* (μτφρ. Μ. Κουλεντιανού & Ι. Παπαθανασάκη). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Συμπληρωματικές

1. Cole, M. & Cole, S. R. & & Lightfoot, C. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών – Α΄, Β΄, Γ΄, τόμος* (μτφρ. Μ. Σόλμαν). Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω-Δαρδανός.
2. Lehalle, H. & Mellier, D. (2009). *Ψυχολογία της Ανάπτυξης. Παιδική ηλικία και εφηβεία* (μτφρ. Ν. Ηλιάδης). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

2.1.Ζ • ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας «Πρακτική εφαρμογή στην ειδικότητα» είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες σε πρακτικό επίπεδο με το περιεχόμενο της εργοθεραπείας και να αποκτήσουν σαφή αντίληψη, αφενός μεν, του εύρους των λειτουργιών της συγκεκριμένης ειδικότητας, αφετέρου δε, του περιβάλλοντος στο οποίο αυτή δραστηριοποιείται. Επιπλέον, στόχος της μαθησιακής ενότητας, είναι η εμπέδωση της θεωρητικής κατάρτισης και η απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων για την αξιόπιστη άσκηση του επαγγέλματος του/της βοηθού εργοθεραπείας, ώστε να αναπτύξουν σταδιακά ενεργητικό ρόλο στην αντιμετώπιση διαφόρων διαγνωστικών κατηγοριών αναπτυξιακής, γηριατρικής, νευρολογικής, και ψυχιατρικής φύσεως. Τέλος, στη διάρκειά της, πραγματοποιούνται ποικίλες εκπαιδευτικές δράσεις, όπως εργαστηριακές εφαρμογές, πειραματικές ασκήσεις, αναθέσεις εκπόνησης εργασιών, σεμιναριακές παρουσιάσεις και εκπαιδευτικές επισκέψεις σε επαγγελματικούς χώρους, κατά τις οποίες οι εκπαιδευόμενοι/-ες χρησιμοποιούν, εφαρμόζουν και αναπτύσσουν τις γνώσεις που αποκτούν από το σύνολο των μαθησιακών ενοτήτων του εξαμήνου Α΄.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναγνωρίζουν εργοθεραπευτικές τεχνικές και παρεμβάσεις παρατηρώντας τις εργοθεραπευτικές πρακτικές στους χώρους εργασίας,
- Κατηγοριοποιούν την εργοθεραπευτική παρέμβαση λαμβάνοντας υπόψη τις διαγνωστικές κατηγορίες του εκάστοτε πλαισίου,
- Διατυπώνουν τις θεωρητικές βασικές αρχές της εργοθεραπείας συσχετίζοντάς τες με την εργοθεραπευτική πρακτική in vivo,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες για ουσιαστική παρατήρηση και αναστοχασμό σχετικά με την εργοθεραπευτική διαδικασία διαφόρων διαγνωστικών κατηγοριών παιδιατρικής φύσεως,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες εκπόνησης και σύνταξης εργασιών σχετικές με το αντικείμενο της επιστήμης της εργοθεραπείας,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες παρατήρησης και διαχείρισης θεμάτων που άπτονται της εργοθεραπευτικής πρακτικής,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες ανάλυσης, σύνθεσης και ταξινόμησης των δραστηριοτήτων/έργων,
- Εφαρμόζουν ένα εργοθεραπευτικό πρόγραμμα σε ατομικό ή/και σε ομαδικό επίπεδο με την εποπτεία του/της κλινικού εργοθεραπευτή/-τριας,
- Εφαρμόζουν τις θεμελιώδεις αρχές της ψυχολογίας κατά την αλληλεπίδρασή τους με τους/τις θεραπευόμενους/-ες,

- Συμμετέχουν σε εκπαιδευτικές δράσεις και επισκέψεις σε θεραπευτικούς χώρους,
- Συμμετέχουν στη διεπιστημονική ομάδα κατά τη συνεργασία τους με τις υπόλοιπες θεραπευτικές ειδικότητες.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ατομικές και ομαδικές εργασίες / Εκπαιδευτικές δράσεις / Επισκέψεις σε θεραπευτικά πλαίσια / Εργαστηριακές ασκήσεις / Παρουσίαση περιστατικών / Παρουσίαση πλαισίων / Πρακτική άσκηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (4), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ
2	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
3	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
4	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
5	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
6	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
7	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
8	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟΥ ΠΛΑΣΙΟΥ
9	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κείμενο αναφοράς

2.1.Ζ.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΘΕΣΜΟ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Σε αυτή την πρώτη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στον θεσμό της πρακτικής εφαρμογής. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ήδη από το εξάμηνο Α΄, έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τα πλαίσια παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας και να έρθουν σε επαφή με τους τρόπους λειτουργίας και τα χαρακτηριστικά τους.

Μέσα από την πρακτική εφαρμογή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν επισκέψεις σε επαγγελματικούς χώρους και με την αρωγή του/της εκπαιδευτή/-τριας συσχετίζουν τις θεωρητικές γνώσεις του εξαμήνου με τις εργοθεραπευτικές τεχνικές που παρατηρούν στο εκάστοτε πλαίσιο. Συζητούν την εργοθεραπευτική παρέμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τις διαγνωστικές κατηγορίες του πλαισίου, και ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να τους/τις ενθαρρύνει να ταξινομήσουν τις δραστηριότητες που παρατηρούν, συνδυάζοντάς τες με τις δεξιότητες που ασκούνται.

Μέσα από τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται μια ολιστική προσέγγιση των γνώσεων που έχουν αποκτήσει από τις μαθησιακές ενότητες του συγκεκριμένου εξαμήνου, ενώ παράλληλα ο/η εκπαιδευτής/-τρια τούς παρέχει επικουρικές γνώσεις που σχετίζονται με το εκάστοτε πλαίσιο της πρακτικής. Επιπλέον, αναλύεται η δομή της μαθησιακής ενότητας και αναφέρονται οι υποχρεώσεις των σπουδαστών/-τριών, που σχετίζονται με τον σεβασμό, τη συμπεριφορά και την τήρηση των δεοντολογικών ζητημάτων προς το πλαίσιο και τους/τις θεραπευόμενους/-ες. Επίσης, αναφέρονται οι τρόποι αξιολόγησης της μαθησιακής υποενότητας, μέσα από την ανάθεση ομαδικών και ατομικών εργασιών, σχετιζόμενων με την παρακολούθηση της πρακτικής όπου βρίσκονται, όπως είναι η παρουσίαση του πλαισίου και η μελέτη περίπτωσης, αλλά και η αξιοποίηση της ανατροφοδότησης που θα λάβουν στην πράξη.

Στις επόμενες μαθησιακές υποενότητες θα παρουσιαστούν οι διαφοροποιήσεις που παρουσιάζουν τα πλαίσια πρακτικής εφαρμογής ανάλογα με τη διαγνωστική κατηγορία που εξυπηρετούν.

2.1.Ζ.2 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά που εμφανίζει το πλαίσιο που αναφέρεται στις αναπτυξιακές διαταραχές (συνήθως παιδιών), όπως είναι τα ειδικά σχολεία, τα εξειδικευμένα αναπτυξιακά κέντρα, τα εργαστήρια απασχόλησης για άτομα με αναπτυξιακά προβλήματα κ.ά. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες συχνά θα απασχοληθούν ως επαγγελματίες σε παρόμοια πλαίσια, τους προσφέρεται η δυνατότητα να εξοικειωθούν και να παρατηρήσουν τους τρόπους λειτουργίας τους.

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τις διαγνωστικές κατηγορίες που ενδέχεται να συναντήσουν, όπως είναι η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ), η νοητική υστέρηση, διάφορα σύνδρομα, οι μαθησιακές δυσκολίες κ.ά.

Παράλληλα, έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν τον εξοπλισμό και τα θεραπευτικά μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές. Αυτά περιλαμβάνουν παιχνίδια για την ανάπτυξη της λεπτής και αδρής κινητικότητας (όπως χάντρες, τουβλάκια, Lego, πλαστελίνες και μπάλες), ειδικό εξοπλισμό για την αισθητηριακή ολοκλήρωση (όπως αιωρούμενο εξοπλισμό, τραμπολίνο, κούνιες και ράμπες κύλισης), καθώς και δραστηριότητες για τη βελτίωση των γνωστικών δεξιοτήτων (όπως παιχνίδια μνήμης, παζλ, παιχνίδια με αριθμούς και μεγέθη). Επιπλέον, εξετάζονται δραστηριότητες για την ανάπτυξη ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων (όπως ομαδικά επιτραπέζια παιχνίδια, ομαδικά απλά αθλήματα, μεγάλα παζλ ή ζωγραφική που απαιτούν συνεργασία), καθώς και βοηθήματα και τεχνικές για την εκπαίδευση σε ΔΚΖ (όπως ειδικά βοηθήματα γραφής, σίτισης, ένδυσης και υπόδησης).

Μέσα από τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια βοηθά τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εστιάσουν την προσοχή τους στα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τους αναπτυξιακούς χώρους, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την παρέμβαση κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους.

2.1.Ζ.3 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο αναπτυξιακό πλαίσιο. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, συζητούν για τις γνώσεις που έχουν λάβει στις μαθησιακές ενότητες του ίδιου εξαμήνου «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης» και «Εισαγωγή στη Γενική Ψυχολογία», συσχετίζοντάς τες με την παρέμβαση που παρατηρούν από τους/τις επαγγελματίες του χώρου.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στις δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται για την ενδυνάμωση διαφορετικών δεξιοτήτων και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να προτείνουν και οι ίδιοι ορισμένες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικού τύπου δυσκολίες που εντοπίζουν σε κάθε παιδί. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, προκειμένου να περιγράψουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν παρεμβάσεις, αξιοποιώντας τα θεραπευτικά μέσα και τις τεχνικές που αναλύθηκαν στην προηγούμενη μαθησιακή υποενότητα.

Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις τους από τη μαθησιακή ενότητα «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης», συγκρίνουν τα ηλικιακά ορόσημα της τυπικής ανάπτυξης με τις αναπτυξιακές δυσλειτουργίες που παρατηρούν κατά τις επισκέψεις τους. Παράλληλα, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε παιδιού και τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την κατάκτηση ενός υψηλότερου επιπέδου λειτουργικότητας.

Τέλος, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τον τρόπο λειτουργίας της διεπιστημονικής ομάδας, συμμετέχοντας ορισμένες φορές και οι ίδιοι. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα με τις δυνατότητες που προσφέρει το εκάστοτε πλαίσιο πρακτικής.

2.1.Ζ.4 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του νευρολογικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στη θεραπευτική παρέμβαση σε άτομα με διαταραχές όπως τα αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, οι κακώσεις νωτιαίου μυελού, διάφορες νευροεκφυλιστικές νόσοι (όπως η σκλήρυνση κατά πλάκας, η νόσος κινητικού νευρώνα, οι άνοιες κ.ά.), καθώς και η εμφάνιση όγκων στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ).

Παρουσιάζονται οι δεξιότητες που χρήζουν ενδυνάμωσης σε τέτοιες παθήσεις, οι δραστηριότητες στις οποίες επανεκπαιδεύονται οι θεραπευόμενοι/-ες, καθώς και τα θεραπευτικά μέσα που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της παρέμβασης. Αυτά περιλαμβάνουν διάφορα μηχανικά μέσα, δραστηριότητες για τη βελτίωση των ανώτερων εγκεφαλικών λειτουργιών (όπως μνήμη, αντίληψη, διάκριση χρωμάτων και μεγεθών), θεραπευτική πλαστελίνη, καθώς και εξοπλισμό για την ενδυνάμωση της άκρας χείρας και της λαβής.

Καθώς ο σημαντικότερος στόχος στο νευρολογικό πλαίσιο είναι η αποκατάσταση της λειτουργικότητας και η ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης στον μέγιστο δυνατό βαθμό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επισκέπτονται προσαρμοσμένους χώρους υποστηριζόμενης διαβίωσης και γνωρίζουν βοηθήματα επανεκπαίδευσης «δραστηριοτήτων καθημερινής ζωής». Στα μέσα αυτά συγκαταλέγονται βοηθήματα μεταφοράς και βάδισης, γερανοί μεταφοράς, προσαρμοσμένα είδη υγιεινής (όπως τουαλέτα, μπανιέρα, νιπτήρας), καθώς και βοηθήματα σίτισης και ένδυσης.

Μέσα από τη συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται προκειμένου να αντισταθμιστούν τα ελλείμματα που έχει προξενήσει η εκάστοτε πάθηση στον/στη θεραπευόμενο/-η. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, επικεντρώνονται στα βασικά χαρακτηριστικά του νευρολογικού πλαισίου, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν αποτελεσματικά την παρέμβαση κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους.

2.1.Ζ.5 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο νευρολογικό πλαίσιο.

Δεδομένου ότι αυτή η πρακτική εφαρμογή αφορά το εξάμηνο Α΄ και οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν ακόμη διδαχθεί τη μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Νευρολογίας» του εξαμήνου Β΄, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών. Προσφέροντας επεξηγήσεις και γνώσεις, στοχεύει στην καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν για τα περιστατικά και τα συσχετίζουν με την παρέμβαση που παρατηρούν από τους/τις επαγγελματίες του χώρου.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στις δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται για την ενδυνάμωση διαφορετικών δεξιοτήτων και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να προτείνουν και οι ίδιοι ορισμένες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες και τα ελλείμματα που εντοπίζουν σε κάθε θεραπευόμενο, ανάλογα με την κλινική του εικόνα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, προκειμένου να παρουσιάσουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν μια παρέμβαση, αξιοποιώντας τα θεραπευτικά μέσα και τις τεχνικές που αναλύθηκαν στην προηγούμενη μαθησιακή υποενότητα.

Μέσα από στοχευμένες επισκέψεις, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε ατόμου και τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την κατάκτηση ενός υψηλότερου επιπέδου λειτουργικότητας. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας.

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το εκάστοτε πλαίσιο πρακτικής.

2.1.Ζ.6 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του ψυχοκοινωνικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου ψυχοκοινωνικές δομές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους, έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις ανάλογα με το είδος της νοσηλείας και της αποκατάστασης που προσφέρεται στην κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των ψυχοκοινωνικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθεμίας, καθώς και τις αλλαγές στην ψυχιατρική περίθαλψη με την έναρξη των δράσεων αποασυλοποίησης στα τέλη του 20ού αιώνα. Δεδομένου ότι η συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή πραγματοποιείται στο πλαίσιο του εξαμήνου Α΄ και οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν ακόμη διδαχθεί τα σχετικά μαθήματα «Στοιχεία Ψυχιατρικής» και «Ψυχοκοινωνική Εργοθεραπεία» των εξαμήνων Β΄ και Γ΄ αντίστοιχα, κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτής/-τρια, μέσα από τη συζήτηση, να προσφέρει μια αδρή ενημέρωση σχετικά με την ψυχοπαθολογία των ατόμων που θα συναντήσουν.

Γίνεται αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής, καθώς και στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τις δομές κλειστής νοσηλείας (τμήματα μέσα σε ψυχιατρικά νοσοκομεία ή σε ψυχιατρικές πτέρυγες γενικών νοσοκομείων) από τις δομές ανοιχτής νοσηλείας, οι οποίες προσφέρουν ψυχιατρικές υπηρεσίες χωρίς παραμονή του ατόμου, όπως είναι το Νοσοκομείο Ημέρας και τα Κοινοτικά Κέντρα Ψυχικής Υγείας.

Επιπροσθέτως, ενημερώνονται για τη λειτουργία των εξωνοσοκομειακών στεγαστικών δομών, όπως είναι οι ξενώνες, τα οικοτροφεία και τα προστατευμένα διαμερίσματα, όπου οι ένοικοι με ψυχικές νόσους διαβιούν στην κοινότητα. Τέλος, παρουσιάζονται οι εναλλακτικές προεπαγγελματικές και επαγγελματικές δομές, όπως τα προστατευόμενα εργαστήρια ανάπτυξης εργασιακών δεξιοτήτων και τα κοινωνικά καταστήματα στην κοινότητα.

2.1.Ζ.7 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στα πλαίσια ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, είτε ενδονοσοκομειακά είτε στην κοινότητα.

Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν ακόμη διδαχθεί τις σχετικές μαθησιακές ενότητες, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών. Προσφέροντας επεξηγήσεις και γνώσεις, στοχεύει στην καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, συζητούν για τα περιστατικά και τις ψυχικές νόσους που παρατηρούν, συσχετίζοντάς τα με την παρέμβαση των επαγγελματιών του χώρου.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στη διαμόρφωση του προγράμματος των ψυχοκοινωνικών δομών και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να προτείνουν και οι ίδιοι ορισμένες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του/της κάθε θεραπευομένου/-ης και το πλαίσιο αποασυλοποίησης που εφαρμόζεται. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, προκειμένου να παρουσιάσουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν παρεμβάσεις, συνυπολογίζοντας τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα, το είδος της ψυχοκοινωνικής δομής που επισκέπτονται, τη λειτουργικότητα των θεραπευομένων και τους στόχους των επαγγελματιών του πλαισίου.

Μέσα από τις επισκέψεις σε αυτές τις δομές, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε ατόμου και τις παρεμβάσεις που απαιτούνται για την κατάκτηση ενός υψηλότερου επιπέδου λειτουργικότητας, τη βελτίωση της κοινωνικοποίησης και την προώθηση της κοινωνικής επανένταξης. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας.

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα με τις δυνατότητες που προσφέρει το εκάστοτε πλαίσιο πρακτικής.

2.1.Ζ.8 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσονται τα χαρακτηριστικά του γηριατρικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου δομές για άτομα της τρίτης ηλικίας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους, έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις, ανάλογα με το είδος των υπηρεσιών που προσφέρονται σε κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των γηριατρικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Δεδομένου ότι η συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή πραγματοποιείται στο πλαίσιο του εξαμήνου Α΄ και οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν

ακόμη διδαχθεί τα σχετικά μαθήματα «Στοιχεία γηριατρικής» και «Εργοθεραπεία στην τρίτη ηλικία» (των εξαμήνων Γ΄ και Δ΄ αντίστοιχα), κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτής/-τρια να προσφέρει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες την ευκαιρία να προσεγγίσουν τις δυσκολίες της τρίτης ηλικίας μέσα από την προσωπική τους εμπειρία με ηλικιωμένους/-ες του περιβάλλοντός τους.

Γίνεται αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής, καθώς και στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τις δομές κλειστής νοσηλείας, όπως οι οίκοι ευγηρίας και τα ιδρύματα χρονίως πασχόντων για ηλικιωμένους/-ες με σοβαρά προβλήματα υγείας, από τις δομές ανοιχτής νοσηλείας, οι οποίες προσφέρουν υπηρεσίες απασχόλησης και δραστηριοποίησης του ατόμου, όπως τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ), οι Λέσχες Φιλίας και τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ).

Επιπροσθέτως, ενημερώνονται για τη λειτουργία προγραμμάτων όπως το «Βοήθεια στο Σπίτι», το οποίο απευθύνεται σε ηλικιωμένους/-ες που διαβιούν στην κοινότητα αλλά χρειάζονται υποστήριξη στην καθημερινότητά τους.

2.1.Ζ.9 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στα πλαίσια παροχής εργοθεραπευτικών υπηρεσιών σε άτομα της τρίτης ηλικίας.

Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν ακόμη διδαχθεί τις σχετικές μαθησιακές ενότητες, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών. Προσφέροντας επεξηγήσεις και γνώσεις, στοχεύει στην καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης. Συζητούνται οι στόχοι των επαγγελματιών που απασχολούνται σε αυτές τις δομές, καθώς και ο ρόλος της εργοθεραπείας στους/στις ηλικιωμένους/-ες που ζουν στην κοινότητα.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια τονίζει τους βασικούς τομείς παρέμβασης, όπως τα κινητικο-αισθητηριακά προβλήματα, τις δυσκολίες προσαρμογής στο περιβάλλον, τη μοναξιά, τη δυσκολία κοινωνικοποίησης, καθώς και τα συνοδά προβλήματα υγείας που εμφανίζονται με τη γήρανση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, όπου παρουσιάζουν και προτείνουν παρεμβάσεις και δραστηριότητες. Για τον σχεδιασμό αυτό λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες που παρατηρούν, τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα, το είδος της δομής τρίτης ηλικίας που επισκέπτονται, τη λειτουργικότητα των θεραπευομένων και τους στόχους των επαγγελματιών του πλαισίου. Μέσα από τις επισκέψεις σε αυτές τις δομές, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του χώρου για τις προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται, με στόχο την προώθηση της υγείας, τη βελτίωση της λειτουργικότητας, την κοινωνική ένταξη, την προσαρμογή του περιβάλλοντος, την αυτονομία και την καλύτερη ποιότητα ζωής. Παράλληλα,

έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας.

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα με τις δυνατότητες που προσφέρει το εκάστοτε πλαίσιο πρακτικής.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Taylor, M. C. (2022). *Τεκμηριωμένη πρακτική στην Εργοθεραπεία* (επιμ. Ι.-Γ. Κατσούρη & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Συλλογικό Έργο. (2023). *Εργοθεραπεία, Αποκατάσταση, Διεπιστημονικότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέον.

Συμπληρωματικές

1. Clifford-O'Brien, J. & Miller-Kuhaneck, H. (2024). *Case-Smith's Εργοθεραπεία σε παιδιά και εφήβους* (επιμ. Α. Κατσιάνα & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Cole, M. (2023). *Η Δυναμική της Ομάδας στην Εργοθεραπεία.* Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

2.2 • ΕΞΑΜΗΝΟ Β΄

2.2.Α • ΚΙΝΗΣΙΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με την κινησιολογία του ανθρώπινου σώματος, προκειμένου να καταστούν ικανοί/-ές να αναγνωρίζουν τη φυσιολογική κίνηση και να περιγράφουν τις κινήσεις στην καθημερινή ζωή. Ειδικότερα, αυτή η μαθησιακή ενότητα θα εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην εργοθεραπευτική ανάλυση της ανθρώπινης κίνησης, δίνοντας έμφαση στην ανάλυση της μυϊκής ενέργειας και στον μυϊκό έλεγχο των αρθρώσεων της ωμικής ζώνης, του αγκώνα, του καρπού και των δακτύλων της άκρας χείρας. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τη σχετική ορολογία και θα αποκτήσουν δεξιότητες ανάλυσης της ενεργητικής και παθητικής κίνησης, έλεγχο της μυϊκής ισχύος και μετρήσεις στις κινήσεις των άνω άκρων και του κορμού, κατά την εκτέλεση καθημερινών δραστηριοτήτων στους τομείς ενασχόλησης των ατόμων. Τέλος, στο εργαστηριακό μέρος, θα αποκτήσουν γνώσεις και θα εντρυφήσουν στην κινησιολογική ανάλυση, στη μυϊκή ανάλυση και στον μυϊκό έλεγχο των κινήσεων του κορμού και των κάτω άκρων, καθώς και στην ανάλυση της φυσιολογικής βάδισης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Προσδιορίζουν τον σκοπό της μέτρησης, αντίστασης, σταθεροποίησης, μελετώντας θεωρητικά παραδείγματα,
- Επεξηγούν τον μυϊκό έλεγχο, αξιοποιώντας την κλινική εξέταση,
- Συσχετίζουν τις αρχές της μηχανικής, της ανατομίας και της φυσιολογίας του μυοσκελετικού συστήματος συνδυάζοντάς τες με την κίνηση,
- Περιγράφουν τις αρχές σταθερότητας και κίνησης, διεξάγοντας μία κινησιολογική μελέτη,
- Αναπαριστούν στατικά και δυναμικά τη λειτουργία του μυοσκελετικού συστήματος,
- Αναλύουν τις κινήσεις των άνω άκρων στην καθημερινή ζωή,
- Διευκρινίζουν τους τύπους της ανθρώπινης κίνησης,
- Αναλύουν τα επίπεδα και τους άξονες της ανθρώπινης κίνησης,
- Διαχωρίζουν πρωταγωνιστές, ανταγωνιστές, επικουρικούς και σταθεροποιούς μυς,
- Αναλύουν μυϊκά τις κινήσεις των άνω άκρων στην καθημερινή ζωή,
- Ελέγχουν μυϊκά τις κινήσεις των άνω άκρων στην καθημερινή ζωή,
- Αναλύουν τις κινήσεις του κορμού και των κάτω άκρων,
- Εκτελούν μυϊκή ανάλυση των κινήσεων του κορμού και των κάτω άκρων,

- Προτείνουν τρόπους βελτίωσης των παθολογικών κινητικών προτύπων που αναγνωρίζουν,
- Εφαρμόζουν ασκήσεις ενεργητικής και παθητικής κινητοποίησης στους/στις θεραπευόμενούς/-ές τους,
- Παροτρύνουν τους/τις θεραπευόμενους/-ες να υιοθετήσουν τα σωστά πρότυπα κίνησης και στάσης κατά τη θεραπευτική παρέμβαση,
- Εκτιμούν την εργοθεραπευτική ανάλυση της ανθρώπινης κίνησης κατά την άσκηση της πρακτικής τους,
- Αποδέχονται τα όρια της κίνησης του κάθε ατόμου ανάλογα με την πάθησή του κατά τη διάρκεια της συνεδρίας.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Οστά / Μύες / Αρθρώσεις / Άξονες κίνησης / Μοχλοί / Γραμμική κίνηση / Στροφική κίνηση / Ανάλυση κίνησης / Ανάλυση βάδισης / Ανθρώπινη κίνηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (2), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΤΟ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ
2	ΑΝΩ ΑΚΡΟ: Η ΩΜΙΚΗ ΖΩΝΗ
3	ΑΝΩ ΑΚΡΟ: Ο ΑΓΚΩΝΑΣ, ΤΟ ΑΝΤΙΒΡΑΧΙΟ, Ο ΚΑΡΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΕΡΙ
4	ΚΑΤΩ ΑΚΡΟ: ΤΟ ΓΟΝΑΤΟ, Η ΠΟΔΟΚΝΗΜΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΔΙ
5	Η ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗ ΣΤΗΛΗ
6	Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ
7	ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ
8	Η ΒΑΔΙΣΗ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Α.1 | ΤΟ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα συνδέεται με τη μαθησιακή ενότητα «Ανατομία και Φυσιολογία» του εξαμήνου Α΄, η οποία αφορά στην οστεολογία και τη μυολογία του ανθρώπινου σώματος, ενώ στη συνέχεια αναπτύσσονται περαιτέρω οι κινήσεις τους. Αρχικά, αναφέρεται το σύστημα ταξινόμησης κινητικών δεξιοτήτων, όπως η διατήρηση όρθιας στάσης, η κίνηση για άσκηση και φυσική κατάσταση, η μετάδοση της κίνησης και η υποδοχή πρόσκρουσης.

Περιγράφονται τα επίπεδα προσανατολισμού του σώματος: το οβελιαίο επίπεδο που χωρίζει το σώμα σε δεξιό και αριστερό, το μετωπιαίο επίπεδο που χωρίζει σε εμπρόσθιο και οπίσθιο, καθώς και το εγκάρσιο επίπεδο που χωρίζει το σώμα σε άνω και κάτω. Επίσης, περιγράφονται οι άξονες κίνησης, δηλαδή ο μετωπιαίος, ο προσθιοπίσθιος και ο κατακόρυφος. Παρουσιάζονται, μέσω επίδειξης και βίντεο, οι κινήσεις στο οβελιαίο επίπεδο γύρω από έναν μετωπιαίο άξονα, οι κινήσεις στο μετωπιαίο επίπεδο γύρω από έναν προσθιοπίσθιο άξονα, οι κινήσεις στο εγκάρσιο επίπεδο γύρω από έναν κατακόρυφο άξονα και οι κινήσεις σε συνδυασμό επιπέδων.

Επιπλέον, αναφέρονται οι ρόλοι των μυών ανάλογα με τις απαιτήσεις της κίνησης, όπως οι πρωταγωνιστές, όταν ευθύνονται για την εκτέλεση της κίνησης, και οι συνεργοί που δρουν ως σταθεροποιοί ή ως εξουδετεροποιοί, καθώς και οι ανταγωνιστές. Τέλος, περιγράφονται τα είδη κινήσεων του σώματος, διακρινόμενα σε παθητικές και ενεργητικές. Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται σε μεθόδους για την εκτίμηση του εύρους κίνησης μιας άρθρωσης με τη χρήση γωνιομέτρου.

2.2.Α.2 | ΑΝΩ ΑΚΡΟ: Η ΩΜΙΚΗ ΖΩΝΗ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στη δομή της ακρωμιοκλειδικής και στερνοκλειδικής διάρθρωσης και στις κινήσεις τους, που περιλαμβάνουν την ανάσπαση της ωμοπλάτης και την κατάσπαση στη θέση ηρεμίας, την απαγωγή, την προσαγωγή, την άνω και κάτω στροφή, καθώς και την άνω κλίση και την ελάττωσή της. Αναφέρονται τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες των μυών της ωμικής ζώνης, ενώ παρουσιάζονται οι εκφύσεις και οι καταφύσεις τους. Περιγράφονται η άρθρωση του ώμου, η γληνοβραχιόνιος διάρθρωση, καθώς και οι κινήσεις του βραχιονίου, όπως η κάμψη και η υπερκάμψη, η έκταση, η υπερέκταση, η απαγωγή, η προσαγωγή, η έξω και η έσω στροφή, η οριζόντια προσαγωγή, η οριζόντια απαγωγή και η περιαγωγή.

Μέσω εμπλουτισμένης εισήγησης με προπλάσματα και ανατομικούς άτλαντες, ο/η εκπαιδευτής/-τρια επιδεικνύει τους μυς της άρθρωσης του ώμου και τις λειτουργίες τους. Στη συνέχεια, αναφέρονται οι βασικότερες κινήσεις του βραχίονα σε σχέση με τον κορμό και αναλύονται οι κινήσεις στο μετωπιαίο επίπεδο στην άρθρωση του ώμου, με απαγωγή του βραχιονίου από τον δελτοειδή και τον υπερακάνθιο μυ, και στην ωμική ζώνη, με άνω στροφή της ωμοπλάτης από τον πρόσθιο οδοντωτό και τον τραπεζοειδή μυ.

Αναλύονται οι κινήσεις στο οβελιαίο επίπεδο, στο οριζόντιο επίπεδο, καθώς και οι διαγώνιες κινήσεις. Σημαντική είναι επίσης η αναφορά στις κινήσεις της ωμικής ζώνης χωρίς τη συμμετοχή του άνω άκρου. Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενδεικτικά μπορούν να πραγματοποιήσουν ανατομική ανάλυση της περιοχής του ώμου.

2.2.Α.3 | ΑΝΩ ΑΚΡΟ: Ο ΑΓΚΩΝΑΣ, ΤΟ ΑΝΤΙΒΡΑΧΙΟ, Ο ΚΑΡΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΕΡΙ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφεται η άρθρωση του αγκώνα και ειδικότερα η βραχιωωλένια, η βραχιοκερκιδική και η κερκιδωλενική άρθρωση, καθώς και οι

κινήσεις τους. Κατόπιν, αναφέρεται η δομή της άνω και κάτω κερκιδωλενικής άρθρωσης και οι κινήσεις τους, όπως ο πρηνισμός και ο υπτιασμός. Μέσω ανατομικών προπλασμάτων και ατλάντων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν τους μυς του αγκώνα, τις εκφύσεις και τις καταφύσεις τους. Επίσης, εντοπίζουν τον δικέφαλο βραχιόνιο, τον πρόσθιο βραχιόνιο, τον βραχιοκερκιδικό, τον στρογγύλο και τον τετράγωνο πρηνιστή, τον τρικέφαλο βραχιόνιο, τον αγκωνιαίο και τον υπτιαστή μυ. Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξασκούνται στη μυϊκή ανάλυση των βασικότερων κινήσεων του αντιβραχίου, όπως είναι η κάμψη, η έκταση, ο πρηνισμός και ο υπτιασμός.

Αναφορικά με τον καρπό και την άκρα χείρα, παρουσιάζεται η δομή της κερκιδοκαρπικής άρθρωσης και οι κινήσεις στην άρθρωση του καρπού, όπως η κάμψη, η έκταση, η υπερέκταση, η κερκιδική κάμψη-απαγωγή, η ωλένια κάμψη-προσαγωγή και η περιαγωγή. Επίσης, περιγράφεται η δομή της μεσοκαρπιαίας και των ιδίων αρθρώσεων του καρπού, καθώς και η δομή των καρπομετακάρπιων και μεσοκάρπιων αρθρώσεων.

Περιγράφονται οι κινήσεις του αντίχειρα, οι οποίες περιλαμβάνουν την απαγωγή, την προσαγωγή, την υπερπροσαγωγή, την έκταση, την κάμψη, την υπερκάμψη, την περιαγωγή και την αντίθεση. Επιπρόσθετα, περιγράφονται οι κινήσεις των μετακαρπιοφαλαγγικών αρθρώσεων των τεσσάρων δακτύλων, όπως η κάμψη, η έκταση, η απαγωγή, η προσαγωγή και η περιαγωγή. Αναφέρονται τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες των μυών του καρπού, των δακτύλων και του αντίχειρα. Τέλος, αναφέρονται παραδείγματα χρήσης των χεριών για σύλληψη και λαβές, οι οποίες διακρίνονται σε λαβές δύναμης (κυλινδρική, σφαιρική και αγκιστροειδής) και σε χειρισμούς ακριβείας, που μπορούν να εφαρμοστούν στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας.

2.2.Α.4 | ΚΑΤΩ ΑΚΡΟ: ΤΟ ΓΟΝΑΤΟ, Η ΠΟΔΟΚΝΗΜΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΔΙ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρονται η δομή της άρθρωσης του γόνατος, οι μηνίσκοι και οι σύνδεσμοι του, καθώς και οι κινήσεις, δηλαδή η κάμψη, η έκταση και η έσω και έξω στροφή από θέση κάμψης. Μέσω ανατομικών προπλασμάτων, περιγράφονται τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες των μυών της άρθρωσης του γόνατος, οι εκφύσεις και οι καταφύσεις τους, όπως είναι ο τετρακέφαλος μηριαίος, οι οπίσθιοι μηριαίοι, ο ραπτικός, ο ισχνός προσαγωγός, ο ιγνυακός και ο γαστροκνήμιος.

Στο εργαστηριακό μέρος της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κάνουν μυϊκή ανάλυση των βασικότερων κινήσεων της κνήμης στην άρθρωση του γόνατος, δηλαδή της κάμψης, της έκτασης, της έξω και έσω στροφής της κνήμης. Έπειτα, αναφέρονται η δομή και οι λειτουργίες της ποδοκνημικής και του άκρου ποδός και αναλύονται οι κινήσεις του ποδιού στις αρθρώσεις της ποδοκνημικής, του ταρσού και των δακτύλων.

Στη συνέχεια, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες των μυών της ποδοκνημικής και του άκρα πόδα και οι εκφύσεις/καταφύσεις τους, όπως για παράδειγμα ο πρόσθιος κνημιαίος, ο μακρύς εκτείνοντας των δακτύλων, ο μακρύς εκτείνοντας του μεγάλου δακτύλου, ο τρίτος περονιαίος, ο μακρύς και βραχύς περονιαίος,

ο γαστροκνήμιος, ο υποκνημίδιος, ο οπίσθιος κνημιαίος, ο μακρύς καμπτήρας του μεγάλου δακτύλου και των δακτύλων, οι αυτόχθονες μύες του ποδιού και η πελματιαία περιτονία.

Στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κάνουν μυϊκή ανάλυση των βασικότερων κινήσεων της ποδοκνημικής και του άκρου πόδα.

2.2.Α.5 | Η ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗ ΣΤΗΛΗ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα αναφέρεται η δομή και οι διαρθρώσεις της σπονδυλικής στήλης. Ακόμη, αναλύονται οι κινήσεις της σπονδυλικής στήλης ως σύνολο, δηλαδή η κάμψη, η έκταση και η υπερέκταση στο οβελιαίο επίπεδο, η πλάγια κάμψη στο μετωπιαίο επίπεδο, η στροφή στο οριζόντιο επίπεδο και η περιαγωγή.

Αναφέρονται τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες των μεμονωμένων μυών που ενεργούν στη σπονδυλική στήλη. Στην πρόσθια επιφάνεια εξετάζονται οι προσπονδύλιοι και οι υοειδείς μυς, καθώς και οι κοιλιακοί μυς, δηλαδή ο έξω λοξός, ο έσω λοξός, ο ορθός και ο εγκάρσιος κοιλιακός. Στην οπίσθια επιφάνεια παρουσιάζονται ο σπληνιοειδής κεφαλικός και αυχενικός, καθώς και ο ορθωτήρας του κορμού. Αναλύονται, επίσης, οι εν τω βάθει οπίσθιοι σπονδυλικοί μύες, που περιλαμβάνουν τον πολυσχιδή, τους περιστροφείς των νώτων, τους μεσακάνθιους, τους μεσεγκάρσιους και τον ανελκτήρα των πλευρών. Στην πλάγια επιφάνεια περιγράφονται ο πρόσθιος, ο οπίσθιος και ο μέσος σκαληνός, ο στερνοκλειδομαστοειδής, ο ανελκτήρας της ωμοπλάτης, ο τετράγωνος οσφυϊκός και ο ψοΐτης μυς.

Στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν μυϊκή ανάλυση των βασικότερων κινήσεων της κεφαλής και της σπονδυλικής στήλης. Πιο συγκεκριμένα, στην αυχενική μοίρα αναλύονται η κάμψη, η έκταση και η υπερέκταση, η πλάγια κάμψη και η στροφή, ενώ στη θωρακική και στην οσφυϊκή μοίρα εξετάζονται αντίστοιχα η κάμψη, η έκταση και η υπερέκταση, η πλάγια κάμψη καθώς και η στροφή.

2.2.Α.6 | Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι κύριες ταξινομήσεις των κινητικών προτύπων, οι οποίες είναι η μεταφορική ή γραμμική και η περιστροφική ή γωνιακή. Η μεταφορική κίνηση καλείται επίσης γραμμική και διαιρείται σε ευθύγραμμη και καμπυλόγραμμη, οι οποίες αναλύονται και ορίζονται λεπτομερώς. Επισημαίνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ότι οι κινήσεις των περισσότερων τμημάτων του ανθρώπινου σώματος είναι στροφικές. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται και άλλα κινητικά πρότυπα, όπως η παλίνδρομη κίνηση που αντιπροσωπεύει την επαναλαμβανόμενη κίνηση, και δίνονται σχετικά παραδείγματα.

Αναλύονται τα είδη κινήσεων που βιώνει το ανθρώπινο σώμα, όπως οι στροφικές, η ευθύγραμμη κίνηση, η γενική κίνηση, η καμπυλόγραμμη και η παλίνδρομη, ενώ μέσα από τη διαδικασία του καταιγισμού ιδεών παρουσιάζονται παραδείγματα για την

κάθε κατηγορία. Κατόπιν, αναλύονται οι παράγοντες που καθορίζουν το είδος της κίνησης. Μέσω επίδειξης, ο/η εκπαιδευτής/-τρια εξηγεί πώς μπορεί να κινηθεί ένα αντικείμενο γραμμικά ή στροφικά σε σχέση με το κέντρο βάρους του, το περιβάλλον, καθώς και με την παρουσία ή την απουσία εξωτερικών παραγόντων.

Οι εξωτερικοί αυτοί παράγοντες περιγράφονται στη συνέχεια, με έμφαση στην τριβή, στην αντίσταση του αέρα και στην αντίσταση του νερού, οι οποίες ενδέχεται να διευκολύνουν ή να εμποδίζουν την κίνηση. Τέλος, περιγράφονται οι ανατομικοί παράγοντες που επηρεάζουν την κίνηση, όπως είναι η τριβή στις αρθρώσεις, η τάση των ανταγωνιστικών μυών, η τάση των συνδέσμων και των περιτονιών, καθώς και οι ανωμαλίες στη δομή των οστών και των αρθρώσεων, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως εσωτερικές αντιστάσεις.

2.2.Α.7 | ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΟΦΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ

Σε συνέχεια με την προηγούμενη υποενότητα, αναλύονται οι στροφικές κινήσεις, οι οποίες αποτελούν τις κινήσεις των περισσότερων τμημάτων του ανθρώπινου σώματος. Ορίζεται η έκκεντρη δύναμη, η ροπή και δίνονται σχετικά παραδείγματα στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες. Στο ανθρώπινο σώμα αναλύονται οι μυϊκές δυνάμεις που ασκούν ροπή στα περιστρεφόμενα τμήματα, ενώ περιγράφεται ότι η ποσότητα της ροπής εξαρτάται από το μέγεθος της μυϊκής δύναμης και από το μήκος του μοχλοβραχίονα.

Στη συνέχεια, αναφέρονται οι αρχές των ροπών και περιγράφεται η έννοια του μοχλού. Μέσω καταιγισμού ιδεών, δίνονται παραδείγματα εξωτερικών αλλά και ανατομικών μοχλών, όπως είναι τα οστά, ο κορμός, το άνω και το κάτω άκρο. Επίσης, ορίζονται οι μοχλοβραχίονες ροπής, δύναμης και αντίστασης, και προσδιορίζεται η ταξινόμηση των μοχλών με βάση αυτά τα στοιχεία.

Περιγράφονται οι μοχλοί πρώτου είδους και το μηχανικό πλεονέκτημα της ισορροπίας που προσφέρουν. Κατόπιν, αναλύονται οι μοχλοί δεύτερου είδους και το πλεονέκτημα της υπερνίκησης της αντίστασης, σε συνδυασμό με το μειονέκτημα ότι θυσιάζεται το εύρος τροχιάς της κίνησης. Επίσης, παρουσιάζεται το πλεονέκτημα του μοχλού τρίτου είδους, το οποίο εστιάζεται στην ταχύτητα και στο εύρος τροχιάς της κίνησης σε βάρος της δύναμης, και δίνονται τα αντίστοιχα παραδείγματα.

Τέλος, αναλύονται η στροφική κίνηση και οι αρχές που τη διέπουν, όπως η ροπή, η άθροιση ροπών, η διατήρηση της στροφορμής, η αρχή λειτουργίας των μοχλών, καθώς και η μετάδοση της στροφορμής.

2.2.Α.8 | Η ΒΑΔΙΣΗ

Στην τελευταία υποενότητα περιγράφεται η κινησιολογική ανάλυση της βάδισης του ανθρώπου, η οποία αποτελεί ένα από τα πιο μελετημένα πρότυπα ανθρώπινης κίνησης.

Καταρχήν, γίνεται ανατομική ανάλυση και αναγνωρίζονται τα συστατικά της στοιχεία, όπως η στροφή και η κλίση της λεκάνης, η κάμψη του γόνατος, η κάμψη του

ισχίου, η αλληλεπίδραση γόνατος και ποδοκνημικής, καθώς και η πλάγια μετατόπιση της λεκάνης. Περιγράφεται η φάση αιώρησης, η οποία αρχίζει με την άρση των δακτύλων από το έδαφος και ολοκληρώνεται με την επαφή της πτέρνας. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύονται οι κινήσεις της σπονδυλικής στήλης, της λεκάνης, του ισχίου, του γόνατος, της ποδοκνημικής και του άκρου ποδός, καθώς και οι μύες που συμμετέχουν ενεργά σε αυτές.

Ακολουθεί η φάση στάσης/στήριξης, η οποία αρχίζει με την επαφή της πτέρνας στο έδαφος και τελειώνει με την άρση του δακτύλου. Σε αυτή τη φάση εξετάζεται ο ρόλος και η συμμετοχή της σπονδυλικής στήλης, της λεκάνης, του ισχίου, του γόνατος, της ποδοκνημικής, καθώς και του άκρου ποδός, μέσα από τη μελέτη των κινήσεων και των μυϊκών τους ομάδων.

Κατόπιν, εξετάζονται οι ανατομικές αρχές της βάδισης, όπως η ευθυγράμμιση, οι περιττές πλάγιες κινήσεις, η φυσιολογική ελαστικότητα των αρθρώσεων και η ορθή λειτουργία των αντανακλαστικών. Τέλος, περιγράφονται οι μηχανικές αρχές που διέπουν τη βάδιση, όπως η αντίδραση του εδάφους, η δύναμη, η ταχύτητα της βάδισης, καθώς και η σταθερότητα του σώματος. Στο εργαστηριακό μέρος, πραγματοποιείται επίδειξη και λεπτομερής ανάλυση του κύκλου βάδισης στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Hamilton, N., Weimar, W. & Luttgens, K. (2003). *Κινησιολογία. Επιστημονική βάση της ανθρώπινης κίνησης* (επιμ. Γ. Γιόφτσος). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Neumann, D. A. (2018). *Κινησιολογία του Μυοσκελετικού Συστήματος. Θεμέλια της αποκατάστασης* (μτφρ./επιμ. Η. Τσέπης). Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.

Συμπληρωματικές

1. Bertoti, D. B. & Houglum, A. P. (2005). *Brunnstrom's Κλινική Κινησιολογία* (μτφρ. Κ. Κατσουλάκης). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Σφετσιώρης, Δ. Κ. (2003). *Κινησιολογία. Εισαγωγή – Άνω άκρο. Ένα εγχειρίδιο για την κινητική συμπεριφορά των αρθρώσεων.* Αθήνα: Εκδόσεις d.K.S.

2.2.Β • ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τη δυνατότητα να μελετήσουν τη δραστηριότητα και τα έργα ως φαινόμενα στην καθημερινή ζωή του ανθρώπου και να κατανοήσουν τη σημασία τους και τις θεραπευτικές τους διαστάσεις, οι οποίες τα καθιστούν θεμελιώδη μέσα παρέμβασης

στην εργοθεραπεία. Επιπλέον, η ύλη της μαθησιακής ενότητας στοχεύει στην εισαγωγή των εκπαιδευομένων στους τομείς έργου, καθώς και σε βασικές έννοιες, όπως είναι το νόημα των έργων, η ανάλυση του έργου και της δραστηριότητας, το έργο μέσα από την πορεία της ανάπτυξης του ανθρώπου. Ειδικότερα, η μαθησιακή ενότητα αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία θα αναπτυχθούν συγκεκριμένες μεθοδολογίες σχετικά με την ανάλυση έργου και δραστηριότητας, καθώς και η συλλογιστική που οδηγεί στη διαβάθμιση και στην προσαρμογή τους. Τέλος, με το πέρας της μαθησιακής ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να αντιλαμβάνονται την επιστήμη του έργου μέσα από ορισμούς, να κατανοούν τη συμβολή του έργου στην υγεία και στην ευημερία, καθώς και στην ταυτότητα του ατόμου, η οποία αλλάζει κατά την ανάπτυξη και την πορεία της ζωής του.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Προσδιορίζουν τις έννοιες έργο και δραστηριότητα περιγράφοντας το θεωρητικό τους υπόβαθρο,
- Αναγνωρίζουν τις θεραπευτικές διαστάσεις του έργου, αναφέροντας τη συμβολή του στην υγεία, στην ευημερία και στην ταυτότητα του ατόμου,
- Διακρίνουν τους τομείς έργου, διαφοροποιώντας τους όρους έργο και δραστηριότητα,
- Ανακαλύπτουν τη σημασία και τη διαδικασία της ανάλυσης έργου και της ανάλυσης δραστηριότητας,
- Εφαρμόζουν την έννοια της διαβάθμισης και της προσαρμογής των έργων,
- Ερμηνεύουν τη θεραπευτική αξία του έργου και των χαρακτηριστικών του,
- Διαφοροποιούν τις μορφές του έργου όπως χρησιμοποιείται στη θεραπεία,
- Εκτελούν τις δεξιότητες ανάλυσης, σύνθεσης, και ταξινόμησης των δραστηριοτήτων/έργων,
- Εφαρμόζουν τη θεραπευτική χρήση του έργου για άτομα διαφορετικών διαγνώσεων και ηλικιακών ομάδων,
- Αποκωδικοποιούν τους ατομικούς και περιβαλλοντικούς φραγμούς στην εκτέλεση έργου,
- Αναπτύσσουν κριτική εκτίμηση σχετικά με τους/τις θεραπευόμενους/-ες και τα έργα τους κατά την αλληλεπίδραση μαζί τους,
- Συνεργάζονται με τον/την εργοθεραπευτή/-τρια για τον σχεδιασμό παρεμβάσεων σχετικά με τα έργα κατά τη συμμετοχή τους στη θεραπευτική συνεδρία,
- Εκτιμούν τα έργα των θεραπευομένων στο δικό τους περιβάλλον κατά τη θεραπευτική διαδικασία.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ανάλυση δραστηριότητας / Δραστηριότητες καθημερινής ζωής (ΔΚΖ) / Ενορχήστρωση των έργων / Θεωρία της ροής (Flow theory) / Λειτουργική ενασχόληση / Μηχανιστικό παράδειγμα / Παράδειγμα του έργου / Προφίλ έργων Τομείς έργου / Τροποποίηση έργου / Φαινομενολογία και βιόκοσμος.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
2	ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
3	ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ
4	ΤΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ
5	ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ
6	ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΥ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Β.1 | ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Σε αυτή την πρώτη μαθησιακή υποενότητα οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στην έννοια του έργου, μέσα από μια σύντομη ιστορική αναδρομή. Πριν αναλυθούν οι ορισμοί του έργου και της δραστηριότητας στις μαθησιακές υποενότητες που ακολουθούν, κρίνεται σκόπιμο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να γνωρίσουν την πορεία και την ιστορική εξέλιξη αυτών των εννοιών, που θεωρούνται πρόδρομες της επιστήμης της εργοθεραπείας.

Γίνεται μια συνοπτική παρουσίαση των βασικών παραδειγμάτων (paradigm) που σχετίζονται με την έννοια του έργου, δηλαδή το παράδειγμα του έργου, το μηχανιστικό παράδειγμα και το ιατρικό παράδειγμα. Συζητούνται οι αλλαγές των εννοιών αυτών μέσα στον χρόνο και οι επιρροές που οδήγησαν σε αυτές. Με την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτή/-τριας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν την πνευματική, ιδεολογική, φιλοσοφική και κοινωνική επανάσταση που επέφερε ο Διαφωτισμός (18ος-19ος αιώνας), συσχετίζοντάς τον με την αναγνώριση και ανάπτυξη των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ανθρώπων που οδήγησαν σε μεγάλες κοινωνικές αλλαγές, ιδιαιτέρως για τις ασθενέστερες ομάδες.

Αναφέρονται κάποια από τα πιο σημαντικά κινήματα που συνέβαλαν στον εξανθρωπισμό των συνθηκών διαβίωσης, αρχικά των ατόμων με ψυχική νόσο, όπως η ηθική θεραπεία (moral therapy), το κίνημα των τεχνών και χειροτεχνημάτων (arts

and crafts movement), η στρατηγική της δραστηριότητας του Adolf Meyer κ.ά., που θεωρούνται οι πρωταρχικές προσεγγίσεις του έργου με τη θεραπευτική του έννοια και επηρέασαν τη φιλοσοφική βάση της εργοθεραπείας ως επιστήμης. Επιπροσθέτως, γίνεται διάκριση μεταξύ της επιστήμης του έργου, ως μια επιστήμη που εστιάζεται στη θεωρητική διάσταση του έργου, και της εργοθεραπείας, η οποία δίνει έμφαση στην πρακτική εφαρμογή και τη χρήση του έργου με θεραπευτικό στόχο.

2.2.Β.2 | ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται οι ορισμοί του έργου και η συσχέτισή του με την εργοθεραπεία, τόσο ως θεραπευτικού μέσου όσο και ως θεραπευτικού στόχου. Γίνεται διάκριση της έννοιας του έργου από αυτή της δραστηριότητας, καθώς συχνά συγχέονται και χρησιμοποιούνται εναλλακτικά η μία αντί της άλλης. Αναλύονται τα χαρακτηριστικά της κάθε έννοιας και ο τρόπος που αυτά εντάσσονται και συμπλέκονται με τη συλλογιστική και την πρακτική των εργοθεραπευτών/-τριών.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να συζητήσουν παραδείγματα έργων και δραστηριοτήτων, με στόχο τη βαθύτερη κατανόηση των διαφορών τους αλλά και της αλληλεπίδρασής τους. Στη συνέχεια, αναπτύσσεται η σημαντική παρουσία του έργου στη ζωή του ανθρώπου, τόσο στην καθημερινότητά του όσο και διαχρονικά, συμβαδίζοντας με την εξέλιξή του ως είδους, καθώς όσο εξελίσσεται τόσο πιο περίπλοκα γίνονται τα έργα της καθημερινότητάς του.

Περιγράφεται η σημασία που έχει η συμμετοχή σε έργα για την επιβίωση, την προσαρμογή, την υγεία και την ευημερία, καθώς και τα επίπεδα εμπλοκής των ανθρώπων σε αυτά, διακρίνοντας το πρωταρχικό, το δεύτερο επίπεδο και το ανώτερο επίπεδο αναγκών. Συζητείται η δυσχέρεια που προκύπτει στην καθημερινότητα όταν το άτομο παρεμποδίζεται από διάφορους παράγοντες να συμμετέχει σε έργα, καθώς επηρεάζεται άμεσα η λειτουργικότητά του. Παράλληλα, εξετάζεται και η συμβολή του έργου στην κατασκευή της προσωπικής ταυτότητας, καθώς τα έργα στα οποία εμπλέκεται το άτομο συχνά καθορίζουν την αλληλεπίδρασή του με το κοινωνικό περιβάλλον και διαμορφώνουν την αυτοεικόνα του.

2.2.Β.3 | ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη νοηματοδότηση του έργου, τόσο από προσωπική όσο και από κοινωνική σκοπιά. Καθώς η καθημερινότητα του ανθρώπου αποτελείται από την εκτέλεση συνεχών και διαδοχικών έργων, ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εντοπίσουν το νόημα πίσω από κάθε έργο, συζητώντας για το νόημα που αποδίδουν και την οπτική με την οποία προσεγγίζουν οι ίδιοι το κάθε έργο.

Παράλληλα, αναφέρεται το κοινωνικό νόημα του έργου, το οποίο συμπλέκεται με το προσωπικό, το επηρεάζει και επηρεάζεται από αυτό. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, προσεγγίζονται οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί σχετικά με το νόημα του έργου, όπως η

κοινωνικο-πολιτισμική, η οποία αντιλαμβάνεται το νόημα ως απόρροια της αλληλεπίδρασης του πολιτισμού, της κουλτούρας και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Αναφέρονται, επίσης, οι θεωρήσεις που δίνουν έμφαση στην εξατομικευμένη απόδοση νοήματος στα έργα, όπως η έννοια της πνευματικότητας, η θεωρία της ροής (flow theory), η φαινομενολογία και η αφηγηματική προσέγγιση, οι οποίες δίνουν έμφαση στην υποκειμενική διάσταση κατά την απόδοση του νοήματος πίσω από κάθε έργο. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν τις αλλαγές που προκύπτουν σε όλες τις εκφάνσεις στη ζωή του ανθρώπου, και τις συσχετίζουν με τη μεταβολή στη νοηματοδότηση των έργων και στον τρόπο βίωσης της εμπειρίας, που θα συζητηθεί πιο αναλυτικά στην επόμενη μαθησιακή υποενότητα.

Τέλος, αναπτύσσεται η δυσκολία που προκύπτει όταν το άτομο παρεμποδίζεται από σωματικούς-βιολογικούς, προσωπικούς ή κοινωνικούς παράγοντες να συμμετέχει στα έργα που επιλέγει, καθώς η στέρηση αυτή οδηγεί και στην απώλεια του νοήματος.

2.2.Β.4 | ΤΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εμβαθύνει στον τρόπο με τον οποίο μεταβάλλονται τα έργα και το νόημά τους, καθώς ο άνθρωπος μεταβαίνει από το ένα στάδιο της ζωής του στο επόμενο.

Δεδομένου ότι οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν διδαχθεί στο εξάμηνο Α΄ τη μαθησιακή υποενότητα «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης», σε αυτή αξιοποιούν τις γνώσεις που κατέκτησαν και έχουν την ευχέρεια να συζητήσουν τις αλλαγές που υφίστανται τα έργα του ανθρώπου σε συνάρτηση με τις μεταβολές σε σωματικό, γνωστικό, ψυχοκοινωνικό και ηθικό επίπεδο, ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης. Γίνεται ταξινόμηση των έργων των βρεφών και, ακολούθως, των παιδιών, καθώς αυτό το στάδιο είναι εξαιρετικά κρίσιμο για την ανάπτυξη και εκμάθηση δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για την εκτέλεση των έργων σε όλη τη διάρκεια της ανθρώπινης ζωής.

Στη συνέχεια, αναλύεται η επόμενη φάση, καθώς ο άνθρωπος αναπτύσσεται και εισέρχεται στην εφηβεία, όπου τα έργα του εξελίσσονται και γίνονται περισσότερο πολύπλοκα, επηρεαζόμενα από και επηρεάζοντας τις επιλογές, τις πράξεις και την ταυτότητά του. Ακολούθως, διατυπώνονται οι αλλαγές στα έργα των ενηλίκων, καθώς ο άνθρωπος βρίσκεται στην πιο παραγωγική φάση της ζωής, ενδυναμώνει τις δυνατότητές του αναλαμβάνοντας πολλούς διαφορετικούς ρόλους και, συνακόλουθα, εμπλέκεται σε περισσότερα και ποικίλα έργα.

Τέλος, προσδιορίζεται η σημαντική μείωση και αλλαγή των έργων όταν γίνεται η μετάβαση στην τρίτη ηλικία, καθώς με τη συνταξιοδότηση και τη φθίνουσα πορεία τόσο οργανικά και ψυχολογικά όσο και σε επίπεδο δεξιοτήτων, ο άνθρωπος αντιμετωπίζει την αλλαγή και τον περιορισμό των ρόλων και έργων που κατείχε, οδηγώντας συχνά σε μείωση της ικανοποίησης στην καθημερινότητα και έκπτωση στην ποιότητα ζωής.

2.2.Β.5 | ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΕΡΓΩΝ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στην ταξινόμηση και κατηγοριοποίηση των ανθρώπινων έργων σε τομείς έργου, οι οποίοι έχουν ήδη αναφερθεί και στη μαθησιακή ενότητα του εξαμήνου Α΄ «Εισαγωγή στην εργοθεραπεία». Γίνεται, επίσης, μια αδρή αναφορά στον ορισμό της λειτουργικής ενασχόλησης ως «η ικανότητα του ατόμου να εκτελεί δραστηριότητες οι οποίες αναμένονται από τον ρόλο που αναλαμβάνει και σχετίζονται με το αναπτυξιακό του επίπεδο και το στάδιο ζωής του», καθώς αποτελεί ένα σύστημα αλληλεπίδρασης και συνδυασμού μεταξύ των ικανοτήτων του ανθρώπου, προκειμένου να παραχθεί ένα αποτέλεσμα.

Αναλύονται οι τομείς έργων όπως έχουν προταθεί από τον Αμερικανικό Σύλλογο Εργοθεραπευτών (American Occupational Therapy Association/AOTA) το 2014, κατηγοριοποιώντας τους σε Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής (ΔΚΖ), Σύνθετες Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής (ΣΔΚΖ), Ανάπαυση και Ύπνος, Εκπαίδευση, Εργασία, Παιχνίδι, Ελεύθερος Χρόνος και Κοινωνική Συμμετοχή.

Συζητούνται οι επιμέρους κατηγορίες έργων που εντάσσονται σε κάθε τομέα και η μεταβολή τους, καθώς οι ταξινομήσεις αυτές δεν είναι απόλυτες και στατικές, αλλά διαφοροποιούνται από το νόημα που τους αποδίδει το κάθε άτομο, καθώς και από τις συνθήκες και το πλαίσιο όπου πραγματοποιείται το έργο.

Τέλος, ο/η εκπαιδευτής/-τρια κατευθύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αναστοχαστούν και να διερευνήσουν τους παράγοντες που διευκολύνουν ή παρεμποδίζουν τη συμμετοχή των ατόμων σε έργα. Οι παράγοντες αυτοί ταξινομούνται σε εσωτερικούς-ατομικούς ή εξωτερικούς-περιβαλλοντικούς, ώστε να συζητηθούν οι προκλήσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν κατά την εργασιακή τους πρακτική.

2.2.Β.6 | ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΥ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη χρησιμότητα της ανάλυσης δραστηριότητας και έργου, και θεωρείται ιδιαιτέρως σημαντική για την κατανόηση του σχεδιασμού της θεραπευτικής παρέμβασης που θα αναλυθεί σε επόμενες μαθησιακές ενότητες. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τη διαδικασία κατάτμησης μιας δραστηριότητας και ενός έργου σε επιμέρους στοιχεία, γεγονός που διευκολύνει τον σχεδιασμό του θεραπευτικού προγράμματος.

Συζητείται η αναγκαιότητα της ανάλυσης του εκάστοτε έργου ή της δραστηριότητας, καθώς μέσα από αυτή ο/η εργοθεραπευτής/-τρια αξιολογεί τις απαιτήσεις τους, τον τυπικό τρόπο εκτέλεσης, καθώς και την ανάγκη τροποποίησης και προσαρμογής, θέτοντας τους στόχους του/της ανάλογα με τις δεξιότητες και τα ελλείμματα του/της θεραπευομένου/-ης. Στη συνέχεια, αναπτύσσεται η διαδικασία της ανάλυσης έργου και δραστηριότητας, καθώς και η κλινική συλλογιστική που ακολουθείται ώστε να κριθούν κατάλληλα προς εφαρμογή σε ένα θεραπευτικό πρόγραμμα.

Με την αρωγή του/της εκπαιδευτή/-τριας, διερευνώνται και αναλύονται τα βασικότερα στοιχεία της αναλυτικής διαδικασίας και οι πιθανές πτυχές ενός έργου ή μιας

δραστηριότητας, όπως οι απαιτήσεις τους, η σημασία και η αξία που έχουν για το άτομο, τα κίνητρά του, οι δεξιότητες εκτέλεσης που κατέχει, τα μοτίβα εκτέλεσης, καθώς και το ευρύτερο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον του. Η ανάλυση αυτή επιτρέπει στον/στην εργοθεραπευτή/-τρια να σχεδιάσει μια παρέμβαση κατάλληλη, εφικτή και σύμφωνη με τους στόχους του/της θεραπευομένου/-ης.

Τέλος, δίνεται έμφαση στην αναγκαιότητα και στους τρόπους προσαρμογής, τροποποίησης και διαβάθμισης της δραστηριότητας ή του έργου, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο στο πλαίσιο της θεραπευτικής διαδικασίας, προκειμένου να διευκολυνθεί η μέγιστη δυνατή εμπλοκή του ατόμου και να του δοθούν περισσότερες ευκαιρίες για κοινωνική συμμετοχή.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Κουλουμπή, Μ. Γ. (2017). *Έργο και Δραστηριότητα. Η προσέγγιση της Εργοθεραπείας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Αλεξιάδης, Α. (2017). *Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.

Συμπληρωματικές

1. Ζαρωτής, Γ. Φ., Tokarski, W., Κοντάκος, Α. & Κατσαγκόλης, Α. (2011). *Ελεύθερος Χρόνος: Φυσική δραστηριότητα – Υγεία και Ποιότητα Ζωής: Μια ψυχολογική, παιδαγωγική και κοινωνιολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Διάδραση.
2. Μοροζίνη, Μ. (2012). *Η κλινική συλλογιστική και η ανάπτυξή της στην εργοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

2.2.Γ • ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειώσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες με τους βασικούς όρους της ψυχικής υγείας και της ασθένειας και να τους παράσχει εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με τις βασικές ψυχικές διαταραχές και τις μεθόδους θεραπευτικής αντιμετώπισής τους. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με τα ισχύοντα συστήματα ταξινόμησης των ψυχικών διαταραχών, ενώ θα παρουσιαστούν οι σημαντικότερες ομάδες ψυχικών νοσημάτων (διαταραχές συναισθήματος, νευρώσεις, ψυχώσεις, οργανικά ψυχοσύνδρομα), η κλινική τους εικόνα και τα σημεία και συμπτώματα που τις χαρακτηρίζουν. Επιπλέον, θα γίνει επίσης αναφορά στις σύγχρονες αιτιοπαθογενετικές προσεγγίσεις (γενετική, βιολογική, περιβαλλοντική κ.ά.). Τέλος, μέσα από αυτή τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευ-

όμενοι/-ες θα εντρυφήσουν στις βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις της ψυχιατρικής επιστήμης και θα εξοικειωθούν με τη σύγχρονη ψυχιατρική ορολογία.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διατυπώνουν τον όρο «ψυχική υγεία», ακολουθώντας το ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ),
- Εξηγούν την ψυχική διαταραχή διατυπώνοντας τα χαρακτηριστικά της,
- Προσδιορίζουν τα ψυχικά νοσήματα βασιζόμενοι/-ες στα συστήματα ταξινόμησής τους,
- Αναγνωρίζουν τα συστήματα ταξινόμησης των ψυχιατρικών διαταραχών κατατάσσοντας τις ψυχικές διαταραχές,
- Αναπτύσσουν τα βασικά στοιχεία της ψυχοπαθολογίας,
- Εξηγούν τη γνωσιακή θεωρία αντιμετώπισης αναλύοντας τις βασικές αρχές της,
- Εφαρμόζουν μεθόδους θεραπευτικής αντιμετώπισης των ψυχικών διαταραχών και σύγχρονες μορφές παρέμβασης,
- Παρουσιάζουν τη συμπεριφορική θεωρία αντιμετώπισης,
- Αναλύουν τις ψυχοδυναμικές θεωρίες και προσεγγίσεις,
- Παρουσιάζουν την κλειστή και ανοιχτή περίθαλψη ατόμων με ψυχικές διαταραχές,
- Ενθαρρύνουν τις πρακτικές που ενισχύουν την ψυχική υγεία κατά τη συμμετοχή τους στη θεραπευτική παρέμβαση,
- Αντικρούουν προκαταλήψεις γύρω από την ψυχική νόσο κατά την καθημερινή τους πρακτική.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αγχώδεις διαταραχές / Διαταραχές συμπεριφοράς / Διατροφικές διαταραχές / Συναισθηματικές διαταραχές / Εξαρτήσεις / Νευρώσεις / Οργανικά ψυχοσύνδρομα / Ψυχικές διαταραχές / Ψυχική υγεία / Ψυχώσεις.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ
2	ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ
3	ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ
4	ΝΕΥΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΨΥΧΩΣΕΙΣ
5	ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΨΥΧΟΣΥΝΔΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ
6	ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΤΡΟΦΗΣ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Γ.1 | ΟΙ ΕΝΝΟΙΕΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΣΘΕΝΕΙΑΣ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές έννοιες και αρχές της ψυχιατρικής επιστήμης. Προσεγγίζεται το αντικείμενο της ψυχιατρικής ως η επιστήμη που ασχολείται και μελετά τη διάγνωση, την αιτιοπαθογένεια, τη θεραπεία ή τη διαχείριση και την πρόληψη των ψυχικών διαταραχών.

Ειδικότερα, αναλύεται η έννοια της ψυχικής υγείας σύμφωνα με τον ορισμό που δόθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), χαρακτηρίζοντάς τη ως την «κατάσταση της συναισθηματικής ευεξίας, όπου το άτομο μπορεί να ζει και να εργάζεται με άνεση μέσα στην κοινότητα, καθώς και να ικανοποιείται από τα προσωπικά του χαρακτηριστικά και επιτεύγματα». Συζητείται η δυσκολία ορισμού της ψυχικής νόσου, επειδή συχνά γίνεται αντιληπτή λόγω των δυσκολιών που αντιμετωπίζει το άτομο στην καθημερινότητά του, καθώς επηρεάζει τη σκέψη, τα συναισθήματα, τη διάθεση και τη συμπεριφορά του, έχοντας αντίκτυπο στη λειτουργικότητά του.

Αναφέρονται οι παράγοντες που ενδέχεται να λειτουργήσουν ως εκλυτικοί, πυροδοτώντας τη διαταραχή ψυχικής υγείας, όπως οι τραυματικές εμπειρίες, το οικογενειακό και εργασιακό περιβάλλον, οι δύσκολες διαπροσωπικές σχέσεις, η οικονομική ένδεια, καθώς και οι παγκόσμιες συνθήκες όπως οι πόλεμοι και οι καταστροφές. Κάνοντας μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση της ψυχικής νόσου και της εμφάνισης της ψυχιατρικής, ο/η εκπαιδευτής/-τρια ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να ανταλλάξουν απόψεις και προβληματισμούς γύρω από τις εξελίξεις των τελευταίων δύο αιώνων στον τρόπο αντίληψης και αντιμετώπισης της ψυχικής νόσου.

Τέλος, γίνεται αναφορά στις σύγχρονες αιτιοπαθογενετικές προσεγγίσεις (ιατρική/βιολογική, κοινωνιογενετική/περιβαλλοντική, ψυχογενετική κ.ά.) γύρω από την ψυχική νόσο, καθώς και μια σύντομη ανασκόπηση των βασικότερων ψυχοθεραπευτικών προσεγγίσεων (ψυχαναλυτικές, συμπεριφορικές, γνωσιακές προσεγγίσεις), καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις έχουν ήδη διδαχθεί στην ενότητα «Εισαγωγή στη Γενική Ψυχολογία» στο εξάμηνο Α΄.

2.2.Γ.2 | ΔΙΑΓΝΩΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΨΥΧΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ

Η δεύτερη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στα διαγνωστικά κριτήρια που πλαισιώνουν την αξιολόγηση και τον καθορισμό της ψυχικής υγείας. Αναλύονται τα βασικά κριτήρια, εκκινώντας από το στατικό κριτήριο (κριτήριο της μέσης συμπεριφοράς), το οποίο ορίζει ως μη υγιή την αποκλίνουσα συμπεριφορά σε σχέση με αυτή της πλειοψηφίας των ατόμων μιας κοινωνίας, ωστόσο θεωρείται ανεπαρκές. Ακολούθως, περιγράφεται το κριτήριο της κοινωνικής αποδοχής, που επικεντρώνεται στην κοινωνική επίπτωση της συμπεριφοράς του ατόμου, και στη συνέχεια παρουσιάζεται το κριτήριο της υποκειμενικής δυσφορίας, το οποίο αναφέρεται στο επίπεδο δυσφορίας που βιώνει το άτομο εξαιτίας της ψυχικής του κατάστασης.

Τέλος, παρουσιάζεται το κριτήριο της απουσίας ψυχικής νόσου και η συσχέτισή του με την παρουσία θετικών χαρακτηριστικών ψυχικής υγείας, το οποίο συμπυκνώνει τα πλεονεκτήματα όλων των κριτηρίων, συμπεριλαμβάνοντας το σύνολο των μεταβλητών που καθορίζουν την ατομική ζωή. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται τα συμπληρωματικά ή επιμέρους κριτήρια, τα οποία περιλαμβάνουν ατομικά χαρακτηριστικά, όπως η ικανότητα ενεργητικής προσαρμογής στο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, η επίγνωση της προσωπικής ταυτότητας και η επίγνωση του στόχου στη ζωή.

Αναφέρονται τα κριτήρια που αφορούν την αιτιοπαθογένεια και τη συμπτωματολογία της διαταραχής, τα οποία καθοδηγούν τη διάγνωση. Προσδιορίζεται η ανάγκη ταξινόμησης των ψυχικών διαταραχών σε ένα ενιαίο σύστημα, με σκοπό τη διευκόλυνση της λήψης ορθολογικών αποφάσεων στη θεραπευτική αντιμετώπιση και την απλοποίηση της διεπιστημονικής επικοινωνίας.

Τέλος, γίνεται μια σύντομη αναφορά στα δύο παγκοσμίως αποδεκτά συστήματα ταξινόμησης, το DSM-V-TR (2022), το οποίο αναπτύχθηκε από την Αμερικανική Ψυχιατρική Εταιρεία (APA) και περιέχει κριτήρια βασιζόμενα σε συγκεκριμένα συμπτώματα και διάρκεια, καθώς και το ICD-11 (2019), το οποίο δημιουργήθηκε από τον ΠΟΥ και καλύπτει όλες τις ιατρικές παθήσεις, συμπεριλαμβανομένων των ψυχιατρικών.

2.2.Γ.3 | ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στη μελέτη των ψυχιατρικών νόσων, μέσα από την ταξινόμησή τους σε συγκεκριμένες κατηγορίες. Στη συγκεκριμένη υποενότητα εξετάζονται οι συναισθηματικές διαταραχές ή διαταραχές διάθεσης, οι οποίες περιλαμβάνουν τις ψυχικές καταστάσεις που επηρεάζουν τη συναισθηματική κατάσταση του ατόμου για παρατεταμένα χρονικά διαστήματα. Συζητείται η διαβάθμιση των ανθρώπινων συναισθημάτων μέσα σε ένα ευρύ φάσμα, που κυμαίνεται μεταξύ δύο ακραίων πόλων, όπου αναπτύσσονται όλες οι συναισθηματικές καταστάσεις που βιώνουν οι άνθρωποι. Περιγράφονται οι βασικές κατηγορίες συναισθηματικών διαταραχών και ο τρόπος που επιδρούν στη διάθεση, την ενέργεια και τη σκέψη του ατόμου, επηρεάζοντας τη λειτουργικότητά του σε καθημερινό επίπεδο.

Αρχικά, αναλύεται η κατηγορία των καταθλιπτικών διαταραχών, αναφέροντας την ταξινόμησή της, η οποία περιλαμβάνει την ενδογενή ή μείζονα κατάθλιψη, τη νευρωσική κατάθλιψη, τη δυσθυμία, την κατάθλιψη από οργανικές ή σωματικές διαταραχές, την άτυπη ή συγκαλυμμένη κατάθλιψη, τη λοχειακή, καθώς και την εποχική κατάθλιψη. Διατυπώνονται τα κριτήρια για τη διάγνωσή της, η αιτιοπαθογένεια, η επιδημιολογία και η συμπτωματολογία της γενικά, αλλά και ειδικότερα ανά είδος κατάθλιψης. Παράλληλα, αναφέρονται η πρόγνωσή της, καθώς και οι βασικότερες θεραπευτικές προσεγγίσεις για την αντιμετώπισή της, ως συνδυασμός ψυχοθεραπείας και φαρμακευτικής αγωγής.

Στη συνέχεια, αναπτύσσονται τα ευφορικά σύνδρομα, και ειδικότερα στα κυριότερα από αυτά, που είναι η υπομανία, η μανία και η λοχειακή μανία. Εξετάζεται η συμπτωματολογία τους και οι διακυμάνσεις της νόσου, η διαφοροποίηση ανάλογα με την ένταση των συμπτωμάτων, καθώς και η πρόγνωσή τους. Τέλος, αναπτύσσονται τα στοιχεία των διπολικών καταστάσεων, της κυκλοθυμίας και της διπολικής συναισθηματικής διαταραχής ή μανιοκαταθλιπτικής ψύχωσης, ενώ διατυπώνονται τα συμπτώματά τους, η πρόγνωση, καθώς και η δυσκολία που ενδέχεται να υπάρξει στη θεραπευτική αντιμετώπιση.

2.2.Γ.4 | ΝΕΥΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΨΥΧΩΣΕΙΣ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζει δύο μεγάλες κατηγορίες των ψυχικών νόσων, τις νευρώσεις και τις ψυχώσεις. Αρχικά, αναλύονται οι νευρώσεις, οι οποίες αποτελούν μια κατηγορία ψυχικών διαταραχών με κύρια χαρακτηριστικά το άγχος, τις φοβίες, τη συναισθηματική δυσφορία, τις καταναγκαστικές συμπεριφορές και την εμφάνιση ψυχοσωματικών συμπτωμάτων. Παρόλο που ως διαγνωστική κατηγορία δεν συμπεριλαμβάνονται πλέον στο αναθεωρημένο DSM-V και κατατάσσονται στις κατηγορίες των διαταραχών προσωπικότητας και των αγχωδών διαταραχών, θεωρείται σκόπιμο να παρουσιαστούν, καθώς οι έννοιες που σχετίζονται με αυτές εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικές ψυχιατρικές οντότητες.

Γίνεται συσχέτιση της έννοιας των νευρώσεων με τον Sigmund Freud και την ψυχαναλυτική θεώρηση, καθώς τις μελέτησε σε βάθος, διατυπώνοντας τη θεωρία πως η συμπτωματολογία τους αποτελεί συμβολική έκφραση ενός απωθημένου ψυχικού τραύματος που παραμένει στο ασυνείδητο. Διατυπώνονται οι σημαντικότερες μορφές, όπως η ιδεοψυχαναγκαστική νεύρωση, η υστερική νεύρωση με τη σωματομετατρεπτική, την οργανομετατρεπτική και την ψυχομετατρεπτική της διάσταση, καθώς και η αγχώδης, η φοβική και η υποχονδριακή νεύρωση, ενώ εξετάζεται η επιδημιολογία, η συμπτωματολογία και οι θεραπευτικές προσεγγίσεις τους.

Εν συνεχεία, αναλύονται οι ψυχωσικές διαταραχές, οι οποίες αποτελούν τις βαρύτερες ψυχικές διαταραχές. Εξετάζεται η πολύπλοκη κλινική τους εικόνα, καθώς χαρακτηρίζονται από γνωστικές, συναισθηματικές και συμπεριφορικές διαταραχές, αλλά και από μια βαθιά σχάση της αντίληψης του εαυτού και του περιβάλλοντος,

με αποκοπή από την πραγματικότητα. Περιγράφονται οι βασικότερες μορφές των σχιζοφρενικών ψυχώσεων, όπως το οξύ σχιζοφρενικό επεισόδιο, η παρανοειδής, η ηβηφρενική, η κατατονική και η άτυπη σχιζοφρένεια. Τέλος, αναπτύσσονται οι κυριότερες ψυχωσικές διαταραχές, όπως η υστερική ψύχωση, η λοχειακή ψύχωση, η σχιζοσυναισθηματική διαταραχή, οι παραληρηματικές καταστάσεις και η επακτή ή συμβιωτική ψύχωση, συζητώντας τα κλινικά χαρακτηριστικά τους και τις βασικές θεραπευτικές προσεγγίσεις.

2.2.Γ.5 | ΟΡΓΑΝΙΚΑ ΨΥΧΟΣΥΝΔΡΟΜΑ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εξετάζει την ομάδα των οργανικών ψυχοσυνδρόμων και τις διαταραχές που σχετίζονται με τις εξαρτήσεις. Καθώς στα οργανικά ψυχοσύνδρομα ανήκει ένα πλήθος διαταραχών, συχνά με ψυχωσική συμπτωματολογία, δίνεται έμφαση στο κοινό χαρακτηριστικό στοιχείο της δευτερογενούς πρόκλησης λόγω άλλων νοσημάτων, όπως τραυματισμοί και όγκοι του εγκεφάλου, σκλήρυνση κατά πλάκας, χορεία του Huntington, επιληψία, φλεγμονές του εγκεφάλου, μεταβολικές διαταραχές και τοξικές ουσίες. Περιγράφεται η έκπτωση της λειτουργίας του εγκεφάλου που εκδηλώνεται με διαταραχές στην αντίληψη, παραληρητικές ιδέες, αφασία, απραξία, ψευδαισθήσεις και θόλωση της συνείδησης.

Συζητούνται τα ενδογενή και εξωγενή αίτια της εμφάνισης οργανικού ψυχοσυνδρόμου και αναλύονται τα οξέα οργανικά ψυχοσύνδρομα, που περιλαμβάνουν αρκετές διαφορετικές κλινικές εικόνες, όπως το συγχυτικό επεισόδιο, ο συγχυτικός ονειρισμός, η συγχυτική εμβροντησία, το ντελίριο, η νευροληπτική θερμοπληξία και το οξύ εγκεφαλικό οίδημα λόγω υπονατριαιμίας, διακρίνοντας την αιτιολογία και τα συμπτώματά τους. Επιπροσθέτως, αναφέρονται τα χρόνια οργανικά ψυχοσύνδρομα, τα οποία συχνά οφείλονται σε νευροεκφυλιστικές διαταραχές του εγκεφάλου και είναι μη αναστρέψιμα, όπως οι άνοιες και οι μεταδοτικές εκφυλιστικές ή σπογγώδεις εγκεφαλοπάθειες.

Ακολούθως, αναπτύσσονται οι διαταραχές που σχετίζονται με τις εξαρτήσεις και αποσαφηνίζονται οι έννοιες που αφορούν τη χρήση ψυχοτρόπων ουσιών, κάνοντας διάκριση μεταξύ χρήσης, κατάχρησης και εξάρτησης. Συζητούνται οι βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις για την πολυπαραγοντική αιτιοπαθογένεια της εξάρτησης και προσδιορίζονται τα χαρακτηριστικά της σωματικής και της ψυχολογικής εξάρτησης, το φαινόμενο της ανοχής σε κάποια ουσία λόγω χρόνιας χρήσης, καθώς και το στερητικό σύνδρομο. Τέλος, αναφέρονται οι θεραπείες για τη διαχείρισή τους, και οι εκπαιδευόμενοι/-ες παροτρύνονται να συζητήσουν τους κοινωνικούς και οικογενειακούς παράγοντες, καθώς και την επίδραση των συναναστροφών στην έναρξη της χρήσης ουσιών.

2.2.Γ.6 | ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΤΡΟΦΗΣ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα αναπτύσσονται οι διαταραχές πρόσληψης τροφής, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μη φυσιολογικές συμπεριφορές σίτισης και

σχετίζονται με την αυτοεκτίμηση, την εικόνα του σώματος, καθώς και την ανάγκη για κοινωνική αποδοχή και έλεγχο. Παρουσιάζεται η νευρική ανορεξία (anorexia nervosa), η οποία αποτελεί ίσως την πιο σοβαρή διαταραχή πρόσληψης τροφής και οπωσδήποτε μία από τις σοβαρότερες ψυχιατρικές διαταραχές, καθώς είναι δυνητικά επικίνδυνη ακόμα και για τη ζωή του πάσχοντος ατόμου.

Συζητείται η εξαιρετικά πολύπλοκη αιτιοπαθογένειά της, όπου συμπλέκονται η ατομική ψυχοπαθολογία, η βιολογία του σώματος και οι αντιλήψεις γύρω από την εικόνα του σώματος στο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο του ατόμου. Καθώς επηρεάζονται πολύ σημαντικά η υγεία και η ψυχοκοινωνική ζωή του ατόμου, εξετάζεται ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης στις διαστρεβλώσεις της εικόνας του σώματος, οι οποίες δημιουργούν τη βάση για την ανάπτυξη της διαταραχής. Διατυπώνονται η συμπτωματολογία, οι επιπτώσεις και η επιδημιολογία της, δίνοντας έμφαση στη συντριπτικά συχνότερη εμφάνισή της σε νέα κορίτσια.

Ακολούθως, αναπτύσσεται η νευρική βουλιμία (bulimia nervosa), που χαρακτηρίζεται από συχνά επεισόδια υπερφαγίας και αντισταθμιστικές συμπεριφορές αποβολής της τροφής, όπως ο εμετός, η χρήση καθαρτικών ή η υπερβολική άσκηση. Η διαταραχή αυτή συνοδεύεται από έντονα συναισθήματα ενοχής και ντροπής, τα οποία συχνά αποτρέπουν το άτομο από την αναζήτηση βοήθειας. Αναφέρεται, επίσης, η διαταραχή της επεισοδιακής υπερφαγίας (binge eating disorder), η οποία περιλαμβάνει επεισόδια υπερφαγίας χωρίς όμως τις αντισταθμιστικές αντιδράσεις, με αποτέλεσμα την εμφάνιση παχυσαρκίας και υψηλών ποσοστών κατάθλιψης.

Τέλος, συζητείται η πολυδιάστατη θεραπευτική αντιμετώπιση, η οποία συνδυάζει την ιατρική παρακολούθηση, την ψυχοθεραπεία, τη φαρμακευτική αγωγή και τη διατροφική υποστήριξη. Κλείνοντας τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν προσεγγίσει ολιστικά την ψυχοπαθολογία και προετοιμάζονται για τη μαθησιακή ενότητα «Ψυχοκοινωνική Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Γ΄ που ακολουθεί.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Sadock, B. J. & Sadock, V. A. (2007). *Εγχειρίδιο κλινικής ψυχιατρικής* (μτφρ. Γ. Παπαδημητρίου). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.
2. Κολαΐτης, Γ. κ.ά. (2020). *Σύγχρονη Ψυχιατρική Παιδιού και Εφήβου. Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία.* Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συμπληρωματικές

1. Γεωργάκα, Ε. & Ζήση, Α. (2022). *Ζώντας με την ψύχωση. Βιογραφικές διαδρομές ανθρώπων που βιώνουν ακραίες ψυχικές εμπειρίες* [Μονογραφία]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-25
2. Μαυρέας, Β. & Σκαπινάκης, Π. (2015). *Κατευθυντήριες Οδηγίες Ελλήνων Εμπειρογνωμόνων για την αντιμετώπιση των ψυχιατρικών διαταραχών.* Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πρόγραμμα Ψυχοδιάβαση. Ανακτήθηκε από: https://www.elepsy.gr/images/img/epistimoniko/guidelines_psychiatry_all.pdf

2.2.Δ • ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες απόκτηση γνώσεων για τα βασικά νοσήματα των κύριων συστημάτων του ανθρώπινου σώματος. Ειδικότερα, θα παράσχει τις κατάλληλες δεξιότητες προκειμένου να αναγνωρίζουν τους ιατρικούς όρους της παθολογίας και να διαχειρίζονται τις πληροφορίες που λαμβάνουν, ώστε να συνθέτουν εξατομικευμένο πλάνο φροντίδας και να υποστηρίζουν τον/τη θεραπευόμενο/-η. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αποκωδικοποιούν τις βασικές γνώσεις, ώστε να εντοπίζουν εκείνες τις πιθανές παθολογικές καταστάσεις που εμποδίζουν την ορθή εφαρμογή της θεραπείας, κατά την άσκηση του επαγγέλματός τους. Τέλος, σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειωθούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες με τους βασικούς παθοφυσιολογικούς μηχανισμούς των κυριότερων νοσολογικών οντοτήτων και να αναγνωρίζουν τις αιτίες εκδήλωσης, καθώς και την κλινική εικόνα των συνηθέστερων παθολογικών νοσημάτων.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να:

- Διατυπώνουν βασικές γνώσεις παθολογίας αξιοποιώντας τη μελέτη της βιβλιογραφίας,

- Αναγνωρίζουν τους βασικούς παθο-φυσιολογικούς μηχανισμούς που διέπουν τις εκδηλώσεις των κυριότερων νοσολογικών οντοτήτων μελετώντας θεωρητικά παραδείγματα,
- Διακρίνουν τα φυσιολογικά από τα παθολογικά κλινικά ευρήματα προσδιορίζοντας τις διαφορές τους,
- Αναφέρουν τις αιτίες και περιγράφουν την κλινική εικόνα συγκεκριμένων παθολογικών νοσημάτων μελετώντας κάθε περίπτωση εξατομικευμένα,
- Παρουσιάζουν τα κλινικά ευρήματα των συνηθέστερων παθολογικών καταστάσεων,
- Αναλύουν συγκεκριμένες παθολογικές διαταραχές,
- Διευκρινίζουν τη θεραπεία των συχνότερα εμφανιζόμενων νοσημάτων στην παθολογία,
- Χρησιμοποιούν τη γνώση της παθολογίας των διαφόρων συστημάτων του ανθρώπου στην εφαρμογή των προγραμμάτων αποκατάστασης,
- Ερμηνεύουν βασικές εισαγωγικές έννοιες όπως της υγείας, της ασθένειας και της πρόληψης,
- Ανακαλύπτουν τα κυριότερα νοσήματα του κυκλοφορικού και αναπνευστικού συστήματος,
- Συνεργάζονται αποτελεσματικά με τους/τις θεραπευόμενους/-ες σε χώρους υγείας με παθολογικά νοσήματα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Επικοινωνούν με ευχέρεια με άλλους/-ες επαγγελματίες υγείας (ιατρούς, νοσηλευτές/-τριες κ.ά.) κατά τη συμμετοχή τους στη διεπιστημονική ομάδα.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Παθολογία αίματος / Παθολογία κυκλοφορικού συστήματος / Παθολογία αναπνευστικού συστήματος / Παθολογία πεπτικού συστήματος / Παθολογία ενδοκρινικού συστήματος / Παθολογία ουροποιητικού συστήματος / Παθολογία γεννητικού συστήματος / Παθολογία ανοσολογικού συστήματος / Παθολογία μυοσκελετικού συστήματος / Παθολογία νευρικού συστήματος / Παθολογία μεταβολισμού.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ, ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ
2	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ
3	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
4	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
5	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΝΔΟΚΡΙΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
6	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
7	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΟΣΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΥ
8	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Δ.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ, ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζει τη νόσο και τους παράγοντες που βλάπτουν έναν υγιή οργανισμό. Περιγράφεται το παθολογικό υπόβαθρο μιας νόσου και η σημαντικότητα της συνεκτίμησης των αντίστοιχων κλινικών της εκδηλώσεων. Πιο συγκεκριμένα, ορίζεται η παθολογία και η έννοια της υγείας σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ). Εξηγείται ο μηχανισμός με τον οποίο τα κύτταρα του ανθρώπινου οργανισμού επηρεάζονται από την εισβολή βλαπτικών παραγόντων, όπως οι μικροοργανισμοί και τα προϊόντα τους, οι μηχανικοί ή χημικοί παράγοντες, και αναλύεται η λειτουργία των αμυντικών μηχανισμών.

Ορίζεται η φλεγμονή (τοπική και συστηματική) και αναφέρονται οι τοπικές και συστηματικές αντιδράσεις της, καθώς και οι έννοιες που συνδέονται με αυτήν, όπως το πύον, το απόστημα και το εμπύημα. Επίσης, στο πλαίσιο της παθολογικής εκδήλωσης προσδιορίζεται η πυρετική κίνηση (πυρετικό δέκατο, πυρετός, υπερπυρεξία και υποθερμία) και τα αίτια εμφάνισης πυρετού (μικροβιακές τοξίνες κ.ά.), καθώς και ο σφυγμός με αναφορά στη συχνότητα και στις παθολογικές του εκδηλώσεις, όπως η ταχυκαρδία και η βραδυκαρδία.

Επιπρόσθετα, αναφέρεται η συχνότητα των αναπνοών, καθώς και οι φυσιολογικές (ελάττωση της ατμοσφαιρικής πίεσης, σωματική άσκηση κ.ά.) και παθολογικές (δύσπνοια, άπνοια, ταχύπνοια, βαθιά αναπνοή) μεταβολές της. Παρουσιάζεται επίσης η αρτηριακή πίεση με τις διακυμάνσεις της (υπέρταση, υπόταση, ορθοστατική υπόταση), επισημαίνοντας τη σημαντικότητα της αξιολόγησής τους στην εξέλιξη μιας παθολογικής κατάστασης.

Ακολούθως, γίνεται αναλυτική αναφορά στη διαδικασία λήψης του ιστορικού, η οποία περιλαμβάνει την υποκειμενική αξιολόγηση, την αντικειμενική αξιολόγηση, τη συνεκτίμηση και την οργάνωση του θεραπευτικού πλάνου (ΥΑΣΟ), καθώς και στα επιμέρους στοιχεία που συμπεριλαμβάνονται σε αυτό.

2.2.Δ.2 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΙΜΑΤΟΣ

Η δεύτερη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται την παθογένεια των συχνότερων παθήσεων του αίματος, στοχεύοντας στο να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνώσεις γύρω από τις βασικές εκδηλώσεις της παθολογίας του. Αρχικά, αναφέρονται οι λειτουργίες του αίματος και οι κοινές κλινικές εκδηλώσεις των αναιμιών από έλλειψη συστατικών, όπως η αναιμία, η λεμφοπενία, η θρομβοπενία και η θρομβοκυττάρωση, καθώς και οι κοινές κλινικές εκδηλώσεις από την υπερπαραγωγή κυττάρων του αίματος, όπως οι λευχαιμίες και τα λεμφώματα.

Περιγράφονται οι κυριότερες αναιμίες, όπως η σιδηροπενική, η μεγαλοβλαστική, οι απλαστικές, οι κληρονομικές και οι μεσογειακές, αναλύοντας την αιτιολογία, τους μηχανισμούς ανάπτυξης, τις διαγνωστικές εξετάσεις, τις επιπτώσεις αλλά και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση. Ακολούθως, παρουσιάζεται η ακοκκιοκυτταραιμία (ελάττωση των ουδετερόφιλων πολυμορφοπύρηνων λευκοκυττάρων) ως αποτέλεσμα της επίδρασης φαρμάκων στην κυτταρική μεμβράνη ή της βραδείας παραγωγής κυττάρων εξαιτίας της επίδρασης τοξικών ουσιών.

Επίσης, περιγράφονται οι λευχαιμίες, οι οποίες ανάλογα με τον ρυθμό ανάπτυξης και τον βαθμό διαφοροποίησης διακρίνονται σε οξείες και χρόνιες, με αναφορά στους προδιαθεσικούς παράγοντες, τη διάγνωση, τις κλινικές εκδηλώσεις, τις επιπτώσεις της δράσης τους και τη θεραπευτική αντιμετώπιση. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται τα λεμφώματα, τα οποία διακρίνονται σε τύπου Hodgkin και μη Hodgkin, μαζί με τις κλινικές εκδηλώσεις τους, τις διαγνωστικές δοκιμασίες, την πρόγνωση και τη θεραπευτική τους προσέγγιση.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των προϋποθέσεων για τις μεταγγίσεις αίματος, των ειδών μετάγγισης, καθώς και των επιπτώσεων που μπορεί να επιφέρει η ασυμβατότητα ομάδων αίματος.

2.2.Δ.3 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η τρίτη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τις παθολογικές καρδιοαναπνευστικές εκδηλώσεις και τους μηχανισμούς ανάπτυξης λοιμωδών και φλεγμονωδών καταστάσεων με επιπτώσεις στην καρδιοαναπνευστική λειτουργία. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφονται οι μηχανισμοί, τα κλινικά σημεία και συμπτώματα των παθήσεων του αναπνευστικού συστήματος όπως η δύσπνοια, ο βήχας, η απόχρεμψη (τύποι πτυέλων), η αιμόπτυση, ο θωρακικός πόνος και ο πυρετός που συνοδεύει τις φλεγμονώδεις καταστάσεις. Γίνεται αναφορά, στη ρινίτιδα, στη λαρυγγίτιδα, στις παθήσεις του

τραχειοβρογχικού δέντρου και αναλυτική αναφορά στην πνευμονία, στην πλευρίτιδα, στο πνευμονικό απόστημα, και στη φυματίωση.

Περιγράφεται ο πνευμοθώρακας, το πνευμονικό εμφύσημα και η βρογχεκτασία, οι αλλεργικής αιτιολογίας παθήσεις, όπως το βρογχικό άσθμα και η αλλεργική ρινίτιδα, και τα χρόνια φλεγμονώδη νοσήματα, όπως ο καρκίνος, η πνευμονοκονίωση και η σαρκοείδωση, και, επίσης, η πνευμονική εμβολή που αποτελεί κατάσταση αγγειακής αιτιολογίας. Επιπλέον, αναφέρονται οι αιτιολογικοί παράγοντες, οι κλινικές εκδηλώσεις, οι διαγνωστικές εξετάσεις, οι επιπτώσεις και η αντιμετώπιση των νοσημάτων που αναπτύχθηκαν.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στις καρδιακές παθήσεις και τα συμπτώματα, όπως είναι η δύσπνοια/πνευμονική φλεβική συμφόρηση, ο πόνος στο θώρακα, το αίσθημα παλμών, η κυάνωση, το οίδημα, το καρδιακό φύσημα, η υπέρταση κ.ά. Παρουσιάζεται, η αθηροσκλήρωση, η ισχαιμική νόσος, η καρδιακή ανεπάρκεια και ακολουθούν οι αρρυθμίες, οι βαλβιδοπάθειες, οι παθήσεις του μυοκαρδίου, του ενδοκαρδίου και του περικαρδίου, οι παθήσεις των αγγείων αρτηριών και φλεβών (θρομβοφλεβίτιδα, οξεία αρτηριακή απόφραξη/εμβολή, ανεύρυσμα αορτής) και των συγγενών καρδιοπαθειών με τα αίτια, τις κλινικές διαγνωστικές δοκιμασίες, τις εκδηλώσεις, τις επιπτώσεις και τη θεραπευτική αντιμετώπιση. Επιπλέον, παρουσιάζεται η καρδιακή ανακοπή, οι αιτιολογικοί παράγοντες και η επείγουσα αντιμετώπιση.

2.2.Δ.4 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΕΠΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στην τέταρτη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι παθολογικές καταστάσεις του πεπτικού συστήματος και τα βασικά σημεία της θεραπευτικής τους αντιμετώπισης. Αρχικά, αναφέρονται οι κύριες κλινικές εκδηλώσεις των παθήσεων του πεπτικού συστήματος, όπως η δυσφαγία, οι έμετοι, οι διάρροιες, η δυσκοιλιότητα και το κοιλιακό άλγος, καθώς και τα αίτια που τις προκαλούν. Γίνεται αναφορά στις μεθόδους φυσικής εξέτασης και στις κατάλληλες διαγνωστικές εξετάσεις.

Περιγράφονται οι παθήσεις των οργάνων του πεπτικού συστήματος, ξεκινώντας από εκείνες του οισοφάγου (διαφραγματοκήλη, φλεγμονές, εκκολπώματα και νεοπλάσματα οισοφάγου), μαζί με τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες και την αντιμετώπισή τους. Ακολούθως, περιγράφονται οι παθήσεις του στομάχου που αφορούν φλεγμονές του βλεννογόνου (οξείες και χρόνιες γαστρίτιδες), το έλκος (γαστρικό και δωδεκαδακτυλικό), καθώς και ο καρκίνος του στομάχου με τις διάφορες μορφές του (πολυποειδής, ελκωτική, διηθητική και μεικτή). Για τις παθήσεις αυτές αναλύονται οι κλινικές εκδηλώσεις, οι προδιαθεσικοί παράγοντες, οι διαγνωστικές δοκιμασίες, οι επιπτώσεις και η θεραπευτική αντιμετώπιση.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι συχνότερες παθήσεις του εντέρου, όπως η νόσος Crohn, η ελκώδης κολίτιδα και ο καρκίνος του παχέος εντέρου. Παράλληλα, εξετάζονται οι συχνότερες διαταραχές του ήπατος, όπως ο ίκτερος, οι ηπατίτιδες (ιογενείς και μη, οξείες και χρόνιες), ο καρκίνος του ήπατος και η κίρρωση, καθώς και οι παθήσεις των

χοληφόρων, όπως η χολολιθίαση και η χολοκυστίτιδα. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται η παγκρεατίτιδα και ο καρκίνος του παγκρέατος. Για όλες τις προαναφερόμενες παθήσεις αναφέρονται αναλυτικά οι κλινικές εκδηλώσεις, οι προδιαθεσικοί παράγοντες, οι διαγνωστικές δοκιμασίες, οι επιπτώσεις, καθώς και η θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

2.2.Δ.5 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΝΔΟΚΡΙΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η πέμπτη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τις παθήσεις του ενδοκρινικού συστήματος και τις δυσλειτουργίες που αυτές προκαλούν. Ειδικότερα, εξετάζονται οι συχνότερες παθήσεις της υπόφυσης που αφορούν την αυξητική ορμόνη και τις επιδράσεις της, όπως η μεγαλακρία, ο γιγαντισμός και ο νανισμός. Περιγράφεται ο άποιος διαβήτης, ο οποίος προκαλείται από την έλλειψη της αντιδιουρητικής ορμόνης, αναλύοντας τον μηχανισμό εκδήλωσης, τις διαγνωστικές εξετάσεις και τη θεραπευτική του αντιμετώπιση.

Ακολούθως, περιγράφονται οι δυσλειτουργίες του θυρεοειδούς αδένα, όπως η βρογχοκήλη, ο υπερθυρεοειδισμός (συμπεριλαμβανομένης της νόσου Graves), οι όζοι του θυρεοειδούς και ο υποθυρεοειδισμός, μαζί με τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται ο υπερπαραθυρεοειδισμός και ο υποπαραθυρεοειδισμός, οι οποίοι αποτελούν διαταραχές της λειτουργίας των παραθυρεοειδών αδένων, αναλύοντας τις εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες και την αντιμετώπισή τους.

Γίνεται αναφορά στις λειτουργίες των επινεφριδίων και στην υπερλειτουργία του φλοιού τους, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον υπεραλδοστερονισμό, το ανδρογεννητικό σύνδρομο και το σύνδρομο Cushing, παραθέτοντας την αιτιολογία, τις κλινικές εκδηλώσεις και την αντιμετώπισή τους. Επίσης, εξετάζεται η υπολειτουργία του φλοιού των επινεφριδίων που οδηγεί στη νόσο Addison, καθώς και οι διαταραχές του μυελού των επινεφριδίων, όπως το φαιοχρωμοκύττωμα, τα νευροβλαστώματα και τα γαγγλιονευρώματα.

Παρουσιάζεται αναλυτικά ο σακχαρώδης διαβήτης με τις διάφορες μορφές του, τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές εξετάσεις, τις επιπλοκές και τη θεραπευτική του αντιμετώπιση. Τέλος, περιγράφονται οι δυσλειτουργίες των γεννητικών αδένων (όρχεων και ωοθηκών) που προκύπτουν από την αύξηση ή τη μείωση της έκκρισης των ορμονών τους, με αναφορά στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές εξετάσεις και στην αντιμετώπισή τους.

2.2.Δ.6 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΥΡΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η έκτη μαθησιακή υποενότητα μελετά τα νοσήματα του ουροποιογεννητικού συστήματος και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση. Αρχικά, περιγράφονται τα κοινά συμπτώματα των νεφρικών παθήσεων, όπως ο πόνος στην περιοχή της οσφύος, ο κολικός του νεφρού, ο πόνος της ουροδόχου κύστεως, καθώς και οι διαταραχές της ού-

ρησης (συχνοουρία, δυσουρία, πολυουρία, νυκτουρία, ολιγουρία, ανουρία, επίσχεση ούρων και αιματουρία) μαζί με τα αίτια που τις προκαλούν.

Ακολούθως, αναφέρονται οι παθήσεις του νεφρικού παρεγχύματος, όπως οι σπειραματονεφρίτιδες, με τις κύριες κλινικές εκδηλώσεις, τις επιπλοκές και τη θεραπεία τους. Ορίζεται η οξεία νεφρική ανεπάρκεια και τα τρία στάδιά της, καθώς και η χρόνια νεφρική ανεπάρκεια, αναλύοντας τις κλινικές εκδηλώσεις, τα αίτια, τις διαγνωστικές εξετάσεις και την αντιμετώπισή της. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην αιμοκάθαρση (τεχνητός νεφρός) και στην περίπτωση της μεταμόσχευσης νεφρού. Παρουσιάζονται επίσης οι λοιμώξεις των ουροφόρων οδών (κυστίτιδα, οξεία πυελονεφρίτιδα, ουρηθρικό σύνδρομο και γενικότερα η ουρολοίμωξη), η νεφρολιθίαση και οι όγκοι του νεφρού, με αναφορά στις κλινικές εκδηλώσεις, στις επιπλοκές και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι παθήσεις του γεννητικού συστήματος. Αναφέρονται οι γυναικολογικές λοιμώξεις, όπως η αιδοιίτιδα, η κολπίτιδα και η πυελική φλεγμονώδης νόσος, καθώς και τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα. Εξετάζονται οι παθήσεις των έξω γεννητικών οργάνων, όπως η κύστη του βαρθολίνειου αδένα, καθώς και οι παθήσεις των έσω γεννητικών οργάνων, όπως οι πολύποδες του τραχήλου, τα ινομυώματα της μήτρας, η ενδομητρίτιδα, η υδροσάλπιγγα και η συστροφή ωοθήκης, αναλύοντας τις κλινικές εκδηλώσεις, τη διάγνωση και τη θεραπεία τους.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την περιγραφή της ενδομητρίωσης, του συνδρόμου των πολυκυστικών ωοθηκών, της πρόπτωσης της μήτρας, της ακράτειας ούρων, καθώς και των νεοπλασιών του γεννητικού συστήματος, παραθέτοντας τις κλινικές εκδηλώσεις, τις επιπτώσεις και την αντιμετώπισή τους.

2.2.Δ.7 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΝΟΣΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΕΤΑΒΟΛΙΣΜΟΥ

Στην έβδομη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζονται οι διαταραχές των διαδικασιών του μεταβολισμού και τα αυτοάνοσα νοσήματα, η αιτιολογία των οποίων παραμένει αδιευκρίνιστη· ωστόσο, σύμφωνα με μελέτες, τα αίτια πρόκλησής τους είναι πολυπαραγοντικά. Αρχικά, περιγράφονται τα μεταβολικά νοσήματα, όπως η παχυσαρκία, το μεταβολικό σύνδρομο, ο σακχαρώδης διαβήτης τύπου ΙΙ (ο οποίος αναπτύχθηκε στην πέμπτη υποενότητα) και η δυσλιπιδαιμία, μαζί με τις κλινικές τους εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές εξετάσεις και την αντιμετώπισή τους.

Ακολούθως, αναφέρονται τα αυτοάνοσα νοσήματα, τα οποία διακρίνονται σε οργανοειδικά (ή οργανοειδικά εντοπισμένα) και συστηματικά. Γίνεται αναφορά στα κυριότερα από τα οργανοειδικά αυτοάνοσα, όπως η θυρεοειδίτιδα Hashimoto, ο σακχαρώδης διαβήτης τύπου Ι (ο οποίος αναπτύχθηκε στην πέμπτη υποενότητα), η αυτοάνοση αιμολυτική αναιμία, η θρομβοπενική πορφύρα, η ουδετεροπενία, η κακοήθης αναιμία και η βαριά μυασθένεια, αναλύοντας τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές εξετάσεις και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

Στη συνέχεια, περιγράφονται τα συστηματικά αυτοάνοσα νοσήματα, στα οποία οι βλάβες είναι διάχυτες στα περισσότερα ή σε όλα τα όργανα και συστήματα του ανθρώπινου οργανισμού, γνωστά και ως ρευματικά νοσήματα ή νοσήματα του συνδετικού ιστού (κολλαγονώσεις). Ειδικότερα, περιγράφεται ο συστηματικός ερυθηματώδης λύκος (ΣΕΛ), η ρευματοειδής αρθρίτιδα, η συστηματική σκληροδερμία (σκληρόδερμα), το σύνδρομο Sjogren, καθώς και η πολυμυοσίτιδα/δερματομυοσίτιδα, παραθέτοντας τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές εξετάσεις, τις επιπτώσεις και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στη μεικτή νόσο του συνδετικού ιστού, προχωρώντας σε αναλυτική παρουσίαση των κλινικών εκδηλώσεων, των επιπτώσεων και της θεραπευτικής της αντιμετώπισης.

2.2.Δ.8 | ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η όγδοη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τις μυοσκελετικές παθήσεις που δημιουργούν δυσλειτουργίες στις καθημερινές δραστηριότητες του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, οι μυοσκελετικές παθήσεις αφορούν διάφορους ιστούς του μυοσκελετικού συστήματος, όπως οστά, αρθρώσεις, μυς, τένοντες, συνδέσμους, δίσκους και χόνδρους, καθώς και επιπλέον ιστούς, όπως περιφερικά αγγεία και νεύρα, συνιστώντας μια σύνθετη κατάσταση καθώς εμπλέκονται διάφοροι ιστοί και συστήματα.

Γίνεται αναφορά στις συχνότερες παθολογικές καταστάσεις του μυοσκελετικού και του νευρικού συστήματος, όπως η εκφύλιση των μεσοσπονδύλιων δίσκων και οι κήλες στη σπονδυλική στήλη που δημιουργούν πιεστικά φαινόμενα με ανάπτυξη επώδυνων καταστάσεων, όπως η αυχεναλγία, η οσφυαλγία/οσφυοϊσχιαλγία και το σύνδρομο καρπιαίου σωλήνα (επώδυνο σύνδρομο μέσου νεύρου). Επίσης, αναφέρονται οι μηχανισμοί, οι κλινικές εκδηλώσεις, οι διαγνωστικές δοκιμασίες και η θεραπευτική αντιμετώπιση αυτών των καταστάσεων.

Παρουσιάζονται οι δυσλειτουργίες που προκαλούνται εξαιτίας της κύφωσης, της σκολίωσης και της οστεοπόρωσης, μαζί με τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες και την αντιμετώπισή τους. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στις δυσλειτουργίες από την ανάπτυξη αρθρίτιδας στη σπονδυλική στήλη, στην ποδοκνημική και στην άκρα χείρα, οστεοαρθρίτιδας στην άρθρωση του ισχίου ή του γόνατος, καθώς και στις δυσλειτουργίες από σύνδρομα υπέρχρησης.

Στα σύνδρομα αυτά περιλαμβάνονται οι τενοντίτιδες στην ωμική ζώνη (πέταλο των στροφέων), στον αγκώνα (επικονδυλίτιδες), στον καρπό (τενοντίτιδα de Quervain, τενοντοελυτρίτιδα των δακτύλων κ.ά.) και στον άκρο πόδα (τενοντίτιδα του αχίλλειου τένοντα κ.ά.), περιγράφοντας αναλυτικά τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αναγνωστόπουλος, Π. (2023). *Παθολογία: Βασικές Γνώσεις στην Κλινική Πράξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.
2. Goljan, E. F. (2023). *Παθολογία, μια γρήγορη ανασκόπηση* (5η έκδοση), (μτφρ. Ν. Νηφόρος). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Συμπληρωματικές

1. Δαΐκος, Γ., Κόκκινος, Α., Λιάτης, Σ., Μακρυλάκης, Κ., Σαμάρκος, Μ., Σφηκάκης, Π., Τεκτονίδου, Μ., Τεντολούρης, Ν. & Ψυχογυιού, Μ. (2015). *Λήψη ιστορικού και κλινική εξέταση στην Παθολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-587

2.2.Ε • ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΑΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να εξοικειώσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες με τους θεμελιώδεις μηχανισμούς που διέπουν τη λειτουργία του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος εν γένει, και να τους/τις παράσχει εξειδικευμένες γνώσεις σχετικά με τα βασικά συμπτώματα και τις παθολογικές καταστάσεις του νευρικού συστήματος. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν τις αιτίες των νευρολογικών παθήσεων και θα αποκτήσουν δεξιότητες αναγνώρισης των στοιχείων δυσλειτουργίας του νευρικού συστήματος που μπορούν να επηρεάσουν την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη ενός ατόμου. Παράλληλα, με το πέρας της μαθησιακής ενότητας οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τεκμηριωμένη γνώση για την κατανόηση των σημαντικότερων νευρολογικών νοσημάτων και θα αναπτύξουν κλινική σκέψη πάνω στην αντιμετώπισή τους. Τέλος, θα εντρυφήσουν στις συνήθεις θεραπευτικές αρχές αντιμετώπισης των νευρολογικών νοσημάτων και θα είναι σε θέση να αναφέρουν τους τρόπους θεραπευτικής αρωγής και να διατυπώνουν συνοπτικά παρεμβάσεις υποστηρικτικής φροντίδας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν το Κεντρικό, Περιφερικό και Αυτόνομο Νευρικό Σύστημα διαφοροποιώντας τις λειτουργίες τους,
- Διατυπώνουν τη λειτουργία του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος εν γένει αναφέροντας τους θεμελιώδεις μηχανισμούς τους,

- Αναγνωρίζουν ένα ευρύ φάσμα νευρολογικών παθήσεων μελετώντας τη βιβλιογραφία,
- Περιγράφουν την κλινική εικόνα κοινών νευρολογικών παθήσεων αναφέροντας τα βασικά τους χαρακτηριστικά,
- Προσδιορίζουν τη διαγνωστική προσέγγιση των συχνότερα εμφανιζόμενων νευρολογικών νοσημάτων αναφέροντας και τη διαφορική τους διάγνωση,
- Αξιολογούν τα νευρολογικά συμπτώματα,
- Εντοπίζουν τη βλάβη στο νευρικό σύστημα με βάση το ιστορικό και την κλινική εξέταση,
- Αναλύουν τις αιτίες των νευρολογικών παθήσεων,
- Ερμηνεύουν τις γνωστικές, ψυχικές και συμπεριφορικές διαταραχές που προκαλούνται από νευρολογικές βλάβες,
- Παρουσιάζουν την ορθή χρήση των συνήθων διαγνωστικών δοκιμασιών και μεθόδων που εφαρμόζονται στη διερεύνηση συχνών νευρολογικών παθήσεων, καθώς και τις ενδείξεις τους,
- Αναπαριστούν τις συνήθεις θεραπευτικές αρχές αντιμετώπισης των νευρολογικών παθήσεων,
- Συνεργάζονται και επικοινωνούν αποτελεσματικά με άλλους ειδικούς υγείας (ιατρούς, νοσηλευτές, κ.ά.) κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Εκτιμούν την παθογένεια και την κλινική συμπτωματολογία των νευρολογικών νοσημάτων κατά την εφαρμογή του θεραπευτικού προγράμματος,
- Προσεγγίζουν με κατανόηση και ευαισθησία τα άτομα με νευρολογικές βλάβες κατά την άσκηση των θεραπευτικών συνεδριών.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Νευρικό σύστημα / Ενδοκρανιακοί όγκοι / Τραύματα σπονδυλικής στήλης / Κεφαλαλγίες / Επιληψία / Υδροκέφαλος / Εξωπυραμιδικές διαταραχές / Σκλήρυνση κατά πλάκας / Νευρομυϊκές παθήσεις / Λοιμώξεις νευρικού συστήματος.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΑ ΚΛΙΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ
2	ΚΡΑΝΙΟΕΓΚΕΦΑΛΙΚΕΣ ΚΑΚΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
3	ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ ΚΑΙ ΝΩΤΙΑΙΟΥ ΜΥΕΛΟΥ
4	ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ
5	ΟΓΚΟΙ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
6	ΕΓΚΕΦΑΛΟΠΑΘΕΙΕΣ, ΕΞΩΠΥΡΑΜΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ
7	ΣΚΛΗΡΥΝΣΗ ΚΑΤΑ ΠΛΑΚΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΕΚΦΥΛΙΣΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
8	ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΡΙΖΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΙΚΩΝ ΝΕΥΡΩΝ
9	ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Ε.1 | ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΑ ΚΛΙΝΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα μελετά τη δομή και τη λειτουργία του νευρικού συστήματος σε φυσιολογικές και παθολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα στις νευροαναπτυξιακές διαταραχές. Αρχικά, ορίζεται το νευρικό σύστημα και οι λειτουργίες του ως συντονιστικό κέντρο, ενώ επισημαίνεται η αλληλένδετη συνεργασία του με άλλα συστήματα του ανθρώπινου οργανισμού για την επίτευξη λειτουργιών, ανάλογα με τα εξωτερικά ή εσωτερικά ερεθίσματα.

Περιγράφονται αναλυτικά τα κύρια όργανα του νευρικού συστήματος, ο εγκέφαλος και ο νωτιαίος μυελός με τις υποδιαιρέσεις τους, που αποτελούν το Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ), καθώς και τα αντίστοιχα όργανα του Περιφερικού Νευρικού Συστήματος (ΠΝΣ) –δηλαδή τα εγκεφαλικά (12 ζεύγη) και τα νωτιαία νεύρα (8 αυχενικά, 12 θωρακικά, 5 οσφυϊκά, 5 ιερά και 1-2 κοκκυγικά) με τα γάγγλιά τους– περιγράφοντας τις λειτουργίες που επιτελούν. Γίνεται αναφορά στην αιμάτωση του εγκεφάλου, στην παραγωγή και κυκλοφορία του εγκεφαλονωτιαίου υγρού, καθώς και στη διαγνωστική σημασία της εκτίμησής του σε φλεγμονές και κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις που είναι απειλητικές για την ανθρώπινη ζωή.

Επιπρόσθετα, περιγράφονται τα πλέγματα των νωτιαίων νεύρων, τα οποία προσδιορίζουν διαγνωστικά την έκταση μιας βλάβης και καθοδηγούν την παρέμβαση στην αποκατάσταση. Επίσης, περιγράφεται το Αυτόνομο (ή φυτικό) Νευρικό Σύστημα (συμπαθητικό και παρασυμπαθητικό), το οποίο ενσωματώνεται στο νευρικό σύστημα ρυθμίζοντας ακούσιες λειτουργίες του ανθρώπινου οργανισμού, με αναλυτική αναφορά σε αυτές.

Επιπλέον, προσδιορίζονται τα κλινικά σημεία της βλάβης του νευρικού ιστού, όπως η πάρεση, η αταξία, η υποτονία, η υπερτονία, η αθέτωση κ.ά., καθώς και οι αισθητικές διαταραχές. Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στην κλινική εξέταση και στις διαγνωστικές δοκιμασίες που εφαρμόζονται στο πλαίσιο της διερεύνησης των νευρολογικών ασθενειών. Όλη η μαθησιακή ενότητα συνδέεται άμεσα με τη μαθησιακή ενότητα του εξαμήνου Δ΄ «Νευρομυϊκές διαταραχές και Εργοθεραπεία».

2.2.Ε.2 | ΚΡΑΝΙΟΕΓΚΕΦΑΛΙΚΕΣ ΚΑΚΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στη δεύτερη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζονται οι κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις και η σημασία της ορθής προσέγγισης, μεταφοράς και άμεσης αντιμετώπισής τους, παράγοντες που προδιαγράφουν την πορεία αποκατάστασης των ασθενών. Αρχικά, ορίζεται η κρανιοεγκεφαλική κάκωση, η οποία μπορεί να αφορά τα μαλακά μόρια, τα οστά, τις μήνιγγες και τον εγκέφαλο (διακρινόμενη σε ελαφριά, μέτρια ή βαριά), και αναφέρονται οι συνηθέστεροι μηχανισμοί πρόκλησής της.

Επιπρόσθετα, ορίζεται η εγκεφαλική διάσειση, η εγκεφαλική θλάση και το διαμπερές τραύμα του εγκεφάλου. Αναφέρονται τα κλινικά σημεία και τα συμπτώματα που συνοδεύουν τον τραυματισμό, καθώς και ο αλγόριθμος αντιμετώπισης του ασθενούς με κρανιοεγκεφαλική κάκωση. Παρουσιάζεται, επίσης, η κλίμακα Γλασκώβης, η οποία χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση της βαρύτητας της βλάβης και του επιπέδου συνείδησης του ατόμου.

Γίνεται αναφορά στους παράγοντες που καθορίζουν την εξέλιξη των ασθενών και στην ταξινόμηση των εγκεφαλικών βλαβών στις εξής κατηγορίες:

α) Πρωτοπαθείς βλάβες (θλάση εγκεφάλου, ρήξη ή διάταση νευρικών ινών, διάχυτη βλάβη νευρικών κυττάρων) και

β) Δευτεροπαθείς βλάβες (αγγειακές επιπλοκές που αφορούν αιμορραγίες και θρομβώσεις, οίδημα εγκεφάλου και φλεγμονές).

Ακολούθως, παρουσιάζεται η διαγνωστική προσέγγιση των κρανιοεγκεφαλικών κακώσεων, η οποία προσδιορίζεται από το σημείο του τραυματισμού και τα συνοδά συμπτώματα, ενώ επιβεβαιώνεται μέσω απεικονιστικού ελέγχου (ακτινογραφία, αξονική και μαγνητική τομογραφία). Επιπλέον, γίνεται εκτενής αναφορά στις μετατραυματικές επιπλοκές, όπως το υποσκληρίδιο αιμάτωμα, το επισκληρίδιο αιμάτωμα, η τραυματική υπαραχνοειδής αιμορραγία, καθώς και στα σύνδρομα που προκύπτουν από τον τραυματισμό των κρανιακών νεύρων.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στα μέλη που συνθέτουν τη διεπιστημονική ομάδα αποκατάστασης, καθώς και στις βασικές παραμέτρους του προγράμματος αποκατάστασης.

2.2.Ε.3 | ΤΡΑΥΜΑΤΑ ΣΠΟΝΔΥΛΙΚΗΣ ΣΤΗΛΗΣ ΚΑΙ ΝΩΤΙΑΙΟΥ ΜΥΕΛΟΥ

Η τρίτη μαθησιακή υποενότητα προσεγγίζει τις βλάβες που προκαλούνται από τραυματισμούς της σπονδυλικής στήλης και πλήττουν τον νωτιαίο μυελό (στην αυχενική και θωρακική μοίρα), προκαλώντας σοβαρές κινητικές και αισθητηριακές διαταραχές. Αρχικά, γίνεται αναφορά στο σπονδυλικό κάταγμα που συνοδεύεται από τραυματισμό του νωτιαίου μυελού ή των ριζών του, στα παρεκτοπισμένα και στα συμπιεστικά κατάγματα που θεωρούνται πιο σοβαρά, καθώς και στα εξαρθρήματα με παρεκτόπιση του σπονδύλου (συχνά λόγω τροχαίων ατυχημάτων), τα οποία είναι ιδιαίτερα επικίνδυνα επειδή μπορούν να προκαλέσουν εγκάρσια διατομή του νωτιαίου μυελού.

Ακολούθως, εξετάζονται τα τραύματα του νωτιαίου μυελού από έμμεση πλήξη της σπονδυλικής στήλης με έντονη μετακίνηση του μυελού, περιγράφοντας τα κλινικά συμπτώματα, όπως την παραπληγία σε βλάβη της ΘΜΣΣ και την τετραπληγία σε τραυματισμό της ΑΜΣΣ. Αναλύονται επίσης τα τραύματα του νωτιαίου μυελού και των ριζών που προκύπτουν ως αποτέλεσμα άμεσης επίδρασης βίας (συνήθως διαμπερή τραύματα ή κατάγματα με παρεκτόπιση σπονδύλων), παρουσιάζοντας τους μηχανισμούς κάκωσης και τα κλινικά σημεία.

Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στην τραυματική πίεση του νωτιαίου μυελού ή των ριζών ως αποτέλεσμα κατάγματος με παρεκτόπιση ή συντριπτικού κατάγματος. Στο πλαίσιο αυτό, εξετάζονται οι αντίστοιχες βλάβες σε νεύρα όπως το μηριαίο και το ισχιακό (κλάδοι του οσφυοϊερού πλέγματος) και περιγράφεται η κλινική τους εικόνα. Επιπλέον, αναφέρεται η πρόγνωση των τραυματικών βλαβών του νωτιαίου μυελού και των ριζών, οι διαγνωστικές απεικονιστικές μέθοδοι, καθώς και η θεραπευτική αντιμετώπιση.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στους τραυματισμούς του βραχιονίου πλέγματος και των κυριότερων κλάδων του –δηλαδή του ωλένιου, του κερκιδικού και του μέσου νεύρου– αναλύοντας τους μηχανισμούς κάκωσης, τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες, την έκβαση και την αντιμετώπισή τους. Με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναφέρουν με ακρίβεια τους μηχανισμούς κάκωσης και την κλινική εικόνα των συγκεκριμένων τραυματισμών.

2.2.Ε.4 | ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στην τέταρτη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται τα εγκεφαλικά επεισόδια τα οποία αποτελούν τη συχνότερη αιτία χρόνιας ανικανότητας. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται τα αποτελέσματα της οξείας αγγειακής νόσου του εγκεφάλου όπως το ισχαιμικό εγκεφαλικό επεισόδιο (στένωση, θρόμβωση ή εμβολή ή ολική απόφραξη της αρτηρίας) και το αιμορραγικό (ρήξη αγγείων).

Αρχικά, γίνεται αναφορά στην ενδοκρανιακή πίεση και τα αίτια αύξησής της με τα συμπτώματα, την κλινική εικόνα, την αξιολόγηση με τη χρήση της κλίμακας Γλασκώ-

βης και την αντιμετώπιση. Ακολούθως, ορίζεται η ενδοεγκεφαλική (μη τραυματική) και η υπαραχνοειδής αιμορραγία, τα συμπτώματα, οι κλινικές εκδηλώσεις, οι απαιτούμενες διαγνωστικές εξετάσεις και η πρόγνωση με τη θεραπευτική αντιμετώπιση.

Γίνεται αναφορά στους αιτιολογικούς παράγοντες δημιουργίας εγκεφαλικών επεισοδίων, όπως είναι η κολπική μαρμαρυγή, η υπέρταση, το ιστορικό παροδικού ισχαιμικού επεισοδίου, ο σακχαρώδης διαβήτης κ.ά. Επίσης, αναφέρονται τα συμπτώματα που συμβάλλουν στη διάγνωση όπως ο έντονος και επίμονος πονοκέφαλος, η σύγχυση, η διαταραχή της αισθητικότητας του προσώπου και των άκρων (αιμωδία), η μυϊκή αδυναμία ενός άκρου, οι διαταραχές του λόγου, όπως η δυσαρθρία, οι διαταραχές της όρασης κ.ά. καθώς και οι διαγνωστικές δοκιμασίες.

Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται τα στάδια εξέλιξης της εγκεφαλικής βλάβης ως εξής:

α) παροδικό ισχαιμικό εγκεφαλικό επεισόδιο,
β) αναστρέψιμο,
γ) εξελισσόμενο και
δ) εγκατεστημένο, και ερμηνεύεται η σημασία του εντοπισμού της βλάβης.

Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι κλινικές εκδηλώσεις, η πρόγνωση και η θεραπευτική αντιμετώπιση. Τέλος, γίνεται αναφορά στην ομάδα αποκατάστασης και στα στάδια του προγράμματος αποκατάστασης.

2.2.Ε.5 | ΟΓΚΟΙ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η πέμπτη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζει τους όγκους που προσβάλλουν το νευρικό σύστημα και αναπτύσσονται εντός της κοιλότητας του κρανίου και στη σπονδυλική στήλη. Αρχικά, ορίζεται ο όγκος ή νεόπλασμα και απαριθμούνται οι διαφορές ενός καλοήθους όγκου από έναν κακοήθη.

Ειδικότερα, παρουσιάζονται εκτενώς οι συνηθέστεροι καλοήθεις ενδοκρανιακοί όγκοι, όπως το καλοήθες αστροκύττωμα που αφορά τα παιδιά, το μηνιγγίωμα, το ακουστικό νευρίνωμα και το αδένωμα της υπόφυσης (γιγαντισμός στα παιδιά, μεγαλακρία στους ενηλίκους, υπερπρολακτιναιμία και νόσος Cushing). Ακολούθως, παρουσιάζονται οι κακοήθεις όγκοι, όπως το κακόηθες αστροκύττωμα εγκεφαλικού ημισφαιρίου στους/στις ενήλικους/-ες, το μυελοβλάστωμα στα παιδιά και οι μεταστατικοί όγκοι, που αφορούν εγκεφαλικές μεταστάσεις από καρκίνο μαστού ή πνεύμονα σε ενήλικους/-ες. Αναφέρονται αναλυτικά οι κλινικές εκδηλώσεις σε ενήλικους/-ες και παιδιά, οι οποίες εξαρτώνται από την περιοχή του εγκεφάλου όπου αναπτύσσονται οι όγκοι, οι διαγνωστικές δοκιμασίες που τεκμηριώνουν τη διάγνωση, η πρόγνωση και η θεραπευτική αντιμετώπιση.

Στη συνέχεια, ορίζονται και αναλύονται οι όγκοι της σπονδυλικής στήλης, οι οποίοι ταξινομούνται ως εξής: α) ενδομυελικούς, β) εξωμυελικούς ενδοσκληρίδιους και γ) εξωσκληρίδιους. Τονίζεται η συχνότητα ανάπτυξης εξωσκληρίδιων όγκων ως αποτέλεσμα μεταστάσεων από καρκίνο μαστού ή πνεύμονα, ενώ το ποσοστό είναι

μικρότερο στους ενδοσκληρίδιους εξωμυελικούς όγκους (καλοήθη μηνιγγιώματα ή νευρινώματα) και σπανιότατο στους ενδομυελικούς (πρωτοπαθή αστροκυττώματα).

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με αναφορά στις κλινικές εκδηλώσεις τους, στον απαραίτητο διαγνωστικό έλεγχο και στη θεραπευτική αντιμετώπιση. Με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να διακρίνουν τους καλοήθεις από τους κακοήθεις όγκους, την ταξινόμηση των όγκων της σπονδυλικής στήλης, τις κλινικές εκδηλώσεις και την αντιμετώπισή τους.

2.2.Ε.6 | ΕΓΚΕΦΑΛΟΠΑΘΕΙΕΣ, ΕΞΩΠΥΡΑΜΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Η έκτη μαθησιακή υποενότητα αποτελεί μια πολυθεματική ενότητα. Αρχικά, γίνεται αναφορά στις κεφαλαλγίες που πηγάζουν από νευρολογικής φύσεως αίτια (υπαραχνοειδής αιμορραγία, λοιμώξεις του ΚΝΣ, ενδοκρανιακοί όγκοι, υδροκέφαλος), οφθαλμολογικά (γλαύκωμα), ωτορινολαρυγγικά (παραρινοκολπίτιδες), συστηματικά (ιώσεις, φάρμακα, τοξικές ουσίες), καθώς και στις κεφαλαλγίες που οφείλονται σε ημικρανία, κεφαλαλγία τάσεως, ιδιοπαθή νευραλγία τριδύμου και αθροιστική κεφαλαλγία.

Ακολούθως, ορίζεται η επιληψία, η οποία όταν έχει ως υπόβαθρο κάποια σοβαρή πάθηση του εγκεφάλου (όγκο, τραυματισμό, λοίμωξη, αγγειακή δυσπλασία) ή κάποια συστηματική διαταραχή (υπονατριαιμία, υπασβεστιαιμία, υπογλυκαιμία, λήψη ναρκωτικών κ.ά.), χαρακτηρίζεται ως δευτεροπαθής. Στα νεογνά οφείλεται σε τραυματισμούς κατά τον τοκετό που προκαλούν εγκεφαλική αιμορραγία καθώς και σε μεταβολικές διαταραχές (υπογλυκαιμία), στα βρέφη και στα παιδιά οφείλεται σε συγγενείς λοιμώξεις, αγγειακές δυσπλασίες και τραυματισμούς, ενώ στους/στις ενήλικους/-ες σε αγγειακές δυσπλασίες, λοιμώξεις, όγκους, χρόνιες εκφυλιστικές παθήσεις κ.ά.

Επίσης, ορίζεται ο υδροκέφαλος και αναφέρεται η αιτιολογία του, όπως συγγενής ανωμαλία, ενδοκρανιακός όγκος, κρανιοεγκεφαλική κάκωση, εγκεφαλική αιμορραγία και λοίμωξη του ΚΝΣ, ο οποίος εκδηλώνεται με αύξηση του μεγέθους του κρανίου (στα βρέφη) και με κεφαλαλγία, εμέτους, διαταραχές βάδισης κ.ά. σε μεγαλύτερες ηλικίες.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι εξωπυραμιδικές διαταραχές που έχουν ως χαρακτηριστικό γνώρισμα τη δυσκολία στον συντονισμό των κινήσεων του σώματος. Ειδικότερα, παρουσιάζεται η νόσος του Parkinson, η χορεία Huntington, η νόσος του Wilson και οι άνοιες, με αναφορά στην αιτιολογία, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές δοκιμασίες, στην πρόγνωση και στην αντιμετώπιση.

Επιπλέον, αναλύονται οι εγκεφαλοπάθειες διάφορης αιτιολογίας, με συχνότερες τις μεταβολικές, όπως η υποξαιμική, η υπογλυκαιμική και η ηπατική εγκεφαλοπάθεια, καθώς και το σύνδρομο Wernicke-Korsakoff, παραθέτοντας τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές εξετάσεις και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

2.2.Ε.7 | ΣΚΛΗΡΥΝΣΗ ΚΑΤΑ ΠΛΑΚΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΕΚΦΥΛΙΣΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στην έβδομη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζονται οι σημαντικότερες παθήσεις που προσβάλλουν το νευρικό σύστημα. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η σκλήρυνση κατά πλάκας, η οποία συγκαταλέγεται στην κατηγορία των απομυελινωτικών νοσημάτων, προσβάλλοντας τα έλυτρα των νευρικών ινών με αποτέλεσμα την καταστροφή της μυελίνης. Αναφέρεται η επιδημιολογία της νόσου, η αιτιολογία, τα συμπτώματα, οι ποικίλες κλινικές εκδηλώσεις και ο μηχανισμός μέσω του οποίου πραγματοποιείται η αποδόμηση των ελύτρων. Επίσης, αναφέρονται οι διαγνωστικές εξετάσεις που τεκμηριώνουν τη νόσο και η θεραπευτική αντιμετώπιση.

Ακολούθως, αναφέρεται η νόσος του κινητικού νευρώνα (νόσος του Charcot), που αποτελεί αγνώστου αιτιολογίας εκφυλιστικό νόσημα με συνηθέστερη ηλικία εμφάνισης τα 50-60 έτη. Γίνεται αναφορά στις κλινικές εκδηλώσεις, στη διάγνωση, στην πρόγνωση και στην αντιμετώπιση των συμπτωμάτων.

Επίσης, γίνεται αναφορά στις φακωματώσεις, οι οποίες αποτελούν κληρονομικά νοσήματα με κύριο χαρακτηριστικό την ανάπτυξη όγκων και δυσπλασιών σε ποικίλα όργανα του ανθρώπινου οργανισμού. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζεται η νευροϊνωμάτωση τύπου Ι, η οποία είναι γνωστή και ως νόσος Von Recklinghausen, και η τύπου ΙΙ (σπανιότερη συγκριτικά με την τύπου Ι), που αποτελεί επίσης κληρονομική νόσο. Αναφέρονται οι κλινικές εκδηλώσεις στο δέρμα, στον σκελετό και στο ΚΝΣ, η διαγνωστική διαδικασία και η θεραπευτική αντιμετώπιση. Στη συνέχεια, περιγράφεται η νευροϊνωμάτωση τύπου ΙΙ, με την κλινική της εικόνα, τη διάγνωση και τη θεραπεία.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της οζώδους σκλήρυνσης και της εγκεφαλοτριδυμικής αγγειωμάτωσης ή νόσου Sturge-Weber, με κοινό χαρακτηριστικό τις επιληπτικές κρίσεις και τις συνοδές κλινικές εκδηλώσεις, τον διαγνωστικό έλεγχο και τη θεραπευτική προσέγγιση. Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναφέρουν τα εκφυλιστικά νοσήματα του νευρικού συστήματος, τις κλινικές εκδηλώσεις και την αντιμετώπισή τους.

2.2.Ε.8 | ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΡΙΖΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΙΚΩΝ ΝΕΥΡΩΝ

Στην όγδοη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται τα συχνότερα σύνδρομα παγίδευσης των περιφερικών νεύρων, οι ριζοπάθειες, οι πολυνευροπάθειες και οι νευρομυϊκές παθήσεις. Αρχικά, αναφέρονται συνοπτικά τα περιφερικά νεύρα, οι εκφύσεις των ριζών τους και η διάκρισή τους σε εγκεφαλικά νεύρα ή εγκεφαλικές συζυγίες και σε νωτιαία νεύρα με αναφορά στη λειτουργία τους (αναλύθηκαν στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα). Γίνεται αναφορά στην κήλη του μεσοσπονδύλιου δίσκου που προκαλεί ριζιτική πίεση ή πίεση του νωτιαίου μυελού, στους ενοχοποιητικούς παράγοντες ανάπτυξής της, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές δοκιμασίες και στη θεραπευτική αντιμετώπιση (συντηρητική και χειρουργική).

Ακολούθως, περιγράφεται το σύνδρομο καρπιαίου σωλήνα, η αιτιολογία του, η κλινική εικόνα και αναφέρονται οι διαγνωστικές δοκιμασίες και η θεραπευτική προσέγγιση. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις πολυνευροπάθειες που αποτελούν δευτεροπαθή νοσήματα με εκδηλώσεις σε περισσότερα από ένα περιφερικά νεύρα ταυτόχρονα, με συχνότερες, την οξεία μεταλοιμώδη πολυνευρίτιδα, γνωστή ως Guillain-Barré, τη διαβητική νευροπάθεια και την καρκινωματώδη πολυνευροπάθεια με τις κλινικές εκδηλώσεις τους, τις απαιτούμενες διαγνωστικές δοκιμασίες, την έκβασή τους και τη θεραπευτική αντιμετώπιση.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται παρουσιάζοντας την πιο γνωστή νευρομυϊκή πάθηση, τη μυασθένεια Gravis, δυσλειτουργία της οποίας εντοπίζεται στη νευρομυϊκή σύναψη με αποτέλεσμα την αδυναμία μεταβίβασης ορθών κινητικών νευρικών ερεθισμάτων από τα περιφερικά νεύρα στους μυς. Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι μορφές με τις αντίστοιχες κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες, την πρόγνωση/έκβαση και τη θεραπευτική αντιμετώπιση.

2.2.Ε.9 | ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ ΤΟΥ ΝΕΥΡΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στην ένατη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι λοιμώξεις του νευρικού συστήματος που οφείλονται σε μικρόβια και ιούς και αφορούν τις μήνιγγες, τον εγκέφαλο, τον νωτιαίο μυελό και τα περιφερικά νεύρα. Ειδικότερα, παρουσιάζονται οι μηνιγγίτιδες όπως η οξεία μικροβιακή, η φυματιώδης και η ιογενής με αναφορά στην αιτιολογία τους, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές δοκιμασίες, στην πρόγνωση και στις επιπλοκές, όπως το εγκεφαλικό οίδημα, οι επιληπτικοί σπασμοί και η περιφερική κυκλοφορική ανεπάρκεια.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στις εγκεφαλίτιδες, στη συχνότητα προσβολής, με συχνότερη την οξεία ιογενή και σπανιότερη την οξεία μικροβιακή (αποτελεί επιπλοκή της οξείας μικροβιακής μηνιγγίτιδας). Επίσης, γίνεται αναφορά στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές δοκιμασίες, στη θεραπευτική αντιμετώπιση και στην έκβασή τους. Στη συνέχεια, περιγράφεται η νευροσύφιλη σύμφωνα με την οποία εντοπίζεται εκλεκτική εκφύλιση των οπίσθιων ριζών των νωτιαίων νεύρων με αναφορά, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές δοκιμασίες, στην πρόληψη και στην αντιμετώπισή της.

Στη συνέχεια, ορίζεται ο έρπητας ζωστήρας με τα συμπτώματα, την αιτιολογία, την κλινική εικόνα και τη θεραπευτική αντιμετώπιση. Γίνεται αναφορά, στις ιδιαίτερες μορφές εμφάνισής του όπως ο οφθαλμικός έρπητας που μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια της όρασης (προσβολή οφθαλμικού κλάδου του τριδύμου) και ο έρπητας του γονατώδους γαγγλίου του προσωπικού νεύρου με τα συμπτώματα και τις συνοδές κλινικές εκδηλώσεις. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται η τοξοπλάσμωση και η πολιομυελίτιδα με αναφορά στα συμπτώματα, στις διαγνωστικές εξετάσεις, στις επιπλοκές, στην πρόγνωση και στη θεραπευτική αντιμετώπιση.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι σε θέση να αναφέρουν τις λοιμώξεις του νευρικού συστήματος, τις κλινικές εκδηλώσεις και την αντιμετώπιση.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Βασιλόπουλος, Δ. κ.ά. (2015). *Νευρολογία*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.
2. Wilkinson, L. & Graham, L. (2009). *Βασική Νευρολογία* (4η έκδοση), (μτφρ. Ν. Καλφάκης). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Συμπληρωματικές

1. Ginsberg, L. (2003). *Νευρολογία* (μτφρ. Μ Αναγνωστούλη), (7η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Τομαράς, Β. Δ. (1998). *Εγχειρίδιο Νευρολογίας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

2.2.ΣΤ • ΗΘΙΚΗ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες εξειδικευμένες γνώσεις, σχετικά με την ανάλυση και υιοθέτηση των βασικών αρχών της ηθικής και της δεοντολογίας της εργοθεραπείας, αλλά και γενικότερα σε ηθικά ζητήματα που αφορούν την παροχή υπηρεσιών υγείας. Ειδικότερα, θα έρθουν σε επαφή με διεθνείς συνθήκες και πρωτόκολλα που καθοδηγούν τη δεοντολογία των επαγγελμάτων υγείας (Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Διακήρυξη του Ελσίνκι, Σύμβαση του Οβιέδο κ.ά.), αλλά και με τους επιμέρους κώδικες επαγγελματικής δεοντολογίας της επιστήμης της εργοθεραπείας. Επίσης, θα εξοικειωθούν με την έννοια της πολυπολιτισμικότητας και την επιρροή της στην προσαρμογή στην καθημερινότητα, την υγεία και την ασθένεια. Ως εκ τούτου, μέσα από αυτή την ενότητα, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναπτύξουν κριτική σκέψη γύρω από την ευθύνη και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε ηθικά διλήμματα της καθημερινής τους πρακτικής, με βάση την εργασιακή επιστημονική ηθική, και να αναγνωρίσουν την εξέχουσα θέση που κατέχουν τα δικαιώματα των ασθενών κατά την εκτέλεση του έργου των επαγγελματιών υγείας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναφέρουν τους εθνικούς και διεθνείς κώδικες ηθικών καθηκόντων συσχετίζοντάς τους με το τρέχον νομικό καθεστώς σε επιστημονικά θέματα του τομέα τους,
- Αναγνωρίζουν την αξία της επαγγελματικής τους ευθύνης εφαρμόζοντας τους κανόνες που διέπουν την επιστήμη της Εργοθεραπείας,
- Κατονομάζουν τους βασικούς άξονες ευθύνης της επιστήμης της εργοθεραπείας μελετώντας τις βασικές αρχές στην παροχή υπηρεσιών υγείας,
- Εφαρμόζουν αναλυτικές διαδικασίες διερεύνησης ηθικών διλημμάτων,
- Αναλαμβάνουν την απαιτούμενη δράση για την επίλυση των ηθικών διλημμάτων,
- Ιεραρχούν τα βασικά στοιχεία της ηθικής και δεοντολογίας του επαγγέλματος,
- Εφαρμόζουν τον κώδικα δεοντολογίας της ειδικότητάς τους στην κλινική τους πρακτική,
- Αναπτύσσουν κριτική σκέψη γύρω από ηθικά ζητήματα που ενδέχεται να προκύψουν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα ηθικά διλήμματα που θα προκύψουν στην επαγγελματική τους πορεία,
- Προσαρμόζουν την πρακτική τους ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο του/της κάθε θεραπευομένου/-ης,
- Αποδέχονται τη διαφορετικότητα σε θέματα κουλτούρας, εθνικότητας, θρησκείας, ηλικίας, γένους, σεξουαλικής ταυτότητας, κατά την άσκηση της καθημερινής τους πρακτικής,
- Υιοθετούν πρακτικές χωρίς προκαταλήψεις κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Άξονες ευθύνης των εργοθεραπευτών/-τριών / Αυτόνομο πρόσωπο / Βιοηθική / Διαφύλαξη απορρήτου / Δικαιώματα των ασθενών / Δίκαιο της υγείας και ιατρικό δίκαιο / Ηθικό δίλημμα / Κοινωνικά δικαιώματα / Κώδικες δεοντολογίας / Πληροφορημένη συναίνεση / Πολυπολιτισμικότητα / Προσωπικά δεδομένα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ
2	ΚΩΔΙΚΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ
3	ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ
4	ΤΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΠΡΟΣΩΠΟ
5	ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ
6	ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑ
7	Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ
8	Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ
9	ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.2.ΣΤ.1 | Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Στην πρώτη υποενότητα οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στις έννοιες της ηθικής και της δεοντολογίας, καθώς και στους ιστορικούς και κοινωνικούς λόγους που οδήγησαν στη διαμόρφωσή τους. Γίνεται αναφορά στην ανάπτυξη της Βιοηθικής, η οποία ασχολείται με τα ηθικά ζητήματα που προκύπτουν από την αλματώδη εξέλιξη των επιστημών της Ιατρικής και της Βιολογίας, κυρίως μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς και στη συσχέτισή της με το Ιατρικό Δίκαιο και το Δίκαιο της Υγείας γενικότερα.

Μέσα από αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στην αξία της υγείας ως συλλογικού αγαθού, καθώς και στην ανάγκη ανάπτυξης του κοινωνικού κράτους. Αναλύονται, επίσης, το κοινωνικό δικαίωμα προστασίας της υγείας, καθώς και η σχέση θεραπευτή/-τριας και θεραπευομένου/-ης υπό αυτό το πρίσμα. Με τον τρόπο αυτόν, προετοιμάζονται για τη διδακτική ύλη των επόμενων μαθησιακών υποενοτήτων, όπου θα έχουν την ευκαιρία να εμβαθύνουν σε σημαντικά ηθικά ζητήματα και διλήμματα σε σχέση με την παροχή υπηρεσιών υγείας.

Δίνεται, επίσης, έμφαση στην αξία της θεραπευτικής πράξης, με στόχο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναπτύξουν ενσυναίσθηση στον τρόπο προσέγγισης των θεραπευομένων κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Λαμβάνοντας υπόψη ότι για αρκετούς/-ές εκπαιδευόμενους/-ες αυτή ίσως είναι η πρώτη επαφή με τους συγκεκριμένους όρους και ορισμούς, η διδασκαλία αυτής της μαθησιακής υποενότητας στοχεύει στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την αλληλεπίδραση των εκπαιδευομένων, τόσο με τον/την εκπαιδευτή/-ρια όσο και μεταξύ τους, μέσω της συζήτησης και της ενεργητικής εμπλοκής τους κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

2.2.ΣΤ.2 | ΚΩΔΙΚΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσεται ο ορισμός του κώδικα δεοντολογίας για τα επαγγέλματα υγείας. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή και συζητούν τον όρκο του Ιπποκράτη, ως τον αρχαιότερο γνωστό κώδικα δεοντολογίας, και τα ηθικά ζητήματα που θέτει, κάνοντας αναφορά και στους κοινωνικούς λόγους και στις αλλαγές που οδήγησαν σε παραλλαγές στη σύγχρονη εκδοχή του.

Γίνεται μια εκτενής αναφορά στη Διακήρυξη της Γενεύης, στην ιστορία της από το 1948, οπότε και υιοθετήθηκε μέχρι σήμερα, καθώς και στις βασικές αρχές που πρεσβεύει αναφορικά με τη σχέση ιατρού και ασθενούς, το ιατρικό απόρρητο, τον σεβασμό στην αυτονομία, την αξιοπρέπεια και τη διαφορετικότητα του ατόμου. Με την ενεργητική συμμετοχή σε μελέτες περίπτωσης με εικονικά ηθικά διλήμματα κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να αναπτύξουν ιδέες για την ηθική σύγκρουση και την αντιμετώπιση ηθικών διλημμάτων κατά την άσκηση του επαγγέλματος.

Μέσα από αυτή τη συζήτηση παρουσιάζονται οι βασικές αρχές που είναι κοινές στους κώδικες δεοντολογίας των επαγγελμάτων υγείας, καθώς και οι άξονες ευθύνης του/της εργοθεραπευτή/-τριας πιο συγκεκριμένα, όπως έχουν οριστεί από την Παγκόσμια Ομοσπονδία Εργοθεραπευτών και υιοθετηθεί από τον Πανελλήνιο Σύλλογο Εργοθεραπευτών. Βάσει αυτών, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στα δικαιώματα των ασθενών, σύμφωνα με τον Χάρτη Δικαιωμάτων τους, καθώς μέσα από αυτά απορρέουν οι υποχρεώσεις των επαγγελματιών υγείας προς τους/τις θεραπευόμενούς/-ές τους.

2.2.ΣΤ.3 | ΣΥΝΑΙΝΕΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται η διάκριση μεταξύ των όρων του Δικαίου και της Ηθικής ως ανεξάρτητων εννοιών, αλλά και το πώς αυτές αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται, οδηγώντας σε σημαντικές κοινωνικές αλλαγές. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν την έννοια της συναίνεσης και τις αρχές της συναινετικής ηθικής, η οποία στοχεύει στην εξασφάλιση της αρμονικής συνύπαρξης και συμβίωσης των ανθρώπων μέσα στο κοινωνικό τους πλαίσιο.

Γίνεται διάκριση της ατομικής ηθικής, ως εσωτερικής προσωπικής διεργασίας, από την κοινωνική ηθική, ως ένα σύνολο κανόνων, και συζητείται η επιρροή τους στην ανθρώπινη συμπεριφορά. Παράλληλα, εντοπίζονται οι παράγοντες που επιφέρουν αλλαγές στην αντίληψη της ηθικής, λαμβάνοντας υπόψη ότι η ηθική δεν είναι στατική αλλά εξελίσσεται μέσα στον χρόνο, ανάλογα με τις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στον γεωγραφικό, πολιτισμικό, τεχνολογικό και θεολογικό χώρο σε μια δεδομένη κοινωνία. Μέσω της συζήτησης και του διαλόγου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν τη δυνατότητα να στοχαστούν και να διερευνήσουν τις ηθικές αξίες της σημερινής εποχής και κοινωνίας.

Αξιοποιώντας κείμενα όπως η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, εξετάζουν τις ηθικές αρχές, όπως είναι οι αρχές της μη βλαπτικότητας, της

αγαθότητας, της ισότητας, της δικαιοσύνης και της ωφελιμότητας, οι οποίες θεωρούνται παγκόσμιες βασικές αρχές της συναινετικής ηθικής και ισχύουν σε κάθε μορφή κοινωνίας. Μέσα από αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προετοιμάζονται για τις επόμενες υποενότητες σχετικά με τον σεβασμό του αυτόνομου προσώπου, βάσει των ηθικών αρχών και των δικαιωμάτων που έχουν μελετήσει.

2.2.ΣΤ.4 | ΤΟ ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εμβαθύνει στην έννοια του ατόμου σαν αυτόνομο και αυτοκαθοριζόμενο πρόσωπο, γενικότερα, αλλά και στον τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας, πιο ειδικά. Πρόκειται για μια υποενότητα εξαιρετικής σημασίας για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην άσκηση του επαγγέλματος, καθώς ο σεβασμός της αυτονομίας του ατόμου στην παροχή υπηρεσιών υγείας απαξιώνεται συχνά, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τη λήψη ιατρικών/θεραπευτικών αποφάσεων. Γίνεται, επίσης, διάκριση μεταξύ της παροχής βοήθειας και του ιατρικού πατερναλισμού, και των τρόπων που ο τελευταίος μπορεί να εκδηλωθεί.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να συζητήσουν πατερναλιστικές συμπεριφορές, οι οποίες εμφανίζονται στην πρακτική των επαγγελμάτων υγείας, καθώς τα όρια με την παροχή φροντίδας είναι, συχνά, δυσδιάκριτα. Μέσα από μελέτες περίπτωσης και με τη χρήση της τεχνικής του καταιγισμού ιδεών (brainstorming), οι εκπαιδευόμενοι/-ες επεξεργάζονται και προτείνουν νέα μοντέλα της σχέσης θεραπευτή/-τριας-θεραπευομένου/-ης, με όρους μεγαλύτερης ισοτιμίας και συνεργασίας, με έμφαση σε νέες στάσεις και συμπεριφορές. Επιπροσθέτως, γίνεται ανάλυση των ηθικών διλημμάτων που προκύπτουν όταν το άτομο έχει μειωμένο καταλογισμό, καθώς δεν είναι εφικτό να λάβει απολύτως αυτόνομα τις αποφάσεις που το αφορούν.

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, έχει ως στόχο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναπτύξουν κριτική σκέψη και ενσυναίσθηση σχετικά με τους τρόπους που μπορούν να προσεγγίσουν και να βοηθήσουν τους θεραπευόμενούς/-ές τους κατά την άσκηση της επαγγελματικής τους πρακτικής, με σεβασμό, χωρίς να παραβιάζεται η αυτονομία τους και να θίγεται η αξιοπρέπειά τους.

2.2.ΣΤ.5 | ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

Μέσα από τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με την έννοια της ποιότητας ζωής και τις ποικίλες σχετικές προσεγγίσεις που έχουν αναπτυχθεί από διαφορετικούς κλάδους των ανθρωπιστικών επιστημών. Αναλύεται η υποκειμενικότητα της αίσθησης της ποιότητας ζωής ανάλογα με τις παραμέτρους που αξιολογούνται, όπως η προσωπική αντίληψη του ατόμου σχετικά με την ποιότητα ζωής του, η ψυχολογική κατάσταση, οι κοινωνικές σχέσεις, η σωματική και ψυχική ευεξία κ.ά.

Υπό αυτό το πρίσμα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από τη συζήτηση, ενθαρρύνονται να ανακαλύψουν τρόπους συσχέτισης της ποιότητας ζωής με την υγεία, και

σε ποιες περιπτώσεις η ποιότητα ζωής μπορεί να αποτελεί μοναδικό στόχο του/της επαγγελματία υγείας και ειδικά του/της εργοθεραπευτή/-τριας, εφόσον η ίαση δεν καθίσταται δυνατή. Γίνεται αναφορά στην παρηγορητική/ανακουφιστική ιατρική και στην προσφορά του/της επαγγελματία υγείας σε ανάλογες περιπτώσεις.

Επιπροσθέτως, συζητείται η σημασία που έχει η ποιότητα ζωής του υγειονομικού προσωπικού, καθώς η εργασιακή απασχόληση σε χώρους υγείας επιφέρει συχνά μεγάλη σωματική και ψυχική φόρτιση, επηρεάζοντας σημαντικά την ποιότητα ζωής τους, οδηγώντας μέχρι και στο σύνδρομο επαγγελματικής εξουθένωσης. Σε αυτή τη βάση, στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, δίνεται έμφαση και στην έννοια της αυτο-ανάπτυξης και της ανάγκης για ισορροπία μεταξύ εργασίας και προσωπικής ζωής, ώστε οι επαγγελματίες υγείας να είναι πάντα σε θέση να προσφέρουν καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών, αλλά και να αντλούν περισσότερη ικανοποίηση από την εργασία τους.

2.2.ΣΤ.6 | ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΣΘΕΝΕΙΑ

Έχοντας ως έναυσμα τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις προηγούμενες μαθησιακές υποενότητες, σε αυτήν προσεγγίζεται η αυτονομία του ατόμου σε ζητήματα που αφορούν σημαντικές αποφάσεις γύρω από τη ζωή και την ασθένεια, υπό το πρίσμα του δικαιώματος του/της ασθενή να θέτει ο ίδιος/-α τα όρια της θεραπευτικής του μεταχείρισης. Η μαθησιακή υποενότητα αναλύει ζητήματα που σχετίζονται με τον σεβασμό της αυτονομίας στο ζήτημα της ασθένειας και του θανάτου, όπως το δικαίωμα του ατόμου που πάσχει να αρνηθεί τη θεραπεία ή την ανάνηψη, ή να αποφασίσει για την παροχή ή όχι υποστηρικτικών για τη ζωή του ιατρικών και θεραπευτικών πράξεων.

Αναπτύσσεται το νομικό καθεστώς που ισχύει στην Ελλάδα σχετικά με τη λεγόμενη «Διαθήκη Ζωής» (Living Will), αλλά και ζητήματα αναφορικά με τη δωρεά οργάνων, την ευθανασία και το δικαίωμα του ατόμου να εκφράσει τη συναίνεση ή την άρνησή του σε θεραπευτικές πράξεις. Επίσης, γίνεται αναφορά στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και στις προϋποθέσεις που έχουν θεσμοθετηθεί και ρυθμίζουν τα αντίστοιχα ζητήματα.

Πρόκειται για μια μαθησιακή υποενότητα που καθοδηγεί τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αναστοχαστούν και να συζητήσουν υπαρξιακά ζητήματα, τα οποία συχνά δημιουργούν σημαντικά ηθικά διλήμματα. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια διαμεσολαβεί ώστε να διευκολύνει τη συζήτηση, καθώς το περιεχόμενό της μπορεί να οδηγήσει στην ανάδυση διαφορετικών αντιλήψεων και στάσεων, ανάλογα με το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο του/της κάθε εκπαιδευομένου/-ης. Η ανάθεση μελετών περίπτωσης με σχετική θεματολογία σε μικρές ομάδες μέσα στην τάξη χρησιμοποιείται ως μια διαδικασία περαιτέρω συζήτησης και ανταλλαγής επιχειρημάτων, με στόχο την ανάπτυξη της εποικοδομητικής και κριτικής σκέψης.

2.2.ΣΤ.7 | Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα αξιοποιεί τις συζητήσεις που έχουν αναπτυχθεί στις προηγούμενες υποενότητες και εστιάζει στο δικαίωμα της συμμετοχής του/της ασθενή στη λήψη θεραπευτικών αποφάσεων που τον/την αφορούν. Γίνεται αναφορά στην εγκαθίδρυση της θεραπευτικής σχέσης και στην ενσυναίσθηση, τον σεβασμό και τη φροντίδα που πρέπει να υιοθετεί ο/η επαγγελματίας στην επαφή του/της με τον/τη θεραπευόμενο/-η.

Η υποενότητα αυτή προετοιμάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για τη διαχείριση της αβεβαιότητας που πιθανόν να αισθάνεται το άτομο κατά τη λήψη αποφάσεων, αλλά και οι ίδιοι/-ες ως νέοι/-ες επαγγελματίες. Δίνεται έμφαση στην αξία της ειλικρίνειας και στο δικαίωμα του/της ασθενή στην πληροφορία, προτού να λάβει αποφάσεις και να συναινέσει για τη θεραπεία του/της. Παράλληλα, αναπτύσσεται η θεσμική και ηθική υποχρέωση της εχεμύθειας και της τήρησης του απορρήτου του κάθε ατόμου, ως σημαντικών πυλώνων της παροχής υπηρεσιών υγείας στην επαγγελματική πρακτική.

Αξιοποιώντας την τεχνική του παιχνιδιού ρόλων (role playing), ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να καθοδηγήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να ασκηθούν στην αναγνώριση των στρατηγικών διαχείρισης που ενδέχεται να υιοθετήσουν τα άτομα όταν λαμβάνουν «δύσκολες» πληροφορίες για την υγεία τους. Χρησιμοποιώντας την προσομοίωση βάσει ενός σεναρίου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μπορούν να κληθούν να εξερευνήσουν τα στάδια των εσωτερικών διεργασιών ενός ατόμου που έρχεται αντιμέτωπο με την ασθένεια, από το άγχος, τον φόβο και την άρνηση, μέχρι να καταλήξει στην αποδοχή της κατάστασής του. Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα έχει ως στόχο να καλλιεργήσει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τον επαγγελματισμό και την ενσυναίσθηση που θα κληθούν να εφαρμόσουν στην εργασιακή τους πρακτική.

2.2.ΣΤ.8 | Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ ΤΟΥ

Έχοντας αναπτύξει επαρκώς στις προηγούμενες υποενότητες την έννοια της αυτονομίας και των δικαιωμάτων του ατόμου αναφορικά με την υγεία του, σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα γίνεται λόγος για την ευθύνη που φέρει το ίδιο το άτομο στη διαφύλαξη και την προαγωγή της υγείας του. Αναπτύσσονται οι έννοιες της ατομικής και της συλλογικής ευθύνης του κάθε ατόμου, ως πολίτη αλλά και ως επαγγελματία υγείας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συζητούν την έννοια των ρόλων που αναλαμβάνει ένας/μία επαγγελματίας υγείας, ενεργώντας ως άτομο από τη μία πλευρά, αλλά ταυτόχρονα και ως εκπρόσωπος του επαγγέλματός του/της και της πολιτείας, σε μια εκτενέστερη οπτική. Μέσα από ερωτήσεις και απαντήσεις, ο/η εκπαιδευτής/-τρια καθοδηγεί τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να διαχωρίσουν τα πεδία δράσης και τις ποιότητες της ατομικής πρωτοβουλίας των επαγγελματιών υγείας, αλλά και τα σημεία όπου οι συλλογικές αξίες του κάθε επαγγέλματος διαμορφώνουν τους ρόλους και τις πράξεις τους.

Παράλληλα, εξετάζεται η ευθύνη της κοινότητας και του κράτους, με την ευρύτερη έννοια, στη μέριμνα υγείας, καθώς και το νομικό πλαίσιο που ορίζει τη λειτουργία, τις συνθήκες άσκησης, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αμφοτέρων των μερών στην παροχή υπηρεσιών υγείας. Μέσω δυαδικής εργασίας, ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να θέσει ηθικά διλήμματα προς συζήτηση σχετικά με τα ατομικά δικαιώματα σε αντιπαράθεση με τα δικαιώματα της κοινότητας σε ζητήματα υγείας (ενδεικτικά θέματα συζήτησης: υποχρεωτικός εμβολιασμός, αντικαπνιστικός νόμος, επιλογή ανθυγιεινών συνηθειών), καλλιεργώντας τη συνεργατική μάθηση.

2.2.ΣΤ.9 | ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

Σκοπός της τελευταίας μαθησιακής υποενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, ως επαγγελματίες υγείας, στη σύγχρονη πολυπολιτισμική πραγματικότητα, τόσο στον κλινικό χώρο, όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Έχοντας κατακτήσει στις προηγούμενες υποενότητες τις αξίες του σεβασμού, της συναίνεσης και της κοινωνικής δικαιοσύνης, προσεγγίζουν τις έννοιες της διαπολιτισμικότητας και της πολιτισμικής ετερότητας.

Στόχος είναι η συνειδητοποίηση ότι η παροχή υπηρεσιών υγείας υψηλού επιπέδου είναι πανανθρώπινο δικαίωμα, και προϋποθέτει τη γνώση και κατανόηση των ιδιαίτερων πολιτισμικών χαρακτηριστικών ατόμων από διαφορετικές κουλτούρες. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να συζητήσουν για την πολιτισμική ενσυναίσθηση και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα, βασιζόμενοι/-ες στις αξίες που πρέπει να διέπουν την παροχή φροντίδας υγείας, σε όλα τα επίπεδα.

Χρησιμοποιώντας τεχνικές, όπως είναι το παιχνίδι ρόλων και η εργασία σε ομάδες, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καθοδηγούνται να εντοπίσουν τα στερεότυπα, τις προκαταλήψεις και τις μεροληπτικές συμπεριφορές που συχνά αντιμετωπίζουν τα άτομα από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα.

Η συγκεκριμένη υποενότητα εστιάζεται, επίσης, στα ζητήματα της μειωμένης πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας για τα άτομα από άλλες χώρες και κουλτούρες, ή/και με χαμηλότερο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Είναι πολύ σημαντικό, επίσης, ο διάλογος για τον σεβασμό στη διαφορετικότητα να επεκταθεί και σε άλλες κατηγορίες ομάδων που υφίστανται διακρίσεις, πέραν της εθνοτικής διαφοροποίησης, όπως είναι ο σεξουαλικός προσανατολισμός, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, ζητήματα ισότητας των φύλων και των φυλών, η αναπηρία, η κοινωνική θέση.

Η τελευταία αυτή μαθησιακή υποενότητα, στοχεύει στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης των εκπαιδευομένων, ώστε να προσεγγίζουν κάθε άτομο στην εργασιακή τους πρακτική με ευγένεια και σεβασμό, χωρίς διακρίσεις.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Downey, R. S. & Calman, K. C. (1997). *Υγιής σεβασμός: Η ηθική στη φροντίδα υγείας* (μτφρ. Γ. Παπαγούνος, Π. Παπαοικονόμου & Α. Αποστολοπούλου). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.
2. Δουζένης, Α. & Λύκουρας, Λ. (2014). *Ηθική και Δεοντολογία στην Ψυχική Υγεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συμπληρωματικές

1. Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής. (χ.χ). Ανακτήθηκε από: https://bioethics.gr/
2. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Φ. (επιμ.). (2012). *Ηθική και Δεοντολογία της Υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

2.2.Ζ • ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΙ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να παράσχει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες εξειδικευμένες γνώσεις σχετικά με τη διερεύνηση της συσχέτισης των κοινωνικών παραμέτρων και της κατάστασης υγείας, τη μεθοδολογία μέτρησης σε καταστάσεις υγείας και τις εφαρμογές πρόληψης. Σκοπός είναι ακόμη να τους παράσχει εξειδικευμένες γνώσεις σχετικά με τις βασικές αρχές των πρώτων βοηθειών και την εφαρμογή τους στο εργαστηριακό μέρος της μαθησιακής ενότητας, ώστε να αναγνωρίζουν τις επείγουσες καταστάσεις και να ενεργούν με τρόπο που θα βελτιώνει την κατάσταση ενός ανθρώπου που βρίσκεται σε κίνδυνο. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έχουν τη δυνατότητα αντιμετώπισης έκτακτων καταστάσεων που μπορούν να προκύψουν κατά τη διάρκεια των θεραπευτικών συνεδριών και όχι μόνο, και θα εκπαιδευτούν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας. Τέλος, επιγραμματικά, θα έχουν εκείνες τις δεξιότητες που θα τους/τις καταστήσουν ικανούς/-ές να αξιολογήσουν, να σχεδιάσουν και τελικά να εφαρμόσουν τα στάδια και τις τεχνικές εκείνες που θα βοηθήσουν έναν/μία πάσχοντα/-ουσα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν τους παράγοντες που επηρεάζουν τη δημόσια υγιεινή, μελετώντας τη βαρύτητά τους,
- Μελετούν δεδομένα των επιδημιολογικών ερευνών, αξιολογώντας τα,

- Περιγράφουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των επιδημιολογικών μελετών, διακρίνοντάς τα μεταξύ τους,
- Συσχετίζουν τους κοινωνικούς με τους περιβαλλοντικούς παράγοντες, συζητώντας για την υγεία και την ασθένεια,
- Ερμηνεύουν τους προσδιοριστικούς παράγοντες της υγείας και της ασθένειας,
- Χρησιμοποιούν τις βασικές αρχές ατομικής και κοινωνικής υγιεινής,
- Αναλύουν τον σκοπό, την αναγκαιότητα, τις βασικές αρχές, τις προϋποθέσεις, τους στόχους της εκπαίδευσης στις πρώτες βοήθειες και τη διάκριση από άλλες μορφές βοήθειες,
- Παρέχουν πρώτες βοήθειες σε άτομα με τραύματα, κάκωση, αιμορραγία, εγκαύματα,
- Παρέχουν πρώτες βοήθειες σε άτομα με λιποθυμία, σοκ, επιληπτική κρίση, κ.λπ.
- Μετρούν την πίεση και τους σφυγμούς,
- Προβαίνουν σε επίδεση τραυμάτων,
- Μετακινούν με ασφάλεια έναν/μία τραυματία,
- Εκτιμούν δυνητικά επικίνδυνες για την υγεία και υγιεινή συνθήκες, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Ενθαρρύνουν τους/τις θεραπευόμενους/-ες στην υιοθέτηση ασφαλών πρακτικών μέσα από τη συμβουλευτική που προσφέρουν.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Υγιεινή / Πρώτες βοήθειες / Καρδιοαναπνευστική αναζωογόνηση / Αλλεργικές αντιδράσεις / Πνιγμονή / Πνιγμός / Εγκαύματα / Αιμορραγίες / Ηλεκτροπληξία / Κατάγματα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (2), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΥΓΙΕΙΝΗ
2	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ
3	ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ
4	ΖΩΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ
5	ΚΑΡΔΙΟΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ (ΚΑΡΠΑ)
6	ΠΝΙΓΜΟΣ ΚΑΙ ΠΝΙΓΜΟΝΗ
7	ΤΡΑΥΜΑΤΑ, ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ
8	ΚΑΚΩΣΕΙΣ ΟΣΤΩΝ/ΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΔΕΣΕΙΣ
9	ΕΜΦΡΑΓΜΑ, ΑΓΓΕΙΑΚΟ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
10	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Ζ.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΥΓΙΕΙΝΗ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές έννοιες της υγιεινής και της δημόσιας υγείας, για την πρόληψη των ασθενειών και την προαγωγή και διατήρηση της υγείας. Γίνεται αναφορά σε επιδημιολογικές μελέτες για την κατανόηση του τρόπου μέσω του οποίου προκύπτουν οι δείκτες νοσηρότητας και θνησιμότητας.

Επίσης, γίνεται αναφορά στις έννοιες υγιεινή, επιδημιολογία, νόσος, υγεία, επιδημία, πανδημία, καθώς και στα λοιμώδη και μη λοιμώδη νοσήματα, οι οποίες συνδέονται με την πρόληψη και την προαγωγή της υγείας στο επαγγελματικό περιβάλλον. Επιπρόσθετα, περιγράφεται η επιδημιολογία των λοιμωδών νόσων και των γενετικών νοσημάτων και η έκτασή τους, με έμφαση στα μέτρα και στους κανόνες για την αποτελεσματική επιδημιολογική διαχείριση κρίσεων.

Ακολούθως, παρουσιάζονται τα μέτρα λήψης ατομικής προστασίας με στόχο την πρόληψη λοιμωδών και μη λοιμωδών νοσημάτων, με επικέντρωση στα υγειονομικά πρωτόκολλα και στις κατευθυντήριες οδηγίες. Προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εντρυφήσουν στη μελέτη της υγιεινής, ανατίθενται ατομικές ή ομαδικές εργασίες για την αναζήτηση σχετικών στοιχείων στον παγκόσμιο ιστό.

Επιπλέον, για να εμπεδώσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες την αξία της υγιεινής, προωθείται συζήτηση που εστιάζεται στη μελέτη των εννοιών της υγείας, της εκτίμησης του κινδύνου, καθώς και των επιπτώσεων της υγείας, αφενός, στον άνθρωπο και, αφετέρου, στα συστήματα υγείας, την πρόληψη και τα μέσα ατομικής προστασίας. Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να κατανοούν τη συμβολή της υγιεινής στην πρόληψη ασθενειών, επιδημιών και πανδημιών, καθώς και τις αρχές που διέπουν την προαγωγή και τη διατήρηση της υγείας.

2.2.Ζ.2 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΒΟΗΘΕΙΕΣ

Η δεύτερη υποενότητα παρουσιάζει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις αρχές πρόληψης των ατυχημάτων, τον σκοπό και τη σπουδαιότητα των γνώσεων και δεξιοτήτων παροχής πρώτων βοηθειών σε επείγουσες καταστάσεις για τη διατήρηση της ανθρώπινης ζωής. Αρχικά, μέσω της τεχνικής ερωτήσεων και απαντήσεων, εκμαιεύεται το επίπεδο των γνώσεών τους σχετικά με την παροχή πρώτων βοηθειών.

Ακολούθως, αναφέρονται οι γενικές αρχές των πρώτων βοηθειών με αναφορά στα βήματα, όπως ο έλεγχος για κινδύνους, καθώς και η αξιολόγηση του/της πάσχοντος/-ουσας με τον έλεγχο των βασικών ζωτικών λειτουργιών (θερμοκρασία, αναπνοές, σφίξεις, αρτηριακή πίεση). Επισημαίνεται η σημαντικότητα της ατομικής προστασίας του/της διασώστη/-τριας κατά τη διάρκεια της παροχής πρώτων βοηθειών με την τήρηση βασικών αρχών, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες των

πρώτων βοηθειών, προλαμβάνοντας μολύνσεις από βιολογικά υλικά και αποφεύγοντας τη μετάδοση από λοιμώδη μεταδοτικά νοσήματα.

Επιπλέον, μέσω της προβολής βίντεο παρουσιάζονται παροχές πρώτων βοηθειών και ακολουθεί συζήτηση για την ενεργοποίηση της συμμετοχής των εκπαιδευομένων και την προετοιμασία τους για τις επόμενες μαθησιακές υποενότητες. Επίσης, παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα σχετικά με την απόδοση της έγκαιρης παρέμβασης στην παροχή πρώτων βοηθειών σε επείγουσες καταστάσεις.

Τέλος, αναφέρονται οι γενικές αρχές πρόληψης των ατυχημάτων σε ειδικές ομάδες πληθυσμού (παιδιά, ηλικιωμένοι/-ες, ΑμεΑ). Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να κατανοούν τη σημαντικότητα της παροχής πρώτων βοηθειών για τη διατήρηση της ανθρώπινης ζωής, να υιοθετούν τις βασικές αρχές υγιεινής και ασφάλειας προστατεύοντας τον εαυτό τους και να ευαισθητοποιούνται για την προσφορά πρώτων βοηθειών στον συνάνθρωπο.

2.2.Ζ.3 | ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΥ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ

Στην τρίτη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζεται η σημασία της οργάνωσης του φαρμακείου και περιγράφεται ο εξοπλισμός και τα απαιτούμενα υλικά για την αποτελεσματική αντιμετώπιση επειγουσών καταστάσεων. Αρχικά, γίνεται αναφορά στη θέση τοποθέτησης του φαρμακείου πρώτων βοηθειών, όπως το να βρίσκεται σε δροσερό κοινόχρηστο χώρο, μακριά από την επίδραση των ακτινών του ήλιου, να είναι εμφανές και τοποθετημένο σχετικά ψηλά, ώστε να μην είναι εύκολη η πρόσβαση σε παιδιά.

Ακολούθως, αναφέρεται η σύνθεση των υλικών του φαρμακείου, όπως το επιδεσμικό υλικό (επίδεσμοι διαφόρων ειδών και μεγεθών, λευκοπλάστ, βαμβάκι κ.ά.), διάφορα εργαλεία (ψαλίδι, λαβίδες, tourniquet, σύριγγες, βελόνες, νάρθηκες κ.ά.), βασικό φαρμακευτικό υλικό (Betadine, βάμμα ιωδίου, φυσιολογικός ορός, κορτιζόνη, αντιισταμινικά, ασπιρίνες, παυσίπονα, διουρητικά κ.ά.), συσκευές (συσκευή Ambu, πιεσόμετρο, οξύμετρο κ.ά.), καθώς και διάφορα άλλα υλικά (γάντια, κολάρο αυχένα κ.ά.), και εξηγείται η χρήση τους. Επιπλέον, επισημαίνεται η ανάγκη για την προμήθεια εξοπλισμού, όπως ο αυτόματος εξωτερικός απινιδωτής, σε εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών υγείας, σε οργανισμούς και γενικότερα σε δημόσιους χώρους.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά επείγουσες καταστάσεις με στοιχειώδεις γνώσεις και στοιχειώδη υλικά. Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, σε ομάδες εργασίας, επιμελούνται την οργάνωση του φαρμακείου, ενισχύοντας τη συνεργατική μάθηση. Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν το κάθε υλικό και τη χρήση του, να εξηγούν τη χρησιμότητά του και να οργανώνουν το φαρμακείο με τα απαραίτητα υλικά.

2.2.Ζ.4 | ΖΩΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

Η τέταρτη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τη διαδικασία λήψης των ζωτικών σημείων και τη σημαντικότητά τους στην αξιολόγηση μιας επείγουσας κατάστασης. Πιο συγκεκριμένα, ορίζονται οι σφίξεις, οι αναπνοές, η αρτηριακή πίεση και η θερμοκρασία, και αναφέρεται ο σκοπός της λήψης, καταγραφής, παρακολούθησης και αξιολόγησής τους, περιγράφοντας παράλληλα τη διαδικασία μέτρησής τους.

Προσδιορίζονται οι φυσιολογικές τιμές τους σε ενήλικους/-ες, παιδιά και βρέφη, ενώ ερμηνεύονται οι αποκλίσεις από τις φυσιολογικές τιμές ως αποτέλεσμα μιας παθολογικής κατάστασης. Επίσης, τονίζεται η σημαντικότητα της λήψης των ζωτικών σημείων σε επείγουσες καταστάσεις για την αξιολόγηση της σοβαρότητάς τους και την έγκαιρη παρέμβαση. Στη συνέχεια, συζητούνται οι πρωτοβουλίες παρέμβασης σε μη φυσιολογικά ζωτικά σημεία, σύμφωνα με τα πρωτόκολλα και τις κατευθυντήριες οδηγίες.

Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται μελέτες περίπτωσης (case studies) με παθολογικές καταστάσεις που επηρεάζουν τις φυσιολογικές τιμές των ζωτικών σημείων, ενεργοποιώντας τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αναπτύξουν τη δεξιότητα της αξιολόγησης και να προσεγγίσουν τους προδιαθεσικούς παράγοντες. Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, σε ομάδες εργασίας, εξασκούνται πρακτικά στη λήψη των ζωτικών σημείων και στην αξιολόγησή τους.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν μια παθολογική κατάσταση, να αναφέρουν τις φυσιολογικές τιμές των ζωτικών σημείων και να τα λαμβάνουν σωστά σε ενήλικους/-ες, παιδιά και βρέφη.

2.2.Ζ.5 | ΚΑΡΔΙΟΑΝΑΠΝΕΥΣΤΙΚΗ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗ (ΚΑΡΠΑ)

Στην πέμπτη μαθησιακή υποενότητα, αναλύεται η διαδικασία με την οποία ένα θύμα καρδιακής ανακοπής διατηρείται στη ζωή έως ότου φτάσει η εξειδικευμένη βοήθεια. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν την αλληλένδετη σχέση της καρδιακής με την αναπνευστική λειτουργία, καθώς και τις καταστάσεις που επιβαρύνουν τη φυσιολογική λειτουργία τους.

Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά σε εκδηλώσεις και προειδοποιητικά σημεία που ελλοχεύουν κινδύνους για την ανθρώπινη ζωή ως αποτέλεσμα συμβάματος, όπως η καρδιακή ανακοπή εξαιτίας διαφόρων ατυχημάτων και καταστάσεων (ηλεκτροπληξία, πνιγμός, πνιγμονή, ασφυξία, αλλεργικές αντιδράσεις, υπερδοσολογία φαρμάκων/δηλητηρίαση και τραύμα).

Ακολούθως, περιγράφονται τα διαδοχικά βήματα ενεργειών του αλγορίθμου των κατευθυντήριων οδηγιών, σύμφωνα με την «αλυσίδα επιβίωσης». Αυτά αφορούν:

α) την έγκαιρη αναγνώριση και κλήση για βοήθεια,

β) τον έλεγχο για έκθεση σε κινδύνους του περιβάλλοντος,

γ) την έγκαιρη έναρξη καρδιοαναπνευστικής αναζωογόνησης (ΚΑΡΠΑ), εξασφαλίζοντας μια ελάχιστη παροχή και οξυγόνωση του αίματος και
δ) την έγκαιρη απινίδωση για την αποκατάσταση της καρδιακής λειτουργίας.

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στις ιδιαιτερότητες εφαρμογής των χειρισμών σε εγκύους. Επιπρόσθετα, περιγράφεται ο αυτόματος εξωτερικός απινιδωτής (ΑΕΑ) και οι βασικές αρχές λειτουργίας του. Τέλος, γίνεται αναφορά στη θέση ανάνηψης (πλάγια θέση ασφαλείας) και στη φροντίδα μετά την αναζωογόνηση (υποστήριξη της αναπνοής, της κυκλοφορίας, παρακολούθηση και καταγραφή των ζωτικών σημείων κ.ά.).

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εκπαιδεύονται σε προπλάσματα στον έλεγχο του επιπέδου συνείδησης, της αναπνοής και της κυκλοφορίας του αίματος, στον έλεγχο και στην απελευθέρωση του αεραγωγού, στην εφαρμογή ΚΑΡΠΑ, καθώς και στην τοποθέτηση του θύματος στη θέση ανάνηψης. Με το πέρας της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να εφαρμόζουν τις τεχνικές αυτές σε ενήλικους/-ες, βρέφη και παιδιά.

2.2.Ζ.6 | ΠΝΙΓΜΟΣ ΚΑΙ ΠΝΙΓΜΟΝΗ

Η έκτη μαθησιακή υποενότητα περιγράφει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες την αντιμετώπιση θύματος πνιγμού και πνιγμονής και τη διατήρηση της ανθρώπινης ζωής προσφέροντας τις απαραίτητες πρώτες βοήθειες. Αρχικά, δίνεται ο ορισμός του πνιγμού και συζητούνται τα επιδημιολογικά στοιχεία, η παθοφυσιολογία και η πρόγνωση. Επισημαίνονται οι ιδιαιτερότητες που αφορούν την ασφάλεια του/της διασώστη/-τριας και του θύματος εξαιτίας της παρεμβολής του υγρού στοιχείου.

Ακολούθως, ορίζεται η πνιγμονή και αναφέρονται τα αίτια απόφραξης αεραγωγού από ξένο σώμα. Γίνεται αναφορά στην ήπια απόφραξη (με συνείδηση) του αεραγωγού καθώς το θύμα καταβάλλει έντονη προσπάθεια να μιλήσει, να βήξει και να αναπνεύσει και επίσης στην πολύ σοβαρή απόφραξη (χωρίς συνείδηση) όπου το θύμα είναι ανίκανο να απαντήσει καταβάλλοντας έντονη προσπάθεια ενώ εμφανίζει συριγμό και καταρρέει.

Στη συνέχεια, περιγράφονται αναλυτικά οι πρώτες βοήθειες που παρέχονται στην ήπια και στη σοβαρή απόφραξη του αεραγωγού από ξένο σώμα (χειρισμός Heimlich), σύμφωνα με τον αλγόριθμο των κατευθυντήριων οδηγιών πνιγμονής σε ενήλικο/-η. Επιπλέον, περιγράφεται η διαφοροποίηση του χειρισμού από το ίδιο το θύμα (στον εαυτό του) στην περίπτωση που δεν παρευρίσκεται κανείς στον χώρο για βοήθεια.

Επιπρόσθετα, περιγράφεται η αλληλουχία των ενεργειών για την απόφραξη του αεραγωγού σε παιδιά και βρέφη ανάλογα με τη βαρύτητα, ακολουθώντας τον αλγόριθμο της πνιγμονής σε παιδιά και την τροποποίησή του στα βρέφη. Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, εφαρμόζεται πρακτική εξάσκηση προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αποκτήσουν ευχέρεια στην εφαρμογή των χειρισμών ώστε με την ολοκλήρωση

της μαθησιακής υποενότητας να είναι σε θέση να εφαρμόζουν τους χειρισμούς εξασφαλίζοντας τη διατήρηση της ανθρώπινης ζωής έως ότου φτάσει η εξειδικευμένη βοήθεια.

2.2.Ζ.7 | ΤΡΑΥΜΑΤΑ, ΑΙΜΟΡΡΑΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΓΚΑΥΜΑΤΑ

Στην έβδομη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζονται τα εγκαύματα, τα τραύματα και οι επιπτώσεις τους, όπως ο πνευμοθώρακας και οι αιμορραγίες, αποσκοπώντας στο να μπορούν οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναγνωρίσουν και να εκτιμήσουν τη βαρύτητα ενός τραύματος ή εγκαύματος και τους δυνητικούς κινδύνους, προσφέροντας τις πρώτες βοήθειες. Αρχικά, ορίζεται το τραύμα (εξωτερικό και εσωτερικό) με αναφορά στις κατηγορίες των τραυμάτων (τέμνοντα, νύσσοντα, θλαστικά κ.ά.), στους σκοπούς της περιποίησης ενός τραύματος και στη διαδικασία της.

Ορίζεται η αιμορραγία, η οποία ανάλογα με το αγγείο που έχει υποστεί τη βλάβη διακρίνεται σε αρτηριακή, φλεβική και τριχοειδική, καθώς και σε εσωτερική, εξωτερική ή ενδοϊστική (εκχύμωση, μώλωπας και αιμάτωμα). Περιγράφεται ο μηχανισμός της διαδικασίας πήξης του αίματος, τονίζοντας τη σημαντικότητα της άσκησης σταθερής ή ίσχαιμης πίεσης για τον έλεγχο της αιμορραγίας και την αποφυγή καταπληξίας, ενώ οι τεχνικές αυτές εφαρμόζονται πρακτικά στο εργαστήριο. Επίσης, γίνεται αναφορά στον πνευμοθώρακα, στην αιτιολογία του και στην αντιμετώπισή του.

Ακολούθως, ορίζονται τα εγκαύματα με τα αίτια πρόκλησής τους, τα οποία ανάλογα με το βάθος, την έκταση και την εντόπιση της βλάβης διακρίνονται σε 1ου, 2ου και 3ου βαθμού. Γίνεται αναφορά στην κλινική εικόνα και στην καταστροφή των ιστών ανάλογα με τον βαθμό του εγκαύματος, παρουσιάζοντας τον κανόνα των εννέα (9%), που προσδιορίζει την έκταση της ολικής επιφάνειας του σώματος. Επισημαίνεται η ανάγκη για επικέντρωση της προσοχής και άμεση αντιμετώπιση στα εγκαύματα του προσώπου, του λαιμού και του στόματος, εξαιτίας του οιδήματος των αεροφόρων οδών και του κινδύνου ασφυξίας.

Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με την αναλυτική περιγραφή των πρώτων βοηθειών ανάλογα με το αίτιο πρόκλησης και τη βαρύτητα, επισημαίνοντας τη σημασία της άμεσης διακομιδής του θύματος στην πλησιέστερη νοσηλευτική δομή.

2.2.Ζ.8 | ΚΑΚΩΣΕΙΣ ΟΣΤΩΝ/ΑΡΘΡΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΔΕΣΕΙΣ

Η όγδοη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφει τις μυοσκελετικές κακώσεις, τις βλάβες των αρθρώσεων και τις τεχνικές των περιδέσεων για την εφαρμογή περίδεσης σε κάθε κάκωση. Απώτερος σκοπός είναι, με την ολοκλήρωση της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναγνωρίζουν τις μυοσκελετικές κακώσεις και τα είδη των επιδέσμων και να αποκτήσουν δεξιότητες στην εφαρμογή περιδέσεων, επιλέγοντας τον κατάλληλο επίδεσμο και περίδεση κατά περίπτωση, προσφέροντας πρώτες βοήθειες. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στα συνηθέστερα κατάγματα/εξαρθρήματα κρανίου, προσώπου, σπονδυλικής στήλης και άκρων (τα περισσότερα εξ αυτών αναλύθηκαν

στην ενότητα 2.1.Γ. «Στοιχεία Ορθοπεδικής») και στα διαστρέμματα, αναφέροντας τις κλινικές εκδηλώσεις και την επείγουσα αντιμετώπιση κατά περίπτωση.

Ακολούθως, ορίζεται η επιδεσμολογία και παρουσιάζονται οι επίδεσμοι μέσω των οποίων πραγματοποιείται επιτυχώς η περίδεση. Επίσης, γίνεται αναφορά στους σκοπούς της περίδεσης και, στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα είδη των επιδέσμων όπως οι τριγωνικοί, οι κυλινδρικοί, οι ειδικοί επίδεσμοι, οι ελαστικοί, οι κυλινδρικοί ελαστικοί δικτυωτοί (σαν δικτυωτή θήκη) με δυνατότητα κοπής του απαιτούμενου μήκους, οι ορθοπεδικοί επίδεσμοι, οι γύψινοι επίδεσμοι κ.ά., με αναφορά των ανατομικών τμημάτων που ενδείκνυνται για εφαρμογή. Επιπλέον, παρουσιάζονται οι νάρθηκες, η χρησιμότητά τους και τα είδη που προσφέρονται για τις πρώτες βοήθειες, όπως οι παθητικοί ή στατικοί και οι προφυλακτικοί, οι οποίοι ακινητοποιούν άμεσα κατάγματα οστών και κακώσεις αρθρώσεων.

Η μαθησιακή υποενότητα, ολοκληρώνεται με την περιγραφή των τεχνικών περίδεσης, εφαρμογής ναρθήκων και αυτοσχέδιων ναρθήκων των αντίστοιχων ανατομικών τμημάτων και με τους ασφαλείς τρόπους μεταφοράς των τραυματιών, με παράλληλη προβολή βίντεο για την κατανόηση των τεχνικών, ενώ στο εργαστηριακό μέρος οι εκπαιδευόμενοι/-ες εφαρμόζουν τις τεχνικές και εξοικειώνονται με αυτές.

2.2.Ζ.9 | ΕΜΦΡΑΓΜΑ, ΑΓΓΕΙΑΚΟ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Η ένατη μαθησιακή υποενότητα περιγράφει διαφορετικής αιτιολογίας επείγουσες καταστάσεις, οι οποίες ελλοχεύουν κινδύνους για την ανθρώπινη ζωή. Μέσω των γνώσεων που παρέχονται στην υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν ικανότητες και δεξιότητες να αναγνωρίζουν και να παρέχουν τις κατάλληλες πρώτες βοήθειες.

Αρχικά, περιγράφεται το οξύ έμφραγμα του μυοκαρδίου/στηθάγχη, το αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο και η λιποθυμία/shock/απώλεια συνείδησης/κώμα, με αναφορά στα πρόδρομα συμπτώματα, στις επιπτώσεις και στην προνοσοκομειακή αντιμετώπισή τους. Ακολούθως, γίνεται αναφορά στην ηλεκτροπληξία και στην κεραυνοπληξία, καταστάσεις ιδιαίτερα επικίνδυνες για την ανθρώπινη ζωή και παρουσιάζονται οι πρώτες βοήθειες με τις απαραίτητες προφυλάξεις που λαμβάνονται από τον/τη διασώστη/-τρια για την προστασία του/της. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η υπογλυκαιμία που οφείλεται σε διαταραχές του μεταβολισμού της γλυκόζης του αίματος με αναφορά στα πρωτόκολλα αντιμετώπισης. Επίσης, περιγράφονται οι κρίσεις άσθματος, οι κρίσεις πανικού και η επιληψία/σπασμοί με την αιτιολογία τους καθώς και την αντιμετώπιση.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες είναι ικανοί/-ές να διακρίνουν τα χαρακτηριστικά και τις εκδηλώσεις του οξέος εμφράγματος του μυοκαρδίου και την αντιμετώπιση λιποθυμικού επεισοδίου και κρίσης άσθματος. Επιπλέον, αναγνωρίζουν και αξιολογούν τις χαρακτηριστικές εκδηλώσεις του οξέος

εγκεφαλικού επεισοδίου, της επιληπτικής κρίσης, της υπογλυκαιμίας/υπεργλυκαιμίας και προσφέρουν έγκαιρα και με ασφάλεια τις πρώτες βοήθειες σε θύματα ηλεκτροπληξίας και κεραυνοπληξίας.

2.2.Ζ.10 | ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΠΡΩΤΩΝ ΒΟΗΘΕΙΩΝ

Η δέκατη μαθησιακή υποενότητα είναι πολυθεματική και παρουσιάζει επείγουσες καταστάσεις και κινδύνους με επιπτώσεις στην ανθρώπινη ζωή, εφοδιάζοντας με γνώσεις και δεξιότητες τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες και καθιστώντας τους ικανούς/-ές στην έγκαιρη αναγνώριση και αντιμετώπισή τους. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στα δήγματα (τσιμπήματα ή δαγκώματα) από έντομα, ερπετά, θηλαστικά και θαλάσσια ζώα, στις τοξικές και αλλεργικές αντιδράσεις ή την αναφυλαξία, καθώς και στα συμπτώματα και την αντιμετώπισή τους.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στους τραυματισμούς από ξένα σώματα σε εξωτερικά όργανα, όπως στο δέρμα, στο μάτι, στη μύτη (ρινορραγία) και στο αυτί (ωτορραγία), και στις πρώτες βοήθειες που παρέχονται. Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι δηλητηριάσεις διάφορης αιτιολογίας (τοξικές ουσίες, αέρια, φάρμακα κ.ά.) με τους μηχανισμούς δράσης τους στον ανθρώπινο οργανισμό, τα συμπτώματα και τις πρώτες βοήθειες. Επίσης, ορίζονται η θερμοπληξία, η ηλίαση, ο πυρετός, η υποθερμία και τα κρυοπαγήματα με αναφορά στις κλινικές εκδηλώσεις και στις επιπτώσεις τους, ενώ περιγράφονται αναλυτικά οι πρώτες βοήθειες που προσφέρονται κατά περίπτωση, επισημαίνοντας τα σημεία προσοχής.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν το υπόβαθρο των κλινικών εκδηλώσεων, αφομοιώνουν τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες στην αξιολόγηση των κλινικών εκδηλώσεων και των παθολογικών καταστάσεων, και ευαισθητοποιούνται στην παροχή πρώτων βοηθειών. Στο εργαστηριακό μέρος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εφαρμόζουν πρακτικά τις τεχνικές αντιμετώπισης μιας επείγουσας κατάστασης και συζητούν κλινικά περιστατικά, επικεντρώνοντας την προσοχή στην αξιολόγηση και στις τεχνικές αντιμετώπισης.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αποστόλου, Θ. Μ. & Χατζηπροδρομίου, Ι. Π. (2021). *Πρώτες Βοήθειες στις Επιστήμες Υγείας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Αντωνιάδου-Κουμάτου, Ι., Ξεκαλάκη, Α. & Πρασούλη, Α. (2018). *Πρώτες Βοήθειες. Εγχειρίδιο για Εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.

Συμπληρωματικές

1. Μπαλτόπουλος, Γ. (2009). *Πρώτες Βοήθειες και Πρακτική Θεραπευτική συνήθων καταστάσεων* (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.
2. Επιστημονικό Συμβούλιο Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας. (2017). *Εκπαίδευση ομάδων πληθυσμού: Εγχειρίδιο Πρώτων Βοηθειών*. Αθήνα: ΕΚΑΒ. Ανακτήθηκε από: ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΜΕΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ (ekab.gr)

2.2.Η • ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας «Πρακτική εφαρμογή στην ειδικότητα» είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι εξοικειωμένοι/ες με το επαγγελματικό περιβάλλον στο οποίο θα εργαστούν μελλοντικά. Επιπλέον, στόχος της μαθησιακής ενότητας είναι η εμπέδωση της θεωρητικής κατάρτισης και η απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων για την αξιόπιστη άσκηση του επαγγέλματος του/της βοηθού εργοθεραπείας. Ειδικότερος στόχος της μαθησιακής ενότητας είναι η εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων που έχουν αποκτήσει οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ώστε να αναπτύξουν σταδιακά ενεργητικό ρόλο στην αντιμετώπιση διαφόρων διαγνωστικών κατηγοριών αναπτυξιακής, γηριατρικής, νευρολογικής, ψυχιατρικής φύσεως. Τέλος, πραγματοποιούνται ποικίλες εκπαιδευτικές δράσεις, όπως εργαστηριακές εφαρμογές, πειραματικές ασκήσεις, αναθέσεις εκπόνησης εργασιών, σεμιναριακές παρουσιάσεις και εκπαιδευτικές επισκέψεις σε επαγγελματικούς χώρους κατά τις οποίες οι εκπαιδευόμενοι/-ες χρησιμοποιούν, εφαρμόζουν και αναπτύσσουν τις γνώσεις που αποκτούν από το σύνολο των μαθησιακών ενοτήτων του εξαμήνου Β΄.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Κατηγοριοποιούν τις γνώσεις τους γύρω από τις βασικές ανατομικές δομές του ανθρώπινου σώματος και της κινησιολογίας παρατηρώντας την πρακτική εφαρμογή τους,

- Μεταφράζουν την επιστημονική τους γνώση σε πράξη εφαρμόζοντάς τη σε πραγματικές συνθήκες,
- Αναπαράγουν τη διαδικασία ανάλυσης έργου σχεδιάζοντας θεραπευτικές δραστηριότητες,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες παρατήρησης και διαχείρισης θεμάτων που άπτονται της εργοθεραπευτικής πρακτικής,
- Χρησιμοποιούν τους όρους της εργοθεραπείας βάσει της επιστημονικής ορολογίας,
- Εφαρμόζουν ασκήσεις ενεργητικής και παθητικής κινητοποίησης στους/στις θεραπευόμενους/-ες,
- Μετακινούν με ασφάλεια έναν/μία τραυματία κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Εκτελούν ένα θεραπευτικό πρόγραμμα τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο με την εποπτεία του/της κλινικού/-ής εργοθεραπευτή/-τριας,
- Χειρίζονται με άνεση εργοθεραπευτικές τεχνικές και παρεμβάσεις,
- Οργανώνουν τις γνώσεις τους στα γνωστικά πεδία της επιστήμης κατά την άσκηση της επαγγελματικής τους πρακτικής,
- Υιοθετούν τις θεμελιώδεις αρχές της ψυχολογίας κατά την αλληλεπίδρασή τους με τους/τις θεραπευόμενους/-ες,
- Εκτιμούν δυνητικά επικίνδυνες για την υγεία και υγιεινή συνθήκες κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Συζητούν στη διεπιστημονική ομάδα κατά τη συνεργασία τους με τις υπόλοιπες θεραπευτικές ειδικότητες.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ατομικές και ομαδικές εργασίες / Εκπαιδευτικές δράσεις / Επισκέψεις σε θεραπευτικά πλαίσια / Εργαστηριακές ασκήσεις / Παρουσίαση περιστατικών / Παρουσίαση πλαισίων / Πρακτική άσκηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (4), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ
2	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
3	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
4	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
5	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
6	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
7	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
8	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
9	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κείμενο αναφοράς

2.2.Η.1 | Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ήδη από το εξάμηνο Α΄, εισάγονται στον θεσμό της πρακτικής εφαρμογής και έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τα πλαίσια παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας, καθώς και να έρθουν σε επαφή με τους τρόπους λειτουργίας και τα χαρακτηριστικά τους. Μέσα από την πρακτική εφαρμογή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν επισκέψεις σε επαγγελματικούς χώρους και με την αρωγή του/της εκπαιδευτή/-τριας συσχετίζουν τις θεωρητικές γνώσεις, τις οποίες έχουν αποκτήσει από τις μαθησιακές ενότητες του εξαμήνου, με τις εργοθεραπευτικές τεχνικές που παρατηρούν στο εκάστοτε πλαίσιο.

Συζητούν την εργοθεραπευτική παρέμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τις διαγνωστικές κατηγορίες του πλαισίου, και ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να τους/τις ενθαρρύνει να ταξινομήσουν τις δραστηριότητες που παρατηρούν, συνδυάζοντάς τες με τις δεξιότητες που ασκούνται. Γίνεται μια ολιστική προσέγγιση των γνώσεων που έχουν αποκτήσει από τις μαθησιακές ενότητες του συγκεκριμένου εξαμήνου, ενώ παράλληλα ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους παρέχει επικουρικές γνώσεις που σχετίζονται με το εκάστοτε πλαίσιο της πρακτικής.

Επιπλέον, αναλύεται η δομή της μαθησιακής ενότητας και αναφέρονται οι υποχρεώσεις των σπουδαστών/-τριών, οι οποίες σχετίζονται με τον σεβασμό, τη συμπεριφορά και την τήρηση των δεοντολογικών κανόνων προς το πλαίσιο και τους/τις θεραπευόμενους/-ες. Επίσης, αναφέρονται οι τρόποι αξιολόγησης της μαθησιακής ενότητας, μέσα από την ανάθεση ομαδικών και ατομικών εργασιών σχετιζόμενων με την παρακολούθηση της πρακτικής όπου βρίσκονται –όπως η παρουσίαση του πλαισίου και η παρουσίαση περιστατικού– αλλά και η αξιοποίηση της ανατροφοδότησης

που θα λάβουν. Στις επόμενες μαθησιακές υποενότητες θα παρουσιαστούν οι διαφοροποιήσεις που εμφανίζουν τα πλαίσια πρακτικής εφαρμογής ανάλογα με τη διαγνωστική κατηγορία που εξυπηρετούν.

2.2.Η.2 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά που εμφανίζει το πλαίσιο το οποίο ασχολείται με τις αναπτυξιακές διαταραχές, συνήθως παιδιών, όπως είναι τα ειδικά σχολεία, τα εξειδικευμένα αναπτυξιακά κέντρα, τα εργαστήρια απασχόλησης για άτομα με αναπτυξιακά προβλήματα κ.ά. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες συχνά θα απασχοληθούν ως επαγγελματίες σε παρόμοια πλαίσια, τους προσφέρεται η δυνατότητα να εξοικειωθούν και να παρατηρήσουν τους τρόπους λειτουργίας τους.

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τις διαγνωστικές κατηγορίες που ενδέχεται να συναντήσουν, όπως η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ), η νοητική υστέρηση, διάφορα σύνδρομα, οι μαθησιακές δυσκολίες κ.ά. Παράλληλα, έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν τον εξοπλισμό και τα θεραπευτικά μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές, όπως είναι τα παιχνίδια για την ανάπτυξη της λεπτής και αδρής κινητικότητας (χάντρες, τουβλάκια, Lego, πλαστελίνες, μπάλες κ.ά.), ο εξοπλισμός για αισθητηριακή ολοκλήρωση (αιωρούμενος εξοπλισμός, τραμπολίνο, κούνιες, ράμπες κύλισης κ.ά.), οι δραστηριότητες για τη βελτίωση γνωστικών δεξιοτήτων (παιχνίδια μνήμης, παζλ, παιχνίδια με αριθμούς και μεγέθη κ.ά.), οι δραστηριότητες για την ανάπτυξη των ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων (ομαδικά επιτραπέζια παιχνίδια, ομαδικά απλά αθλήματα, μεγάλα παζλ ή ζωγραφιές που απαιτούν συνεργασία κ.ά.), καθώς και βοηθήματα και τεχνικές για την εκπαίδευση σε ΔΚΖ (βοηθήματα γραφής, σίτισης, ένδυσης, υπόδησης κ.ά.).

Μέσα από τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια βοηθά τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εστιάσουν την προσοχή τους στα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τους αναπτυξιακούς χώρους, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την παρέμβαση κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους.

2.2.Η.3 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο αναπτυξιακό πλαίσιο. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, συζητούν για τις γνώσεις που έχουν λάβει στις μαθησιακές ενότητες «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης» και «Εισαγωγή στη Γενική Ψυχολογία», και τις συσχετίζουν με την παρέμβαση την οποία παρατηρούν από τους/τις επαγγελματίες του χώρου, συμμετέχοντας παράλληλα σε αυτήν υπό εποπτεία.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στις δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται για την ενδυνάμωση διαφορετικών δεξιοτήτων και παροτρύνει τους/τις εκπαι-

δευόμενους/-ες να προτείνουν και οι ίδιοι κάποιες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικού τύπου δυσκολίες που εντοπίζουν στο κάθε παιδί. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, προκειμένου να περιγράψουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν μια παρέμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα και τις τεχνικές που αναλύθηκαν στην προηγούμενη μαθησιακή υποενότητα.

Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις τους από τη μαθησιακή ενότητα «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης», συγκρίνουν τα ηλικιακά ορόσημα της τυπικής ανάπτυξης με τις αναπτυξιακές δυσλειτουργίες που παρατηρούν κατά τις επισκέψεις τους σε χώρους αναπτυξιακού πλαισίου. Με αυτόν τον τρόπο, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε παιδιού και τις παρεμβάσεις που απαιτούνται, προκειμένου αυτό να κατακτήσει ένα υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας.

Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τον τρόπο λειτουργίας της διεπιστημονικής ομάδας, ορισμένες φορές συμμετέχοντας και οι ίδιοι. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

2.2.Η.4 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά των νευρολογικών πλαισίων παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στη θεραπευτική παρέμβαση σε άτομα με διαταραχές όπως είναι τα αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, οι κακώσεις νωτιαίου μυελού, διάφορες νευροεκφυλιστικές νόσοι (όπως η σκλήρυνση κατά πλάκας, η νόσος του κινητικού νευρώνα, οι άνοιες κ.ά.), η εμφάνιση όγκων στο κεντρικό νευρικό σύστημα κ.ά.

Παρουσιάζονται οι δεξιότητες που χρήζουν ενδυνάμωσης σε τέτοιες παθήσεις, οι δραστηριότητες στις οποίες επανεκπαιδεύονται οι θεραπευόμενοι/-ες, καθώς και τα θεραπευτικά μέσα που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της παρέμβασης, όπως τα διάφορα μηχανικά μέσα, οι δραστηριότητες για τη βελτίωση των ανώτερων εγκεφαλικών λειτουργιών (μνήμη, αντίληψη, διάκριση χρωμάτων και μεγεθών κ.ά.), η θεραπευτική πλαστελίνη, ο εξοπλισμός για την ενδυνάμωση της άκρας χείρας και της λαβής κ.ά.

Καθώς ο σημαντικότερος στόχος στο νευρολογικό πλαίσιο είναι η αποκατάσταση της λειτουργικότητας και η ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης στον μέγιστο δυνατό βαθμό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επισκέπτονται προσαρμοσμένους χώρους υποστηριζόμενης διαβίωσης και γνωρίζουν βοηθήματα επανεκπαίδευσης δραστηριοτήτων καθημερινής ζωής. Σε αυτά περιλαμβάνονται βοηθήματα μεταφοράς και βάδισης,

γερανοί μεταφοράς, προσαρμοσμένα είδη υγιεινής (τουαλέτα, μπανιέρα, νιπτήρας), βοηθήματα σίτισης και ένδυσης κ.ά.

Μέσα από τη συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται προκειμένου να αντισταθμιστούν τα ελλείμματα που έχει προξενήσει η κάθε πάθηση στον/στη θεραπευόμενο/-η. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, επικεντρώνονται στα βασικά χαρακτηριστικά του νευρολογικού πλαισίου, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την παρέμβαση κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους.

2.2.Η.5 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο νευρολογικό πλαίσιο. Δεδομένου ότι αυτή η πρακτική εφαρμογή αφορά το εξάμηνο Β΄ και οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται παράλληλα τη μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Νευρολογίας», ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών, βοηθώντας τους/τες να συσχετίσουν τις γνώσεις τους, με στόχο την καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια εστιάζει την προσοχή του/της στις δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται για την ενδυνάμωση διαφορετικών δεξιοτήτων και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εφαρμόσουν υπό εποπτεία ασκήσεις ενεργητικής και παθητικής κινητοποίησης στους/στις θεραπευόμενους/-ες ή να προτείνουν και οι ίδιοι/-ες κάποιες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες και τα ελλείμματα που εντοπίζουν σε κάθε θεραπευόμενο/-η ανάλογα με την κλινική του εικόνα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, προκειμένου να παρουσιάσουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν παρεμβάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα και τις τεχνικές που αναλύθηκαν στην προηγούμενη μαθησιακή υποενότητα.

Μέσα από σχετικές επισκέψεις, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε ατόμου και να συμμετέχουν στις παρεμβάσεις που απαιτούνται, προκειμένου να κατακτηθεί ένα υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

2.2.Η.6 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του ψυχοκοινωνικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου

ψυχοκοινωνικές δομές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις, ανάλογα με το είδος της νοσηλείας και αποκατάστασης που προσφέρεται στην κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των ψυχοκοινωνικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθεμίας και τις αλλαγές στην ψυχιατρική περίθαλψη με την έναρξη των δράσεων αποασυλοποίησης στις αρχές του 21ου αιώνα. Δεδομένου ότι η συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή πραγματοποιείται στο πλαίσιο του εξαμήνου Β΄ και οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται παράλληλα τη σχετική μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Ψυχιατρικής», ο/η εκπαιδευτής/-τρια, μέσα από τη συζήτηση, τους βοηθά να συσχετίσουν την ψυχοπαθολογία των ατόμων που θα συναντήσουν κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους με τις γνώσεις τις οποίες λαμβάνουν σε θεωρητικό επίπεδο.

Γίνεται αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής, καθώς και στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τις δομές κλειστής νοσηλείας (τα τμήματα μέσα σε ψυχιατρικά νοσοκομεία ή σε ψυχιατρικές πτέρυγες γενικών νοσοκομείων) από τις δομές ανοιχτής νοσηλείας που προσφέρουν ψυχιατρικές υπηρεσίες χωρίς παραμονή του ατόμου, όπως είναι το νοσοκομείο ημέρας, τα κοινοτικά κέντρα ψυχικής υγείας κ.ά.

Επιπροσθέτως, ενημερώνονται για τη λειτουργία των εξωνοσοκομειακών στεγαστικών δομών, όπως είναι οι ξενώνες, τα οικοτροφεία και τα προστατευμένα διαμερίσματα, όπου οι ένοικοι με ψυχικές νόσους διαβιούν στην κοινότητα, καθώς και για τις εναλλακτικές προεπαγγελματικές και επαγγελματικές δομές, όπως τα προστατευόμενα εργαστήρια ανάπτυξης εργασιακών δεξιοτήτων και τα καταστήματα στην κοινότητα.

2.2.Η.7 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο ψυχοκοινωνικής παρέμβασης, είτε ενδονοσοκομειακά είτε στην κοινότητα. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν ακόμα διδαχθεί τη σχετική μαθησιακή ενότητα «Ψυχοκοινωνική Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Γ΄, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί στην παρατήρηση της λειτουργίας των ψυχοκοινωνικών δομών, προσφέροντας επεξηγήσεις και γνώσεις, στοχεύοντας στην καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης.

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, συζητούν για τα περιστατικά και τις ψυχικές νόσους που παρατηρούν και τα συσχετίζουν με την παρέμβαση από τους/τις επαγγελματίες του χώρου. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στη διαμόρφωση του προγράμματος των ψυχοκοινωνικών δομών και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να προτείνουν και να εφαρμόσουν κι οι ίδιοι/-ες κάποιες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του/της κάθε θεραπευομένου/-ης και το πρόγραμμα αποασυλοποίησης που πραγματοποιείται. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ερ-

γασίες ατομικές ή/και ομαδικές, παρουσιάζοντας περιστατικά και προτείνοντας παρεμβάσεις, λαμβάνοντας υπόψη το είδος της ψυχοκοινωνικής δομής που επισκέπτονται, τη λειτουργικότητα των θεραπευομένων και τους στόχους των επαγγελματιών στο πλαίσιο.

Μέσα από σχετικές επισκέψεις, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου σχετικά με τις ανάγκες και τις παρεμβάσεις που απαιτούνται, προκειμένου να κατακτηθεί ένα υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας, να βελτιωθεί η κοινωνικοποίηση και να ευοδωθεί η κοινωνική επανένταξη. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

2.2.Η.8 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσονται τα χαρακτηριστικά των γηριατρικών πλαισίων παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου δομές για τα άτομα τρίτης ηλικίας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις, ανάλογα με το είδος των υπηρεσιών που προσφέρονται στην κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των γηριατρικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθεμίας. Δεδομένου ότι η συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή πραγματοποιείται στο πλαίσιο του εξαμήνου Β΄ και οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν ακόμη διδαχθεί τα σχετικά μαθήματα «Στοιχεία γηριατρικής» και «Εργοθεραπεία στην τρίτη ηλικία» των εξαμήνων Γ΄ και Δ΄ αντίστοιχα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους προσφέρει την ευκαιρία να προσεγγίσουν, μέσα από την προσωπική τους εμπειρία με ηλικιωμένους/-ες στο περιβάλλον τους, τις δυσκολίες που ενδέχεται να παρουσιάζονται στην τρίτη ηλικία.

Γίνεται αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής, καθώς και στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τις δομές κλειστής νοσηλείας, όπως οι οίκοι ευγηρίας και τα ιδρύματα χρονίως πασχόντων για ηλικιωμένους/-ες με σοβαρά προβλήματα υγείας, από τις δομές ανοιχτής νοσηλείας που προσφέρουν υπηρεσίες απασχόλησης και δραστηριοποίησης του ατόμου, όπως είναι τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ), οι Λέσχες Φιλίας, τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) κ.ά.

Επιπροσθέτως, ενημερώνονται για τη λειτουργία των προγραμμάτων όπως είναι το «Βοήθεια στο Σπίτι» για ηλικιωμένους/-ες που διαβιούν στην κοινότητα, αλλά έχουν ανάγκη βοήθειας στην καθημερινότητά τους.

2.2.Η.9 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο παροχής εργοθεραπευτικών υπηρεσιών σε άτομα της τρίτης ηλικίας. Καθώς, όπως προαναφέρθηκε, οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν ακόμη διδαχθεί τις σχετικές μαθησιακές ενότητες, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών, προσφέροντας επεξηγήσεις και γνώσεις, με στόχο την καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης.

Συζητούνται οι στόχοι των επαγγελματιών που απασχολούνται σε αυτές τις δομές και ο ρόλος της εργοθεραπείας στους/στις ηλικιωμένους/-ες που ζουν στην κοινότητα. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στους βασικούς τομείς παρέμβασης, όπως είναι τα κινητικοαισθητηριακά προβλήματα, οι δυσκολίες προσαρμογής στο περιβάλλον, η μοναξιά, η δυσκολία κοινωνικοποίησης, καθώς και τα συνοδά προβλήματα υγείας που εμφανίζονται με τη γήρανση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, όπου παρουσιάζουν και προτείνουν παρεμβάσεις και δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες που παρατηρούν, τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα, το είδος της δομής τρίτης ηλικίας που επισκέπτονται, τη λειτουργικότητα των θεραπευομένων και τους στόχους των επαγγελματιών στο γηριατρικό πλαίσιο.

Μέσα από σχετικές επισκέψεις, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του χώρου για τις προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται, με στόχο την προώθηση της υγείας, τη βελτίωση της λειτουργικότητας, την κοινωνική ένταξη, την προσαρμογή του περιβάλλοντος, την αυτονομία και την καλύτερη ποιότητα ζωής. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Taylor, M. C. (2022). *Τεκμηριωμένη πρακτική στην Εργοθεραπεία* (επιμ. Ι.-Γ. Κατσούρη & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Συλλογικό Έργο. (2023). *Εργοθεραπεία, Αποκατάσταση, Διεπιστημονικότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέον.

Συμπληρωματικές

1. Clifford-O'Brien, J. & Miller-Kuhaneck, H. (2024). *Case-Smith's Εργοθεραπεία σε παιδιά και εφήβους* (επιμ. Α. Κατσιάνα & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Cole, M. (2023). *Η Δυναμική της Ομάδας στην Εργοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

2.3 • ΕΞΑΜΗΝΟ Γ΄

2.3.Α • ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αντιληφθούν τη σημασία της δημιουργικότητας στην αποκατάσταση, αλλά και να διακρίνουν τους τρόπους αξιοποίησής της. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις αρχές της θεωρίας της δημιουργικότητας, καθώς και τους τρόπους δημιουργικής σκέψης και πρακτικής, ώστε να είναι ικανοί/-ές να εφαρμόζουν ποικίλα θεραπευτικά προγράμματα βασισμένα στη δημιουργικότητα. Επιπλέον, θα εντρυφήσουν στη δημιουργική διαδικασία και στους τύπους δημιουργικότητας καθώς και στον ρόλο που διαδραματίζουν οι ανώτερες εγκεφαλικές λειτουργίες στην έκφρασή της. Επίσης, θα εξοικειωθούν με τεχνικές παραγωγής δημιουργικών ιδεών και με τα χαρακτηριστικά του δημιουργικού περιβάλλοντος, ώστε να είναι σε θέση να τα συμπεριλαμβάνουν σε θεραπευτικές δραστηριότητες. Επιπροσθέτως, θα έρθουν σε επαφή με τη δημιουργική ταυτότητα της επιστήμης της εργοθεραπείας και το συμβολικό περιεχόμενο της τέχνης στη θεραπεία. Τέλος, στο εργαστηριακό μέρος της μαθησιακής ενότητας θα τους δοθεί η δυνατότητα να πειραματιστούν με ποικίλα δημιουργικά μέσα και να εφαρμόσουν πρακτικά «in vitro» προτάσεις για θεραπευτικά προγράμματα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διατυπώνουν την έννοια της δημιουργικότητας αναφέροντας τη θεωρητική προσέγγιση της έννοιας της δημιουργικότητας (Guilford, Torrance κ.ά.),
- Ορίζουν τις συνιστώσες της δημιουργικότητας μελετώντας τη διαδικασία της δημιουργικής σκέψης, το δημιουργικό προϊόν, το δημιουργικό άτομο, το δημιουργικό περιβάλλον,
- Αναπτύσσουν πολύπλευρα την ατομική δημιουργική τους έκφραση και ικανότητα χρησιμοποιώντας διάφορα μέσα,
- Χρησιμοποιούν τη δημιουργικότητά τους σε ποικίλες εργοθεραπευτικές παρεμβάσεις,
- Πειραματίζονται με ποικίλα δημιουργικά μέσα,
- Εξερευνούν τη δημιουργική τους έκφραση και ικανότητα,
- Συμμετέχουν στην εργοθεραπευτική συνεδρία με δημιουργικές δραστηριότητες,
- Ερμηνεύουν τα έργα, όπως ζωγραφικής, κολάζ, με πηλό, μικροτεχνίες κ.ά. στο πλαίσιο της θεραπευτικής τους πράξης,
- Αναλύουν τη χρήση των δημιουργικών μέσων,
- Αξιοποιούν τις δημιουργικές δραστηριότητες στην καθημερινή τους πρακτική,

- Οργανώνουν δημιουργικές δραστηριότητες σε θεραπευτικά προγράμματα πλαισίων αποκατάστασης,
- Ενθαρρύνουν τους/τις θεραπευόμενους/-ες να εκφραστούν κατά τη χρήση δημιουργικών δραστηριοτήτων,
- Εκτιμούν τη συμβολή των δημιουργικών μέσων κατά τη θεραπευτική διαδικασία,
- Υιοθετούν δημιουργικές δραστηριότητες στην προαγωγή της ψυχικής υγείας των θεραπευομένων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Δημιουργική διαδικασία / Δημιουργική σκέψη / Δημιουργικό προϊόν / Δημιουργικότητα / Εικαστικές θεραπείες / Θεωρίες δημιουργικότητας / Νοητική ευελιξία / Στάδια του δημιουργικού κύκλου / Συγκλίνουσα και αποκλίνουσα σκέψη / Τύποι δημιουργικότητας / Ψυχόδραμα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (2), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ
2	ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ
3	Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ
4	ΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΑ ΑΤΟΜΑ
5	ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ
6	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΙΔΕΩΝ
7	Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ
8	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ
9	Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Α.1 | ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην έννοια της δημιουργικότητας και στους ορισμούς που έχουν αναπτυχθεί, ανάλογα με τον κλάδο της εκάστοτε επιστήμης, καθώς χρησιμοποιείται με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικά πεδία. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες έρχονται σε επαφή με τα βασικά χαρακτηριστικά της δημιουργικότητας, όπως είναι η γέννηση καινούργιων ιδεών, η ικανότητα αναζήτησης λύσεων, η πρωτοτυπία, καθώς και η εμπλοκή συναισθηματικών

διαδικασιών, που συχνά αναφέρεται ως «έμπνευση». Καθώς η δημιουργικότητα δεν εξαντλείται στην επαγγελματική ή ερασιτεχνική δραστηριότητα που μπορεί να ασκεί κάποιος, συζητούνται και τα δημιουργικά στοιχεία που διαθέτουμε και εκφράζουμε όλοι οι άνθρωποι στην καθημερινότητά μας, είτε για ψυχαγωγία είτε για την επίλυση καθημερινών προβλημάτων.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να σκεφτούν και να συζητήσουν κι άλλα είδη δημιουργικότητας που υπάρχουν πέρα από τις τέχνες, όπως οι καινοτομίες στις επιστήμες και στην τεχνολογία. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να τους/τις κατευθύνει να αναγνωρίσουν πως, πέρα από την «καλλιτεχνική προδιάθεση» που εκδηλώνουν ορισμένα άτομα, όλοι κάποιες στιγμές εμπλέκονται σε δημιουργικές διαδικασίες, και να τους/τις ενθαρρύνει να αναφέρουν παραδείγματα από τη δική τους καθημερινότητα.

Καθώς η μαθησιακή ενότητα περιλαμβάνει και εργαστηριακό μέρος, γίνεται περιγραφή της δομής του εργαστηρίου και της εμπλοκής τους σε δημιουργικές δραστηριότητες, τις οποίες θα κληθούν οι ίδιοι να εφαρμόσουν κατά τη διάρκεια της εκάστοτε υποενότητας. Αυτή η μαθησιακή υποενότητα προετοιμάζει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για τις επόμενες, όπου αναλύονται ενδελεχώς η δημιουργική διαδικασία και τα στοιχεία της.

2.3.Α.2 | ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται αναφορά στους κυριότερους θεωρητικούς της δημιουργικότητας, όπως στους Joy Paul Guilford και Alice Paul Torrance, και αναπτύσσεται η προσέγγισή τους στη συγκεκριμένη έννοια. Επίσης, αναλύεται η δημιουργικότητα μέσα από το πρίσμα της θεωρίας του Abraham Maslow και της πυραμίδας των αναγκών, καθώς τη θεωρεί αναπόσπαστο χαρακτηριστικό του ατόμου στη διαδρομή του προς την αυτοπραγμάτωση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσδιορίζουν ότι η δημιουργικότητα ενυπάρχει σε πολλαπλές δραστηριότητες, από τις πιο απλές καθημερινές, έως αυτές των μοναδικών επιδόσεων, που είναι σπάνιες και πρωτότυπες. Έχοντας ως βάση την παραδοχή ότι όλοι οι άνθρωποι είναι δημιουργικοί ή έχουν τη δυνατότητα να είναι, αναλύονται οι τύποι και οι μορφές της δημιουργικότητας. Γίνεται διάκριση της «εκφραστικής» δημιουργικότητας, η οποία αφορά κυρίως τους/τις καλλιτέχνες/-ιδες και εικαστικούς, από τη «λειτουργική» δημιουργικότητα, που αναφέρεται στην ικανότητα όλων των ατόμων να επιλύουν με δημιουργικό τρόπο προβλήματα της καθημερινότητας. Αναφέρονται, επίσης, και άλλες παρόμοιες διακρίσεις μεταξύ «γενικής» και «ειδικής» δημιουργικότητας ή «ελάσσονος» και «μείζονος».

Στο εργαστηριακό μέρος, ο διδακτικός χρόνος μπορεί να αξιοποιηθεί με τη χρήση του καταιγισμού ιδεών σε εικονικά καθημερινά προβλήματα και οι εκπαιδευόμενοι/-ες να κληθούν να εκφράσουν δημιουργικές ιδέες επίλυσης. Μέσα από τη συγκεκριμένη διαδικασία, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προσεγγίζουν στην πράξη αυτόν τον τρόπο σκέψης, αντιλαμβανόμενοι/-ες ότι η δημιουργικότητα είναι ο οδηγός για καινοτόμες ιδέες και

μπορεί να βρίσκεται παντού. Συνολικά, η εν λόγω μαθησιακή υποενότητα παρέχει τη βάση για να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τα είδη της δημιουργικότητας, ώστε να είναι σε θέση να τα εφαρμόσουν στην εργασιακή τους πρακτική.

2.3.Α.3 | Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη διαδικασία που κρύβεται πίσω από το δημιουργικό αποτέλεσμα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες συσχετίζουν τις ικανότητες και πρακτικές ενέργειες που περιλαμβάνει, με τις οποίες ο δημιουργός πηγαίνει σκόπιμα σε ένα νέο αποτέλεσμα, χρησιμοποιώντας ευφάνταστη σκέψη. Καθώς τα τελευταία χρόνια η δημιουργικότητα θεωρείται μια εναλλακτική μορφή νοημοσύνης και είναι γενικά παραδεκτό πως απαιτεί γνωστική προσπάθεια και γνωστικούς πόρους, στην υποενότητα αυτή εξετάζεται ο ρόλος των εγκεφαλικών διεργασιών γενικά, αλλά και ειδικότερα της μνήμης και της φαντασίας.

Έχοντας αποκτήσει βασικές γνώσεις στη μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Νευρολογίας», οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να τις αξιοποιήσουν, ώστε να συζητήσουν έρευνες των νευροεπιστημών σχετικά με τη δημιουργικότητα ως συνθετική διαδικασία και τη συμμετοχή των διαφόρων μερών του εγκεφάλου. Εφόσον τα δημιουργικά ερεθίσματα από το περιβάλλον και οι προσωπικές επιλογές του καθενός επηρεάζουν, επίσης, τον βαθμό δημιουργικότητας του ατόμου, στο εργαστηριακό μέρος οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να συζητήσουν πιθανούς τρόπους «άσκησης» της δημιουργικής σκέψης, σύμφωνα με τις δικές τους εμπειρίες και τα προσωπικά τους κριτήρια.

Μέσα από τη συζήτηση αυτή, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί να διερευνήσουν τα στάδια του δημιουργικού κύκλου, ξεκινώντας από την προπαρασκευή, όπου διατυπώνεται το πρόβλημα που επιζητά δημιουργική επίλυση, την επώαση κατά την οποία η σκέψη υφίσταται εσωτερικές διεργασίες, στην έμπνευση ως μια πρωτότυπη ιδέα ή μια λύση και καταλήγοντας στην επαλήθευση, όπου η ιδέα αξιολογείται για να εξεταστεί η λειτουργικότητά της. Συνολικά, αυτή η εκπαιδευτική υποενότητα προσφέρει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες τις γνώσεις ώστε να κατανοήσουν τη δημιουργική διαδικασία και στις επόμενες υποενότητες να είναι σε θέση να εκτελέσουν δημιουργικά σχέδια.

2.3.Α.4 | ΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΑ ΑΤΟΜΑ

Έχοντας συζητήσει τα στοιχεία της δημιουργικότητας στις προηγούμενες υποενότητες, σε αυτή οι εκπαιδευόμενοι/-ες μελετούν τα χαρακτηριστικά των δημιουργικών ατόμων. Συζητείται η παραδοχή πως, παρόλο που κάθε άνθρωπος έχει τη δυνατότητα να είναι δημιουργικός σε κάποια επίπεδα, υπάρχουν ορισμένα στοιχεία που συναντώνται περισσότερο στα ιδιαιτέρως δημιουργικά άτομα. Γίνεται αναφορά στα σημαντικότερα από αυτά τα στοιχεία, όπως είναι η πνευματική ευλυγισία, που τα καθοδηγεί να αναζητούν νέες σχέσεις και χρήσεις σε κοινά πράγματα, η σχετική

αδιαφορία προς το κοινά αποδεκτό, που κατευθύνει σε ασυνήθιστες και λιγότερο στερεότυπες ιδέες, και η ανεξάρτητη κρίση και σκέψη που μπορεί να τροποποιεί και να ξεπερνάει την τυποποίηση.

Η υποενότητα αυτή αποτελεί μια εισαγωγή για επόμενες, όπου θα αναλυθούν ενδελεχώς τα κριτήρια της δημιουργικής σκέψης. Παράλληλα, εξετάζονται και τα εμπόδια στη δημιουργική σκέψη, όπως είναι η αυτοματοποίηση των συμπεριφορών μέσα στην καθημερινότητα, η κυριαρχία της λογικής σκέψης έναντι της φαντασίας όσο το άτομο μεγαλώνει και ενηλικιώνεται, οι κοινωνικές πιέσεις για συμμόρφωση σε αποδεκτές συμπεριφορές, που έρχονται σε αντίθεση με τη δημιουργική σκέψη, και ο φόβος του σφάλματος και της γελοιοποίησης, όταν το άτομο δεν έχει εμπιστοσύνη στις δημιουργικές του ικανότητες.

Κατά τη διάρκεια του εργαστηριακού μέρους, ο/η εκπαιδευτής/-τρια, μέσα από τη χρήση διαφόρων δημιουργικών μέσων, ατομικά ή σε μικρές ομάδες, διευκολύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να πειραματιστούν ώστε να εξερευνήσουν, αρχικά, την προσωπική τους δημιουργική έκφραση και ικανότητα. Μέσα την εν λόγω υποενότητα, εισάγονται στη δημιουργική πράξη, ώστε σε επόμενες μαθησιακές υποενότητες, να την αξιοποιήσουν σχεδιάζοντας προγράμματα παρέμβασης.

2.3.Α.5 | ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται αναλυτικότερη περιγραφή των στοιχείων που ενεργοποιούνται στη δημιουργική σκέψη, καθώς χρειάζονται νέοι τρόποι σκέψης για να διαμορφωθούν πρωτότυπες, δημιουργικές ιδέες και λύσεις. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμβαθύνουν στις διαφορές της συγκλίνουσας (λογική επεξεργασία) και αποκλίνουσας (δημιουργική επεξεργασία) σκέψης, και στον διαφορετικό τρόπο που προσεγγίζουν τα δεδομένα, προκειμένου να καταλήξουν σε ένα αποτέλεσμα, η μεν πρώτη ως μια πειθαρχημένη διανοητική διεργασία, η δεύτερη ως η νοητική ικανότητα που βασίζεται στη φαντασία και επιτρέπει νέους και, συχνά, ανορθόδοξους συνδυασμούς.

Επίσης, συζητείται η έννοια της νοητικής ευχέρειας, που αναφέρεται κυρίως στην ικανότητα που επιδεικνύει το άτομο να παράγει πολλές ιδέες και να κάνει χρήση συνειρμών, που το οδηγούν να σκεφτεί πρωτότυπα. Τονίζεται πως η νοητική ευχέρεια συμβάλλει στην παραγωγή πολλών ιδεών κατά την επίλυση ενός προβλήματος και, σε συνδυασμό με τη νοητική ευελιξία, την πρωτοτυπία, την ικανότητα επεξεργασίας και τη συνθετική ικανότητα, αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της αποκλίνουσας σκέψης.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να εντάξει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε ομάδες, δίνοντάς τους συγκεκριμένα εικονικά σενάρια ή προβλήματα να επιλύσουν, ώστε να εξοικειωθούν με τη διαδικασία της επεξεργασίας των ιδεών που διατυπώνονται, χωρίς να ασκούν κριτική, μια τεχνική που είναι απαραίτητη στη δημιουργική διαδικασία. Στο εργαστηριακό μέρος της μαθησιακής υποενότητας, κρίνεται σκόπιμο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναλάβουν, ατομικά ή σε δυάδες, τον σχεδιασμό και την πα-

ρουσίαση ενός σχετικού project για το τέλος του εξαμήνου, προκειμένου να εξερευνήσουν τη δική τους δημιουργικότητα αλλά και να εξοικειωθούν με τη χρήση της σε διάφορες μορφές παρέμβασης.

2.3.Α.6 | Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΙΔΕΩΝ

Έχοντας ως έναυσμα τις συζητήσεις που πραγματοποιηθήκαν με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις προηγούμενες μαθησιακές υποενότητες, σε αυτή γίνεται σύντομη αναφορά στον ρόλο που διαδραματίζει το περιβάλλον στη δημιουργική παραγωγή. Συζητούνται οι πιο σύγχρονες προσεγγίσεις οι οποίες θεωρούν τη δημιουργικότητα μία κοινωνική διαδικασία, καθώς η επικοινωνία και η κοινωνική αλληλεπίδραση αποτελούν βασικά στοιχεία για την ανάπτυξή της. Εφόσον η ανάπτυξη των δημιουργικών μηχανισμών εξαρτάται και από τις συνθήκες και τα ερεθίσματα που προσφέρει το εκάστοτε περιβάλλον, αναλύονται τα βασικά στοιχεία του, όπως η ατομική σφαίρα όπου κινείται το άτομο, τα κοινωνικά δίκτυα και ο κύκλος του αλλά και από μακροσκοπική σκοπιά, η εκάστοτε κοινωνική και ιστορική συνθήκη.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εκφράσουν τη δική τους εμπειρία και άποψη σχετικά με το είδος του περιβάλλοντος που θεωρούν ότι ευνοεί την παραγωγή δημιουργικών ιδεών, καθώς και τους πιθανούς ανασταλτικούς παράγοντες. Επιπροσθέτως, γίνεται συζήτηση για τις συνηθέστερες τεχνικές παραγωγής ιδεών, όπως είναι ο καταιγισμός ιδεών (brainstorming), ο πειραματισμός, η τεχνική «τα έξι καπέλα της σκέψης», η μέθοδος «Εύρηκα», η συνεκτική κ.ά., οι οποίες επιχειρούν να συνδέσουν την πραγματικότητα με τη φαντασία ώστε να παραχθεί το δημιουργικό προϊόν, το οποίο αποτελεί και τον τελικό στόχο.

Καθώς στο εργαστηριακό μέρος τούς έχει ήδη ανατεθεί ο σχεδιασμός και η παρουσίαση ενός project με δημιουργικά μέσα, τελειώνοντας αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν συγκεντρώσει τις βασικότερες γνώσεις σχετικά με τη δημιουργικότητα και τη διαδικασία της, ώστε στις επόμενες να εστιάσουν την προσοχή τους στη θεραπευτική της χρήση και στα δημιουργικά θεραπευτικά μέσα.

2.3.Α.7 | Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Σε αυτή την υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στις θεραπευτικές χρήσεις της δημιουργικότητας. Αναλύονται οι δημιουργικές και εκφραστικές μορφές θεραπείας ως μια διαφορετική προσέγγιση στον χώρο της υγείας, καθώς η δημιουργικότητα θεωρείται βασικός παράγοντας της ψυχικής εξέλιξης του ατόμου. Συζητείται η αξιοποίηση των δημιουργικών παρεμβάσεων σε όλο το φάσμα των υπηρεσιών που προσφέρει η εργοθεραπεία και η έμφαση στη χρήση τους στον χώρο της ψυχικής υγείας.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διερευνούν τα κοινά χαρακτηριστικά των δημιουργικών και εκφραστικών θεραπειών, παρόλο που η καθεμία χρησιμοποιεί τα δικά της εκφραστικά μέσα. Εξετάζονται οι λεκτικοί και μη λεκτικοί τρόποι έκφρασης των συναισθημάτων και ο τρόπος που η τέχνη επιτρέπει στον/στην επαγγελματία υγείας να εμπλέ-

ξει ενεργά, αλλά παράλληλα προστατευμένα, τον θεραπευόμενο στην παρέμβαση. Γίνεται, επίσης, μια σύντομη αναφορά στο Ψυχόδραμα του Moreno, ως ένα ιδιαίτερο ψυχοθεραπευτικό μοντέλο με δικό του θεωρητικό πλαίσιο και μεθοδολογία, καθώς θεωρείται σημαντική μέθοδος θεραπευτικής δράσης.

Παρουσιάζεται η συμβολή των δημιουργικών μέσων στη θεραπευτική διαδικασία, ενώ ο/η εκπαιδευτής/-τρια τα συσχετίζει με το συμβολικό περιεχόμενο των παρεμβάσεων. Μέσα από το παιχνίδι ρόλων ή τη βιωματική αλληλεπίδραση με δημιουργικά θεραπευτικά μέσα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες συνδυάζουν στην πράξη την ποικιλία και δύναμη των εκφραστικών μέσων, που επιτρέπουν στο άτομο να ερμηνεύσει και να εκφράσει καλύτερα τα συναισθήματά του. Υπό αυτό το πρίσμα, εξετάζονται πιο στοχευμένα τα είδη των εικαστικών μορφών θεραπείας, όπως είναι η δραματοθεραπεία, η μουσικοθεραπεία, η χοροθεραπεία, η θεραπεία μέσω δημιουργικής γραφής κ.ά. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια, αξιοποιώντας το εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, διευκολύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εκφραστούν μέσω αυτών, ώστε να εξοικειωθούν με τη διαδικασία.

2.3.Α.8 | ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Σε αυτή την υποενότητα, γίνεται σύντομη ιστορική αναδρομή στο κοινωνικό πλαίσιο και τις συνθήκες που συνέβαλλαν στη σύνδεση μεταξύ τέχνης και εργοθεραπείας, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αποκτήσουν μια σφαιρική εικόνα για την ανάπτυξη των τεχνών σε θεραπευτικά πλαίσια. Γίνεται αναφορά στην αρχική μορφή του επαγγέλματος της εργοθεραπείας, στα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ου, κυρίως με τη χρήση χειροτεχνιών, και στις αλλαγές που ακολούθησαν, όταν διακεκριμένοι ψυχίατροι της εποχής αναγνώρισαν τη θεραπευτική δύναμη των τεχνών για άτομα με ψυχικές, αρχικά, διαταραχές. Με αφετηρία την αναφορά στο ρεύμα εικαστικών τεχνών «Art Brut» («Ωμή Τέχνη», Jean Dubuffet, 1948), με έργα ψυχικά ασθενών έγκλειστων σε ψυχιατρικά ιδρύματα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να δουν και να συζητήσουν τα χαρακτηριστικά αυτού του είδους τέχνης, που δημιουργήθηκαν εκτός του καθιερωμένου συστήματος, από άτομα περιθωριοποιημένα.

Στόχος αυτής της διαδικασίας είναι η καλλιέργεια της ενσυναίσθησης, καθώς, με τη χρήση εποπτικών μέσων, γίνεται σύγκριση των έργων αυτού του ακατέργαστου είδους τέχνης, με αυτά των καθιερωμένων καλλιτεχνικών κινημάτων. Με αυτό ως έναυσμα, συζητείται το πώς η έκφραση των συναισθημάτων συχνά αναδύεται με ανορθόδοξους τρόπους χωρίς, ωστόσο, να στερείται αξίας. Στη συγκεκριμένη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναγνωρίζουν ότι η καλλιτεχνική προσέγγιση στην εργοθεραπευτική παρέμβαση δημιουργεί ένα μοναδικό μείγμα τέχνης και επιστήμης και εξακολουθεί να θεωρείται σημαντική, παρόλη τη μετατόπιση του επαγγέλματος προς το ιατρικό μοντέλο. Η υποενότητα αυτή, αν και κατά βάσει θεωρητική, έχει σημαντική

βαρύτητα, καθώς καθοδηγεί τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην αντισυμβατική σκέψη στο πεδίο της τέχνης και της θεραπείας, καθιστώντας τους/τες περισσότερο εφευρετικούς/-ές στην εργασιακή τους πρακτική.

2.3.Α.9 | Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Στην τελευταία υποενότητα, αναλύονται οι τρόποι με τους οποίους ο/η θεραπευόμενος/-η μπορεί να πειραματιστεί συμβολικά με την τέχνη και να εκφράσει ιδέες και συναισθήματα, μέσα στην ασφάλεια της αποδοχής που του προσφέρει το θεραπευτικό πλαίσιο. Γίνεται διάκριση μεταξύ του έργου τέχνης, που έχει καλλιτεχνική αξία, και της έκφρασης μέσω της τέχνης, η οποία έχει θεραπευτική αξία, δίνοντας έμφαση στη διαδικασία και όχι στο αποτέλεσμα.

Δεδομένου ότι οι εκπαιδευόμενοι/-ες εμπλέκονται σε δημιουργικές δραστηριότητες στο εργαστηριακό μέρος καθ' όλη τη διάρκεια της μαθησιακής ενότητας, συζητείται ότι η ζωγραφική, η ποίηση, η μουσική, ο χορός κ.ά. δεν αποτελούν τον στόχο αλλά το μέσον, ώστε να αναδειχθεί η αξία της τέχνης ως όχημα για την έκφραση συναισθημάτων και επιθυμιών. Καθώς, όμως, οι δημιουργικές δραστηριότητες αξιοποιούνται συχνά και για τη βελτίωση γνωστικών ή/και κινητικών δεξιοτήτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παροτρύνονται να προτείνουν εικαστικές δραστηριότητες για διαφορετικές δεξιότητες και διαγνωστικές κατηγορίες.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια επικεντρώνεται στα βασικά στοιχεία της θεραπευτικής συνεδρίας μέσω τέχνης, όπως η ευχέρεια χρόνου που πρέπει να παρέχεται στον/στη θεραπευόμενο/-η και η δυνατότητα να αναλύσει ο/η ίδιος/-α το έργο του εφόσον το επιθυμεί, χωρίς παρεμβολές, σχόλια και κριτική. Καθώς κλείνει η μαθησιακή υποενότητα, κρίνεται σκόπιμο οι εκπαιδευόμενοι/-ες να παρουσιάσουν με βιωματικό τρόπο το project που τους έχει ανατεθεί από την αρχή της μαθησιακής ενότητας, προκειμένου να εντοπίσουν δυνητικές πρακτικές δυσκολίες σε θεραπευτικές παρεμβάσεις μέσω τέχνης. Μέσα από την παρουσίαση αυτή, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί να προσδιορίσουν τι περιλαμβάνουν οι δημιουργικές μέθοδοι στην πράξη, ώστε να εμπλακούν ουσιαστικά σε δημιουργικές δραστηριότητες στην εργασιακή τους πρακτική.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Ξανθάκου, Γ., Σταύρου, Ν., Μπαμπαλής, Θ. Κ. & Καΐλα, Μ. (2011). *Δημιουργικότητα και καινοτομία στο σχολείο και την κοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Διάδραση.
2. Γιώτης, Λ. (επιμ.). (2019). *Η συμβολή των Ψυχοθεραπειών μέσω της Τέχνης στην Ψυχιατρική Θεραπευτική*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συμπληρωματικές

1. Andrei, E. A. & Acomi, O. (2022). *Ψηφιακής Ιθαγένειας «Μάθηση και Δημιουργικότητα»*. Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/363848146_Psephiakes_Ithageneias_Mathese_kai_Demiourgikoteta_Mathema
2. Ινστιτούτο Έρευνας και Εφαρμογής Προγραμμάτων Ψυχικής Υγείας «Επέκεινα». (2007). *Τέχνη και Ψυχιατρική*. Αθήνα-Χανιά: Focus on Health ΕΠΕ. Ανακτήθηκε από: https://www.academia.edu/14708222/%CE%A4%CE%AD%CF%87%CE%BD%CE%B7_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CF%88%CF%85%CF%87%CE%B9%CE%B1%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE

2.3.Β • ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να γνωρίσουν τις βασικές έννοιες και αρχές της ψυχοκοινωνικής εργοθεραπείας, προκειμένου να είναι σε θέση να συνεργαστούν με τον/την εργοθεραπευτή/-τρια στην εφαρμογή θεραπευτικών προγραμμάτων σε συγκεκριμένα πλαίσια παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τις βασικότερες θεωρητικές προσεγγίσεις και τα πλαίσια εργασίας (Ανθρωπιστικές, Ψυχοδυναμικές, Γνωσιακές – Συμπεριφορικές κ.ά.) που χρησιμοποιούνται στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση και τις επιρροές τους στον σχεδιασμό της παρέμβασης. Επίσης, θα αναγνωρίσουν τον δυναμικό ρόλο της επιστήμης της εργοθεραπείας στη διαδικασία της αποκατάστασης, τα πεδία παρέμβασής της και τη στοχοθεσία βάσει των αναγκών του/της θεραπευομένου/-ης. Τέλος, μέσα από αυτή τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εντρυφήσουν στις διαφορετικές δομές ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης (στεγαστικές δομές, επαγγελματικές δομές, εξωνοσοκομειακή και ενδονοσοκομειακή περίθαλψη, κέντρα ημέρας κ.ά.) ώστε να εφαρμόζουν τις ανάλογες πρακτικές στην παρέμβασή τους.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν τον ρόλο της εργοθεραπείας στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση δίνοντας έμφαση στην προσφορά της στην ψυχική υγεία,
- Αναγνωρίζουν τις θεωρίες και τα μοντέλα της ψυχοκοινωνικής εργοθεραπείας μελετώντας τη βιβλιογραφία,
- Αναγνωρίζουν απαιτήσεις των διαφορετικών δομών ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης αναφέροντας τις ιδιαιτερότητές τους,
- Αναλύουν τις διαφορές μεταξύ των δομών ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης,
- Επιλέγουν θεραπευτικές δραστηριότητες ανάλογα με το πλαίσιο ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης,
- Διαφοροποιούν τις θεραπευτικές παρεμβάσεις σύμφωνα με τη φάση της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης των θεραπευομένων.
- Εφαρμόζουν τις θεωρίες και τα μοντέλα της ψυχοκοινωνικής εργοθεραπείας στον σχεδιασμό των θεραπευτικών προγραμμάτων,
- Συμμετέχουν στον σχεδιασμό θεραπευτικών προγραμμάτων εργοθεραπείας σε ψυχιατρικό πλαίσιο,
- Συμμετέχουν στον σχεδιασμό εξατομικευμένων προγραμμάτων τα οποία ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες του/της ψυχικά πάσχοντος/-ουσας,
- Ενθαρρύνουν τη συμμετοχή των ψυχικά πασχόντων σε εργοθεραπευτικά προγράμματα κατά τον σχεδιασμό της παρέμβασης,
- Υπερασπίζονται την αποστιγματοποίηση των ατόμων με ψυχική νόσο κατά την καθημερινή τους πρακτική,
- Υποστηρίζουν τις πρακτικές της επανένταξης των ψυχικά πασχόντων στην κοινότητα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αποασυλοποίηση / Αποστιγματοποίηση / Διεπιστημονική ομάδα / Επανένταξη / Θεραπευτική κοινότητα / Θεραπευτική σχέση / Μονάδες μακράς νοσηλείας / Κέντρο ημέρας / Ξενώνες ψυχοκοινωνικής παρέμβασης / Τμήμα οξέων περιστατικών / Ψυχιατρικές δομές / Ψυχική υγεία.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗΣ
2	ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΝΟΣΟ
3	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
4	Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ
5	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
6	ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
7	ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ
8	ΔΟΜΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
9	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Β.1 | ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗΣ

Στην πρώτη υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στις έννοιες της ψυχικής υγείας και της ψυχικής διαταραχής και των χαρακτηριστικών τους, εξετάζοντας τους παράγοντες που επηρεάζουν την ψυχική υγεία (ατομικοί, οικογενειακοί, κοινωνικοί παράγοντες). Παρουσιάζεται η αξία της ψυχικής υγείας, ως συστατικό της συνολικής ευημερίας του ατόμου, καθώς και ο τρόπος που η ψυχική νόσος συχνά επηρεάζει τις παραγωγικές δραστηριότητες και την ικανότητα προσαρμογής του.

Μέσα από τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, με τη χρήση της συζήτησης και τη μελέτη περιπτώσεων, αναλύονται διαφορετικά προφίλ συμπεριφορών εξετάζοντας τα ειδοποιά στοιχεία που αποτελούν ενδείξεις ψυχικής απόκλισης. Έχοντας μελετήσει στο εξάμηνο Β΄ τη μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Ψυχιατρικής» το πεδίο της ψυχιατρικής και της ψυχοπαθολογίας, καθώς και τις σημαντικότερες ψυχικές διαταραχές, σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα συζητούνται τα κριτήρια της ψυχικής υγείας στην καθημερινή συμπεριφορά του ατόμου.

Στη συνέχεια, γίνεται μια αδρή αναφορά στα δύο επικρατέστερα συστήματα ταξινόμησης των ψυχικών νόσων (DSM-V και ICD-11). Περιγράφεται η ανάγκη χρήσης τους από τους/τις ψυχιάτρους, προκειμένου να προσδιορίσουν την ψυχική νόσο και να καταλήξουν σε συγκεκριμένη διάγνωση, καθώς και οι λόγοι για τους οποίους η εργοθεραπεία εμπλέκεται σε αυτό, ως σημαντικό κομμάτι της διεπιστημονικής συνεργασίας. Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, λειτουργεί ως γέφυρα για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, συνδέοντας τις ψυχιατρικές γνώσεις, που έχουν αποκτήσει στη μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Ψυχιατρικής», με την εφαρμογή τους στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση, την οποία πραγματεύονται οι επόμενες υποενότητες.

2.3.Β.2 | ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΨΥΧΙΚΗ ΝΟΣΟ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσεται ο ορισμός της αποκατάστασης όπως έχει διατυπωθεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (ΠΟΥ), καθώς και η συσχέτισή της με τη λειτουργικότητα και την κοινωνική ένταξη. Αναλύονται οι βασικές αρχές της αποκατάστασης, γενικότερα, αλλά και ειδικότερα στον ψυχοκοινωνικό τομέα, καθώς και η ιστορική αλλαγή στην έννοια αυτή, με την εξέλιξη της ψυχοφαρμακολογίας, στη δεκαετία του 1950.

Συζητείται διεξοδικά η συσχέτιση της εργοθεραπευτικής παρέμβασης με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ατόμου που πάσχει, αναδεικνύοντας τον ρόλο της ενεργητικής συμμετοχής του ίδιου στη διαδικασία της αποκατάστασης. Γίνεται, επίσης, μια αδρή αναφορά των φάσεων της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, οι οποίες αναλύονται εκτενώς σε επόμενες μαθησιακές υποενότητες. Σημαντικό στοιχείο της υποενότητας αποτελεί η συζήτηση για τα φαινόμενα του αυτοστιγματισμού και της στιγματοποίησης των ψυχικά ασθενών, καθώς και η σχέση τους με την περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό, επιδεινώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης του ατόμου και επηρεάζοντας αρνητικά την παρέμβαση.

Προτείνεται να αξιοποιηθεί η μέθοδος project, με θέματα που αφορούν τον στιγματισμό των ψυχικά ασθενών στα ΜΜΕ, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να διερευνήσουν οι ίδιοι την έκταση αυτού του φαινομένου. Μέσα από αυτή τη συζήτηση, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να εξετάσουν και τα δικά τους λανθάνοντα στερεότυπα και τις αντίστοιχες πεποιθήσεις τους, με στόχο να καλλιεργηθεί η κατανόηση και η ενσυναίσθηση για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει ένα άτομο με ψυχική διαταραχή.

2.3.Β.3 | Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, συζητείται η καθιέρωση του όρου της ψυχοκοινωνικής θεραπευτικής αποκατάστασης, ως μια διαρκής διαδικασία μάθησης και εκπαίδευσης, η οποία συνεχίζεται έως ότου το άτομο με ψυχική νόσο μπορέσει να λειτουργήσει, όσο το δυνατόν περισσότερο, ως ισότιμο μέλος του κοινωνικού συνόλου. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στα βασικά στοιχεία της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης, δηλαδή στον/στη θεραπευόμενο/-η, τον/την εργοθεραπευτή/-τρια, τη δραστηριότητα και το περιβάλλον, τα οποία αναλύονται ενδελεχώς στις επόμενες μαθησιακές υποενότητες.

Δεδομένου ότι η λειτουργική έκπτωση δεν οφείλεται μόνο στην ψυχιατρική συμπτωματολογία, αλλά είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού της με δυσμενείς περιβαλλοντικές συνθήκες, φτωχά κοινωνικά δίκτυα και την ανεπάρκεια του υποστηρικτικού συστήματος, εξετάζεται η αλληλεπίδραση που έχουν τα στοιχεία αυτά και η δυναμική τους σχέση. Προσδιορίζεται ο τρόπος που αλληλοεπηρεάζονται, και μέσα από τη συζήτηση οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να διακρίνουν τις αλλαγές που μπορεί να επιφέρει η μεταβολή ενός και μόνο από αυτά.

Με τη διεξαγωγή άσκησης ή μέσα από παιχνίδι ρόλων, ενθαρρύνονται να ανακαλύψουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να επιφέρουν θετικές αλλαγές κατά την εφαρμογή της παρέμβασης, προτείνοντας καινοτόμες δράσεις σε διάφορα επίπεδα της παρέμβασης. Μέσα από τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες προετοιμάζονται για τις επόμενες υποενότητες όπου θα εξεταστούν ενδελεχώς τα βασικά αυτά στοιχεία της ψυχοκοινωνικής παρέμβασης.

2.3.Β.4 | Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα εμβαθύνει στη δημιουργία της θεραπευτικής σχέσης, και στην αξία που έχει στη διαδικασία της αποκατάστασης. Διερευνώνται, καταρχάς, τα στοιχεία που αφορούν το άτομο με ψυχική νόσο, όπως είναι η έννοια εαυτού, η σχέση του με την πραγματικότητα, η οργάνωση των σκέψεων και των πράξεών του, η βίωση των συναισθημάτων, κ.ά. Συζητούνται τα επίπεδα δυσχερειών που αντιμετωπίζει το άτομο που πάσχει, ξεκινώντας από την άμεση συμπτωματολογία της ψυχικής νόσου, η οποία οδηγεί σε δευτερογενή προβλήματα προερχόμενα από την αντίδραση του περιβάλλοντος και, συνακόλουθα, τα τριτογενή προβλήματα που προκύπτουν εν τέλει, όπως η φτώχεια, η ανεργία, τα φτωχά κοινωνικά δίκτυα.

Αναλύεται, επίσης, ο δυναμικός ρόλος της εργοθεραπείας στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση, καθώς δίνει έμφαση στις δυνατότητες του ατόμου, παρά στις αδυναμίες του, θέτει ρεαλιστικούς στόχους για το μέλλον και ενθαρρύνει το άτομο να εμπλακεί λειτουργικά σε ρόλους ζωής. Μέσα από εργασία σε ομάδες στην τάξη, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να προτείνουν βιωματικές δράσεις για τα πεδία της παρέμβασης, σε επίπεδο πρόληψης αρχικά, αποασυλοποίησης στη συνέχεια και ακολούθως σε επίπεδο μεταθεραπευτικής παρακολούθησης, για την αποτροπή ενδεχόμενης υποτροπής.

Δίνεται έμφαση στην εγκαθίδρυση της θεραπευτικής σχέσης και στα σημαντικότερα στοιχεία που τη διέπουν, όπως ο σεβασμός, η ενσυναίσθηση και η ωριμότητα. Υπό αυτό το πρίσμα, περιγράφονται τα χαρακτηριστικά που πρέπει να διαθέτει ο/η εργοθεραπευτής/-τρια για να ανταποκριθεί με επιτυχία στο έργο του, όπως η κριτική σκέψη, η αντικειμενικότητα, η αρμονική συνεργασία με τη διεπιστημονική ομάδα και η ικανότητα της θεραπευτικής χρήσης εαυτού.

2.3.Β.5 | ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Έχοντας ήδη μελετήσει, στη μαθησιακή ενότητα «Έργο και δραστηριότητα στην Εργοθεραπεία» στο εξάμηνο Β΄ τη σημασία της δραστηριότητας στην εργοθεραπευτική παρέμβαση, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στο πώς αυτή σχετίζεται με την ψυχική ισορροπία του ατόμου και την ικανοποίηση που αντλεί από τη ζωή του.

Αναλύονται οι όροι της στοχοκατευθυνόμενης και εξατομικευμένης δραστηριότητας και τα χαρακτηριστικά της, προκειμένου να θεωρείται κατάλληλη για άτομα με

ψυχοκοινωνικά προβλήματα. Αξιοποιώντας την ανάλυση της δραστηριότητας, ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να καθοδηγήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εξετάσουν και να ιεραρχήσουν τα στάδιά της, προσομοιώνοντας τον σχεδιασμό μίας θεραπευτικής δραστηριότητας για άτομα με ψυχική νόσο, σε ένα εικονικό σενάριο. Μέσω αυτής της διαδικασίας, εξετάζουν τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη όταν σχεδιάζεται η δραστηριότητα, τα οποία αφορούν τον/την ίδιο/-α τον/τη θεραπευόμενο/-η και τις δεξιότητές του, τον/τη θεραπευτή/-τρια, τον χώρο διεξαγωγής της δραστηριότητας, τον εξοπλισμό και τα υλικά της, την ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων κ.ά.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται απαραίτητη και μια σύντομη αναφορά στις παρενέργειες που ενδέχεται να προκαλέσει η φαρμακευτική αγωγή που λαμβάνουν οι θεραπευόμενοι/-ες, καθώς πολύ συχνά πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την επιλογή της δραστηριότητας, ώστε να μην είναι ασύμβατη. Παράλληλα, προσδιορίζεται και η έννοια του περιβάλλοντος, τόσο του έμψυχου όσο και του φυσικού, καθώς και η συμβολή του στην πορεία και ενδυνάμωση του ατόμου κατά τη διάρκεια της παρέμβασης. Σε αυτό το σημείο, κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στον όρο του «θεραπευτικού περιβάλλοντος», καθώς αποτελεί ένα σημαντικό θεραπευτικό μέσον κυρίως, σε κοινότητες απεξάρτησης και δομές επανένταξης.

2.3.Β.6 | ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στις φιλοσοφικές βάσεις και τις θεωρητικές έννοιες που έχουν αναπτυχθεί στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση, καθώς στη διαδικασία αυτή συμπλέκονται ψυχολογικοί, κοινωνικοί και βιολογικοί παράγοντες. Δεδομένου ότι έχουν ήδη εξοικειωθεί με τις σημαντικότερες ψυχολογικές θεωρίες και προσεγγίσεις στη μαθησιακή ενότητα «Εισαγωγή στη Γενική Ψυχολογία» στο εξάμηνο Α΄, αυτή η υποενότητα αναδεικνύει τη συμβολή τους στην αποκατάσταση ατόμων με ψυχικές διαταραχές.

Γίνεται σύντομη ανασκόπηση στις ανθρωπιστικές θεωρίες και τους βασικότερους εκπροσώπους τους, κατά την οποία ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να αξιοποιήσει τη συνεργατική μάθηση, ώστε να συζητηθεί η ιεράρχηση των αναγκών του ανθρώπου, σύμφωνα με την πυραμίδα του A. Maslow, και η συσχέτιση της έννοιας της αυτοπραγμάτωσης με την ψυχοκοινωνική παρέμβαση. Γίνεται, επίσης, αναφορά στα κοινά στοιχεία της πελατοκεντρικής θεώρησης του Carl Rogers με τις εργοθεραπευτικές προσεγγίσεις και στις επιρροές της στον σχεδιασμό της ψυχοκοινωνικής παρέμβασης. Επιπροσθέτως, περιγράφονται οι ψυχοδυναμικές προσεγγίσεις, συνδέοντας τα βασικά σημεία της θεωρίας με την ψυχοκοινωνική εργοθεραπευτική πρακτική.

Μέσα από τη μελέτη περιπτώσεων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να προτείνουν βήματα και δραστηριότητες, με βάση την ψυχοδυναμική οπτική, που χρησιμοποιούνται για να διευκολύνουν την προβολή και έκφραση ασυνείδητων συναισθημάτων σε άτομα με ψυχικές διαταραχές. Τέλος, σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν τις συμπεριφορικές και γνωσιακές προσεγγίσεις,

ενώ μέσα από σχετικές βιωματικές ασκήσεις και παιχνίδι ρόλων, συνδυάζουν τις θεραπευτικές συμπεριφορικές τεχνικές, αναλύοντας την έννοια και τη χρήση των κατάλληλων ενισχυτών, και προτείνουν ενδεικτικές δραστηριότητες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να διαμορφωθεί ένα πρόγραμμα ψυχοκοινωνικής παρέμβασης.

2.3.Β.7 | ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα αξιοποιεί τις συζητήσεις που έχουν αναπτυχθεί στις προηγούμενες υποενότητες αναφορικά με τη διαδικασία της παρέμβασης. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει λεπτομερέστερα τα στάδια της παρέμβασης που ακολουθούνται, εκκινώντας από την παραπομπή του ατόμου στον/στην εργοθεραπευτή/-τρια. Δεδομένου ότι οι αξιολογητικές τεχνικές εξετάζονται εκτενώς στη μαθησιακή ενότητα «Αξιολόγηση στην Εργοθεραπεία», στην παρούσα υποενότητα γίνεται μια αδρή, μόνο, αναφορά στις βασικότερες από αυτές (συνέντευξη, παρατήρηση, σταθμισμένες δοκιμασίες, ερωτηματολόγια κ.ά.).

Συζητείται η χρήση τους προκειμένου να συλλεχθούν πληροφορίες για τις δεξιότητες και ικανότητες του ατόμου, καθώς και για το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό πλαίσιό του, ώστε να αξιολογηθούν οι αδυναμίες και τα ισχυρά σημεία του, οι ρόλοι ζωής που κατείχε και οι τρόποι με τους οποίους έχουν επηρεαστεί από την ψυχική νόσο. Ενδεικτικά, με τη χρήση συμμετοχικών τεχνικών και την ανάθεση εργασίας σε ένα εικονικό σενάριο, ο/η εκπαιδευτής/-τρια καθοδηγεί τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αξιοποιήσουν τις πληροφορίες που έχουν λάβει και να εμβαθύνουν στη διαδικασία της εξατομικευμένης στοχοθεσίας για άτομα με ψυχική νόσο.

Έχοντας διατυπώσει τους στόχους, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να συζητήσουν τη διαδικασία του σχεδιασμού της παρέμβασης και τα στάδια που περιλαμβάνει, προσομοιώνοντας μια εικονική εκδοχή που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν στην κλινική τους πρακτική. Τονίζεται, επίσης, η σημασία της επαναξιολόγησης και της μεταθεραπευτικής παρακολούθησης, καθώς η ψυχική νόσος συχνά χαρακτηρίζεται από υποτροπές σε βάθος χρόνου. Στη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενθαρρύνονται να αξιοποιήσουν την κριτική τους σκέψη, ώστε να είναι σε θέση να συμμετέχουν με επαγγελματισμό στον σχεδιασμό εξατομικευμένων παρεμβάσεων κατά την άσκηση των εργασιακών τους καθηκόντων.

2.3.Β.8 | ΔΟΜΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται αναφορά στην κατηγοριοποίηση των πλαισίων που προσφέρουν υπηρεσίες ψυχικής υγείας, ανάλογα με την ηλικία των ατόμων, τη διαγνωστική κατηγορία, τον χρόνο παραμονής στο πλαίσιο, τον χαρακτήρα της παρέμβασης και τη φάση της ψυχοκοινωνικής αποκατάστασης την οποία εξυπηρετούν. Γίνεται, επίσης, η διάκριση μεταξύ κλειστής και ανοιχτής περίθαλψης και αναφέρονται τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του κάθε είδους.

Εξετάζεται ο τρόπος λειτουργίας ενός τμήματος οξέων περιστατικών και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει ως χώρος ενδονοσοκομειακής νοσηλείας σε οξείες καταστάσεις. Αναλύεται ο πολύπλοκος ρόλος του/της εργοθεραπευτή/-τριας, καθώς η παραμονή του ατόμου σε αυτό το τμήμα είναι μικρής διάρκειας και οι ρυθμοί παρέμβασης γοργοί. Συζητείται η δυσκολία της στοχοθεσίας σε ένα τέτοιο πλαίσιο ως μια πρόκληση για τον/την επαγγελματία, καθώς είναι περισσότερο εστιασμένη στη μείωση συμπτωμάτων (όπως η διεγερσιμότητα, η παρορμητική συμπεριφορά και το υπερβολικό άγχος), λαμβάνοντας, επίσης, υπόψη ότι τα άτομα βρίσκονται υπό ισχυρή φαρμακευτική αγωγή.

Επιπλέον, εξετάζονται οι μονάδες βραχείας, μέσης και μακράς νοσηλείας και αναπτύσσεται η εργοθεραπευτική προσέγγιση που ενδείκνυται στην καθεμία λόγω της χρονιότητας της ψυχικής νόσου, η οποία σχετίζεται κυρίως με την αποασυλοποίηση, την ενδυνάμωση του ατόμου, τη συντήρηση ή βελτίωση των κοινωνικών δεξιοτήτων, την εμπλοκή σε λειτουργικούς ρόλους ζωής και την ανάληψη ευθυνών. Τέλος, γίνεται αναφορά στο κέντρο ημέρας ως ανοιχτή δομή για άτομα που χρειάζονται εξειδικευμένη αντιμετώπιση, αλλά όχι κλειστή νοσηλεία.

Πρόκειται για μια μαθησιακή υποενότητα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, καθώς εξετάζονται λεπτομερώς τα περιβάλλοντα στα οποία ενδέχεται να απασχοληθούν κατά την εργασιακή τους πορεία, και αποσαφηνίζει τον ρόλο τους.

2.3.Β.9 | ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ

Έχοντας πλέον εντρυφήσει στις έννοιες της αποασυλοποίησης και της επανένταξης, σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για τις εξωνοσοκομειακές δομές ως τα επόμενα βήματα στην ψυχοκοινωνική αποκατάσταση. Περιγράφονται οι βασικότερες μορφές εναλλακτικών στεγαστικών δομών, που στοχεύουν στη σταδιακή εξοικείωση των ατόμων με χρόνιο εγκλεισμό σε ψυχιατρικές δομές με τη ζωή στην κοινότητα.

Συζητούνται τα χαρακτηριστικά του εξωνοσοκομειακού ξενώνα ως το πρώτο βήμα αποασυλοποίησης, το προστατευόμενο διαμέρισμα με μερική εποπτεία, καθώς και το οικοτροφείο ως δομή για χρόνια περιστατικά χαμηλής λειτουργικότητας και συνήθως μεγαλύτερης ηλικίας, τα οποία έχουν, ωστόσο, τη δυνατότητα να διαβιούν εκτός του νοσοκομειακού πλαισίου εφόσον έχουν υποστήριξη. Περιγράφεται ο ρόλος του/της εργοθεραπευτή/-τριας σε αυτές τις δομές και οι προκλήσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσει, καθώς η λειτουργία τους διαφέρει σημαντικά από τον τρόπο λειτουργίας των ενδονοσοκομειακών ψυχιατρικών τμημάτων.

Επιπροσθέτως, αναφέρονται οι βασικότεροι τύποι επαγγελματικών δομών που υπάρχουν, προκειμένου να αναπτύξουν οι θεραπευόμενοι/-ες εργασιακές και τεχνικές δεξιότητες. Συνοψίζεται η συμβολή της εργοθεραπείας και οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αξιοποιώντας την προσωπική τους εμπειρία, καλούνται να εντοπίσουν τις δυσκολίες

που ενδέχεται να συναντήσει ένα άτομο με χρόνια προβλήματα ψυχικής υγείας στην εργασιακή απασχόληση.

Με την αρωγή του/της εκπαιδευτής/-τριας, παραθέτουν τις προκλήσεις που ενδέχεται να αντιμετωπίσει η θεραπευτική ομάδα προσπαθώντας να γεφυρώσει τις προσδοκίες του/της θεραπευομένου/-ης με την κοινωνική πραγματικότητα, και ενθαρρύνονται να προτείνουν πρακτικές παρέμβασης. Με αυτή την τελευταία υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ολοκληρώνουν τη σφαιρική τους εικόνα για την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση και την κοινωνική επανένταξη, την πολυπλοκότητα αλλά και τις ευκαιρίες που προσφέρει, και προετοιμάζονται για την επαγγελματική τους πρακτική.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Σκαλτσή, Π., Τσίπρα, Ι., Τσινιά, Ν. & Χαριτάκη, Α. (επιμ.). (2016). *Η συμβολή της Εργοθεραπείας στην Ψυχιατρική Θεραπευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Συλλογικό Έργο. (2014). *Εργοθεραπεία και Ψυχική Υγεία* (επιμ. Π. Σκαλτσή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συμπληρωματικές

1. Συλλογικό Έργο. (2002). *Προληπτική Ψυχιατρική* (επιμ. Γ. Ν. Χριστοδούλου, Β. Π. Κονταξάκης & Μ. Π. Οικονόμου). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
2. Μαδιανός, Μ. (2005). *Ψυχιατρική και Αποκατάσταση*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

2.3.Γ • ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να καθοδηγήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες βασικές γνώσεις παιδιατρικής και να κατανοήσουν τη σημασία της ανάπτυξης των φυσιολογικών λειτουργιών, από την περιγεννητική περίοδο ως την εφηβεία. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν γνώση γύρω από τις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών, καθώς αναπτύσσονται σωματικά και ψυχοκοινωνικά, όπως επίσης και των σοβαρότερων παθήσεων της παιδικής ηλικίας. Επί πλέον, θα είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τις διαφορές των παθήσεων παιδιών και ενηλίκων και τη διακύμανση των φυσιολογικών τιμών των βασικότερων σημείων της ανάπτυξης. Τέλος, με την ολοκλήρωση της μαθησιακής ενότητας, επιδιώκεται η απόκτηση γνώσεων που θα τους/τις καθοδηγούν ώστε να αντιλαμβάνονται την παθολογία του παιδιού και του/της εφήβου/-ης και να αξιολογούν τις βιο-

λογικές, ψυχολογικές και πνευματικές ανάγκες, τόσο του υγιούς όσο και του παιδιού με δυσλειτουργίες, προκειμένου να συμβάλουν στην ομαλή βιο-ψυχο-πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη του.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Συνοψίζουν τους φυσιολογικούς μηχανισμούς, τις παθήσεις και τα προβλήματα των νεογνών μελετώντας τη σχετική βιβλιογραφία,
- Περιγράφουν τη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού διατυπώνοντας τα φυσιολογικά στάδια νευρομυϊκής, ψυχοδιανοητικής και κινητικής ανάπτυξης,
- Διακρίνουν τα φυσιολογικά από τα παθολογικά αντανακλαστικά περιγράφοντας τις διαφορές τους,
- Κωδικοποιούν τις κύριες δομές και λειτουργίες του παιδιού, σε αισθητηριακές, αντιληπτικές, νευρομυοσκελετικές, κινητικές, και γνωστικές,
- Παρουσιάζουν τα φυσιολογικά αντανακλαστικά του παιδιού,
- Παρουσιάζουν τα προβλήματα που εμφανίζονται στη φυσιολογική ανάπτυξη του παιδιού, από τη γέννηση ως την εφηβεία,
- Συνυπολογίζουν την παθολογία του κινητικού μηχανισμού στη θεραπευτική παρέμβαση,
- Ερμηνεύουν τον ρυθμιστικό κινητικό μηχανισμό,
- Αναλύουν τον έλεγχο του κινητικού μηχανισμού,
- Υποστηρίζουν προληπτικές πρακτικές ελέγχου της φυσιολογίας και της ανάπτυξης των παιδιών κατά την αλληλεπίδρασή τους με αυτά,
- Υπερασπίζονται τη σημασία της ψυχοκοινωνικής υγείας του παιδιού κατά την αλληλεπίδρασή του με τους γονείς.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αρχέγονα αντανακλαστικά / Εγκεφαλική παράλυση / Αναπτυξιακή διαταραχή / Ορόσημα ανάπτυξης / Κινητικός μηχανισμός / Αναπνευστικά νοσήματα / Ορθοπεδικές κακώσεις / Νευρολογικές παθήσεις / Μοντέλο Gallahue / Συγγενείς διαμαρτίες.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ
2	ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΤΗΤΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ, ΔΙΑΜΑΡΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑ
3	ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
4	ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΤΙΚΑ
5	Ο ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ
6	Ο ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ
7	ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
8	ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ
9	ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ
10	ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΣΕ ΒΡΕΦΗ, ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Γ.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΗ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται την προγεννητική, την περιγεννητική και την αμέσως μετά τον τοκετό περίοδο, καθώς και τις προσαρμογές του νεογνού στο εξωτερικό περιβάλλον. Αρχικά, ορίζονται οι περίοδοι από τη σύλληψη μέχρι τη γέννηση και γίνεται αναφορά στη διαδικασία της σύλληψης. Ακολουθεί αναφορά στο πολύ σημαντικό όργανο, τον πλακούντα που συνδέει την έγκυο με το έμβρυο, στο αμνιακό υγρό και στις λειτουργίες τις οποίες επιτελούν, καθώς επίσης και στις καταστάσεις που μπορούν να προκαλέσουν ελάττωση (ολιγάμνιο) ή αύξηση (πολυάμνιο) του αμνιακού υγρού και στη διαγνωστική αξία της αμνιοπαρακέντησης.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στη διάρκεια της φυσιολογικής, της πρόωρης και της όψιμης κύησης, στην υψηλού κινδύνου κύηση, στη σταδιακή ανάπτυξη του εμβρύου και τον σχηματισμό των οργάνων, στα λιποβαρή νεογνά, καθώς και στις παθολογίες και τους παράγοντες που επηρεάζουν και εγκυμονούν κινδύνους για την ομαλή εξέλιξη και ανάπτυξη του εμβρύου. Επιπλέον, αναφέρεται η διαδικασία του τοκετού και οι παράγοντες που συντελούν στη μη φυσιολογική εξέλιξή του, όπως παθολογικές καταστάσεις της εγκύου (πρόωρη αποκόλληση πλακούντα, προδρομικός πλακούντας, πρόωρη ρήξη θυλακίου, προεκλαμψία/εκλαμψία κ.ά.).

Επιπρόσθετα, αναφέρονται τα προβλήματα στον τοκετό (ανώμαλη προβολή εμβρύου, παράταση κύησης ή εξώθησης, κακώσεις της κεφαλής, του τραχήλου, του σκελετού, κακώσεις νεύρων και σπλάχνων), καθώς και τα προβλήματα που προέρχονται από το έμβρυο (πολύδυμη κύηση, εισρόφηση μηκωνίου κ.ά.), τα οποία μπορεί να προκαλέσουν υποξαιμία του εμβρύου, αλλά και η καταπληξία λόγω απότομης απώλειας αίματος κατά τον τοκετό.

Στη συνέχεια, αναφέρονται οι προσαρμογές του νεογνού στο εξωτερικό περιβάλλον, η αξιολόγηση κατά Apgar, η επισκόπηση του νεογνού, τα νεογνικά αντανακλαστικά και τα σωματομετρικά του στοιχεία, καθώς και οι τύποι του νεογνικού ίκτερου με την αιτιολογία και την αντιμετώπισή τους. Τέλος, αναφέρονται οι κατευθυντήριες οδηγίες για τον εμβολιασμό.

2.3.Γ.2 | ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΤΗΤΕΣ ΛΟΙΜΩΞΕΙΣ, ΔΙΑΜΑΡΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑ

Στη δεύτερη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται τα συγγενή νοσήματα και οι συγγενείς διαμαρτίες του νεογνού. Αρχικά, αναφέρονται οι λοιμώξεις που οφείλονται σε μικρόβια, ιούς και πρωτόζωα, οι οποίες μεταδίδονται από την έγκυο στο έμβρυο κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή του τοκετού. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στη συγγενή σύφιλη, στην αιτιολογία και στα συμπτώματα που εμφανίζονται άμεσα ή μετά την πάροδο μηνών ή χρόνων, καθώς και στην αντιμετώπισή της.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στη συγγενή ερυθρά και στις επιπτώσεις της, στον απλό έρπητα με τις κλινικές εκδηλώσεις, τις επιπτώσεις και την αντιμετώπισή του, στη συγγενή τοξοπλάσμωση, στη νόσο από μεγαλοκυτταροϊό με τις κλινικές εκδηλώσεις και την αντιμετώπισή τους, καθώς επίσης και στο συγγενές AIDS, στη σοβαρότητα, στη διαχείριση και στην έκβασή του. Επίσης, αναφέρονται οι επίκτητες λοιμώξεις και η αντιμετώπισή τους, όπως η μυκητιασική στοματίτιδα, η επιπεφυκίτιδα, η ομφαλίτιδα, η ουρολοίμωξη κ.ά.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στις συγγενείς διαμαρτίες του αναπνευστικού συστήματος (λαρυγγομαλακία, κύστεις/όγκοι μεσοθωρακίου κ.ά.), του κυκλοφορικού συστήματος (φύσημα, συγγενείς καρδιοπάθειες κ.ά.), του πεπτικού συστήματος (λαγόχειλο, λυκόστομα, ατρησία οισοφάγου/πρωκτού κ.ά.), του ουροποιητικού (νεφρική αγενεσία, υποπλαστικός νεφρός κ.ά.) και του γεννητικού συστήματος (φίμωση, υποσπαδίας κ.ά.), καθώς και στην αντιμετώπισή τους.

Αναφέρονται, επίσης, οι συγγενείς διαμαρτίες του ερειστικού συστήματος (συγγενές εξάρθρημα ισχίου, ραιβοϊπποποδία, συγγενές ραιβό ή βλαισό γόνατο, πλατυποδία) και γίνεται εκτενής και αναλυτική αναφορά στα συχνότερα σύνδρομα, όπως το σύνδρομο Down που συνδέεται με εξελικτικές διαταραχές, το σύνδρομο Rett που προκαλεί νοητική υστέρηση και κινητική αναπηρία, το Williams, το Prader-Willi, το Turner, το Edwards κ.ά.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να περιγράφουν τις συγγενείς διαμαρτίες, τις συγγενείς και επίκτητες λοιμώξεις, καθώς και τις εξελικτικές διαταραχές των συνδρόμων.

2.3.Γ.3 | ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Η τρίτη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε βασικές έννοιες και ορολογίες σχετικές με την ανάπτυξη του παιδιού από τη σύλληψη μέχρι την ενηλικίωση. Πιο συγκεκριμένα, η μαθησιακή υποενότητα επικεντρώνεται στην

αναπτυξιακή διαδικασία και στα ορόσημα που τη συνοδεύουν, δηλαδή το σύνολο των εξελικτικών διαδικασιών φυσιολογικής, κινητικής και νευροψυχικής ανάπτυξης που ακολουθούν χρονολογική σειρά.

Ορίζονται τα ορόσημα ανάπτυξης ως δραστηριότητες τις οποίες ένα φυσιολογικό παιδί κατακτά σε ορισμένες χρονολογικές περιόδους και οι οποίες απομονώθηκαν και χρησιμοποιούνται διαγνωστικά για την εξέταση του κινητικού και διανοητικού ελλείμματος, ιδιαίτερα σε μη εμφανή παθολογικά σημεία απόκλισης. Ακολούθως, προσδιορίζονται οι περίοδοι ανάπτυξης όπως της ενδομήτριας ανάπτυξης, της νεογνικής περιόδου, της βρεφικής ηλικίας, της νηπιακής, της προσχολικής, της σχολικής και της εφηβικής ηλικίας, με αναφορά στην εξέλιξή τους ανά περίοδο. Αυτά συνδέονται με τη μαθησιακή ενότητα «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης» του εξαμήνου Α΄.

Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στη σύνδεση της κινητικής ανάπτυξης με την ωρίμανση του νευρικού συστήματος και στους παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά την ανάπτυξη του εμβρύου, όπως το ενδομήτριο περιβάλλον, το βάρος γέννησης του νεογνού, οι χρωμοσωμικές και γονιδιακές ανωμαλίες που σχετίζονται με νοητική υστέρηση και διαταραχές στην κινητική και αναπτυξιακή διαδικασία, οι κληρονομικές καταβολές, οι λοιμώξεις της μητέρας, η λήψη ή έκθεση σε χημικές ουσίες κ.ά.

Επιπλέον, ο/η εκπαιδευτής/-τρια θα ενισχύει τη μαθησιακή διαδικασία με συζήτηση, ενεργοποιώντας τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων, καθώς και με μελέτες περίπτωσης (case studies) σε ομάδες εργασίας. Στο πλαίσιο της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα κατανοήσουν τις εξελικτικές διαδικασίες και τα ορόσημα ανάπτυξης του παιδιού σε κάθε χρονική περίοδο.

2.3.Γ.4 | ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΤΙΚΑ

Στην τέταρτη μαθησιακή υποενότητα, προσδιορίζονται τα αρχέγονα αντανακλαστικά τα οποία εκλύονται από τη γέννηση και ερμηνεύεται η σημασία της παρατεταμένης παραμονής τους. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφονται τα αντανακλαστικά τα οποία οργανώνονται σε επίπεδο εγκεφαλικού στελέχους και νωτιαίου μυελού και τα οποία αξιολογούνται με επαρκή ιδιοδεκτική και αισθητηριακή διέγερση. Σε αυτά περιλαμβάνονται το αντανακλαστικό της σύλληψης ή αρπαγής που διατηρείται μέχρι τον τέταρτο μήνα, το αντανακλαστικό αναζήτησης ή θηλασμού, το αντανακλαστικό Moro ή εναγκαλισμού που είναι ενεργό μέχρι τον 5ο μήνα, το πελματιαίο αντανακλαστικό ή Babinski που παραμένει μέχρι τον 12ο μήνα, το ασύμμετρο τονικό αντανακλαστικό του αυχένα (που παρατηρείται συνήθως στα πρόωρα βρέφη), το συμμετρικό τονικό αντανακλαστικό του αυχένα το οποίο παραμένει μέχρι τους 3 πρώτους μήνες, το αντανακλαστικό του λαβυρινθικού προσανατολισμού της κεφαλής που εμφανίζεται κατά τον 2ο με 3ο μήνα, το αντανακλαστικό του αλεξιπτωτιστή μέχρι τον 6ο μήνα περίπου κ.ά.

Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στα στάδια της κινητικής εξέλιξης σύμφωνα με το μοντέλο Gallahue, όπως της αναστολής των αντανακλαστικών (0-1 ετών), του προελέγχου της αρχικής κίνησης (1-2 ετών), των θεμελιωδών-βασικών κινήσεων (2-7 ετών)

και των αθλητικών/εξειδικευμένων κινήσεων (8 ετών και άνω). Επιπλέον, γίνεται αναλυτική αναφορά στη σημασία της παραμονής των αρχέγονων αντανακλαστικών πέραν της προκαθορισμένης περιόδου και στις δυσλειτουργίες τις οποίες σηματοδοτούν.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναφέρουν τα νεογνικά αντανακλαστικά, τη σημασία της παραμονής τους, καθώς και τα στάδια του μοντέλου Gallahue.

2.3.Γ.5 | Ο ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΟΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ

Στην πέμπτη μαθησιακή υποενότητα, ερμηνεύεται ο κινητικός μηχανισμός και τα βασικά του σημεία για την πραγματοποίηση, τον συντονισμό και την ομαλοποίηση της κίνησης. Αρχικά, αναφέρονται τα βασικά κινητικά συστήματα, όπως το πυραμιδικό σύστημα ή σύστημα του κεντρικού κινητικού νευρώνα, το σύστημα του περιφερικού κινητικού νευρώνα και το εξωπυραμιδικό σύστημα, τα οποία είναι υπεύθυνα για τις εκούσιες κινήσεις με την ενεργοποίηση του μηχανισμού ευπραξίας, ενώ επιπλέον λειτουργία του εξωπυραμιδικού είναι ο έλεγχος της αυτόματης κινητικότητας.

Γίνεται αναφορά στον φυσιολογικό ρόλο του πυραμιδικού συστήματος που αφορά την επιτέλεση των εκούσιων κινήσεων, επισημαίνοντας τον ρόλο του πυραμιδικού φλοιού στην επιτέλεση των εκούσιων λεπτών, επιδέξιων κινήσεων. Ακολούθως, περιγράφεται το σύστημα του περιφερικού ή κατώτερου κινητικού νευρώνα όπου, μέσω επιδράσεων από τους α-κινητικούς νευρώνες, διοχετεύονται ώσεις στους γραμμωτούς μυς για την επιτέλεση της τελικής κινητικής δραστηριότητας, ενώ επίσης, μέσω μηχανισμών, επιτυγχάνεται ο έλεγχος και η διατήρηση του μυϊκού τόνου.

Παρουσιάζεται το εξωπυραμιδικό σύστημα που, ως σύνθετο σύστημα, συνεισφέρει στην επιτέλεση των εκούσιων κινήσεων, στην πρόκληση των αυτόματων κινήσεων, καθώς επίσης στη ρύθμιση του μυϊκού τόνου και της κινητικής και στατικής ισορροπίας του σώματος. Στο πλαίσιο ανάπτυξης της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τη λειτουργία των κινητικών συστημάτων και την αλληλένδετη σχέση τους στον συντονισμό και στην ομαλοποίηση της κίνησης.

2.3.Γ.6 | Ο ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΟΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ

Στην έκτη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφεται αναλυτικά ο ρυθμιστικός κινητικός μηχανισμός, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τη διατήρηση της ισορροπίας και του συντονισμού των κινήσεων. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στον κυρίαρχο ρόλο του πυραμιδικού συστήματος για την εκτέλεση των εκούσιων κινήσεων, στην κινητική δραστηριότητα, στη στάση και στη βάδιση, καθώς συνεργάζεται με το εξωπυραμιδικό διοχετεύοντας ώσεις στους κινητικούς νευρώνες των προσθίων κεράτων του νωτιαίου μυελού.

Τονίζεται ότι στη διαδικασία του κινητικού μηχανισμού (πριν από την τελική εκφόρτιση των α-νευρώνων προς τους σκελετικούς μυς) επιστρατεύονται ρυθμιστικοί μηχανισμοί, όπως ο νωτιαίος ρυθμιστικός μηχανισμός, ο οποίος αποτελεί αυτορυθ-

μιστικό μηχανισμό της μυϊκής σύσπασης σε νωτιαίο επίπεδο, και το σύστημα της παρεγκεφαλίδας (το οποίο λαμβάνει πληροφορίες από εν τω βάθει αισθητικούς υποδοχείς, λαβυρίνθιους, από την αφή κ.ά.), εναρμονίζοντας τις εκούσιες κινήσεις για τη διατήρηση της ισορροπίας στη στάση και στη βάδιση.

Παράλληλα, για την κατανόηση αυτής της διαδικασίας κρίνεται απαραίτητη η γνώση και η ανάλυση της συμπεριφοράς του μυοτατικού αντανακλαστικού και των γ-κινητικών νευρώνων, ως υπεύθυνων για την εξασφάλιση και διατήρηση του μυϊκού τόνου και την αυτορύθμιση της μυϊκής σύσπασης. Η υποστήριξη ενός αλληλοδραστικού περιβάλλοντος μάθησης ενισχύεται με τη χρήση των κατάλληλων εποπτικών μέσων διδασκαλίας, όπως η παρουσίαση με ΤΠΕ, οι ερωτήσεις-απαντήσεις και η ανάθεση ομαδικών ή ατομικών εργασιών.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να εξηγούν τη συμπεριφορά των ρυθμιστικών κινητικών μηχανισμών στον συντονισμό των κινήσεων.

2.3.Γ.7 | ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Στην έβδομη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι κλινικές διαταραχές της κινητικής λειτουργίας με επιπτώσεις στην κινητική συμπεριφορά. Ειδικότερα, ορίζεται ο φυσιολογικός μυϊκός τόνος ως η αντίσταση που αναπτύσσουν οι μύες στην παθητική διάταση ή επιμήκυνση, χαρακτηρίζοντας οποιαδήποτε αλλαγή ως μη φυσιολογικό μυϊκό τόνο.

Ορίζεται η υπερτονία, η οποία μπορεί να εκδηλωθεί με σπαστικότητα, κλώνο και ακαμψία, και αναλύονται οι κλινικές εκδηλώσεις, η αιτιολογία τους και οι επιπτώσεις. Ακολούθως, ορίζεται η υποτονία που αποτελεί βλάβη/διακοπή του ανώτερου κινητικού μηχανισμού, με αναφορά στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαφοροποιήσεις αυτών και στις επιπτώσεις.

Στη συνέχεια, απαριθμούνται και ορίζονται οι διαταραχές όπως: α) η μυϊκή αδυναμία η οποία ακολουθεί τις βλάβες κεντρικής αιτιολογίας και αφορά κυρίως περιφερικούς μυς, β) η απώλεια μυϊκής αντοχής, γ) οι αλλαγές του προτύπου της μυϊκής δραστηριότητας (απώλεια ικανότητας εκτέλεσης διασπασμένης κίνησης και συγχρονισμένης κίνησης), δ) οι ακούσιες κινήσεις και ε) οι συνοδές αντιδράσεις, αναλύοντας την αιτιολογία, τις κλινικές εκδηλώσεις και τις κινητικές επιπτώσεις. Επιπρόσθετα, ως συνέχεια της παραγράφου αναφέρεται στ) η αταξία (ανώμαλος μυϊκός τόνος), ζ) η απραξία, η) η υποκινησία (ακινησία και βραδυκινησία), θ) τα ανώμαλα μυοτενόντια αντανακλαστικά, ι) η ανώμαλη ισορροπία και ια) οι αισθητικές ανωμαλίες, με αναλυτική αναφορά στην αιτιολογία τους, στις κλινικές εκδηλώσεις και στις κινητικές επιπτώσεις.

Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να ορίζουν τις κινητικές διαταραχές και να αιτιολογούν τις κινητικές δυσλειτουργίες και επιπτώσεις σε βρέφη, παιδιά και εφήβους/-ες.

2.3.Γ.8 | ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗΣ ΤΟΥ ΚΙΝΗΤΙΚΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ

Η όγδοη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζει την εξέταση του κινητικού μηχανισμού για τον προσδιορισμό της αναπτυξιακής διαταραχής και την πρώιμη παρέμβαση. Αρχικά, προσδιορίζεται η αναπτυξιακή διαταραχή ως ανικανότητα του παιδιού να εκτελεί απλές ή σύνθετες κινητικές δραστηριότητες (π.χ. ανεβοκατέβασμα σκάλας, αν κάνει ποδήλατο κ.ά.) σύμφωνα με τη χρονολογική του ηλικία.

Ακολούθως, επισημαίνεται η σημασία της άρτιας νευρολογικής ωριμότητας και της κιναισθησίας στην επίτευξη του συντονισμού των κινήσεων. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στη νευρολογική εξέταση, η οποία διαχωρίζεται σε επτά μέρη, όπως: α) τις νοητικές λειτουργίες, β) τα κρανιακά νεύρα, γ. την κίνηση, δ) την αισθητικότητα, ε) τα αντανακλαστικά, στ) τη συνέργεια των κινήσεων και ζ) τη βάδιση, αναλύοντας εκτενώς την κάθε εξέταση.

Γίνεται αναφορά στην αξιολόγηση της αναπτυξιακής διαταραχής του κινητικού συντονισμού και των δεξιοτήτων, λαμβάνοντας υπόψη το ιστορικό του παιδιού, με αναφορά στη χρήση αναπτυξιακών τεστ όπως το DSM-5 ή το ICD-10 (F84) κ.ά. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται ερευνητικές μελέτες και δεδομένα που αφορούν τον εντοπισμό των αναπτυξιακών διαταραχών με διάφορα διαγνωστικά εργαλεία.

Στο πλαίσιο της μαθησιακής υποενότητας, ενισχύεται η συμμετοχή των εκπαιδευομένων δημιουργώντας ένα αλληλοδραστικό περιβάλλον μάθησης, αξιοποιώντας τεχνικές όπως ο καταιγισμός ιδεών, οι ερωτήσεις-απαντήσεις, η συζήτηση, ενώ επίσης, με μελέτες περίπτωσης (case studies) οι εκπαιδευόμενοι/-ες σε ομάδες εργασίας αποτυπώνουν από κοινού τις σκέψεις τους. Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να αναφέρουν τους τρόπους εξέτασης της αναπτυξιακής διαταραχής και τα προτεινόμενα διαγνωστικά εργαλεία.

2.3.Γ.9 | ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΥΟΣΚΕΛΕΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΠΑΘΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται εκτενώς και αναλυτικά οι νευρομυϊκές και μυοσκελετικές παθήσεις που επηρεάζουν το νευρικό και το μυϊκό σύστημα, καθώς και την ομαλή λειτουργία τους. Μέσα από την αναλυτική και εκτενή προσέγγιση των μυοσκελετικών και νευρολογικών παθήσεων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντρυφούν και εντοπίζουν τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες επικέντρωσης του θεραπευτικού προγράμματος που θα αναπτυχθεί σε επόμενη μαθησιακή ενότητα στο εξάμηνο Δ΄ («Αναπτυξιακές διαταραχές και εργοθεραπεία»).

Αρχικά, παρουσιάζονται οι νευρολογικές παθήσεις σε νεογνά, βρέφη και παιδιά, των οποίων η ηλικία έναρξης είναι ανάλογη με το είδος της πάθησης, με την εμφάνιση των πρώτων κλινικών εκδηλώσεων να τοποθετείται από τη γέννηση μέχρι την εφηβεία. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναλυτική και εκτενής περιγραφή των συχνότερων νευρολογικών παθήσεων, όπως η εγκεφαλική παράλυση, η εγκεφαλίτιδα, ο αυτισμός, η περιγεννητική πάρεση του βραχιονίου πλέγματος (μαιευτική παράλυση με τους τύ-

πους της), η δισχιδής ράχη κ.ά., με έμφαση στην επιδημιολογία, στην αιτιολογία, στις κλινικές εκδηλώσεις, στην εξέλιξη της κάθε πάθησης ανάλογα με τη μορφή της, καθώς επίσης και στις αναπηρίες που αφορούν την αδρή και τη λεπτή κινητικότητα.

Ακολούθως, περιγράφονται εκτενώς οι συχνότερες μυοσκελετικές παθήσεις, όπως η ιδιοπαθής παιδική σκολίωση, η νευρομυϊκή και η συγγενής σκολίωση, η αρθρογρύπωση, η νεανική ιδιοπαθής ρευματοειδής αρθρίτιδα, η ραιβοϊπποποδία κ.ά., με αναφορά στους αιτιολογικούς παράγοντες, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις μακροχρόνιες επιπτώσεις και στη θεραπευτική τους αντιμετώπιση.

Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα σχετικά με την εξέλιξη και την αντιμετώπιση των συγκεκριμένων παθήσεων, καθώς και οι νεότερες θεραπευτικές προσεγγίσεις. Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να διακρίνουν τις ιδιαιτερότητες, τα κινητικά ελλείμματα και τις αναπηρίες των μυοσκελετικών και νευρολογικών παθήσεων.

2.3.Γ.10 | ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΣΕ ΒΡΕΦΗ, ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται τα συχνότερης εμφάνισης αναπνευστικά, λοιμώδη και χρόνια νοσήματα σε βρέφη, παιδιά και εφήβους/-ες. Αρχικά, γίνεται αναφορά στα συχνότερα νοσήματα του αναπνευστικού συστήματος, όπως η οξεία βρογχιολίτιδα/βρογχίτιδα/τραχειοβρογχίτιδα, η φαρυγγοαμυγδαλίτιδα και η πνευμονία κ.ά., με την αιτιολογία, τις κλινικές εκδηλώσεις, τις επιπτώσεις, τις διαγνωστικές εξετάσεις και τη θεραπευτική τους αντιμετώπιση. Παρουσιάζεται η κληρονομικής αιτιολογίας ινοκυστική νόσος (ή κυστική ίνωση), οι επιδημιολογικές μελέτες, η πρόγνωση, οι επιπτώσεις και οι σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις που βασίζονται σε ερευνητικά πρωτόκολλα. Επίσης, παρουσιάζεται το αλλεργικό και βρογχικό άσθμα με την αιτιολογία, τις κλινικές εκδηλώσεις, τις διαγνωστικές δοκιμασίες, την πρόγνωση και τη θεραπευτική αντιμετώπιση.

Ακολούθως, παρουσιάζεται ο νεανικός σακχαρώδης διαβήτης τύπου Ι, που αποτελεί συχνή χρόνια νόσο στα παιδιά, οι επιδημιολογικές μελέτες και αναφέρονται τα συμπτώματα, η αντιμετώπιση και οι επιπλοκές. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται η παιδική και εφηβική παχυσαρκία, νόσος που αποτελεί σοβαρό πρόβλημα υγείας του 21ου αιώνα σύμφωνα με επιδημιολογικές μελέτες και δεδομένα του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ), οδηγώντας σε επιπλοκές όπως ο σακχαρώδης διαβήτης τύπου ΙΙ, η δυσλιπιδαιμία κ.ά.

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στην αιτιολογία, στις επιπτώσεις και στα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης της νόσου. Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να περιγράφουν τα συχνότερα παιδικά νοσήματα και τις διαταραχές που προκαλούν στα βρέφη, στα παιδιά και στους/στις εφήβους/-ες.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Συλλογικό Έργο. (2021). *Παιδιατρική Νευρολογία* (2η έκδοση), (επιμ. Δ. Ι. Ζαφειρίου & Ε. Βαργιάμη). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.
2. Μαρκέας, Ν. Γ. (2018). *Μυοσκελετικές παθήσεις κάτω άκρων σε βρέφη και παιδιά*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.
3. Λυκίσσας, Μ. Γ. (2021). *Σύγχρονη Παιδοορθοπαιδική* (συνεργ. Ι. Γιάτας & Δ. Παπαδόπουλος). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βασιλειάδη.

Συμπληρωματικές

1. Λογοθέτης, Ι., Μυλωνάς, Ι. & Αρτέμης, Ν. (2023). *Νευρολογία Λογοθέτη* (6η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.
2. Ελληνική Παιδοπνευμονολογική Εταιρία. (2011). *Ελληνικές Ομοφωνίες* (επιμ. Κ. Ν. Πρίφτης & Μ. Β. Ανθρακόπουλος). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Τεχνόγραμμα med. Ανακτήθηκε από: Ελληνικές Ομοφωνίες - 2011 - Ελληνική Παιδοπνευμονολογική Εταιρεία
3. Αντωνιάδου-Κουμάτου, Ι., Αττιλάκος, Α., Βασιλοπούλου, Β., Γεωργακόπουλος, Δ., Ζιδρόπουλος, Σ., Κουτσούκου, Η., Λύτρας, Θ., Μαυρίκα, Π., Μίχος, Α., Μπριάνα, Π., Ντινόπουλος, Α., Ξεκαλάκη, Α., Παναγιωτόπουλος, Τ., Παπαδημητρίου, Α., Παπαδοπούλου, Ε., Παπακώστας, Ι. Κ., Παχούλα, Ι., Πρασούλη, Α., Ρεκλείτης, Α., Σκαρμούτσος, Φ. & Σούλη, Α. (2015). *Παρακολούθηση της υγείας των παιδιών στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας. Ανακτήθηκε από: https://ich-ddsp.gr/sites/default/files/Tomos-1.pdf

2.3.Δ • ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΗΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να προσδιορίζουν τις βασικές έννοιες του γήρατος, τις μεταβολές που επέρχονται με την πάροδο της ηλικίας σε βιολογικό, κοινωνικό, ψυχολογικό και λειτουργικό επίπεδο, καθώς και τις συχνότερες παθήσεις και ιδιαιτερότητες στην παροχή φροντίδας υγείας. Ειδικότερα, επιδιώκεται η εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τις αρχές της ολιστικής αντιμετώπισης των ηλικιωμένων ατόμων για την πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων, κακώσεων και ασθενειών που συνδέονται με τη διαδικασία της γήρανσης, εκτιμώντας παράλληλα την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων συστημάτων του οργανισμού. Επιπλέον, μέσα από αυτή τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν γνώσεις για τα οξέα και χρόνια προβλήματα (επιδημιολογία,

συμπτωματολογία, πιθανές θεραπευτικές παρεμβάσεις) που ενδέχεται να παρουσιαστούν στους/στις ηλικιωμένους/-ες, ενώ θα είναι σε θέση να εντοπίσουν ενδείξεις και συμπτώματα που χρήζουν παραπομπής σε άλλες ειδικότητες. Τέλος, θα αποκτήσουν δεξιότητες προκειμένου να συμβάλουν στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων υγείας των ηλικιωμένων, καθώς και στην αποκατάστασή τους.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί-ές να:

- Διατυπώνουν τη διαδικασία της γήρανσης κατανοώντας τους μηχανισμούς του οργανισμού,
- Προσδιορίζουν τις χρόνιες παθήσεις των ηλικιωμένων παρουσιάζοντας τα χαρακτηριστικά τους,
- Εξηγούν την επίδραση του γήρατος στα συστήματα του οργανισμού μελετώντας θεωρητικά παραδείγματα,
- Διατυπώνουν τα γενικά προβλήματα και ειδικά προβλήματα υγείας των ηλικιωμένων αξιοποιώντας τη θεωρητική τους κατάρτιση,
- Εξηγούν τα ειδικά προβλήματα περίθαλψης υπερηλίκων κατανοώντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν,
- Συνυπολογίζουν τη συν-νοσηρότητα των ηλικιωμένων ασθενών στη θεραπευτική παρέμβαση,
- Αναλύουν τις βασικότερες νόσους της τρίτης ηλικίας όπως άνοιες, ρευματοειδή αρθρίτιδα, νόσος του Parkinson, κατάθλιψη στην τρίτη ηλικία, χρόνιο πόνος κ.ά. (μορφές, συμπτωματολογία, πρόγνωση κ.λπ.),
- Εφαρμόζουν εξειδικευμένη προσέγγιση στους/στις ηλικιωμένους/-ες,
- Υπολογίζουν πότε ο/η ηλικιωμένος/-η χρήζει κλειστής νοσηλείας,
- Παρουσιάζουν τα χρόνια προβλήματα των ηλικιωμένων και την αντιμετώπισή τους,
- Συσχετίζουν το επίπεδο ευπάθειας του ηλικιωμένου ατόμου με το επίπεδο της λειτουργικότητάς του,
- Ευαισθητοποιούνται στις συναισθηματικές μεταβολές που παρατηρούνται σε άτομα της τρίτης ηλικίας κατά τη θεραπευτική συνεδρία,
- Υιοθετούν εξατομικευμένες παρεμβάσεις αναλόγως της πάθησης του/της ηλικιωμένου/-ης κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Ενθαρρύνουν στοχευμένες στρατηγικές αντιμετώπισης και φροντίδας κατά τη συμβουλευτική που παρέχουν.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Γήρανση / Γηριατρική / Χρόνιες παθήσεις / Επιδράσεις γήρατος / Κατάθλιψη / Χρόνιος πόνος / Οστεοπόρωση / Άνοια / Alzheimer / Parkinson.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΔΙΑΝΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ
2	Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΓΗΡΑΤΟΣ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ
3	ΧΡΟΝΙΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΗΡΑΣ
4	ΣΥΧΝΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΝΟΙΕΣ, ALZHEIMER, PARKINSON, ΑΓΓΕΙΑΚΑ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ)
5	ΟΣΤΕΟΠΟΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ
6	ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΟΣ ΠΟΝΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Δ.1 | ΔΙΑΝΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η πρώτη μαθησιακή υποενότητα εισάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σε βασικούς ορισμούς και έννοιες της γηριατρικής και σε θέματα που αφορούν την τρίτη ηλικία, και συνδέεται με τη μαθησιακή ενότητα του εξαμήνου Δ΄ «Εργοθεραπεία στην τρίτη ηλικία». Πιο συγκεκριμένα, ορίζεται η γηριατρική που αποτελεί κλάδο της παθολογίας, ο οποίος μελετά και επικεντρώνεται σε καταστάσεις και ιδιαιτερότητες της τρίτης ηλικίας.

Επίσης, ορίζεται η γήρανση και το βιολογικό φαινόμενο που συνδέει τη διαδικασία της γήρανσης με την άθροιση των βλαβών στα διάφορα συστήματα του ανθρώπινου οργανισμού. Προσδιορίζονται οι ενδογενείς βλάβες που οφείλονται στον κυτταρικό μεταβολισμό, όπως οι βλάβες στα κυτταρικά μακρομόρια (DNA) ως επακόλουθο της διαταραχής στην ενεργειακή κατάσταση του κυττάρου και σε γενετικά προκαθορισμένες ρυθμίσεις. Ακολούθως, προσδιορίζονται οι εξωγενείς παράγοντες που προέρχονται από τις κλιματικές συνθήκες, τις ακτινοβολίες, τις χημικές ουσίες κ.ά.

Γίνεται αναφορά σε ερευνητικά δεδομένα σχετικά με τη δημογραφική γήρανση του πληθυσμού και τις σημαντικές κοινωνικοοικονομικές αλλαγές. Στη συνέχεια, επισημαίνεται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων για την προστασία της ευπαθούς ομάδας των ηλικιωμένων, με προσανατολισμό στη μέριμνα έγκαιρης ανίχνευσης και πρόληψης διαφόρων νοσημάτων (μεταβολικά νοσήματα, καρδιαγγειακά, νευρολογικά κ.ά.), τη βοήθεια των ηλικιωμένων στην οικία τους, την ένταξη σε εστίες ηλικιωμένων, τη λήψη κοινωνικών μέτρων (ψυχαγωγία) κ.ά.

Στο πλαίσιο της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατανοούν τη διαδικασία με την οποία το γήρας και διάφοροι άλλοι παράγοντες επηρεάζουν τις συνθήκες διαβίωσης των ηλικιωμένων, τους τρόπους με τους οποίους η γήρανση επι-

δρά σε κοινωνικά, υγειονομικά και οικονομικά πεδία και, επιπλέον, ευαισθητοποιούνται στην ορθή προσέγγιση των ηλικιωμένων και στην καλλιέργεια μιας σχέσης εμπιστοσύνης και ευθύνης.

2.3.Δ.2 | Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΓΗΡΑΤΟΣ ΣΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Η δεύτερη μαθησιακή υποενότητα μελετά τις επιδράσεις του γήρατος στα διάφορα συστήματα του οργανισμού των ηλικιωμένων, ώστε με την ολοκλήρωσή της οι εκπαιδευόμενοι/-ες να ερμηνεύουν τις δυσλειτουργίες που σχετίζονται με αυτά. Ειδικότερα, αναφέρονται οι παθολογικές καταστάσεις που χρήζουν ιατρικής παρακολούθησης και θεραπείας, οι οποίες προέρχονται από το καρδιαγγειακό σύστημα, όπως η υπέρταση, η αθηροσκλήρωση και η καρδιακή ανεπάρκεια.

Επίσης, συμπεριλαμβάνονται παθήσεις από το αναπνευστικό σύστημα, όπως η χρόνια βρογχίτιδα, το βρογχικό άσθμα, το πνευμονικό εμφύσημα και τα νεοπλάσματα πνεύμονα και μαστού (στις γυναίκες), καθώς και από το γαστρεντερικό, όπως το ευερέθιστο έντερο, η δυσκοιλιότητα, η εκκολπωματίτιδα, η ισχαιμική κολίτιδα και οι διαταραχές γαστρικής εκκρίσεως.

Γίνεται αναφορά στις επιδράσεις του γήρατος στο ερειστικό σύστημα, με μεγάλη συχνότητα την ανάπτυξη οστεοπόρωσης (εμμηνόπαυση) και εκφυλιστικών αλλοιώσεων εξαιτίας της ρευματοειδούς αρθρίτιδας και της οστεοαρθρίτιδας, καθώς και στο ουροποιογεννητικό σύστημα, με επιπτώσεις την πρόπτωση μήτρας, την ακράτεια ούρων, την ανάπτυξη ουρολοίμωξης (στις γυναίκες) και την υπερτροφία προστάτη (στους άνδρες).

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στις παθήσεις όρασης και ακοής, όπως ο καταρράκτης, το γλαύκωμα, η αμφιβληστροειδοπάθεια, η βαρηκοΐα και οι εμβοές, καθώς και στις δερματικές παθήσεις, όπως καρκίνοι, κνησμός, ξηροδερμία κ.ά. Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με τις παθολογικές καταστάσεις από το Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ), όπως είναι οι άνοιες, οι ψυχιατρικές παθήσεις και οι βλάβες που αναπτύσσονται ως αποτέλεσμα της επίδρασης των εγκεφαλικών επεισοδίων.

2.3.Δ.3 | ΧΡΟΝΙΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΓΗΡΑΣ

Η τρίτη μαθησιακή υποενότητα επικεντρώνεται στις χρόνιες παθήσεις που αναπτύσσονται στην τρίτη ηλικία, παρέχοντας την απαραίτητη θεωρητική γνώση στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες προκειμένου να προσεγγίζουν με ασφάλεια και ενσυναίσθηση τους/τις ηλικιωμένους/-ες, προσφέροντας τις υπηρεσίες τους κατά την άσκηση του επαγγέλματος. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι χρόνιες παθήσεις (διαχωρίζοντάς τες από τα οξέα προβλήματα), μελετώντας τις επιπτώσεις που επηρεάζουν αφενός τον οργανισμό και αφετέρου τη συμπεριφορά των ηλικιωμένων.

Παρουσιάζονται εκτενώς οι συνηθέστερες παθήσεις με τις κλινικές εκδηλώσεις που επιδρούν αρνητικά στις καθημερινές δραστηριότητες των ηλικιωμένων, όπως η αρθρίτιδα/οστεοαρθρίτιδα, που προκαλούν φλεγμονή, πόνο και δυσκαμψία, πε-

ριορίζοντας σημαντικά την κινητικότητα και τροποποιώντας τις καθημερινές δραστηριότητες. Επίσης, γίνεται αναφορά στην αρτηριακή υπέρταση, στη στεφανιαία νόσο και στην καρδιακή ανεπάρκεια με τις κλινικές εκδηλώσεις, την αιτιολογία και τις επιπτώσεις τους, καθώς και στον σακχαρώδη διαβήτη, που εκφυλίζει τα κύτταρα και προκαλεί βλάβες στους νεφρούς, στην καρδιά, στους οφθαλμούς κ.ά. με δυνητικές επιπτώσεις (π.χ. ακρωτηριασμοί, τύφλωση, νεφρική ανεπάρκεια κ.ά.).

Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι επιπτώσεις ως αποτέλεσμα της χρόνιας αποφρακτικής πνευμονοπάθειας (ΧΑΠ), που προκαλεί δύσπνοια και περιορίζει τη λειτουργικότητα των ηλικιωμένων. Τέλος, αναφέρονται οι συχνότερες νεοπλασίες με τις επιπτώσεις τους στον οργανισμό των ατόμων της τρίτης ηλικίας. Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έχουν εμπεδώσει τη φύση των παθήσεων και θα είναι σε θέση να διαχειρίζονται ορθά την αποκατάσταση των δυσλειτουργιών.

2.3.Δ.4 | ΣΥΧΝΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ (ΑΝΟΙΕΣ, ALZHEIMER, PARKINSON, ΑΓΓΕΙΑΚΑ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑ)

Στην τέταρτη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζονται αναλυτικά οι παθήσεις που προκαλούν συμπεριφορικά και ψυχολογικά συμπτώματα, καθώς και γνωστικές και κινητικές διαταραχές σε άτομα της τρίτης ηλικίας, προκαλώντας επιπτώσεις στην ποιότητα ζωής των ίδιων και κατ' επέκταση των οικογενειών τους. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στις άνοιες (άνοια με σωμάτια Lewy, αγγειακή άνοια, μετωποκροταφική άνοια, μεικτή άνοια) και στη νόσο Alzheimer, η οποία εμφανίζεται με μεγάλη συχνότητα σε άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών, αποτελεί εκφυλιστική νόσο του εγκεφάλου και ευθύνεται για ποσοστό της τάξης του 50-60% των περιπτώσεων άνοιας της τρίτης ηλικίας.

Γίνεται αναφορά στα επιδημιολογικά στοιχεία, στην αιτιολογία, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαγνωστικές δοκιμασίες, στους προδιαθεσικούς παράγοντες, στην πρόγνωση, στις επιπτώσεις και στη θεραπευτική αντιμετώπιση. Ακολούθως, αναλύεται εκτενώς η νόσος Parkinson, η οποία αποτελεί νευροεκφυλιστική νόσο (εκφύλιση των ντοπαμινεργικών νευρώνων των βασικών γαγγλίων), προσβάλλοντας άτομα της μέσης και της τρίτης ηλικίας και προκαλώντας κινητικές και νοητικές διαταραχές, καθώς και διαταραχές του αυτόνομου νευρικού συστήματος.

Ειδικότερα, περιγράφονται οι κλινικές εκδηλώσεις, οι οποίες είναι ανάλογες με το στάδιο της νόσου, οι διαγνωστικές δοκιμασίες, η πρόγνωση, οι επιπτώσεις στη λειτουργικότητα των πασχόντων και η αντιμετώπιση. Στη συνέχεια, αναλύονται τα αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, τα οποία αποτελούν συχνή αιτία θανάτου σε άτομα της τρίτης ηλικίας εξαιτίας της διακοπής της παροχής αίματος σε μια περιοχή του εγκεφάλου, με αποτέλεσμα την αδυναμία οξυγόνωσης και τον θάνατο των εγκεφαλικών κυττάρων.

Γίνεται αναφορά στους αιτιολογικούς παράγοντες, στην ταξινόμηση, στις διαγνωστικές δοκιμασίες, στην πρόγνωση, στις κλινικές εκδηλώσεις, στις διαταραχές

της λειτουργικότητας, στις αναπηρίες τις οποίες προκαλούν και στην αντιμετώπιση. Ολοκληρώνοντας τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αναγνωρίζουν τα ελλείμματα των προαναφερόμενων παθήσεων και θα ανταποκρίνονται επαρκώς στη θεραπευτική αντιμετώπιση.

2.3.Δ.5 | ΟΣΤΕΟΠΟΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η πέμπτη μαθησιακή υποενότητα πραγματεύεται τις επιπτώσεις των εκφυλιστικών αλλοιώσεων και των κακώσεων των οστών, οι οποίες επιφέρουν χρόνιο πόνο και κινητικές δυσλειτουργίες. Αρχικά, γίνεται εκτενής αναφορά στην οστεοπόρωση, η οποία εκδηλώνεται σταδιακά και αποτελεί μία από τις συχνότερες παθήσεις των οστών.

Πιο συγκεκριμένα, η οστεοπόρωση είναι μια μεταβολική νόσος των οστών που εμφανίζεται σε γυναίκες κατά την περίοδο της εμμηνόπαυσης καθώς διακόπτεται η έκκριση των ορμονών, ενώ με την πάροδο του χρόνου μειώνεται το πάχος και ο αριθμός των οστικών δοκίδων του οστικού φλοιού (οστική πυκνότητα), με αποτέλεσμα τη μείωση της ελαστικότητας, της αντοχής και την απώλεια οστικής μάζας. Ακολούθως, αναφέρονται οι προδιαθεσικοί παράγοντες, οι παθολογικές καταστάσεις που ενδεχομένως να οδηγήσουν σε ανάπτυξη οστεοπόρωσης, οι κλινικές εκδηλώσεις, οι διαγνωστικές δοκιμασίες, οι επιπτώσεις (ιδιαίτερα τα κατάγματα/αυτόματα κατάγματα), η πρόληψη και η θεραπευτική αντιμετώπιση.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα συχνότερα κατάγματα, όπως τα συμπιεστικά κατάγματα των σπονδύλων, στα οποία οι ηλικιωμένοι/-ες είναι ιδιαίτερα επιρρεπείς εξαιτίας της οστεοπόρωσης. Επίσης, μεγάλη συχνότητα καταγμάτων συμβαίνει στο μηριαίο οστό, όπως στον αυχένα του μηριαίου οστού, ενώ επιπρόσθετα μεγάλη συχνότητα καταγμάτων στα άτομα της τρίτης ηλικίας παρατηρείται στην κάτω επίφυση της κερκίδας, γνωστό ως κάταγμα Colles.

Με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να ερμηνεύουν τις επιπτώσεις των εκφυλιστικών αλλοιώσεων και των καταγμάτων, γνώσεις ιδιαίτερα σημαντικές στην άσκηση του επαγγέλματος.

2.3.Δ.6 | ΚΑΤΑΘΛΙΨΗ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΟΣ ΠΟΝΟΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Στην έκτη μαθησιακή υποενότητα, προσεγγίζεται η κατάθλιψη ως ψυχική νόσος και οι συνθήκες που πυροδοτούν την εμφάνισή της σε άτομα της τρίτης ηλικίας. Αρχικά, ορίζεται η κατάθλιψη ως η διαταραχή που επηρεάζει αρνητικά τη διάθεση, τις σκέψεις και τα συναισθήματα. Ακολούθως, ορίζεται ο χρόνιος πόνος ως ο πόνος που διαρκεί για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των έξι μηνών και αποτελεί πολύ κοινό πρόβλημα σε άτομα της τρίτης ηλικίας.

Στη συνέχεια, αναφέρονται οι παράγοντες που πυροδοτούν την εμφάνιση της κατάθλιψης και παρουσιάζονται ερευνητικά δεδομένα με αναφορά στον επίμονο χρόνιο πόνο και στη σύνδεσή του με τη γνωστική δυσλειτουργία και την αυξημένη ψυχολογική επιβάρυνση. Σύμφωνα με αυτό, η διαχείριση των επιπτώσεων του χρό-

νιου πόνου στην κοινωνική ανταπόκριση και στην ψυχοσωματική λειτουργικότητα προσεγγίζεται με τη βοήθεια των ψυχοκοινωνικών παρεμβάσεων.

Επιπλέον, γίνεται αναφορά στο βιοψυχοκοινωνικό μοντέλο, το οποίο έχει ευρεία χρήση στον προσδιορισμό του πόνου σε άτομα της τρίτης ηλικίας. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στον σωματικό πόνο και στο ταυτόχρονο δυσάρεστο συναίσθημα της ανικανότητας για ανταπόκριση σε καθημερινές λειτουργικές δραστηριότητες, που επίσης επιδρά αρνητικά στην ψυχική σφαίρα, οδηγώντας στην απελπισία, στη θλίψη, στην απόγνωση και αναπόφευκτα στην κατάθλιψη.

Απώτερος σκοπός είναι, με την ολοκλήρωση της μαθησιακής υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να ερμηνεύουν τις επιπτώσεις του χρόνιου πόνου και την αλληλένδετη σύνδεσή τους με την κατάθλιψη.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Bowker, L. K., Price, J. D., Shah, K. S. & Smith, S. C. (2021). *Εγχειρίδιο Γηριατρικής* (μτφρ. Φ. Μάλλη). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.
2. Χανιώτης, Φ. & Χανιώτης, Δ. (2012). *Γηριατρική*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.
3. Σιαμιώτη, Δ. & Θεοδωράτου, Μ. (2023). «Ο πόνος ως βιοψυχοκοινωνικό φαινόμενο», στο: *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής*, 40(5): 590-598.

Συμπληρωματικές

1. Συλλογικό Έργο. (2007). *Η Τρίτη Ηλικία* (επιμ. Γ. Ν. Χριστοδούλου & Β. Π. Κονταξάκης). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.
2. Beers, M. H. & Berkow, R. (2005). *Merck Εγχειρίδιο Γηριατρικής* (επιμ. Κ. Βολίκας, Α. Καλοφούτης & Ι. Λιάπας). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

2.3.Ε • ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να καταστούν ικανοί/-ές να αναγνωρίζουν τη σημασία της ανεξαρτησίας του ατόμου και τον ρόλο που διαδραματίζουν οι ΔΚΖ στο πλαίσιο της αυτονομίας και ανεξαρτησίας του. Ειδικότερα, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να διακρίνουν τις απαιτούμενες δεξιότητες (γνωστικές, αισθητηριακές, ψυχοκοινωνικές και κινητικές) που είναι απαραίτητες, προκειμένου να εξασφαλίζεται η αυτονομία/ανεξαρτησία του ατόμου στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής, να ενσωματώνουν μεθόδους που χρησιμοποιούνται κατά την εκπαίδευση των ατόμων αυτών και να εφαρμόζουν προσαρμοστικές και αντισταθμιστικές τεχνικές για την εκτέλεση των δραστηριοτή-

των αυτών. Επιπλέον, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εξοικειωθούν με τη κατηγοριοποίηση των δραστηριοτήτων καθημερινής ζωής και με τις εξειδικευμένες τεχνικές και μεθόδους που χρησιμοποιούνται στην εκπαίδευση σε αυτές. Τέλος, στο εργαστηριακό μέρος της μαθησιακής ενότητας, θα έρθουν σε επαφή με εξειδικευμένα βοηθήματα και προσαρμογές που προάγουν την ανεξαρτησία του ατόμου καθώς και με τις βασικές αρχές της εργονομικής διευθέτησης του περιβάλλοντος χώρου.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναγνωρίσουν τη σημασία των ΔΚΖ και των σύνθετων ΔΚΖ για την καθημερινότητα του ατόμου καταγράφοντας την καθημερινότητά τους,
- Εξηγούν το ταξινομητικό σύστημα των ΔΚΖ δίνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα,
- Αναγνωρίζουν τα οφέλη της χρήσης της υποστηρικτικής τεχνολογίας στην καθημερινότητα υλοποιώντας αντίστοιχες θεραπευτικές παρεμβάσεις,
- Συνυπολογίζουν κοινωνικές, θεσμικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και πολιτισμικές διαστάσεις κατά τη συμμετοχή σε ΔΚΖ,
- Ενσωματώνουν προγράμματα και βοηθήματα υποστηρικτικής τεχνολογίας στη θεραπευτική παρέμβαση,
- Εφαρμόζουν τις τεχνικές και τα βοηθήματα αναλόγως της δυσλειτουργίας του/της πάσχοντος/-ουσας,
- Εφαρμόζουν αρχές εργονομίας,
- Συμμετέχουν σε μεθόδους και τεχνικές που χρησιμοποιούνται από τους/τις εργοθεραπευτές/-τριες κατά την εκπαίδευση σε ΔΚΖ,
- Συμμετέχουν στην εκπαίδευση των θεραπευομένων στη χρήση των βοηθημάτων και προσαρμογών,
- Χειρίζονται τα κατάλληλα βοηθήματα,
- Εκτιμούν την ανάγκη για εργονομικές διευθετήσεις στον χώρο, ατόμων με δυσλειτουργία,
- Ενσωματώσουν την αξιοποίηση βοηθημάτων και εργονομικών διευθετήσεων στα πλαίσια της συλλογιστικής της εργοθεραπευτικής διαδικασίας,
- Αντιμετωπίσουν ζητήματα κοινωνικής περιθωριοποίησης και αποκλεισμού κατά τη χρήση βοηθημάτων και εργονομικών διευθετήσεων,
- Αναλύσουν τον τρόπο που μια βλάβη, δυσλειτουργία ή αναπηρία, επηρεάζει τη συμμετοχή σε ΔΚΖ συγκεκριμένων ατόμων, ομάδων και πληθυσμών,
- Παροτρύνουν τους/τις φροντιστές/-τριες των ατόμων με δυσλειτουργία να συμμετέχουν κατά τη διάρκεια της θεραπευτικής συνεδρίας,
- Ενθαρρύνουν την κοινωνική συμμετοχή του/της πάσχοντος/-ουσας μέσω εφαρμογών και βοηθημάτων κατά τη θεραπευτική διαδικασία.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Λειτουργική ενασχόληση / Αυτοφροντίδα / Τεχνικές μεταφοράς / Αναπηρικό αμαξίδιο / Δυσλειτουργία στην κίνηση / Βοηθήματα βάδισης / Βοηθήματα σίτισης / Εργονομία κουζίνας / Εργονομία μπάνιου / Υποστηρικτική τεχνολογία / Προσαρμογές / Τομείς έργου.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (2), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ) ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ
2	ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)
3	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)
4	ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)
5	Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)
6	ΕΡΓΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Ε.1 | ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ) ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ

Στην πρώτη υποενότητα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η σημασία του έργου στην εργοθεραπεία. Εισάγονται οι έννοιες του έργου και οι οκτώ τομείς που περιλαμβάνει, σύμφωνα με τον Αμερικανικό Σύλλογο Εργοθεραπευτών. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στους συγκεκριμένους τομείς, οι οποίοι περιλαμβάνουν τις βασικές ΔΚΖ που αφορούν την προσωπική υγιεινή.

Ακόμη, επισημαίνονται οι σύνθετες ΔΚΖ, όπως η εκπαίδευση, η παραγωγικότητα, το παιχνίδι, η διασκέδαση, ο ελεύθερος χρόνος, ο ύπνος, η ξεκούραση και η κοινωνική συμμετοχή, που αφορούν όλα τα στάδια ανάπτυξης του ανθρώπου (βρέφη, παιδιά, έφηβοι/-ες, ενήλικοι/-ες, ηλικιωμένοι/-ες). Στη συνέχεια, τονίζεται η σημαντικότητα των ΔΚΖ, που αποτελεί τομέα της λειτουργικής ενασχόλησης.

Αναφέρεται στην αυτόνομη ζωή των ατόμων σύμφωνα με τους ρόλους που καλούνται να αναλάβουν, οι οποίοι εξαρτώνται από την ηλικία, την αναπηρία (επίπεδο ανεξαρτησίας στις ΔΚΖ) και το περιβάλλον. Ακόμη, δίνεται έμφαση στην πολυπλοκότητα των λειτουργικών ρόλων στην εκτέλεση των ΔΚΖ, ώστε το άτομο να είναι αυτόνομο και λειτουργικό στην καθημερινότητά του. Επίσης, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες με σαφήνεια το ενδιαφέρον της εργοθεραπείας σε περιπτώσεις που η λειτουργική ενασχόληση δεν είναι ικανοποιητική.

Επιπρόσθετα, επισημαίνεται η χρησιμότητα των στοχοκατευθυνόμενων δραστηριοτήτων στη βελτίωση των απαιτούμενων δεξιοτήτων για την εκτέλεση των ΔΚΖ, με την εφαρμογή εξατομικευμένων τεχνικών, βοηθημάτων και προσαρμογών ή μέσω της υποστηρικτικής τεχνολογίας. Τέλος, επισημαίνεται η σημασία και η πολυπλοκότητα των ΔΚΖ στην εργοθεραπεία, καθώς και η ανάλυσή τους στις επόμενες υποενότητες.

2.3.Ε.2 | ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)

Σε αυτή την υποενότητα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η σημαντικότητα των ΔΚΖ, όχι μόνο όσον αφορά την προσωπική φροντίδα του ατόμου αλλά και εκείνων των δραστηριοτήτων που απαιτούνται σε όλες τις πτυχές της ζωής του.

Ειδικότερα, επισημαίνεται ο χαρακτηρισμός των ΔΚΖ σε βασικές και σύνθετες. Αναλύεται το περιεχόμενο των βασικών δεξιοτήτων ζωής (προσωπικές δραστηριότητες και προσωπική αυτονομία του ατόμου) αλλά και των σύνθετων ΔΚΖ (συμπεριφορές και δεξιότητες που ανεξαρτητοποιούν το άτομο στην κοινότητα). Επίσης, τονίζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ότι η ταξινόμηση των ΔΚΖ περιλαμβάνει τις δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας (όπως προσωπική υγιεινή, σίτιση, ένδυση, απόδυση, χρήση τουαλέτας και βοηθημάτων).

Επιπρόσθετα, επισημαίνονται οι κοινωνικές σχέσεις, όπως τα ομαδικά παιχνίδια με φίλους, η φροντίδα τρίτων, η φροντίδα κατοικίδιων, η ανατροφή παιδιών, η προετοιμασία γευμάτων, η διαχείριση χρημάτων, ακόμη η συμπεριφορά σε έκτακτες καταστάσεις, η αντιμετώπιση κινδύνου, η σεξουαλική ζωή και η διαχείριση της υγείας. Ακόμη, περιγράφεται η λειτουργική επικοινωνία (επικοινωνία με τεχνικό εξοπλισμό) και η λειτουργικότητα της κίνησης (μετακίνηση στον χώρο, μετακίνηση με ειδικά μηχανήματα κίνησης και οδήγηση αυτοκινήτου).

Τέλος, υπογραμμίζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ότι για την εκτέλεση των ΔΚΖ απαιτούνται δεξιότητες αισθητικοκινητικές, γνωστικές και ψυχοκοινωνικές, οι οποίες οδηγούν στην ποιότητα της ζωής και την ευημερία του ατόμου.

2.3.Ε.3 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)

Σε αυτή την υποενότητα, αναλύεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες πώς εφαρμόζεται η εργοθεραπευτική διαδικασία σε άτομα με δυσλειτουργία στην κίνηση, η οποία ξεκινάει μετά από ιατρική παραπομπή και ακολουθεί η αξιολόγηση. Στη συνέχεια, επισημαίνεται η επιλογή της θεραπευτικής προσέγγισης (η οποία έχει αναλυθεί στο εξάμηνο Α΄ στη μαθησιακή ενότητα «Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία»), η σημασία των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, καθώς και το τελικό αποτέλεσμα της εργοθεραπευτικής παρέμβασης.

Παρουσιάζεται ο σχεδιασμός της εργοθεραπευτικής παρέμβασης, το είδος των βοηθημάτων, οι προσαρμογές που απαιτούνται και οι τεχνικές (π.χ. παθητική κινητοποίηση) που εφαρμόζονται. Πάντοτε λαμβάνεται υπόψη το πολιτισμικό και θρη-

σκευτικό προφίλ του ατόμου, οι αξίες του, οι πεποιθήσεις του, το κοινωνικοοικονομικό του επίπεδο, καθώς και το κοινωνικό του περιβάλλον. Ακόμη, παρουσιάζεται ο τρόπος εφαρμογής των εξατομικευμένων προγραμμάτων και συζητείται με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες η ενθάρρυνση από τον/την εργοθεραπευτή/-τρια για τη χρήση βοηθημάτων και προσαρμογών κατά τη διάρκεια των συνεδριών και μετά το τέλος της εργοθεραπευτικής παρέμβασης.

Επίσης, τονίζεται η απαραίτητη συμμετοχή του/της φροντιστή/-τριας του ατόμου με δυσλειτουργία κατά τη διάρκεια της εργοθεραπευτικής παρέμβασης. Συνεχίζεται η παρουσίαση του ελέγχου των εργοθεραπευτικών αποτελεσμάτων και η επαναξιολόγηση. Τέλος, αναπτύσσεται η σημασία της επίτευξης των στόχων. Διευκρινίζεται ο ειδικά διαμορφωμένος και εξοπλισμένος χώρος της εργοθεραπείας σε κέντρα αποκατάστασης για την εργοθεραπευτική παρέμβαση στις ΔΚΖ και η συνέχιση της εργοθεραπευτικής παρέμβασης στην κατοικία του ατόμου με την εφαρμογή των απαραίτητων προσαρμογών.

Παράλληλα, προσδιορίζεται η συμβολή της διεπιστημονικής ομάδας αποκατάστασης, καθώς και η συνεργασία της οικογένειας του ατόμου για την ομαλή κοινωνική και επαγγελματική επανένταξή του. Τέλος, τονίζεται ο βασικός στόχος της εργοθεραπευτικής παρέμβασης στις ΔΚΖ, που είναι η ενίσχυση της αυτονομίας και της ποιότητας ζωής του ατόμου.

2.3.Ε.4 | ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)

Σε αυτή την υποενότητα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η χρησιμότητα των βοηθημάτων τα οποία αναφέρθηκαν στην προηγούμενη υποενότητα. Επίσης, αναφέρονται βοηθήματα και κατασκευές που διευκολύνουν ένα έργο ή μια δραστηριότητα, για όσους αδυνατούν να την εκτελέσουν (άτομα που έχουν κινητική αναπηρία, νευρομυϊκή ή νευρολογική διαταραχή ή κινητική δυσλειτουργία μετά από σοβαρό τραυματισμό).

Επισημαίνονται τα βοηθήματα που μπορούν να κατασκευαστούν στο εργαστήριο εργοθεραπείας σε κέντρο αποκατάστασης, όπως μια απλή κατασκευή ή προσαρμογή, ειδικά για το κάθε άτομο. Παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η χρήση των βοηθημάτων για τη μετακίνηση (αναπηρικό αμαξίδιο, βακτηρίες, γερανός, σανίδα μετακίνησης), για τις μεταφορές, για την αυτοεξυπηρέτηση (προσωπική υγιεινή, ένδυση, απόδυση, σίτιση, τουαλέτα) και για την επικοινωνία.

Ακόμη, προτείνεται η επιλογή των κατάλληλων βοηθημάτων σχετικά με την ηλικία, την πάθηση, τα σωματομετρικά στοιχεία αλλά και τη βαρύτητα της βλάβης (συνδέεται αυτή η υποενότητα με τη μαθησιακή ενότητα «Νευρομυϊκές διαταραχές και Εργοθεραπεία» στο εξάμηνο Δ΄). Επίσης, προτείνεται η επιλογή των κατάλληλων βοηθημάτων, όπως νάρθηκες ή ειδικά σχεδιασμένα εργαλεία για τη διευκόλυνση της

προσωπικής υγιεινής, αλλά και προσαρμογές (τροποποιήσεις, διορθώσεις) σε ρούχα, οικιακά σκεύη κ.ά., καθώς και προσαρμογές στην κατοικία.

Στη συνέχεια, αναλύεται ο σχεδιασμός ναρθήκων και τα είδη τους. Επιπρόσθετα, γίνεται επίδειξη των βοηθημάτων μετακίνησης, βάδισης, σίτισης, ένδυσης, προσωπικής υγιεινής και επικοινωνίας. Πιο αναλυτικά, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η χρήση των βοηθημάτων μετακίνησης, η βάδιση με βοηθήματα, το ανέβασμα και κατέβασμα σκάλας με βοήθημα, αλλά και οι τεχνικές μεταφοράς (ανεξάρτητη μεταφορά, μεταφορές με ένα ή δύο άτομα, με κατάλληλες λαβές, με σανίδα μεταφοράς). Επίσης, συζητείται το θέμα της άρνησης χρήσης βοηθημάτων από άτομα με κινητικά προβλήματα για λόγους κοινωνικής περιθωριοποίησης.

2.3.Ε.5 | Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΖΩΗΣ (ΔΚΖ)

Σε αυτή την υποενότητα, τονίζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η δυνατότητα της εργοθεραπείας να χρησιμοποιεί τα νέα τεχνολογικά μέσα. Προσδιορίζεται η έννοια της υποστηρικτικής τεχνολογίας (συσκευές, υπηρεσίες, στρατηγικές και μέθοδοι), η συμβολή των διαδραστικών δραστηριοτήτων στην ομαλή ένταξη του ατόμου με αναπηρία στην κοινωνία, που αποτελεί γέφυρα στις κοινωνικές ανισότητες.

Ακόμη, παρουσιάζεται η σημασία της προηγμένης τεχνολογίας για τη βελτίωση της ζωής, με αποτέλεσμα το άτομο να είναι περισσότερο λειτουργικό και αυτόνομο. Ειδικότερα, περιγράφονται τα μέσα εκείνα που χρησιμοποιούνται στην επικοινωνία του ατόμου (ηλεκτρονικοί υπολογιστές, κινητά τηλέφωνα, τάμπλετ, με λειτουργίες αφής, αισθητήρων, ανίχνευσης βλέμματος). Συμπερασματικά, προσδιορίζεται η ικανότητα του ατόμου να επικοινωνεί διαδικτυακά και να κοινωνικοποιείται, με αποτέλεσμα να μην νιώθει τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Προτείνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η αναζήτηση ειδικών λογισμικών που εφαρμόζονται στην εναλλακτική επικοινωνία και στην επανεκπαίδευση της λειτουργικής κίνησης. Παράλληλα, γίνεται παρουσίαση των μέσων που χρησιμοποιούν τα άτομα για τη μετακίνησή τους, όπως το ηλεκτροκίνητο αναπηρικό αμαξίδιο (κριτήρια επιλογής, δυνατότητα ενσωμάτωσης και άλλων τεχνολογικών εφαρμογών, σωστή τοποθέτηση του ατόμου), σκούτερ και άλλα βοηθήματα μετακίνησης.

Επιπλέον, γίνεται παρουσίαση των έξυπνων συσκευών για το σπίτι, τη βελτίωση της ζωής των ατόμων και την προστασία τους από κινδύνους, με αποτέλεσμα το άτομο να γίνεται αυτόνομο και να ζει σε ασφαλές περιβάλλον. Τέλος, όσον αφορά την ψυχαγωγία του ατόμου, γίνεται αναφορά σε προγράμματα που παρακολουθούν τα άτομα, σύμφωνα με τα ενδιαφέροντά τους. Συζητείται με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ο τρόπος ψυχαγωγίας αλλά και συμμετοχής των ατόμων σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες (εικονική πραγματικότητα, «ταξίδια» σε μουσεία και πινακοθήκες σε όλο τον κόσμο).

2.3.Ε.6 | ΕΡΓΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

Στην τελευταία υποενότητα, συζητείται με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες η μεγάλη σημασία του ασφαλούς περιβάλλοντος διαβίωσης των ατόμων και ιδιαίτερα σε περιπτώσεις κινητικής δυσλειτουργίας. Στη συνέχεια, αναφέρεται ο σημαντικός ρόλος του ασφαλούς περιβάλλοντος.

Επίσης, αναλύεται η σχέση του ασφαλούς περιβάλλοντος με την εργονομία του χώρου (σχεδιασμός και διαρρύθμιση), ώστε το άτομο να μπορεί να λειτουργεί και να εκτελεί τις ΔΚΖ με σωστή στάση του σώματος. Επισημαίνεται η ασφαλής μετακίνηση του ατόμου σε χώρους λειτουργικούς και άνετους, χωρίς κίνδυνο τραυματισμού, όπως οι κατάλληλες διαστάσεις του ανελκυστήρα για την άνετη πρόσβαση του αναπηρικού αμαξιδίου, η ύπαρξη ειδικής ράμπας με κουπαστή και την ενδεικνυόμενη κλίση στην περίπτωση κλιμακοστασίου, ή ο ανελκυστήρας για τα αναπηρικά αμαξίδια.

Εξηγείται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η απαιτούμενη αρχιτεκτονική μελέτη και η συμβολή της σχετικής νομοθεσίας με τις απαραίτητες προδιαγραφές. Επιπλέον, τονίζεται η σπουδαιότητα των ενδεικνυόμενων διαστάσεων για κάθε χώρο, δημόσιο και ιδιωτικό, καθώς και για τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, και αναλύεται η διευκόλυνση της μετακίνησης των ατόμων με κινητικά προβλήματα που χρησιμοποιούν αναπηρικό αμαξίδιο ή βοηθήματα βάδισης, με στόχο την αυτονομία και την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Τέλος, διερευνάται από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες η μη τήρηση των εργονομικών κανόνων και επισημαίνονται εργονομικές αβλεψίες στον περιβάλλοντα χώρο (σκάλες, ανελκυστήρες) και στα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, οι οποίες έχουν δυσμενή αποτελέσματα για τα άτομα με κινητικά προβλήματα.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Κουλουμπή, Μ. Γ. (2017). *Έργο και Δραστηριότητα. Η προσέγγιση της Εργοθεραπείας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Μοροζίνη, Μ. (2012). *Η κλινική συλλογιστική και η ανάπτυξή της στην εργοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Συμπληρωματικές

1. Bromley, I. (2011). *Τετραπληγία και παραπληγία* (μτφρ. Α. Ζάννια). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Παπαδόπουλος, Ι. Σ. (2005). *Οδήγηση με ασφάλεια. Γνώσεις επιβίωσης και* αλληλοπροστασίας. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
3. Αλεξόπουλος, Δ. Σ. (2011). *Ψυχομετρία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

2.3.ΣΤ • ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να καταστούν ικανοί/-ές να εφαρμόζουν τα αξιολογικά μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να αξιολογηθούν τομείς όπως η αυτοφροντίδα, η παραγωγικότητα, ο ελεύθερος χρόνος, η ψυχαγωγία, καθώς και οι αισθητικοκινητικές, γνωστικές, ψυχοκοινωνικές και ψυχολογικές δεξιότητες. Ειδικότερα, αναλύονται η σημασία της αξιολόγησης πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την παρέμβαση, οι μέθοδοι αξιολόγησης, οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται, οι τομείς έργου και οι δεξιότητες που αξιολογούνται. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα στάδια της διαδικασίας αξιολόγησης και η στοχοθεσία βάσει της αξιολόγησης. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με τα βασικά ψυχομετρικά χαρακτηριστικά ενός αξιολογικού εργαλείου, προκειμένου να αναγνωρίζουν την αξιοπιστία και εγκυρότητά του. Τέλος, είναι μαθησιακή ενότητα εξειδίκευσης με την οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν τις βασικές γνώσεις, ικανότητες και συμπεριφορές, ώστε να καταστούν ικανοί/-ές να υποβοηθούν τους/τις εργοθεραπευτές/-τριες στην αξιολόγηση κατά την επαγγελματική τους πρακτική χωρίς ωστόσο να μπορούν να τη διεξάγουν αυτόνομα.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Αναγνωρίζουν τα κατάλληλα αξιολογητικά μέσα συσχετίζοντάς τα με τις δεξιότητες που εξετάζονται,
- Προσδιορίζουν την ενδεχόμενη βελτίωση, στασιμότητα ή επιδείνωση της κατάστασής του συγκρίνοντας τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων διαχρονικά,
- Εφαρμόζουν την κατάλληλη μέθοδο και τεχνική για την αξιολόγηση,
- Λαμβάνουν υπόψη το περιστατικό,
- Συγκρίνουν τα αποτελέσματα της αξιολόγησης διαχρονικά μελετώντας δεδομένα περιπτώσεων,
- Παρουσιάζουν στον/στην αξιολογούμενο/-η τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αναλύοντας τους επιμέρους τομείς,
- Χρησιμοποιούν την επιλογή και προσαρμογή της εργοθεραπευτικής παρέμβασης προς όφελος του ατόμου,
- Αναλύουν τις μεθόδους αξιολόγησης,
- Διευκρινίζουν τους τομείς που αξιολογούνται,
- Διευκρινίζουν τις δεξιότητες που αξιολογούνται,
- Παρουσιάζουν τα βασικά ψυχομετρικά χαρακτηριστικά μιας ειδικής δοκιμασίας (τεστ),
- Μεριμνούν για την προετοιμασία του χώρου αξιολόγησης,

- Συζητούν τροποποιήσεις στη θεραπευτική παρέμβαση βάσει της αξιολόγησης,
- Αντιπαραβάλλουν το αποτέλεσμα της θεραπευτικής παρέμβασης με την αξιολόγηση κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υιοθετούν πρακτικές που διέπονται από αντικειμενικότητα και σεβασμό προς τον/την αξιολογούμενο/-η κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Εργοθεραπευτική διαδικασία / Διαδικασία αξιολόγησης / Ειδικές δοκιμασίες / Μέθοδοι αξιολόγησης / Τεχνικές αξιολόγησης / Ψυχομετρικά εργαλεία / Τεστ αξιολόγησης / Δεξιότητες / Έργα / Θεραπευτικοί στόχοι / Διαμόρφωση παρέμβασης.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
2	ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
3	ΑΞΟΝΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
4	ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
5	ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ
6	ΕΠΑΝΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Κείμενο αναφοράς

2.3.ΣΤ.1 | Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η πρώτη υποενότητα αφιερώνεται στην επεξήγηση της διαδικασίας της αξιολόγησης. Επισημαίνεται η σημασία της πρώτης συνάντησης με τον/τη θεραπευόμενο/-η. Τονίζεται ποια στοιχεία θεμελιώνονται και πώς αρχίζει να διαμορφώνεται η θεραπευτική σχέση, καθώς και η αξία της πρώτης επαφής για τη δημιουργία και την προοπτική του αποκαταστασιακού συμβολαίου, όπως επίσης και ποιες είναι οι ευθύνες των συμβαλλομένων.

Εφόσον από αυτή τη διαδικασία, που είναι η απαρχή του αποκαταστασιακού μέλλοντος, δεν μπορεί να απουσιάζει ο/η βοηθός εργοθεραπείας, προσδιορίζεται ο ρόλος και οι αρμοδιότητές του/της στην πρώτη επαφή του/της θεραπευομένου/-ης με το εργοθεραπευτικό πρόγραμμα. Σημαντικό είναι να επεξηγηθεί στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η γενικότερη διαδικασία της αξιολόγησης, πού αποσκοπεί και πού αποβλέπει, ώστε να οριστεί ο σκοπός και ο στόχος της.

Συζητείται η αξιολογική διαδικασία μέσα από την οποία καθορίζονται οι αδυναμίες και οι δυνατότητες του/της θεραπευομένου/-ης, με απώτερο στόχο να τεθούν εξατομικευμένοι θεραπευτικοί στόχοι. Αναλύεται η σύνθετη αυτή διαδικασία αναγνωρίζοντας τις ανάγκες, τη φύση, την προσωπικότητα, τα ενδιαφέροντα και το περιβάλλον του ατόμου κ.ά.

Μια ακόμα θεματική της υποενότητας που παρουσιάζεται, είναι οι δυσκολίες που εμφανίζονται κατά τη διαδικασία και παρακωλύουν δυνητικά την αποκατάσταση, σε περίπτωση που δεν προληφθούν. Συστήνεται, μέσα από μελέτη περίπτωσης, να δημιουργηθεί ένας πίνακας με τους παράγοντες στους οποίους πρέπει να δώσουν προσοχή, όπως τη συλλογή αντικειμενικών και έγκυρων στοιχείων, τη συνέπεια καταγραφής, τις προγνωστικές δηλώσεις κ.ά.

2.3.ΣΤ.2 | ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Αυτή η υποενότητα εστιάζεται στη δημιουργία της θεραπευτικής σχέσης και στα στοιχεία που αναφέρονται γενικά μέσα στη διαδικασία της αξιολόγησης. Πιο συγκεκριμένα, αναλύονται τα στοιχεία που τυπικά περιβάλλουν τη διαδικασία, ξεκινώντας από τον τρόπο προσέγγισης, ποια μέσα θα χρειαστούν (πρωτεύοντα και δευτερεύοντα) κατά την εξέλιξη, ποια χαρακτηριστικά του ατόμου θα πρέπει να γνωρίζουμε εκ των προτέρων (πολιτισμικά, οικογενειακά κ.ά.), τη διαμόρφωση του χώρου και πώς οργανώνονται τα υποστάδια, ώστε να μην υπάρχει παρέκκλιση στη διαδικασία, διακινδυνεύοντας να αποβεί αναποτελεσματική ή ατελής η αξιολόγηση.

Διατυπώνονται τα υποστάδια της αξιολόγησης, που είναι η οργανωμένη διαβαθμισμένη ακολουθία συγκεκριμένων κλιμακούμενων βημάτων, με αρχικό τη συγκέντρωση πληροφοριών, η οποία αφορά περισσότερο την κατασκευή του ατομικού φακέλου, εντός του οποίου θα προστεθούν αργότερα οι στόχοι παρέμβασης και οι επανεκτιμήσεις για την πορεία του ατόμου.

Ακολουθεί ο προσδιορισμός της χρονικής διάρκειας με βάση συγκεκριμένα στοιχεία που αντλούνται από το ιστορικό, όπως η εύκολη κόπωση, η πιθανή ύπαρξη διαταραχής του ύπνου κ.ά., και δίνεται έμφαση στις δεξιότητες του/της εξεταστή/-τριας, καθώς και στις θεραπευτικές προσεγγίσεις που ακολουθούνται. Αναφέρεται η ανάγκη να είναι ο χώρος προσεγμένος και ανάλογος των αναγκών του ατόμου, καθώς η χορήγηση χρειάζεται συνέπεια και σταθερότητα.

Επίσης, αποσαφηνίζεται ο τρόπος διατύπωσης των συμπερασμάτων, ώστε να είναι οργανωμένα και διατυπωμένα κατάλληλα, και ο σκοπός να είναι ξεκάθαρος και σύμφωνος με τον/τη θεραπευόμενο/-η. Τονίζεται πως οι στόχοι πρέπει να είναι εφικτοί και να οικοδομούν δεξιότητες με λογική ακολουθία, ώστε να επικοινωνηθούν σωστά σε όλα τα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας.

2.3.ΣΤ.3 | ΑΞΟΝΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Η συγκεκριμένη υποενότητα αναφέρεται στους άξονες που απαντούν στο μοτίβο: ποιος – τι – πού – πότε – γιατί. Αυτό μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο μελέτης από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες και εξάσκηση στην ανάπτυξη της ικανότητάς τους για την αναζήτηση και επικέντρωση σε συγκεκριμένες πληροφορίες.

Αναλύεται το «ποιος», που αφορά το άτομο και τους ρόλους που εκτελεί στα περιβάλλοντα επιλογής του ή μη, και το «τι», που προσδιορίζει τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται κατά την αξιολόγηση, αιτιολογώντας την επιλογή τους. Εξετάζεται το «πού», ως η περιγραφή του χώρου της αξιολόγησης, καθώς ενδέχεται να επηρεάσει τη φύση της, και το «πότε», καθώς δεν αφορά μόνο την ημερήσια χρονική στιγμή αλλά και κάθε άλλο στοιχείο που μπορεί να προσδιοριστεί χρονικά, για παράδειγμα την ηλικία, τα έτη νοσηλείας, τη διάρκεια της πάθησης κ.ά.

Τέλος, διακρίνεται το «γιατί», που απαντά στο αίτημα αξιολόγησης και στα αίτια που αφορούν την αξιολογική διαδικασία. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια συζητά τους λόγους για τους οποίους χρειάζεται αξιοπιστία, εγκυρότητα και αντικειμενικότητα από την πλευρά του/της αξιολογητή/-τριας, και το γιατί κάποια αξιολογικά εργαλεία ερευνούν τη συμπεριφορά του ατόμου, κάποια άλλα ερευνούν πώς επιτελεί έργα που υπάγονται στους οκτώ λειτουργικούς τομείς της καθημερινής ζωής, ενώ κάποια άλλα εξετάζουν τις δεξιότητες και τις ικανότητες του/της θεραπευομένου/-ης.

Όλα τα προηγούμενα έχουν μελετηθεί στις μαθησιακές ενότητες «Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία», «Έργο και δραστηριότητα στην Εργοθεραπεία», αλλά και στην ενότητα «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα».

2.3.ΣΤ.4 | ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε αυτή την υποενότητα, αναλύονται οι πιο γνωστές και κύριες κατηγορίες αξιολογικών εργαλείων. Γίνεται μια αδρή περιγραφή όλων των μεθόδων και των τεχνικών που ενδέχεται να συναντήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αλλά και αργότερα ως επαγγελματίες πτυχιούχοι.

Οι μέθοδοι που καλύπτονται είναι αναφορικά: η κλινική συνέντευξη, η παρατήρηση, τα σταθμισμένα test συμπεριλαμβανομένων και των δοκιμασιών, τα ερωτηματολόγια, οι ειδικές μετρήσεις, η δραστηριότητα ως μέσο αξιολόγησης και η αυτοαξιολόγηση. Τα κύρια σημεία που επισημαίνονται σε κάθε μέθοδο είναι η περιγραφή του περιεχομένου, ο τρόπος υλοποίησης, οι κλινικές περιπτώσεις όπου εφαρμόζεται κάθε αξιολογική τεχνική, καθώς και οι προϋποθέσεις εφαρμογής της κάθε μεθόδου, όπως η εκπαίδευση του/της αξιολογητή/-τριας στις σταθμισμένες δοκιμασίες, η εμπειρία του/της στη συνέντευξη κ.ά.

Επιπλέον, πραγματοποιείται σύγκριση κάποιων μεθόδων μεταξύ τους ανάλογα με τα κλινικά προφίλ και προσδιορίζονται ομοιότητες και διαφορές σε συναφείς μεθόδους. Επίσης, προσδιορίζεται ο σκοπός που αναζητείται από τον/την εξεταστή/-τρια σε κάθε περίπτωση, η στοχοθεσία του πλαισίου και οι ανάγκες του/της ίδιου/-ας του/

της θεραπευομένου/-ης. Επεξηγείται ο όρος της σταθμισμένης και μη σταθμισμένης δοκιμασίας και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη μέθοδο της αυτοαξιολόγησης, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί με ευρείες τεχνικές από τους/τις επαγγελματίες.

Συστήνεται η συμμετοχή των εκπαιδευομένων σε project ατομικού ή ομαδικού τύπου με θέμα τη δημιουργία μιας φόρμας αυτοαξιολόγησης, η οποία μπορεί να εφαρμοστεί και αργότερα από τους/τις ίδιους/-ες ως επαγγελματίες υγείας.

2.3.ΣΤ.5 | ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΥ ΣΤΟΧΟΥ

Σε αυτή την υποενότητα, εξηγούνται ποια είναι τα επόμενα βήματα μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας της αξιολόγησης. Επεξηγείται ο σκοπός της παρέμβασης σε συνάρτηση με τα αποτελέσματά της και περιγράφονται οι δυνατότητες του ατόμου. Περιγράφονται οι προτεραιότητες και οι βασικοί παράμετροι που διαμορφώνουν την παρέμβαση, όπως οικογενειακοί, οικονομικοί, κοινωνικοί κ.ά.

Ακολούθως, ένα μέρος της υποενότητας αναφέρεται στη διάκριση των θεραπευτικών στόχων όπως αναφέρονται στη διεθνή εργοθεραπευτική βιβλιογραφία, όπου, ανάλογα με την ταξινόμηση, διαχωρίζονται σε μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους, ή σε άμεσους και έμμεσους, και ορισμένες φορές σε πρωτεύοντες και δευτερεύοντες. Αναφέρονται οι κατηγορίες των στόχων και πώς συσχετίζονται με τον σκοπό της παρέμβασης.

Προτείνεται να πραγματοποιηθεί αναφορά στον αριθμό, τη διατύπωση των στόχων και τον τομέα εκτέλεσης όπου αντιστοιχούν, ώστε η ενότητα να λειτουργήσει συνθετικά με τις γνώσεις των εκπαιδευομένων από τη μαθησιακή ενότητα «Έργο και δραστηριότητα στην Εργοθεραπεία».

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με τη θεραπευτική παρέμβαση και τον τρόπο που οι στόχοι διαμορφώνουν τον σχεδιασμό της, λαμβάνοντας υπόψη πως η παρέμβαση αντανακλά τις ανάγκες του ατόμου σε πραγματικό χρόνο και συνθήκες. Επιπλέον, τονίζεται πως είναι απαραίτητο να είναι ρεαλιστική, ευέλικτη, αισιόδοξη, να προσφέρει τη δυνατότητα διαβαθμισμένων στόχων και να είναι ολιστική, ώστε το εργοθεραπευτικό πρόγραμμα να μπορεί να καλύψει το εύρος των αναγκών του ατόμου.

2.3.ΣΤ.6 | ΕΠΑΝΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σε αυτή την τελευταία υποενότητα, αναφέρεται η ενδιάμεση αξιολόγηση που γίνεται κατά τη διαδικασία της παρέμβασης με στόχο να εξετάσει εάν πραγματοποιούνται οι στόχοι που έχουν τεθεί αρχικά. Επίσης, επεξηγείται η σύγκριση συμπερασμάτων, η εκτίμηση της πορείας του/της θεραπευομένου/-ης, η συχνότητα και η σημασία της επαναξιολόγησης.

Επιπλέον, αναλύεται και η τελική αξιολόγηση και η επαναξιολογική διαδικασία ως η τακτική μέτρηση και εκτίμηση των προγενέστερων θεραπευτικών στόχων που τέθηκαν και έλαβαν μέρος στην εξέλιξη του αποκαταστασιακού προγράμματος. Συζητείται η χρησιμότητά της, ώστε να προσδιορισθεί η επιτυχία των στόχων, να εντο-

πιστούν στοιχεία που συμβάλλουν θετικά ή αρνητικά στην παρέμβαση και επιπλέον, να εκτιμηθεί η πορεία προόδου του/της θεραπευομένου/-ης. Συσχετίζονται τα πορίσματα της επαναξιολόγησης με την απόφαση από την εργοθεραπευτική ομάδα για τον τερματισμό του προγράμματος ή και όχι και αποσαφηνίζεται εάν η εξέλιξη της παρέμβασης χρήζει συνέχειας ή διαβάθμισης και τροποποίησης.

Ο/Η εκπαιδευτής περιγράφει πώς οι παρατηρήσεις διατυπώνονται περιγραφικά ή ποσοτικά και συσχετίζονται με τα πορίσματα της προηγούμενης αξιολογικής διαδικασίας, καθώς όσο πιο συγκεκριμένα είναι τα αποτελέσματα, τόσο καλύτερα περιγράφουν το άτομο και την προγενέστερη αξιολόγηση. Κλείνοντας αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, τονίζεται η σημασία της διαδικασίας της αξιολόγησης για τη δημιουργία του εργοθεραπευτικού προγράμματος, ώστε οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να αντιληφθούν την αξία της στην επαγγελματική τους πρακτική.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Κουλάκογλου, Κ. (2013). *Ψυχομετρία και ψυχολογική αξιολόγηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
2. Γενά, Α. (επιμ.). (2017). *Συστημική, συμπεριφορική – αναλυτική προσέγγιση. Αξιολόγηση, διάγνωση, εκπαίδευση, θεραπευτικές παρεμβάσεις και ένταξη παιδιών με νευρο-αναπτυξιακές διαταραχές με έμφαση στη διαταραχή αυτιστικού φάσματος*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Συμπληρωματικές

1. Ευσταθίου, Μ. Α. (2018). *Η διάγνωση, η αξιολόγηση, η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα και ο αγώνας για συμπεριληπτική εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γράφημα.
2. Mellon, R. (2009). *Ψυχοδιαγνωστικές μέθοδοι*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

2.3.Ζ • ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να καταστούν ικανοί/-ές να αναγνωρίζουν και να διακρίνουν τις βασικότερες ειδικές θεραπευτικές προσεγγίσεις στην εργοθεραπεία. Ειδικότερα, θα εισαχθούν στις βασικές θεραπευτικές προσεγγίσεις (Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης, Μέθοδος Bobath-NDT, θεραπευτική χρήση παιχνιδιού κ.ά.) που χρησιμοποιούνται στην παρέμβαση σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο και θα εξοικειωθούν με τις βασικές τους αρχές. Επίσης,

μέσα από αυτή τη μαθησιακή ενότητα, επιδιώκεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναγνωρίζουν ποιες δεξιότητες αναπτύσσονται με κάθε θεραπευτική προσέγγιση, πώς εκδηλώνονται οι δυσλειτουργίες και με ποιον τρόπο η επιστήμη της εργοθεραπείας μπορεί να παρέμβει σε αυτές. Επιπλέον, με το πέρας της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι σε θέση να εφαρμόζουν ειδικές θεραπευτικές τεχνικές και να τις ενσωματώνουν στην καθημερινή τους πρακτική (με τον όρο «πρακτική» δεν νοείται η επαγγελματική άσκηση, αλλά ο εργοθεραπευτικός τρόπος δράσης και συμπεριφοράς). Τέλος, είναι ενότητα εξειδίκευσης με την οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες, αποκτούν τις απαραίτητες επαγγελματικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες για την ειδικότητά τους.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Περιγράφουν τις θεραπευτικές τεχνικές αναγνωρίζοντας την αξία τους στη θεραπεία,
- Κατονομάζουν τα είδη των θεραπευτικών τεχνικών αναφέροντας τη χρήση τους,
- Κατηγοριοποιούν τις θεραπευτικές τεχνικές συσχετίζοντάς τες με τις δεξιότητες που αναπτύσσουν,
- Περιγράφουν την Αισθητηριακή Ολοκλήρωση αναφέροντας τα αξιώματα και τις υποθέσεις της,
- Συμμετέχουν σε προγράμματα παρέμβασης της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης,
- Εφαρμόζουν τις ατομικές και ομαδικές θεραπευτικές προσεγγίσεις,
- Χρησιμοποιούν ειδικές θεραπευτικές τεχνικές για την ανάπτυξη των ψυχοκοινωνικών, γνωστικών και αισθητικοκινητικών δεξιοτήτων,
- Χρησιμοποιούν τη θεραπευτική γραφή και την εικονική πραγματικότητα,
- Προτείνουν θεραπευτικές τεχνικές ανάλογα με τη στοχοθεσία,
- Ενσωματώνουν το παιχνίδι ως θεραπευτικό μέσο στην πρακτική τους,
- Υιοθετούν την κατάλληλη θεραπευτική τεχνική σύμφωνα με τις ανάγκες των θεραπευομένων,
- Υπερασπίζονται τη θεραπευτική συμβολή των ζώων κατά την εργοθεραπευτική διαδικασία.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αισθητηριακή ολοκλήρωση / Θεραπευτική γραφή / Το παιχνίδι / Μέθοδος Bobath / Μέθοδος PNF / Αισθητηριακή επεξεργασία / Κλειδιά ελέγχου / Ιδιοδεκτικότητα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
2	ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ
3	ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
4	ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
5	ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
6	Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Ζ.1 | ΕΙΔΙΚΕΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Στην πρώτη υποενότητα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η εφαρμογή ειδικών θεραπευτικών τεχνικών στην εργοθεραπεία και διευκρινίζεται ο δανεισμός στοιχείων από άλλους επιστημονικούς κλάδους, όπως η ψυχολογία, η ορθοπεδική, η παιδιατρική, η ψυχιατρική κ.ά. Επίσης, αναφέρεται η επιστημονική προσέγγιση των ειδικών θεραπευτικών τεχνικών σε συγκεκριμένες παθήσεις και στάδια ανάπτυξης των θεραπευομένων.

Ακόμη, αναλύεται η επιστημονική προσέγγιση ειδικών θεραπευτικών τεχνικών (νευροαναπτυξιακή, βιομηχανική, αναπτυξιακή, ψυχοδυναμική, γνωστική, συμπεριφορική κ.ά.). Επιπλέον, εισάγονται οι εκπαιδευόμενοι/-ες στην έννοια της ειδικής θεραπευτικής τεχνικής, την Αισθητηριακή Ολοκλήρωση ΑΟ ή SI (Sensory Integration) (θέμα της επόμενης υποενότητας), τη θεωρία και την πρακτική εφαρμογή της σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές.

Στη συνέχεια, αναλύεται η Νευροεξελικτική Αγωγή ή μέθοδος Bobath ή NDT (Neurodevelopmental Treatment), οι βασικές αρχές και οι στόχοι της, η μέθοδος κινησιοθεραπείας με εφαρμογή σε διαταραχές του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος (ΚΝΣ), καθώς και η σημασία της στην πρώιμη παρέμβαση παιδιών με νευρομυϊκές δυσλειτουργίες (αναλύεται στη θεματική ενότητα «Νευρομυϊκές διαταραχές στην εργοθεραπεία» στο εξάμηνο Δ΄).

Παράλληλα, εισάγονται στην έννοια της τεχνικής «Ιδιοδεκτική Νευρομυϊκή Διευκόλυνση» ή PNF (Proprioceptive Neuromuscular Facilitation), μιας μεθόδου κινησιοθεραπείας με συμμετοχή του/της ασθενή και εφαρμογή της σε νευρολογικά και μυοσκελετικά προβλήματα. Τέλος, γίνεται αναφορά και σε άλλες ειδικές θεραπευτικές τεχνικές, όπως η MAKATON (εναλλακτικό σύστημα επικοινωνίας με εικόνες), το Sherborne (βελτίωση της επικοινωνίας και της αλληλεπίδρασης), το Floortime (παιχνίδι στο πάτωμα με σκοπό την επικοινωνία και την αλληλεπίδραση), η εικονική πραγματικότητα κ.ά.

2.3.Ζ.2 | ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ

Σε συνέχεια της προηγούμενης υποενότητας, αναλύονται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες όλα εκείνα τα στοιχεία που αξιοποιεί ο εγκέφαλος κατά τη νευροβιολογική του λειτουργία, η δυνατότητά του να οργανώνει τις πληροφορίες από το περιβάλλον και το σώμα, καθώς και οι πληροφορίες που δέχεται από τις οκτώ αισθήσεις (όραση, ακοή, όσφρηση, αφή, γεύση, αιθουσαίο σύστημα, ιδιοδεκτικότητα και ενδοδεκτικότητα). Επίσης, αναλύεται η Αισθητηριακή Ολοκλήρωση ως θεωρία και θεραπευτική παρέμβαση, καθώς και η ανάπτυξή της από την Dr Ayres.

Ακόμη, επισημαίνονται οι υποθέσεις της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης (η πλαστικότητα του νευρικού συστήματος, η προσαρμοστική συμπεριφορά, η ιεραρχία του νευρικού συστήματος, η αναπτυξιακή διαδοχή, το εσωτερικό κίνητρο) αλλά και τα αξιώματα που τη διέπουν. Επιπλέον, μέσα από τη συζήτηση τονίζεται η σημασία του αιθουσαίου, του ιδιοδεκτικού και του απτικού συστήματος, καθώς και η ανάπτυξη σταθμισμένου αξιολογητικού εργαλείου από την Dr Ayres.

Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι αρχές της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης και περιγράφεται σε τέσσερα επίπεδα η φυσιολογική αναπτυξιακή της διαδικασία. Αναλύεται σε βάθος η εφαρμογή της θεωρίας της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές, αυτισμό, υπερκινητικότητα, εγκεφαλική παράλυση, σε παιδιά που στερήθηκαν αισθητηριακών ερεθισμάτων, καθώς και σε εφήβους/-ες και ενήλικους/-ες.

Τέλος, εξηγείται η αισθητηριακή πληροφόρηση, οι διαταραχές της και τα αποτελέσματά της. Επισημαίνεται η διαταραχή στην αισθητηριακή επεξεργασία και η αποδιοργάνωση του εγκεφάλου. Η εργοθεραπευτική παρέμβαση σε διαταραχές της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης αναλύεται στην επόμενη υποενότητα.

2.3.Ζ.3 | ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Στην προηγούμενη υποενότητα, έγινε παρουσίαση της θεωρίας και θεραπευτικής τεχνικής της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης. Σε αυτή την υποενότητα περιγράφεται στους/τις εκπαιδευόμενους/-ες η εφαρμογή της σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές και δυσλειτουργίες της αισθητηριακής ολοκλήρωσης, οι οποίες αφορούν το ιδιοδεκτικό, το αιθουσαίο και το απτικό σύστημα.

Ακόμη, επισημαίνεται η σημαντικότητα των αρχών της εργοθεραπευτικής παρέμβασης, των βραχυπρόθεσμων στόχων της παρέμβασης για τη βελτίωση βασικών δεξιοτήτων, καθώς και των μακροπρόθεσμων για την ικανοποίηση των βασικών λειτουργιών. Επίσης, τονίζεται η βελτίωση της λεπτής και αδρής κινητικότητας στην εκτέλεση των ΔΚΖ, της γλωσσικής λεκτικής ικανότητας, η ανάπτυξη και βελτίωση της προσαρμοστικότητας και του αυτοσεβασμού, και γενικά η επιτυχία δεξιοτήτων στους τομείς της λειτουργικής ενασχόλησης.

Επισημαίνεται η σημασία της αξιολόγησης, η χρήση εξειδικευμένων σταθμισμένων εργαλείων, αλλά και οι πληροφορίες για το παιδί από την οικογένεια και το πε-

ριβάλλον του. Ακόμη, περιγράφεται η εφαρμογή της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης στην εργοθεραπεία κατά την εργοθεραπευτική παρέμβαση (οι εξατομικευμένοι στόχοι, οι στοχευμένες δραστηριότητες, η πρόκληση εσωτερικού κινήτρου συμμετοχής του παιδιού, η έκλυση προσαρμοστικών αντιδράσεων σε συγκεκριμένα ερεθίσματα και η χρήση του παιχνιδιού).

Παρουσιάζεται ο κατάλληλος χώρος, η αίθουσα αισθητηριακής ολοκλήρωσης (sensory room), και ο εξοπλισμός για την επιτυχή έκλυση προσαρμοστικών αντιδράσεων με κατάλληλα απτικά ερεθίσματα, όπως ο μη αιωρούμενος εξοπλισμός, ο εξοπλισμός αιώρησης και ο εξοπλισμός για κινητικό σχεδιασμό, αλλά και ο εξοπλισμός πολλών ερεθισμάτων. Τονίζεται η σημασία της συμβουλευτικής και η συνεργασία με τους γονείς του παιδιού και τους δασκάλους. Επίσης, αναφέρεται η ασφάλεια και η συναισθηματική υποστήριξη που νιώθει το παιδί με τα ζώα συντροφιάς. Τέλος, αναφέρεται η διάρκεια της θεραπείας, η οποία κυμαίνεται από έξι μήνες έως δύο χρόνια.

2.3.Ζ.4 | ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Στην προηγούμενη υποενότητα, αναλύθηκε η Αισθητηριακή Ολοκλήρωση. Στην υποενότητα αυτή αναλύεται η εφαρμογή του παιχνιδιού, ακολουθώντας την εξέλιξη της εργοθεραπείας. Αναφέρεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η διερεύνηση του παιχνιδιού από επιστημονικούς κλάδους, όπως είναι η ψυχολογία, η παιδαγωγική κ.λπ.

Τονίζεται η διάκριση του παιχνιδιού ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξης του παιδιού και η σημασία του για την υγιή ανάπτυξή του. Επισημαίνεται η ανάπτυξη του παιχνιδιού σε ένα συγκεκριμένο φυσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον. Επίσης, αναφέρεται η συμμετοχή του παιχνιδιού στους τέσσερις ρυθμούς της εργοθεραπείας. Ακόμη, παρουσιάζεται η εφαρμογή του παιχνιδιού σε παιδιατρικούς ασθενείς για ευχάριστη απασχόληση, συνεργασία και θεραπευτικούς λόγους.

Στη συνέχεια, αναφέρεται η πορεία του παιχνιδιού στον χρόνο και τονίζεται η ανάπτυξή του τη δεκαετία 1960-'70, καθώς και η εξέλιξή του σε πεδίο έρευνας και ενδιαφέροντος για την εργοθεραπεία. Ακολούθως, αναλύεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες ο ρόλος του παιχνιδιού στην εργοθεραπεία, σύμφωνα με τη θεωρία της Dr Ayres για την Αισθητηριακή Ολοκλήρωση, αλλά και σύμφωνα με τη θεωρία της Reilly.

Τονίζεται η χρήση του παιχνιδιού στην Αισθητηριακή Ολοκλήρωση που αναπτύχθηκε από την Dr Ayres, η δημιουργία αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο παιχνίδι και την Αισθητηριακή Ολοκλήρωση, η ανάπτυξη εσωτερικού κινήτρου του παιδιού για το παιχνίδι, αλλά και η ενίσχυση των σκοπών της. Επιπρόσθετα, τονίζεται η σημαντική θέση του παιχνιδιού στη σύγχρονη πρακτική (τέλος του 20ού αιώνα), καθώς και η ανάπτυξη άλλων θεωριών με θέμα το παιχνίδι, όπως η επιστήμη του έργου αλλά και ο ορισμός του παιχνιδιού από τον Αμερικανικό Σύλλογο Εργοθεραπευτών ως ένας από τους οκτώ τομείς έργου.

2.3.Ζ.5 | ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΩΣ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΜΕΣΟ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Στην υποενότητα αυτή, αναλύεται η χρήση του παιχνιδιού στις εργοθεραπευτικές παρεμβάσεις. Παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η χρήση του παιχνιδιού υπό το πρίσμα δύο προσεγγίσεων: της αξιολόγησης και της θεραπείας. Επίσης, διευκρινίζεται το περιεχόμενο της αξιολόγησης του παιχνιδιού (δραστηριότητες για τις γνωστικές, αισθητικοκινητικές και ψυχοκοινωνικές δεξιότητες των παιδιών), καθώς και ο τρόπος αξιολόγησης (χρήση σταθμισμένων εργαλείων, συγκεκριμένες δοκιμασίες και άλλα αξιολογητικά μέσα, όπως το ιστορικό παιχνιδιού σύμφωνα με την Takata, η μέτρηση της διάθεσης του παιδιού για παιχνίδι, η αναθεωρημένη κλίμακα προσχολικού παιχνιδιού σύμφωνα με την Knox κ.ά.). Παράλληλα, αναφέρεται η χρήση του παιχνιδιού ως θεραπευτικό μέσο για συγκεκριμένους σκοπούς ανάλογα με το πλαίσιο αναφοράς, καθώς και η διάκρισή του σε θεραπευτικό και λειτουργικό.

Ακόμη, τονίζεται η χρήση του παιχνιδιού στην Αισθητηριακή Ολοκλήρωση, στη μέθοδο Bobath, στην παιγνιοθεραπεία κ.ά. Επισημαίνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η τροποποίηση του περιβάλλοντος από τον/τη θεραπευτή/-τρια και η χρήση προσαρμογών όπου απαιτούνται, αλλά και η χρήση του σώματος του παιδιού στο παιχνίδι. Επίσης, παρουσιάζεται το παιχνίδι τόσο ως στόχος της θεραπείας στην εργοθεραπεία όσο και ως μέσο της εργοθεραπευτικής παρέμβασης.

Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται ο σημαντικός ρόλος του/της εργοθεραπευτή/-τριας στην επιλογή του παιχνιδιού, στην καθοδήγηση και στην επίτευξη των στόχων. Υπογραμμίζεται, παράλληλα, ο υποστηρικτικός και συμβουλευτικός του/της ρόλος μέσα από τη δημιουργία του κατάλληλου περιβάλλοντος, την ενίσχυση της διάθεσης του παιδιού, καθώς και την προώθηση της συνεργασίας με την οικογένεια και με συνομηλίκους/-ες.

2.3.Ζ.6 | Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

Στην τελευταία υποενότητα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η τεχνική της γραφής και ο διαχωρισμός της σε εκφραστική, δημιουργική και θεραπευτική γραφή. Αναφέρεται η ιστορία της θεραπευτικής γραφής, καθώς και οι πρωτοπόροι της τεχνικής και επιστημονικής έρευνας, Ira Progoff και James Pennebaker. Παράλληλα, αναλύεται η τεχνική της θεραπευτικής γραφής, καθώς και τα πλεονεκτήματα και οι αρχές της (εμπιστοσύνη στη διαδικασία της γραφής, γενναιοδωρία, αυτοσεβασμός, θετική στάση).

Ακόμη, τονίζεται η χρήση της σε σωματικά και ψυχικά προβλήματα από την ψυχιατρική και συμπληρωματικά από την ψυχοθεραπεία, αλλά και η αξιοποίησή της από άλλους επιστημονικούς κλάδους. Εξηγείται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η «σκόπιμη» ή «εκ προθέσεως» γραφή, η οποία αφορά τη στοχευμένη καταγραφή εμπειριών, παραπόνων ή θεμάτων που απασχολούν το άτομο, οδηγώντας έτσι στην απελευθέρωση συναισθημάτων, και πραγματοποιείται σύγκριση με την «τυχαία» γραφή.

Επιπλέον, τονίζεται η επίδρασή της στη σωματική και ψυχική υγεία, καθώς και στην κοινωνική συμπεριφορά. Επίσης, αναφέρεται η σημαντική στάση του/της θεραπευτή/-τριας. Ακόμη, διευκρινίζεται η χρήση της θεραπευτικής γραφής σε περιπτώσεις ψυχιατρικών ασθενών, αλλά και σε ομάδες ατόμων που νιώθουν φορτισμένα, με σκοπό την εκτόνωση και την απελευθέρωση συναισθημάτων.

Επισημαίνεται η ανάλυση των ωφελειών στην υγεία και στην κοινωνική συμπεριφορά. Γίνεται αναφορά στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες για την ποικιλία των τεχνικών που μοιράζονται κοινούς σκοπούς, όπως η ημερολογιακή θεραπεία και η θεραπευτική ποίηση (η οποία πληροί συγκεκριμένα κριτήρια), με παραδείγματα τις ακροστιχίδες, τα χαϊκού, τα παντούμ κ.ά.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Αντωνοπούλου, Α. (2023). *Εισαγωγή στη θεραπευτική δημιουργική γραφή και βιβλιοθεραπεία/θεραπεία μέσω ποίησης: Θεωρία και τεχνικές*. Αθήνα: Εκδόσεις 24 Γράμματα.
2. Sheridan, M. D. (2014). *Το παιχνίδι στην πρώιμη ηλικία. Από τη γέννηση ως τον έκτο χρόνο* (μτφρ. Β. Λουπέλλη & Β. Γαλιφιανάκη). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Συμπληρωματικές

1. Τσέργας, Ν. (2020). *Θεραπεία μέσω της Ποίησης και Θεραπευτική Δημιουργική Γραφή*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
2. Τσιμπιδάκη, Α. Θ., Τσιμπιδάκης, Χ. Θ. & Πάνου, Α. Δ. (2019). *Οικογένεια με εγκεφαλική παράλυση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

2.3.Η • ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας «Πρακτική εφαρμογή στην ειδικότητα» είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να είναι εξοικειωμένοι/-ες με το επαγγελματικό περιβάλλον στο οποίο θα εργαστούν μελλοντικά. Επιπλέον, στόχος της μαθησιακής ενότητας είναι η εμπέδωση της θεωρητικής κατάρτισης και η απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων για την αξιόπιστη άσκηση του επαγγέλματος του/της βοηθού εργοθεραπείας. Ειδικότερος στόχος της μαθησιακής ενότητας είναι η εφαρμογή των θεωρητικών γνώσεων που έχουν αποκτήσει οι καταρτιζόμενοι/-ες, ώστε να αναπτύξουν σταδιακά ενεργητικό ρόλο στην αντιμετώπιση διαφόρων διαγνωστικών κατηγοριών αναπτυξιακής, γηριατρικής, νευρολογικής, ψυχιατρικής φύσεως. Τέλος, πραγματοποιούνται ποικίλες εκπαιδευτικές δράσεις, όπως

εργαστηριακές εφαρμογές, πειραματικές ασκήσεις, αναθέσεις εκπόνησης εργασιών, σεμιναριακές παρουσιάσεις και εκπαιδευτικές επισκέψεις σε επαγγελματικούς χώρους κατά τις οποίες οι εκπαιδευόμενοι/-ες χρησιμοποιούν, εφαρμόζουν και αναπτύσσουν τις γνώσεις που αποκτούν από το σύνολο των μαθησιακών ενοτήτων του εξαμήνου Γ΄.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Συσχετίζουν τα συναισθήματα με τις σκέψεις και τις συμπεριφορές παρατηρώντας την ανθρώπινη συμπεριφορά,
- Προσδιορίζουν το πεδίο ενδιαφέροντος της επιστήμης της εργοθεραπείας διατυπώνοντας την ευρύτητα του φάσματος παρέμβασής της,
- Αναπτύσσουν δεξιότητες για ουσιαστική παρατήρηση και αναστοχασμό σχετικά με την εργοθεραπευτική διαδικασία διαφόρων διαγνωστικών κατηγοριών,
- Χρησιμοποιούν τους όρους της εργοθεραπείας βάσει της επιστημονικής ορολογίας,
- Εφαρμόζουν τις θεμελιώδεις αρχές της ψυχολογίας στην επικοινωνία και αλληλεπίδρασή τους με τον/τη θεραπευόμενο/-η,
- Ενσωματώνουν δημιουργικές δραστηριότητες στην καθημερινή τους πρακτική,
- Εφαρμόζουν τεχνικές και βοηθήματα ανάλογα με τη δυσλειτουργία του/της πάσχοντος/-ουσας,
- Σχεδιάζουν ένα θεραπευτικό πρόγραμμα τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο με την εποπτεία του/της κλινικού/-ής εργοθεραπευτή/-τριας,
- Εφαρμόζουν ατομικές και ομαδικές θεραπευτικές προσεγγίσεις,
- Συμμετέχουν στον καθορισμό των προτεραιοτήτων και των ελλειμμάτων του ατόμου κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης,
- Συμμετέχουν στην εκπαίδευση των θεραπευομένων σε τεχνικές και στη χρήση βοηθημάτων και προσαρμογών,
- Οργανώνουν δημιουργικές δραστηριότητες σε προγράμματα των θεραπευτικών πλαισίων,
- Υποστηρίζουν ψυχολογικά τους/τις θεραπευόμενους/-ες και τις οικογένειές τους σύμφωνα με τις ανάγκες τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Συμμετέχουν σε ομαδικά και ατομικά προγράμματα παρέμβασης σύμφωνα με το πρόγραμμα του θεραπευτικού πλαισίου κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Προσαρμόζουν την πρακτική τους ανάλογα με το πολιτισμικό πλαίσιο του/της κάθε θεραπευομένου/-ης.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Ατομικές/ομαδικές εργασίες / Εκπαιδευτικές δράσεις / Επισκέψεις σε θεραπευτικά πλαίσια / Εργαστηριακές ασκήσεις / Παρουσίαση περιστατικών / Παρουσίαση πλαισίων / Πρακτική άσκηση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (0), Εργαστήριο (4), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ
2	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
3	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
4	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
5	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
6	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
7	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ
8	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
9	Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Κείμενο αναφοράς

2.3.Η.1 | Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, ήδη από το εξάμηνο Α΄, έχουν εισαχθεί στον θεσμό της πρακτικής εφαρμογής και έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας και να έρθουν σε επαφή με τους τρόπους λειτουργίας και τα χαρακτηριστικά του. Μέσα από την πρακτική εφαρμογή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν επισκέψεις σε επαγγελματικούς χώρους και με την αρωγή του/της εκπαιδευτή/-τριας συσχετίζουν τις θεωρητικές γνώσεις, που έχουν αποκτήσει από τις μαθησιακές ενότητες του εξαμήνου, με τις εργοθεραπευτικές τεχνικές που παρατηρούν στο εκάστοτε πλαίσιο.

Συζητούν την εργοθεραπευτική παρέμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τη διαγνωστική κατηγορία του πλαισίου, και ο/η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να τους/τις ενθαρρύνει να ταξινομήσουν τις δραστηριότητες που παρατηρούν, συνδυάζοντάς τες με τις δεξιότητες που ασκούνται. Γίνεται μια ολιστική προσέγγιση των γνώσεων που έχουν αποκτήσει από τις μαθησιακές ενότητες του συγκεκριμένου εξαμήνου, ενώ παράλληλα ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους παρέχει επικουρικές γνώσεις που σχετίζονται με το εκάστοτε πλαίσιο της πρακτικής.

Επιπλέον, αναλύεται η δομή της μαθησιακής υποενότητας και αναφέρονται οι υποχρεώσεις των σπουδαστών/-τριών, που σχετίζονται με τον σεβασμό, τη συμπεριφορά και την τήρηση των δεοντολογικών ζητημάτων προς το πλαίσιο και τους/τις θεραπευόμενους/-ές του. Επίσης, αναφέρονται οι τρόποι αξιολόγησης της μαθησιακής ενότητας, μέσα από την ανάθεση ομαδικών και ατομικών εργασιών σχετιζόμενων με

την παρακολούθηση της πρακτικής όπου βρίσκονται, όπως η παρουσίαση του πλαισίου και η παρουσίαση περιστατικού, αλλά και η αξιοποίηση της ανατροφοδότησης που θα λάβουν.

Στις επόμενες μαθησιακές υποενότητες, θα παρουσιαστούν οι διαφοροποιήσεις που παρουσιάζει το πλαίσιο πρακτικής εφαρμογής ανάλογα με τη διαγνωστική κατηγορία που εξυπηρετεί.

2.3.Η.2 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρονται τα χαρακτηριστικά που εμφανίζει το πλαίσιο που ασχολείται με τις αναπτυξιακές διαταραχές, συνήθως παιδιών, όπως είναι το ειδικό σχολείο, το εξειδικευμένο αναπτυξιακό κέντρο, το εργαστήριο απασχόλησης για άτομα με αναπτυξιακά προβλήματα κ.ά. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες συχνά θα απασχοληθούν ως επαγγελματίες σε ένα παρόμοιο πλαίσιο, τους προσφέρεται η δυνατότητα να εξοικειωθούν και να παρατηρήσουν τους τρόπους λειτουργίας του.

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τις διαγνωστικές κατηγορίες που ενδέχεται να συναντήσουν, όπως η Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος, η Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής – Υπερκινητικότητα (ΔΕΠ-Υ), η νοητική υστέρηση, διάφορα σύνδρομα, οι μαθησιακές δυσκολίες κ.ά. Παράλληλα, έχουν την ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν με επίβλεψη τον εξοπλισμό και τα θεραπευτικά μέσα που μπορούν να αξιοποιηθούν σε παιδιά με αναπτυξιακές διαταραχές, όπως είναι τα παιχνίδια για την ανάπτυξη της λεπτής και αδρής κινητικότητας (χάντρες, τουβλάκια, Lego, πλαστελίνες, μπάλες κ.ά.) και ο εξοπλισμός για αισθητηριακή ολοκλήρωση (αιωρούμενος εξοπλισμός, τραμπολίνο, κούνιες, ράμπες κύλισης κ.ά.).

Επίσης, περιλαμβάνονται δραστηριότητες για τη βελτίωση γνωστικών δεξιοτήτων (παιχνίδια μνήμης, παζλ, παιχνίδια με αριθμούς και μεγέθη κ.ά.), δραστηριότητες για την ανάπτυξη των ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων (ομαδικά επιτραπέζια παιχνίδια, ομαδικά απλά αθλήματα, μεγάλα παζλ ή ζωγραφιές που απαιτούν συνεργασία κ.ά.), καθώς και βοηθήματα και τεχνικές για την εκπαίδευση σε δραστηριότητες καθημερινής ζωής (βοηθήματα γραφής, σίτισης, ένδυσης και υπόδησης κ.ά.). Μέσα από τη συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια βοηθά τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εντρυφήσουν στα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον αναπτυξιακό χώρο, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την παρέμβαση κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους.

2.3.Η.3 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο αναπτυξιακό πλαίσιο. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, συζητούν για τις γνώσεις που έχουν λάβει στις μαθησιακές ενότητες «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης» και «Εισαγωγή στη Γενική Ψυχολογία», τις συσχετίζουν με την πα-

ρέμβαση που παρατηρούν από τους/τις επαγγελματίες του χώρου και συμμετέχουν με εποπτεία σε αυτή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στις δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται για την ενδυνάμωση διαφορετικών δεξιοτήτων και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εφαρμόσουν και οι ίδιοι/-ες κάποιες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικού τύπου δυσκολίες που εντοπίζουν στο κάθε παιδί. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν εργασίες ατομικές ή/και ομαδικές, προκειμένου να περιγράψουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν μια παρέμβαση, λαμβάνοντας υπόψη τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα και τις τεχνικές που αναλύθηκαν στην προηγούμενη μαθησιακή υποενότητα.

Χρησιμοποιώντας τις γνώσεις τους από τη μαθησιακή ενότητα «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης», συγκρίνουν τα ηλικιακά ορόσημα της τυπικής ανάπτυξης με τις αναπτυξιακές δυσλειτουργίες που παρατηρούν κατά τις επισκέψεις τους στον χώρο του αναπτυξιακού πλαισίου. Παράλληλα, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε παιδιού και τις παρεμβάσεις που απαιτούνται, προκειμένου να κατακτήσει ένα υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας.

Τέλος, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τον τρόπο λειτουργίας της διεπιστημονικής ομάδας, ορισμένες φορές συμμετέχοντας και οι ίδιοι/-ες. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

2.3.Η.4 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του νευρολογικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Μέσα από τις επισκέψεις τους στον αντίστοιχο χώρο, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εστιάζουν την προσοχή τους στη θεραπευτική παρέμβαση σε άτομα με διαταραχές, όπως είναι τα αγγειακά εγκεφαλικά επεισόδια, οι κακώσεις νωτιαίου μυελού, διάφορες νευροεκφυλιστικές νόσοι (π.χ. σκλήρυνση κατά πλάκας, νόσος κινητικού νευρώνα, άνοιες κ.ά.), η εμφάνιση όγκων στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ) κ.ά.

Παρουσιάζονται οι δεξιότητες που χρήζουν ενδυνάμωσης σε τέτοιες παθήσεις, οι δραστηριότητες στις οποίες επανεκπαιδεύονται οι θεραπευόμενοι/-ες, καθώς και τα θεραπευτικά μέσα που χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της παρέμβασης, όπως διάφορα μηχανικά μέσα, δραστηριότητες για τη βελτίωση των ανώτερων εγκεφαλικών λειτουργιών (μνήμη, αντίληψη, διάκριση χρωμάτων και μεγεθών κ.ά.), η θεραπευτική πλαστελίνη, ο εξοπλισμός για την ενδυνάμωση της άκρας χείρας και της λαβής κ.ά.

Καθώς ο σημαντικότερος στόχος στο νευρολογικό πλαίσιο είναι η αποκατάσταση της λειτουργικότητας και η ικανότητα αυτοεξυπηρέτησης στον μέγιστο δυνατό

βαθμό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες επισκέπτονται τον προσαρμοσμένο χώρο υποστηριζόμενης διαβίωσης και παρατηρούν βοηθήματα επανεκπαίδευσης δραστηριοτήτων καθημερινής ζωής, όπως βοηθήματα μεταφοράς και βάδισης, γερανούς μεταφοράς, προσαρμοσμένα είδη υγιεινής (τουαλέτα, μπανιέρα, νιπτήρας), βοηθήματα σίτισης και ένδυσης κ.ά.

Μέσα από τη συγκεκριμένη πρακτική εφαρμογή, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται προκειμένου να αντισταθμιστούν τα ελλείμματα που έχει προξενήσει η κάθε πάθηση στον/στη θεραπευόμενο/-η. Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, επικεντρώνονται στα βασικά χαρακτηριστικά του νευρολογικού πλαισίου, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθήσουν την παρέμβαση κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους.

2.3.Η.5 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο νευρολογικό πλαίσιο. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν διδαχθεί τη μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία Νευρολογίας» στο εξάμηνο Β΄, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών, βοηθώντας να συσχετίσουν τις γνώσεις τους και στοχεύοντας στην καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στις δραστηριότητες που χρησιμοποιούνται για την ενδυνάμωση διαφορετικών δεξιοτήτων και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εφαρμόσουν με εποπτεία ασκήσεις ενεργητικής και παθητικής κινητοποίησης στους/στις θεραπευόμενους/-ες, ή να προτείνουν και οι ίδιοι/-ες κάποιες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες και τα ελλείμματα που εντοπίζουν σε κάθε θεραπευόμενο, ανάλογα με την κλινική του εικόνα.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν εργασίες ατομικές ή/και ομαδικές, προκειμένου να παρουσιάσουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν παρεμβάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα και τις τεχνικές που αναλύθηκαν στην προηγούμενη μαθησιακή υποενότητα. Μέσα από τις επισκέψεις στο συγκεκριμένο πλαίσιο, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε ατόμου και να συμμετέχουν στις παρεμβάσεις που απαιτούνται, προκειμένου να κατακτηθεί ένα υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας.

Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας, συμμετέχοντας και οι ίδιοι κάποιες φορές. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

2.3.Η.6 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του ψυχοκοινωνικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου ψυχοκοινωνικές δομές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μέσα από τις επισκέψεις τους στον αντίστοιχο χώρο έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις ανάλογα με το είδος της νοσηλείας και αποκατάστασης που προσφέρεται στην κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των ψυχοκοινωνικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθεμίας και τις αλλαγές στην ψυχιατρική περίθαλψη με την έναρξη των δράσεων αποασυλοποίησης στις αρχές του 21ου αιώνα. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν διδαχθεί τη μαθησιακή ενότητα «Εισαγωγή στην Ψυχιατρική» στο εξάμηνο Β΄, κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτής/-τρια μέσα από τη συζήτηση να τους καθοδηγήσει στη συσχέτιση της ψυχοπαθολογίας των ατόμων που θα συναντήσουν κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους, με τις γνώσεις που έλαβαν σε θεωρητικό επίπεδο.

Γίνεται αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής καθώς και στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τη δομή κλειστής νοσηλείας (τα τμήματα μέσα σε ψυχιατρικά νοσοκομεία ή σε ψυχιατρικές πτέρυγες γενικών νοσοκομείων) από τη δομή ανοιχτής νοσηλείας, η οποία προσφέρει ψυχιατρικές υπηρεσίες χωρίς παραμονή του ατόμου, όπως είναι το Νοσοκομείο Ημέρας, τα Κοινοτικά Κέντρα Ψυχικής Υγείας κ.ά.

Επιπροσθέτως, ενημερώνονται για τη λειτουργία της εξωνοσοκομειακής στεγαστικής δομής, όπως είναι οι ξενώνες, τα οικοτροφεία και τα προστατευμένα διαμερίσματα, όπου οι ένοικοι με ψυχικές νόσους διαβιούν στην κοινότητα, καθώς και για τις εναλλακτικές προεπαγγελματικές και επαγγελματικές δομές, όπως τα προστατευόμενα εργαστήρια ανάπτυξης εργασιακών δεξιοτήτων και τα καταστήματα στην κοινότητα.

2.3.Η.7 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο ψυχοκοινωνικής παρέμβασης, είτε ενδονοσοκομειακά είτε στην κοινότητα. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται παράλληλα τη σχετική μαθησιακή ενότητα «Ψυχοκοινωνική Εργοθεραπεία», ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί στην παρατήρηση της λειτουργίας της ψυχοκοινωνικής δομής, προσφέροντας επεξηγήσεις και γνώσεις, στοχεύοντας στην καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης.

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, συζητούν για τα περιστατικά και τις ψυχικές νόσους που παρατηρούν και τα συσχετίζουν με την παρέμβαση από τους επαγγελματίες του χώρου. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στη διαμόρφωση του προγράμματος της ψυχοκοινωνικής δομής και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να προτείνουν και να εφαρμόσουν και οι ίδιοι κάποιες δραστηριότητες,

λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες του κάθε θεραπευομένου και το πρόγραμμα αποασυλοποίησης που πραγματοποιείται.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν εργασίες ατομικές ή/και ομαδικές, παρουσιάζοντας περιστατικά και προτείνοντας παρεμβάσεις, λαμβάνοντας υπόψη το είδος της ψυχοκοινωνικής δομής που επισκέπτονται, τη λειτουργικότητα των θεραπευομένων και τους στόχους των επαγγελματιών στο πλαίσιο. Μέσα από τις επισκέψεις στο συγκεκριμένο πλαίσιο, έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του χώρου σχετικά με τις ανάγκες και τις παρεμβάσεις που απαιτούνται, προκειμένου να κατακτηθεί ένα υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας, να βελτιωθεί η κοινωνικοποίηση και να ευοδωθεί η κοινωνική επανένταξη.

Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας, συχνά συμμετέχοντας και οι ίδιοι/-ες. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

2.3.Η.8 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναπτύσσονται τα χαρακτηριστικά του γηριατρικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου δομές για τα άτομα τρίτης ηλικίας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες μέσα από τις επισκέψεις τους στον αντίστοιχο χώρο έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις ανάλογα με το είδος των υπηρεσιών που προσφέρονται στην κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των γηριατρικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθεμιάς. Παράλληλα, μπορεί να συζητηθούν με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες οι παθήσεις των ηλικιωμένων στο πλαίσιο που επισκέπτονται. Δεδομένου ότι διδάσκονται σε αυτό το εξάμηνο τη σχετική μαθησιακή ενότητα «Στοιχεία γηριατρικής», κρίνεται σκόπιμο ο/η εκπαιδευτής/-τρια να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να συσχετίσουν τις γνώσεις τους με τα περιστατικά που παρακολουθούν.

Γίνεται αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής καθώς και στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες διακρίνουν τη δομή κλειστής νοσηλείας, όπως ο οίκος ευγηρίας και το ίδρυμα χρονίως πασχόντων για ηλικιωμένους/-ες με σοβαρά προβλήματα υγείας, από τη δομή ανοιχτής νοσηλείας, η οποία προσφέρει υπηρεσίες απασχόλησης και δραστηριοποίησης του ατόμου, όπως είναι το Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ), η Λέσχη Φιλίας, το Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) κ.ά.

Επιπροσθέτως, ενημερώνονται για τη λειτουργία προγραμμάτων όπως είναι το «Βοήθεια στο Σπίτι» για ηλικιωμένους/-ες που διαβιούν στην κοινότητα, αλλά έχουν ανάγκη βοήθειας στην καθημερινότητά τους.

2.3.Η.9 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο παροχής εργοθεραπευτικών υπηρεσιών σε άτομα της τρίτης ηλικίας. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες δεν έχουν διδαχθεί ακόμα τη μαθησιακή ενότητα «Εργοθεραπεία στην τρίτη ηλικία» του εξαμήνου Δ΄, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών, στοχεύοντας στην καλύτερη κατανόηση της παρέμβασης.

Συζητούνται οι στόχοι των επαγγελματιών που απασχολούνται σε αυτές τις δομές και ο ρόλος της εργοθεραπείας στους/στις ηλικιωμένους/-ες που ζουν στην κοινότητα. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στους βασικούς τομείς παρέμβασης, όπως τα κινητικο-αισθητηριακά προβλήματα, οι δυσκολίες προσαρμογής στο περιβάλλον, η μοναξιά, η δυσκολία κοινωνικοποίησης, καθώς και τα συνοδά προβλήματα υγείας που παρουσιάζονται με τη γήρανση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν εργασίες ατομικές ή/και ομαδικές, όπου παρουσιάζουν και προτείνουν παρεμβάσεις και δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες που παρατηρούν, τα παρεχόμενα θεραπευτικά μέσα, το είδος της δομής τρίτης ηλικίας που επισκέπτονται, τη λειτουργικότητα των θεραπευομένων και τους στόχους των επαγγελματιών. Μέσα από τις επισκέψεις στο συγκεκριμένο πλαίσιο, έχουν την ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν με τους/τις ηλικιωμένους/-ες και να συζητήσουν με επαγγελματίες του χώρου για τις προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται, με στόχο την προώθηση της υγείας, τη βελτίωση της λειτουργικότητας, την κοινωνική ένταξη, την προσαρμογή στο περιβάλλον, την αυτονομία και την καλύτερη ποιότητα ζωής.

Παράλληλα, παρακολουθούν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής στην ειδικότητα, η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα λειτουργεί συμπληρωματικά με την προηγούμενη, ανάλογα και με τις δυνατότητες που προσφέρει το πλαίσιο της πρακτικής.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Taylor, M. C. (2022). *Τεκμηριωμένη πρακτική στην Εργοθεραπεία* (επιμ. Ι.-Γ. Κατσούρη & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Συλλογικό Έργο. (2023). *Εργοθεραπεία, Αποκατάσταση, Διεπιστημονικότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέον.

Συμπληρωματικές

1. Clifford-O'Brien, J. & Miller-Kuhaneck, H. (2024). *Case-Smith's Εργοθεραπεία σε παιδιά και εφήβους* (επιμ. Α. Κατσιάνα & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Cole, M. (2023). *Η Δυναμική της Ομάδας στην Εργοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

2.4 • ΕΞΑΜΗΝΟ Δ΄

2.4.Α • ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εντοπίζουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις φυσιολογικές αλλαγές με την πάροδο της ηλικίας αλλά και την εργοθεραπευτική παρέμβαση στις ασθένειες που σχετίζονται με τη γήρανση του ανθρώπου. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στις φυσιολογικές αλλαγές που επέρχονται στον άνθρωπο με την πάροδο της ηλικίας καθώς και στις θεωρίες που αφορούν τη διαδικασία της γήρανσης, της συνταξιοδότησης και των βασικών προβλημάτων που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν οι ηλικιωμένοι/-ες. Επίσης, θα αποκτήσουν γνώσεις των κυριότερων δομών και υπηρεσιών που απευθύνονται σε άτομα της τρίτης ηλικίας και θα είναι σε θέση να προτείνουν εργονομικές αλλαγές στο περιβάλλον όπου ζουν οι ηλικιωμένοι/-ες. Επιπροσθέτως, θα εντρυφήσουν στις εργοθεραπευτικές παρεμβάσεις για τις συχνότερες ασθένειες που σχετίζονται με το γήρας (νόσος του Parkinson, νόσος Alzheimer, άνοιες, κατάθλιψη, χρόνιος πόνος, ρευματοειδής αρθρίτιδα κ.ά.). Συγκεκριμένα, είναι μαθησιακή ενότητα με την οποία αποκτούν τις βασικές γνώσεις, ικανότητες και συμπεριφορές, ώστε να γνωρίζουν και να συμμετέχουν στα προγράμματα εργοθεραπείας που αφορούν άτομα τρίτης ηλικίας καθώς και τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα. Επιγραμματικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν δεξιότητες και ικανότητες ώστε να αξιολογούν και να εφαρμόζουν εργοθεραπευτικά προγράμματα σε άτομα τρίτης ηλικίας που παρουσιάζουν σωματικά, κινητικά ή ψυχολογικά προβλήματα σε κλειστές ή ανοιχτές δομές.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διακρίνουν τις ψυχολογικές αλλαγές που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι/-ες επιδεικνύοντας ευαισθησία,
- Περιγράφουν τις θεωρίες και τα μοντέλα που αφορούν τη γήρανση μελετώντας τη σχετική βιβλιογραφία,
- Παρουσιάζουν τις συχνότερες ασθένειες που εμφανίζουν οι ηλικιωμένοι/-ες (ενδεικτικά: νόσο Alzheimer, νόσο του Parkinson, κατάθλιψη, χρόνιο πόνο, ρευματοειδή αρθρίτιδα, και γενικότερα κινητικά προβλήματα),
- Εφαρμόζουν τις απαιτούμενες τεχνικές προκειμένου να διατηρηθεί η λειτουργικότητα του/της ηλικιωμένου/-ης,
- Συμμετέχουν στον σχεδιασμό ενός θεραπευτικού προγράμματος για την τρίτη ηλικία,
- Συμβάλλουν στο σχεδιασμό της κατάλληλης παρέμβασης ανάλογα με την πάθηση του ηλικιωμένου ατόμου,

- Προτείνουν δραστηριότητες που απευθύνονται σε ηλικιωμένους/-ες,
- Επανεκπαιδεύουν τον/την ηλικιωμένο/-η σε δραστηριότητες καθημερινής ζωής βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής του/της,
- Οργανώνουν δραστηριότητες για την κινητοποίηση των ηλικιωμένων ατόμων,
- Προτείνουν ειδικά βοηθήματα καθημερινής διαβίωσης ώστε να αντισταθμίζονται οι δυσλειτουργίες,
- Παρέχουν συμβουλευτική υποστήριξη στους/στις φροντιστές/-τριες των ηλικιωμένων,
- Προτείνουν εργονομικές αλλαγές στον χώρο όπου ζει και κινείται ο/η ηλικιωμένος/-η, ώστε να μεγιστοποιείται η ασφάλεια και η ανεξαρτησία του,
- Παρέχουν ανακουφιστική και παρηγορητική φροντίδα σε άτομα στο τελευταίο στάδιο της ζωής τους,
- Ευαισθητοποιούνται στις ψυχολογικές επιπτώσεις της αναπηρίας στους/στις ηλικιωμένους/-ες κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Ενθαρρύνουν την εμπλοκή του κοινωνικού περιβάλλοντος του/της ηλικιωμένου/-ης στη θεραπευτική παρέμβαση κατά τη συνεργασία τους με αυτό,
- Εκτιμούν το επίπεδο λειτουργικότητας των ηλικιωμένων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υποστηρίζουν τη σημασία της δραστηριοποίησης και κοινωνικοποίησης στην τρίτη ηλικία κατά την προσπάθεια πρόληψης της κοινωνικής απόσυρσης των ηλικιωμένων.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Γηρατειά / Νόσος Alzheimer / Άνοια / Φροντιστής/-τρια ηλικιωμένων / Χρόνιος πόνος / Ποιότητα ζωής / Παραμορφωτική αρθρίτιδα / Ωλένια απόκλιση / Κατάθλιψη / Κινητικά προβλήματα / Αναπηρικό αμαξίδιο / Νόσος Parkinson.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΓΗΡΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
2	ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ
3	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ALZHEIMER ΚΑΙ ΠΑΡΚΙΝΣΟΝ
4	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ/-ΕΣ ΜΕ ΡΕΥΜΑΤΟΕΙΔΗ ΑΡΘΡΙΤΙΔΑ
5	ΔΟΜΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
6	ΕΡΓΟΝΟΜΙΑ ΚΑ ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΤΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ
7	ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Α.1 | ΓΗΡΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Στην πρώτη υποενότητα, αναφέρεται ο ορισμός των γηρατειών και προσδιορίζονται οι πέντε τομείς που αφορούν τη χρονολογική, τη βιολογική, την κοινωνική, την ψυχοσυναισθηματική αλλά και τη λειτουργική ηλικία. Στη συνέχεια, επισημαίνονται οι αλλαγές που προκύπτουν στο ηλικιωμένο άτομο με το πέρασμα των χρόνων, τόσο στην εξωτερική του εμφάνιση όσο και σε όλα τα οργανικά του συστήματα (κυκλοφορικό, αναπνευστικό, ουροποιητικό, ερειστικό, πεπτικό).

Επιπλέον, τονίζονται τα προβλήματα που προκύπτουν στο ηλικιωμένο άτομο, όπως η μειωμένη λειτουργικότητα, οι διαταραχές στην ισορροπία (αδυναμία στην ιδιοδεκτικότητα και το αιθουσαίο σύστημα), η έκπτωση των αισθήσεων (όραση, ακοή) και των γνωστικών δεξιοτήτων (αντίληψη, προσοχή, μνήμη). Επιπλέον, γίνεται παρουσίαση των θεωριών για τα γηρατειά (ψυχοκοινωνικές, βιολογικές και αναπτυξιακές προσεγγίσεις) καθώς και των θεωριών της συνταξιοδότησης.

Επίσης, αναφέρεται το σύνολο των μοντέλων της εργοθεραπείας που εξετάζουν αυτή την ηλικιακή κατάσταση (μοντέλο της λειτουργικής ενασχόλησης, αναπτυξιακό, γνωστικής δυσλειτουργίας και ανθρώπινης λειτουργικής ενασχόλησης) και πραγματοποιείται η ανάλυσή τους. Ακόμη, επισημαίνονται η προσαρμογή ως κομβικό σημείο, η μετάβαση από την εργασιακή ζωή στην αδράνεια, ο ελεύθερος χρόνος, η ευχέρεια για δραστηριότητες, καθώς και η ικανοποίηση από την ποιότητα ζωής.

Τέλος, αναλύονται οι έννοιες «πετυχημένα γηρατειά» και «ενεργός γήρανση». Ως καθοριστικοί παράγοντες για την επίτευξή τους ορίζονται η προσαρμοστικότητα, η ανεξάρτητη μετακίνηση του/της ηλικιωμένου/-ης, η προσαρμοσμένη κατοικία και η εργονομία του χώρου, η συμβολή της οικογένειας, η οικονομική δυνατότητα, καθώς και η εκ νέου κοινωνικοποίησή του.

2.4.Α.2 | ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΕΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Στην υποενότητα αυτή, γίνεται αναφορά στην εμφάνιση ψυχολογικών θεμάτων στους/στις ηλικιωμένους/-ες (ψυχολογικές αντιδράσεις για την εικόνα του σώματός τους, μειωμένη κινητικότητα και λειτουργικότητα), καθώς και στην ενεργοποίηση μηχανισμών άμυνας (άρνηση, προβολή, εξιδανίκευση, θυμός, θλίψη, παλινδρόμηση, εκλογίκευση, αντιστάθμιση, φαντασίωση). Επίσης, αναφέρονται τα στάδια προσαρμογής στα κινητικά προβλήματα.

Ακόμη, παρουσιάζεται το σύνολο των ψυχολογικών προβλημάτων που εμφανίζουν οι ηλικιωμένοι/-ες, όπως το άγχος, η απομόνωση, η μοναξιά, η απώλεια των ρόλων και η απαισιοδοξία. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην κατάθλιψη ως ψυχιατρική διαταραχή, αναλύοντας τις μορφές της και τα συμπτώματά της με όλες τις δυσμενείς διαστάσεις για το ίδιο το άτομο, την οικογένεια και την κοινότητα (απόσυρση από τις

λειτουργίες της ζωής, αρνητικές και καταθλιπτικές σκέψεις, αδιαφορία για τη ζωή, μείωση των κοινωνικών δεξιοτήτων και τάσεις αυτοκαταστροφής).

Στη συνέχεια, συζητείται με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες ο σχεδιασμός ενός ολιστικού προγράμματος, ο σχεδιασμός της εργοθεραπευτικής παρέμβασης και η επιλογή του κατάλληλου πλαισίου αναφοράς. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση της εργοθεραπευτικής παρέμβασης σε ηλικιωμένους/-ες με κατάθλιψη και των στόχων της, όπως η διατήρηση ή και η βελτίωση της λειτουργικότητας του ατόμου, η ενίσχυση της αισιοδοξίας, καθώς και η αξιοποίηση των θετικών δεξιοτήτων του/της θεραπευομένου/-ης.

Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από στοχευμένες και ευχάριστες δραστηριότητες σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα η ήπια άθληση, η κηπουρική, ο χορός, η μουσική κ.ά.

2.4.Α.3 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΤΙΣ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ALZHEIMER ΚΑΙ PARKINSON

Σε αυτή την υποενότητα, αναλύεται η εργοθεραπευτική παρέμβαση σε ασθενείς με εκφυλιστικές παθήσεις του νευρικού συστήματος, όπως η νόσος Alzheimer και η νόσος Parkinson. Επίσης, παρουσιάζεται η συμπτωματολογία, η επιδημιολογία και οι διάφορες μορφές της άνοιας, τα στάδια εξέλιξης της νόσου, το πλήθος των εξελισσόμενων συμπτωμάτων, η απώλεια της μνήμης, η αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης και η εξάρτηση από τρίτους. Ακόμη, επισημαίνεται η κατάληξη του/της ηλικιωμένου/-ης με Alzheimer λόγω της σταδιακής εγκατάλειψης βασικών λειτουργιών, αλλά και της εξασθένησης του ανοσοποιητικού συστήματος.

Παράλληλα, παρουσιάζεται η εργοθεραπευτική διαδικασία (παραπομπή, αξιολόγηση, σχεδιασμός της εργοθεραπευτικής παρέμβασης, προσδιορισμός των στόχων) και αναφέρονται οι τομείς έργου που χρήζουν υποστήριξης ή βελτίωσης στους/στις ηλικιωμένους/-ες, όπως η προσωπική υγιεινή, οι οικιακές ασχολίες, η ζωή στην κοινότητα, η ψυχαγωγία και ο ελεύθερος χρόνος. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην αντιμετώπιση του/της ηλικιωμένου/-ης ασθενούς στο τελικό στάδιο (μετακίνηση με αναπηρικό αμαξίδιο, μεταφορές με βοηθήματα, κατάλληλη τοποθέτηση στο κρεβάτι), καθώς και στην ψυχολογική υποστήριξη των φροντιστών/-τριών του.

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η νευρολογική νόσος Parkinson και οι κλινικές εκδηλώσεις της, οι οποίες διακρίνονται σε κινητικές, μη κινητικές και νοητικές. Ακολούθως, συζητείται η εργοθεραπευτική παρέμβαση σε ηλικιωμένους/-ες με Parkinson, η αξιολόγηση στις ΔΚΖ, η εκπαίδευση στη σωστή θέση του σώματος, καθώς και η εξατομικευμένη εκπαίδευση στη μετακίνηση και τη μεταφορά σε κέντρα αποκατάστασης ή στην κατοικία τους (θέμα που αναλύεται εκτενώς στη μαθησιακή ενότητα «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα»).

Τέλος, αναφέρεται η χρησιμότητα των προσαρμογών, των βοηθημάτων, καθώς και των εργονομικών παρεμβάσεων, σύμφωνα πάντα με τις ιδιαίτερες ανάγκες του/της ηλικιωμένου/-ης ασθενούς με Parkinson.

2.4.Α.4 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ/-ΕΣ ΜΕ ΡΕΥΜΑΤΟΕΙΔΗ ΑΡΘΡΙΤΙΔΑ

Σε αυτή την υποενότητα, αναλύεται η εργοθεραπευτική παρέμβαση σε άτομα με ρευματοειδή αρθρίτιδα. Αρχικά, περιγράφεται η λειτουργική αξιολόγηση της μυϊκής ισχύος του ηλικιωμένου, το εύρος κίνησης των αρθρώσεών του, καθώς και η αξιολόγηση των λαβών, της κινητικότητας και της αισθητικότητάς του.

Επίσης, περιγράφεται η λειτουργική αξιολόγηση των ΔΚΖ (οικιακών και επαγγελματικών δραστηριοτήτων), της επικοινωνίας, της κατοικίας, καθώς και η αξιολόγηση του πόνου. Επισημαίνεται η αντιμετώπιση του πόνου κατά την οξεία φάση της φλεγμονής με τη χρήση φυσικών μέσων για τη χαλάρωση του άνω άκρου, καθώς και ο τρόπος πρόληψης και διατήρησης της λειτουργικότητας των αρθρώσεων του χεριού με απλές ασκήσεις.

Επιπλέον, τονίζεται η σημασία της αποφυγής της ωλένιας απόκλισης στο χέρι και η εφαρμογή κατάλληλων ναρθήκων σε περιπτώσεις παραμορφώσεων. Στο πλαίσιο αυτό, συζητείται με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες η κατασκευή ειδικών ναρθήκων, καθώς και η εφαρμογή εργονομικών παρεμβάσεων στην κατοικία και προσαρμογών στα καθημερινά σκεύη και τους χώρους υγιεινής (τουαλέτα, μπάνιο), ώστε ο/η ηλικιωμένος/-η να παραμένει αυτόνομος/-η (το κομμάτι αυτό αναλύεται εκτενώς στη θεματική ενότητα «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα»).

Ακόμη, υπογραμμίζεται η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι/-ες με ρευματοειδή αρθρίτιδα στην αυτοεξυπηρέτηση και τη μετακίνηση. Παράλληλα, τονίζεται η ανάγκη αντιμετώπισης τυχόν συμπτωμάτων κατάθλιψης με την κατάλληλη ψυχολογική υποστήριξη και η συμβολή της συμβουλευτικής για την επανένταξη του ατόμου στην κοινότητα. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την εφαρμογή της εργοθεραπευτικής παρέμβασης σε επίπεδο πρόληψης, μέσα από απλές τροποποιήσεις στο σπίτι του/της ηλικιωμένου/-ης με στόχο την αποφυγή των πτώσεων.

2.4.Α.5 | ΔΟΜΕΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Στην υποενότητα αυτή, παρουσιάζεται η διαβίωση των ηλικιωμένων ατόμων σε ανοιχτές και κλειστές δομές. Τονίζεται η παροχή υπηρεσιών της εργοθεραπείας στην πρωτοβάθμια φροντίδα για τη διατήρηση της λειτουργικότητας και την αποκατάσταση του/της ηλικιωμένου/-ης, καθώς και η φιλοξενία στα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ), ένας θεσμός που υποστηρίζει τα κοινωνικά δικαιώματα της τρίτης ηλικίας και αξιοποιεί τα μέλη του μέσα από τη δημιουργική απασχόληση, κατόπιν λειτουργικής αξιολόγησης.

Επιπλέον, επισημαίνεται η προσφορά υπηρεσιών σε επίπεδο πρόληψης και κοινωνικοποίησης με εργοθεραπευτικές δραστηριότητες, όπως θεατρική ομάδα, καλλιτεχνικά, χορωδία, χόμπι, ήπια άθληση, εκδρομές και μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις. Τονίζεται, επίσης, η συμμετοχή του/της εργοθεραπευτή/-τριας στη διεπιστημονική ομάδα τόσο των ΚΑΠΗ όσο και των κλειστών δομών, όπως τα γηροκομεία και οι οίκοι ευγηρίας που παρέχουν ολοκληρωμένη φροντίδα και περίθαλψη.

Ακόμη, υπογραμμίζεται η συμβολή της εργοθεραπείας στην ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων με την εφαρμογή εξατομικευμένων και ομαδικών δραστηριοτήτων, οι οποίες επιλέγονται μετά από αξιολόγηση και είναι συμβατές με το πολιτισμικό τους υπόβαθρο. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύεται η παροχή υπηρεσιών σε γηροκομεία και κλειστούς χώρους σύμφωνα με τις ανάγκες των φιλοξενούμενων (δημιουργική απασχόληση, γιορτές, χορός, χορωδία, λογοτεχνική ομάδα κ.ά.).

Παράλληλα, αναφέρεται πώς οι στοχευμένες δραστηριότητες βοηθούν στη βελτίωση αλλά και στην πρόληψη σωματικών και ψυχικών διαταραχών. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με τη συζήτηση γύρω από τη σημασία των εργοθεραπευτικών στόχων, οι οποίοι αφορούν τη λειτουργικότητα, τη διατήρηση της ανεξαρτησίας, την ασφάλεια, την ευχαρίστηση του/της ηλικιωμένου/-ης, καθώς και την παροχή ανακουφιστικής φροντίδας από τον χρόνιο πόνο μέσα από την κατάλληλη παρέμβαση.

2.4.Α.6 | ΕΡΓΟΝΟΜΙΑ ΚΑ ΠΡΟΛΗΨΗ ΠΤΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

Στην τελευταία υποενότητα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η σημασία της εργονομίας του χώρου όπου ζει ο/η ηλικιωμένος/-η. Επιπλέον, τονίζεται η σταδιακή έκπτωση των λειτουργιών των ηλικιωμένων και η μειωμένη λειτουργική τους ικανότητα (κινητική, αισθητηριακή, γνωστική), καθώς και η συνύπαρξη άλλων οργανικών προβλημάτων. Επίσης, αναλύεται η μειωμένη λειτουργία των αισθήσεων και το ευπαθές μυοσκελετικό σύστημα της τρίτης ηλικίας.

Συζητείται με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες η εφαρμογή της εργοθεραπευτικής παρέμβασης και οι στοχευμένες δραστηριότητες για τη διατήρηση της λειτουργικότητας του/της ηλικιωμένου/-ης. Περιγράφονται οι βασικοί στόχοι, όπως η πρόληψη, η διατήρηση και η βελτίωση της κινητικότητας των αρθρώσεων, η αποκατάσταση του κινητικού περιορισμού, η συνέχιση της εμπλοκής του ατόμου σε καθημερινούς ρόλους, η μείωση της εξάρτησης από τους/τις φροντιστές/-τριες, η βελτίωση της στάσης του σώματος, καθώς και η ενίσχυση της κοινωνικής και ψυχολογικής του κατάστασης.

Παράλληλα, επισημαίνεται η συνεργασία του/της εργοθεραπευτή/-τριας με την οικογένεια και τον/τη φροντιστή/-τρια του/της ηλικιωμένου/-ης, με σκοπό τη λήψη μέτρων για την ασφάλειά του/της. Ακόμη, προσδιορίζεται η λειτουργική δραστηριοποίηση του/της ηλικιωμένου/-ης μέσω της εφαρμογής ναρθήκων, της παροχής εργονομικών συμβουλών, του ελέγχου του άγχους, καθώς και μέσω θεραπευτικών ασκήσεων.

Τέλος, τονίζεται η πρόληψη των πτώσεων και οι τρόποι με τους οποίους αυτή επιτυγχάνεται, όπως η αξιολόγηση της λειτουργικότητας, η διασφάλιση της υγείας του/

της ηλικιωμένου/-ης και οι επιλογές βάσει κατάλληλων εργονομικών κριτηρίων. Αυτά περιλαμβάνουν εργονομικούς και μηχανικούς παράγοντες, τον χωροταξικό σχεδιασμό σύμφωνα με τις ανάγκες του ατόμου, καθώς και τη χρήση βοηθημάτων και προσαρμογών τόσο μέσα στην κατοικία όσο και στο εξωτερικό περιβάλλον.

2.4.Α.7 | ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΗΛΙΚΙΑ

Η έβδομη μαθησιακή υποενότητα αναφέρεται στη θεραπευτική προσέγγιση των ηλικιωμένων, με κύριους στόχους την καλλιέργεια της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας που εξασφαλίζουν τη δεκτικότητα, τη συνεργασία και την παρότρυνση για συμμετοχή στη διαδικασία μέσω τεχνικών επικοινωνίας. Απώτερος σκοπός είναι η επανένταξη των ηλικιωμένων και η συμμετοχή τους σε κοινωνικές, πολιτιστικές και πνευματικές εκδηλώσεις, προάγοντας παράλληλα την καλή φυσική κατάσταση.

Επιπλέον, μέσα από τη δραστηριοποίηση επιτυγχάνεται ο περιορισμός του επιπολασμού της νοσηρότητας των χρόνιων παθήσεων, αναβαθμίζοντας την ποιότητα ζωής τους. Αρχικά, διενεργείται αξιολόγηση των ηλικιωμένων, τίθενται οι προτεραιότητες και οι παρεμβάσεις, και κατόπιν σχεδιάζεται το κατάλληλο πρόγραμμα άσκησης.

Ειδικότερα, αναφέρεται η θεραπευτική προσέγγιση σε χρόνιες καταστάσεις και παθήσεις, διαχωρίζοντάς τες από τα οξέα προβλήματα που σχετίζονται με τον γηριατρικό πληθυσμό. Οι παρεμβάσεις αυτές στοχεύουν στην αποκατάσταση κινητικών δυσλειτουργιών, μέσα από την ομαδική ή εξατομικευμένη αντιμετώπιση, ενισχύοντας το μυοσκελετικό σύστημα και προλαμβάνοντας τις πτώσεις. Ιδιαίτερα για την πρόληψη των πτώσεων, λαμβάνεται υπόψη η φαρμακευτική αγωγή και δίνεται έμφαση στην εργονομία του χώρου.

Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στη διόρθωση των αισθητικοκινητικών ελλειμμάτων μέσω παραγωγικών δραστηριοτήτων, με στόχο τον συντονισμό και την εξομάλυνση της κίνησης των άνω και κάτω άκρων. Επίσης, εξετάζεται η διόρθωση και η ενίσχυση της αναπνευστικής ικανότητας και της αντοχής, καθώς και η γενικότερη ένταξη της ελεγχόμενης άσκησης στην τρίτη ηλικία για τη βελτίωση της αερόβιας και αναερόβιας ικανότητας, της δύναμης και της ελαστικότητας. Η μαθησιακή υποενότητα ολοκληρώνεται με μια συνοπτική αναφορά σε παρεμβάσεις που ενισχύουν τις καθημερινές δραστηριότητες.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Τζονιχάκη, Ι. (2019). *Η Εργοθεραπεία στους ηλικιωμένους.* Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Σεμαλτιανού, Ε. (2022). *Τρίτη ηλικία: 101 ασκήσεις και προγράμματα.* Αθήνα: Εκδόσεις Σάλτο.

Συμπληρωματικές

1. Fish-Mooney, S. (2014). *Νόσος Αλτσχάιμερ* (μτφρ. Χ. Ελιάσα). Ραφήνα: Εκδόσεις Χάρτινη Πόλη.
2. Συλλογικό Έργο. (2007). *Η Τρίτη Ηλικία* (επιμ. Γ. Ν. Χριστοδούλου & Β. Π. Κονταξάκης). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

2.4.Β • ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές έννοιες και λειτουργίες του ανθρώπινου σώματος, έπειτα από την εκδήλωση μιας νευρομυϊκής διαταραχής. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναμένεται να καταστούν ικανοί/-ές να αξιοποιήσουν τις γνώσεις αυτές στην αναγνώριση των δυσκολιών που προκύπτουν στο άτομο από τη διαταραχή και στους τομείς παρέμβασης που εμπίπτουν στο εργοθεραπευτικό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, μετά την ολοκλήρωση της συνδυαστικής διδακτέας θεωρητικής και εργαστηριακής ύλης, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να έχουν εξοικειωθεί με την ορολογία και να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των νευρομυϊκών διαταραχών, ώστε να κατανοούν τον σχεδιασμό της θεραπευτικής παρέμβασης σε παιδιά και ενήλικους/-ες με νευρομυϊκές διαταραχές. Είναι μάλιστα μαθησιακή ενότητα εξειδίκευσης με την οποία αποκτούν τις βασικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες για τη διάκριση των εργοθεραπευτικών αρχών αντιμετώπισης, κατάλληλων για κάθε διαγνωστική κατηγορία.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ορίζουν τις νευρομυϊκές διαταραχές αναφέροντας τα χαρακτηριστικά τους,
- Ταξινομούν τα νευρομυϊκά νοσήματα λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές τους,
- Διαχωρίζουν τα αίτια των νευρομυϊκών διαταραχών κατατάσσοντάς τα σε προγεννητικά, περιγεννητικά, επίκτητα,

- Διαφοροποιούν τις νευρομυϊκές διαταραχές των παιδιών και των εφήβων διακρίνοντάς τες από αυτές των ενηλίκων,
- Περιγράφουν τα στάδια της εργοθεραπευτικής διαδικασίας σε παιδιά αναλύοντας επιμέρους θεραπευτικές δράσεις σε κάθε ένα από αυτά,
- Αντιστοιχίζουν την κλινική εικόνα του/της πάσχοντος/-ουσας με τη νευρομυϊκή διαταραχή συσχετίζοντας τα δεδομένα,
- Συνυπολογίζουν τις δευτερογενείς διαταραχές που συνοδεύουν τις νευρομυϊκές παθήσεις στην εφαρμογή της παρέμβασης,
- Αναλύουν τις σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις, εργαλεία αξιολόγησης, καθορισμού στόχων, παρέμβασης, και ελέγχου των θεραπευτικών αποτελεσμάτων που χρησιμοποιούνται στην πρακτική της εργοθεραπείας σε άτομα με νευρομυϊκά νοσήματα,
- Παρουσιάζουν τη θεραπευτική προσέγγιση της νευροεξελικτικής μεθόδου Bobath (NDT) όπως χρησιμοποιείται από τους/τις εργοθεραπευτές/-τριες,
- Παρουσιάζουν τη χρήση μεθόδων που χρησιμοποιούνται στις νευρομυϊκές διαταραχές (π.χ. Αισθητηριακή Ολοκλήρωση),
- Τροποποιούν τις συνήθειες και τις δραστηριότητες του/της πάσχοντος/-ουσας ώστε να αποκτά λειτουργικούς ρόλους ζωής,
- Χρησιμοποιούν θέσεις και τεχνικές που ανακουφίζουν τον/την πάσχοντα/-ουσα από τον πόνο που οφείλεται στην υπερτονία και τις επώδυνες θέσεις των μελών του σώματος,
- Εκπαιδεύουν την οικογένεια και τους/τις φροντιστές/-τριες σε τεχνικές μεταφορών και μετακινήσεων,
- Συνεργάζονται με την οικογένεια και τους/τις φροντιστές/-τριες ώστε να συμμετέχουν ενεργά κατά τη διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας,
- Υποστηρίζουν τη συμπερίληψη των παιδιών με νευρομυϊκές διαταραχές σε ποικίλες σχολικές και άλλες δραστηριότητες κατά τη συμμετοχή τους σε σχετικές συζητήσεις και δράσεις,
- Ενθαρρύνουν την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με νευρομυϊκές διαταραχές σε όλες τις δραστηριότητες κατά την καθημερινή τους πρακτική.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Μέθοδος Bobath / Μέθοδος PNF / Εγκεφαλική παράλυση / Αντανακλαστικά / Αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο / Κάκωση νωτιαίου μυελού / Νευροεκφυλιστικά νοσήματα / Αισθητηριακή ολοκλήρωση / Νάρθηκες άκρου χεριού.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (2), Σύνολο (4).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ ΜΕ ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ
2	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΗ ΠΑΡΑΛΥΣΗ
3	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ
4	ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΜΕΘΟΔΟΣ ΒΟΒΑΤΗ ΚΑΙ PNF
5	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΜΕ ΝΕΥΡΟΕΚΦΥΛΙΣΤΙΚΕΣ ΝΟΣΟΥΣ
6	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΜΕ ΚΑΚΩΣΗ ΝΩΤΙΑΙΟΥ ΜΥΕΛΟΥ
7	ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΜΕ ΑΓΓΕΙΑΚΟ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ
8	ΝΑΡΘΗΚΕΣ ΑΚΡΟΥ ΧΕΡΙΟΥ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Β.1 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ ΜΕ ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται σε βασικές έννοιες που αφορούν παιδιά και εφήβους/-ες με νευρομυϊκές διαταραχές. Αρχικά, αναφέρεται η αναπτυξιακή θεωρία της κίνησης, τα κινητικά πρότυπα και ορόσημα, καθώς και οι προϋποθέσεις της φυσιολογικής κίνησης. Περιγράφεται η τυπική ανάπτυξη του στασικού ελέγχου και των κινήσεων στην ύπτια και καθιστή θέση.

Έπειτα, αναλύεται η παθολογική κινητική ανάπτυξη και περιγράφονται οι αιτίες της, όπως οι βλάβες στο Κεντρικό Νευρικό Σύστημα (ΚΝΣ) και η πιθανή ανωριμότητά του, η διαταραχή του μυϊκού τόνου, η ελλιπής αισθητηριακή ολοκλήρωση, η διατήρηση της αντανακλαστικής δραστηριότητας και το μη φυσιολογικό εύρος κίνησης. Αναλύονται περαιτέρω τα παθολογικά αντανακλαστικά και οι κινητικές επιπτώσεις που επιφέρουν στο παιδί, όπως για παράδειγμα το αντανακλαστικό Moro, τα τονικά αυχενικά αντανακλαστικά, το πρωτογενές αντανακλαστικό βάδισης, καθώς και τα ολικά πρότυπα κάμψης και έκτασης.

Στη συνέχεια, περιγράφεται η εργοθεραπευτική παρέμβαση στον στασικό έλεγχο παιδιού με νευρομυϊκές διαταραχές και οι βασικές θέσεις που χρησιμοποιούνται, όπως η ελεγχόμενη ύπτια, η πρηνής, η πλάγια, η καθιστή στο έδαφος ή σε κάθισμα, καθώς και η ορθοστάτηση. Στο εργαστηριακό μέρος παρουσιάζονται, είτε μέσω επίδειξης είτε σε μορφή βίντεο, βοηθήματα βάδισης για παιδιά.

Επιπρόσθετα, αναφέρονται οι τυπικές βασικές στοματικές κινητικές λειτουργίες (θηλασμός, κατάποση, πόση, δήξη και μάσηση), καθώς και η τυπική αντανακλαστική στοματική δραστηριοποίηση. Η τελευταία περιλαμβάνει τα τρία βασικά βρεφικά αντανακλαστικά επιβίωσης –δηλαδή το αντανακλαστικό της αναζήτησης, του θηλασμού και της κατάποσης– καθώς και το αντανακλαστικό της εξέμεσης. Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα συνδέεται άμεσα με τις μαθησιακές ενότητες «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης» και «Αναπτυξιακές διαταραχές και Εργοθεραπεία».

2.4.Β.2 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΗ ΠΑΡΑΛΥΣΗ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρονται οι τύποι της εγκεφαλικής παράλυσης στα παιδιά. Ταξινομούνται και περιγράφεται η κλινική εικόνα ανάλογα με τις διαταραχές του μυϊκού τόνου σε σπαστικότητα, ακαμψία, αθέτωση (που περιλαμβάνει την αμιγή, τη χορειοαθέτωση, τη δυστονική και την αθέτωση με σπαστικότητα), αταξία (που περιλαμβάνει την αμιγή, με σπαστικότητα, με αθέτωση, καθώς και με σπαστικότητα και αθέτωση), τρόμο, υποτονία, μεικτούς και αταξινόμητους τύπους. Επίσης, ανάλογα με την ανατομική κατανομή, οι τύποι διακρίνονται σε ημιπληγία, διπληγία και τετραπληγία.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι θεραπευτικές προσεγγίσεις για παιδιά με εγκεφαλική παράλυση, όπως η μέθοδος Bobath και οι υποθέσεις της, οι οποίες περιλαμβάνουν τεχνικές χειρισμού όπως η αναχαίτιση, η διευκόλυνση και ο ερεθισμός. Επιπρόσθετα, παρουσιάζεται η μέθοδος της αισθητηριακής ολοκλήρωσης, η οποία αναπτύσσεται εκτενώς στη μαθησιακή ενότητα «Θεραπευτικές τεχνικές στην Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Γ΄.

Παράλληλα, αναλύεται η εργοθεραπευτική παρέμβαση σε παιδιά με εγκεφαλική παράλυση και διαταραχές σίτισης. Το κομμάτι αυτό περιλαμβάνει την επιλογή της κατάλληλης θέσης του παιδιού, τις βασικές αρχές επιλογής ειδικού καθίσματος, την επιλογή των κατάλληλων σκευών σίτισης, καθώς και τις τεχνικές χειρισμού και απευαισθητοποίησης της στοματικής περιοχής. Ακόμη, αναλύονται οι τεχνικές ευόδωσης (διευκόλυνσης) της λειτουργίας του θηλασμού, της λήψης τροφής από κουτάλι, της μάσησης και της κατάποσης. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την περιγραφή της παρέμβασης και των προσαρμοστικών τεχνικών σε δραστηριότητες ένδυσης, καθώς και των προσαρμοστικών τεχνικών και βοηθημάτων για την προσωπική υγιεινή.

2.4.Β.3 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΝΕΥΡΟΜΥΪΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, εισάγονται οι εκπαιδευόμενοι/-ες στην αξιολόγηση ατόμων με νευρομυϊκές διαταραχές. Αρχικά, αξιολογείται το εύρος κίνησης των αρθρώσεων με τη χρήση γωνιομέτρου. Η μέτρηση μπορεί να είναι είτε ενεργητική, η οποία αποτυπώνει το εύρος κίνησης σε μια δεδομένη άρθρωση όταν αυτή εκτελείται από τον ωφελούμενο με δική του μυϊκή δύναμη, είτε παθητική, η οποία δείχνει το εύρος κίνησης όταν η κίνηση καθοδηγείται αποκλειστικά από τον θεραπευτή. Στο εργαστηριακό μέρος, ο/η εκπαιδευτής/-τρια παρουσιάζει μέσω επίδειξης τα διάφορα είδη γωνιομέτρων και τον τρόπο πραγματοποίησης των μετρήσεων.

Επίσης, εξετάζεται η μέτρηση της μυϊκής ισχύος βάσει της κλίμακας 0 έως 5, καθώς και ο μυϊκός τόνος και ο συντονισμός, ο οποίος διακρίνεται σε αδρό και λεπτό. Αναλύεται η αισθητικότητα και η διάκρισή της σε τρεις βασικούς τύπους: την επιπολής (επιφανειακή) αισθητικότητα, την εν τω βάθει, τη σπλαχνική, καθώς και τη συνδυασμένη (στερεογνωσία), η οποία προκύπτει από τη σύνθεση της επιπολής και της εν τω βάθει αισθητικότητας.

Επιπλέον, εξετάζονται οι γνωστικές λειτουργίες και τα αντίστοιχα αξιολογητικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται στην κλινική πράξη. Στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, περιγράφεται μέσα από εμπλουτισμένες εισηγήσεις του/της εκπαιδευτή/-τριας ο τρόπος με τον οποίο ο/η εργοθεραπευτής/-τρια προσεγγίζει και αξιολογεί τη δυσφαγία, την απραξία, την αγνωσία και την αφασία. Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα συνδέεται άμεσα με τη μαθησιακή ενότητα «Αξιολόγηση στην εργοθεραπεία», όπου αναλύονται περαιτέρω τα εξειδικευμένα εργαλεία αξιολόγησης.

2.4.Β.4 | ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ, ΜΕΘΟΔΟΣ BOBATH ΚΑΙ PNF

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνωρίζουν τις τεχνικές διευκόλυνσης και αναχαίτισης. Μια από αυτές είναι η μέθοδος PNF (Ιδιοδεκτική Νευρομυϊκή Διευκόλυνση), η οποία βασίζεται σε νευροφυσιολογικές αρχές και δίνει έμφαση στη διέγερση των νευρικών υποδοχέων με την ενεργό συμμετοχή του/της ωφελουμένου/-ης.

Περιγράφονται οι βασικές αρχές της μεθόδου PNF, οι οποίες στηρίζονται στη σταθερή και ανώδυνη πίεση, στην εφαρμογή της μέγιστης αντίστασης, στα παραγγέλματα που συμπληρώνουν την αισθητική διέγερση, στην έλξη ή στην προσέγγιση, στην τάση, στη λαβή, στην αντανάκλαση, στο timing (χρονισμό), στα σχήματα της διευκόλυνσης, στην ενίσχυση και στη σωστή θέση του/της θεραπευτή/-τριας.

Επίσης, περιγράφεται η μέθοδος Bobath, η οποία εφαρμόζεται κυρίως σε νευροκινητικές δυσλειτουργίες κεντρικής βλάβης. Οι θεραπευτικές ασκήσεις βοηθούν τον/την ωφελούμενο/-η να αυξήσει την κινητικότητά του. Βασικός σκοπός είναι η αναστολή των μη φυσιολογικών κινήσεων και η διευκόλυνση των φυσιολογικών αντιδράσεων ισορροπίας και άλλων κινήσεων. Σημεία-κλειδιά του σώματος είναι ο κορμός και οι ώμοι. Για να διευκολυνθεί η κίνηση, χρησιμοποιούνται διάφορες τεχνικές, όπως χτυπήματα σε ειδικά σημεία, η κατάλληλη τοποθέτηση, καθώς και η συμπίεση για την αλλαγή του μυϊκού τόνου.

Τέλος, εξετάζονται η μυϊκή ισχύς και η κατανομή του μυϊκού τόνου σε όλες τις θέσεις, οι συσπάσεις, οι αλλοιώσεις, καθώς και τα μη φυσιολογικά αντανακλαστικά θέσης και κίνησης. Στο εργαστηριακό μέρος της υποενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες εισάγονται στις συγκεκριμένες μεθόδους με την προβολή βίντεο και μέσω επίδειξης από τον/την εκπαιδευτή/-τρια.

2.4.Β.5 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΜΕ ΝΕΥΡΟΕΚΦΥΛΙΣΤΙΚΕΣ ΝΟΣΟΥΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται αναφορά στην παρέμβαση σε ενήλικους/-ες που παρουσιάζουν νευροεκφυλιστικές νόσους, όπως είναι η σκλήρυνση κατά πλάκας, η νόσος κινητικού νευρώνα, η νόσος Huntington, η νόσος Parkinson, η πλάγια αμυοτροφική σκλήρυνση κ.ά. Δεδομένου πως οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν ήδη από το εξάμηνο Β΄ εξετάσει τις βασικότερες από αυτές στη μαθησιακή ενότητα 2.2.Ε. «Στοιχεία Νευρολογίας», σε αυτή εστιάζουν την προσοχή τους στην εργοθεραπευτική παρέμβαση που ακολουθείται.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια συζητά την κλινική εικόνα που παρουσιάζει η καθεμία από αυτές, ανάλογα με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται το άτομο που νοσεί. Καθώς θεωρούνται ανίατες και σε βάθος χρόνου καταληκτικές, εξετάζονται οι πιθανοί στόχοι του/της εργοθεραπευτή/-τριας, εφόσον η ίαση δεν καθίσταται δυνατή. Γίνεται συζήτηση γύρω από τις προσπάθειες επιβράδυνσης της νόσου και τη διατήρηση της ανεξαρτησίας και της λειτουργικότητάς του ωφελούμενου για το μεγαλύτερο δυνατό διάστημα. Διατυπώνονται παρεμβάσεις και δραστηριότητες, όπως η εκπαίδευση σε τεχνικές για δραστηριότητες αυτοεξυπηρέτησης, στρατηγικές εξοικονόμησης ενέργειας ώστε να μην κουράζεται πολύ το άτομο, προσαρμογές στο οικείο περιβάλλον και βοηθήματα που προτείνονται, δίνοντας έμφαση στην ποιότητα ζωής του.

Καθώς σε αυτές τις νόσους με το πέρασμα του χρόνου και την επιδείνωση των συμπτωμάτων συχνά μειώνεται ή/και χάνεται η επικοινωνία, αναφέρεται η πολύ σημαντική συμβολή της υποστηρικτικής τεχνολογίας και των προγραμμάτων που χρησιμοποιούνται, προκειμένου το άτομο να διατηρήσει την επικοινωνία με τους οικείους τους για όσο μεγαλύτερο χρονικό διάστημα είναι εφικτό. Παράλληλα, συζητείται και η συμβουλευτική που συχνά είναι απαραίτητη στο συγγενικό περιβάλλον και τους/τις φροντιστές/-τριες, προετοιμάζοντάς τους/τις με διακριτικότητα και σεβασμό για τις δυσκολίες που έπονται στις φάσεις που ακολουθούν.

2.4.Β.6 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΜΕ ΚΑΚΩΣΗ ΝΩΤΙΑΙΟΥ ΜΥΕΛΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι βλάβες του νωτιαίου μυελού, οι οποίες μπορεί να είναι ατελείς ή πλήρεις, και διακρίνονται ανάλογα με τις παθολογοανατομικές αλλοιώσεις σε διάσειση, θλάση, συμπίεση, αιματομυελία και διατομή. Ορίζονται οι έννοιες «παραπληγία» και «τετραπληγία», καθώς και τα αίτιά τους, τα οποία μπορεί να είναι τραυματικά ή μη τραυματικά και να οφείλονται σε λοιμώξεις, σε εκφυλιστικές νευρολογικές παθήσεις, σε κακοήθειες και σε αγγειακές διαταραχές.

Κατόπιν, ανάλογα με το ύψος της βλάβης στον νωτιαίο μυελό, περιγράφονται οι ικανότητες και οι περιορισμοί του/της πάσχοντος/-ουσας. Αναφέρονται τα αξιολογητικά εργαλεία που χορηγούνται και οι στόχοι της εργοθεραπείας για την αντιμετώπιση των κινητικο-αισθητηριακών προβλημάτων του ατόμου. Σχετικά με την παρέμβαση, πρέπει να είναι εξατομικευμένη και μπορεί να περιλαμβάνει τη σίτιση και την υγιεινή, ενώ ακολουθούν οι μετακινήσεις, οι μεταφορές και η οδήγηση.

Στο πρώτο στάδιο, μπορεί να περιλαμβάνεται η παρέμβαση στο κρεβάτι του ατόμου, έπειτα στο δεύτερο στάδιο η δραστηριοποίησή του σε ημικαθιστή θέση και ασκήσεις με τον/τη θεραπευόμενο/-η, και στο τελικό στάδιο αποκατάστασης η εκπαίδευσή του στην κοινότητα. Επίσης, περιγράφονται τα βοηθήματα και οι προσαρμογές του χώρου κατοικίας του ατόμου, καθώς και τα αναπηρικά αμαξίδια που χρησιμοποιούνται ανάλογα με τη βλάβη, τα είδη τους και τα μέρη τους.

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα συνδέεται με τις μαθησιακές ενότητες «Στοιχεία Νευρολογίας» και «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα». Στο εργα-

στηριακό μέρος του μαθήματος, ο/η εκπαιδευτής/-τρια, μέσω επίδειξης και προβολής βίντεο, εμπλουτίζει τις εισηγήσεις του/της για την εμπέδωση των τρόπων παρέμβασης σε άτομα με κακώσεις νωτιαίου μυελού.

2.4.Β.7 | ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΕ ΕΝΗΛΙΚΕΣ ΜΕ ΑΓΓΕΙΑΚΟ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρεται η αξιολόγηση καθώς και η εργοθεραπευτική παρέμβαση σε άτομα που έχουν υποστεί αγγειακό εγκεφαλικό επεισόδιο, και συνδέεται με τις μαθησιακές ενότητες «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα» και «Στοιχεία Νευρολογίας». Περιγράφονται τα συμπτώματα του αγγειακού εγκεφαλικού επεισοδίου και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην κλινική εικόνα του ημιπληγικού ασθενούς.

Αναλύονται τα κινητικά και τα αισθητηριακά προβλήματα, όπως οι διαταραχές στην αίσθηση της αφής, του πόνου και της ιδιοδεκτικότητας. Επίσης, αναφέρονται οι διαταραχές αντιληπτικότητας, όπως η απτική αντίληψη, οι διαταραχές στην εικόνα του σώματος, η απραξία, η τάση παραμέλησης της ημιπληγικής πλευράς και οι σχέσεις στον χώρο. Παρουσιάζονται, ακόμη, οι διαταραχές στην όραση, οι γνωστικές διαταραχές, οι διαταραχές του συναισθήματος καθώς και οι διαταραχές στην ομιλία.

Στη συνέχεια, περιγράφεται η αξιολόγηση του ημιπληγικού σχετικά με τα κινητικά προβλήματα αλλά και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει στην καθημερινότητά του κατά την εκτέλεση έργων, ενώ αναφέρονται ορισμένα από τα αξιολογητικά εργαλεία που χορηγούνται. Σχετικά με το πρόγραμμα αποκατάστασης, περιγράφεται η μέθοδος Bobath και οι τεχνικές θεραπείας στο χαλαρό στάδιο, η βάδιση, το ανέβασμα και κατέβασμα σκάλας, το κάθισμα σε καρέκλα, η έγερση, καθώς και η ένδυση και απόδυση.

Στο στάδιο της σπαστικότητας, γίνεται προέκταση της θεραπείας από το χαλαρό στάδιο, ενώ στο στάδιο της τελικής ανάληψης περιγράφονται οι κινήσεις στο επίπεδο του ώμου και του κάτω άκρου. Στο εργαστηριακό μέρος, οι σπουδαστές/-τριες έχουν τη δυνατότητα να εξασκηθούν σε πρακτικές παρέμβασης και τεχνικές σε άτομα με ημιπληγία μέσω παιχνιδιού ρόλων.

2.4.Β.8 | ΝΑΡΘΗΚΕΣ ΑΚΡΟΥ ΧΕΡΙΟΥ

Στην τελευταία υποενότητα, παρουσιάζονται οι νάρθηκες ως ένα βασικό θεραπευτικό μέσο που χρησιμοποιείται στην εργοθεραπεία. Αρχικά, αναφέρεται η κατάταξη των ναρθήκων του άκρου χεριού ανάλογα με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά, τη θεραπευτική τους ενέργεια και τον επιδιωκόμενο σκοπό τους.

Σύμφωνα με τον επιδιωκόμενο σκοπό, αναλύονται οι νάρθηκες ηρεμίας-χαλάρωσης, προστασίας ή ακινητοποίησης των αρθρώσεων. Περιγράφεται ο στόχος των συγκεκριμένων ναρθήκων, ο οποίος εστιάζεται στη διατήρηση των αρθρώσεων σε προστατευμένη θέση, στην ύφεση του πόνου και στον περιορισμό των συγκάμψεων. Κατόπιν, περιγράφονται οι διορθωτικοί νάρθηκες, οι οποίοι ασκούν δύο τύπους πιέσεων: την απλή και τη στατική πίεση.

Έπεται η περιγραφή των ναρθήκων που αντικαθιστούν τη λειτουργία μιας κίνησης, οι οποίοι διακρίνονται σε δυναμικούς και στατικούς νάρθηκες αντικατάστασης. Επίσης, αναφέρονται οι νάρθηκες αποκατάστασης, οι οποίοι διευκολύνουν την κίνηση που εκτελείται από αδύναμους μυς. Ανάλογα με τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του χεριού, οι νάρθηκες διακρίνονται σε καρπού, αντίχειρα και δακτύλων, καθώς και σε παλαμιαίους, ραχιαίους, κερκιδικούς και ωλένιους.

Συνοψίζοντας με βάση τον στόχο τους, οι νάρθηκες κατηγοριοποιούνται σε ηρεμίας, εργασίας, προστασίας, πρόληψης, διόρθωσης, σταθεροποίησης, αναπλήρωσης, τενόδεσης και αποκατάστασης. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με τον/την εκπαιδευτή/-τρια να παρουσιάζει, μέσω προβολής εικόνων και βίντεο, τους κυριότερους νάρθηκες που χρησιμοποιούνται από τους/τις εργοθεραπευτές/-τριες για την αποκατάσταση των βλαβών της άκρας χείρας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Πλούμης, Α. (2021). *Θέματα Φυσικής Ιατρικής και Αποκατάστασης, με κλινικά σενάρια και επεμβατικές μεθόδους*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέον.
2. Levitt, S. (2014). *Θεραπεία της εγκεφαλικής παράλυσης και της κινητικής καθυστέρησης* (επιμ. Κ. Δ. Κατσουλάκης). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Συμπληρωματικές

1. Bobath, B. (2005). *Ενήλικος ημιπληγικός. Αξιολόγηση και θεραπεία* (επιμ. Ε. Διαμαντίδου). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Μπάκας, Ε. (2021). *Αποκατάσταση ασθενή με βλάβη ή κάκωση Νωτιαίου Μυελού. Από τη βλάβη ως την επανένταξη*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

2.4.Γ • ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να αποκτήσουν, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, γνώσεις γύρω από τον ρόλο της εργοθεραπείας σε παιδιά και εφήβους/-ες με ψυχοκοινωνικές διαταραχές, οργανικές παθήσεις και αισθητηριακές διαταραχές. Αναλυτικότερα, σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής ενότητας είναι να εισαγάγει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στις βασικές έννοιες των αναπτυξιακών διαταραχών παιδιών και εφήβων, προκειμένου να καταστούν ικανοί/-ές να αξιοποιήσουν τις γνώσεις αυτές στο πλαίσιο της εργοθεραπείας. Συγκεκριμένα, με βάση τους άξονες της φυσιολογικής ανάπτυξης, θα εντρυφήσουν στη σπουδαιότητα της πρόληψης, της παρέμβασης και της αποκατάστασης στους πιο σημαντικούς τομείς. Παράλληλα, θα

αποκτήσουν εκείνες τις δεξιότητες που βοηθούν και προάγουν την, κατά το δυνατόν, ανεξαρτητοποίηση του παιδιού. Επομένως, μετά την ολοκλήρωση της μαθησιακής ενότητας, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αναγνωρίζουν τις ψυχοκοινωνικές διαταραχές, οργανικές παθήσεις και αισθητηριακές διαταραχές, ώστε να συμμετέχουν στον σχεδιασμό και την εφαρμογή εργοθεραπευτικών προγραμμάτων σε παιδιά και εφήβους/-ες με αναπτυξιακές διαταραχές. Τέλος, είναι η μαθησιακή ενότητα με την οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν τις βασικές γνώσεις, ικανότητες και δεξιότητες για να ασκήσουν το επάγγελμά τους.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Περιγράφουν τους βασικούς τομείς έργου για την ανάπτυξη των παιδιών, κατηγοριοποιώντας τους σε ΔΚΖ, Σύνθετες ΔΚΖ, σχολικές δραστηριότητες, δραστηριότητες παιχνιδιού και αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου,
- Κατηγοριοποιούν τις διαταραχές που επηρεάζουν τη συμμετοχή του παιδιού σε έργα, διακρίνοντάς τες σε αναπτυξιακές διαταραχές, νευρομυϊκές διαταραχές, μεταβολικές διαταραχές, σύνδρομα κ.ά.,
- Ερμηνεύουν τις θεωρίες και αρχές της εργοθεραπείας σε παιδιά και εφήβους/-ες με αναπτυξιακές διαταραχές μελετώντας τη σχετική βιβλιογραφία,
- Εξηγούν τη σχέση παιδί – περιβάλλον – έργο – εκτέλεση έργου, κατανοώντας την ανάπτυξη της εκτέλεσης έργου του παιδιού,
- Χρησιμοποιούν τις σύγχρονες θεραπευτικές προσεγγίσεις και εργαλεία αξιολόγησης στην πρακτική της εργοθεραπείας σε παιδιά,
- Ιεραρχούν τα στάδια της εργοθεραπευτικής διαδικασίας σε παιδιά και τις επιμέρους θεραπευτικές δράσεις σε καθένα από αυτά,
- Τροποποιούν εξατομικευμένα τις θεραπευτικές δραστηριότητες αναλόγως των ελλειμμάτων και των αναγκών του κάθε παιδιού,
- Αξιοποιούν τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντα του κάθε παιδιού στη θεραπευτική παρέμβαση,
- Συνιστούν την αλληλεπίδραση του παιδιού με το περιβάλλον μέσα από ποικίλες θεραπευτικές δραστηριότητες,
- Συμμετέχουν στις διαδικασίες αξιολόγησης, θέσπισης στόχων, σχεδιασμού προγράμματος, εφαρμογή εργοθεραπευτικού προγράμματος και ελέγχου των θεραπευτικών αποτελεσμάτων,
- Αξιοποιούν την ανατροφοδότηση της οικογένειας κατά την πορεία της θεραπευτικής παρέμβασης,
- Υποστηρίζουν τη δραστηριοποίηση του παιδιού σε τομείς έργου που ενισχύουν τη λειτουργικότητά του κατά τη διαδικασία ανεξαρτητοποίησής του,

- Ενθαρρύνουν τη συμμετοχή της οικογένειας κατά τη διάρκεια του θεραπευτικού προγράμματος,
- Αντιτίθενται σε μη συμπεριληπτικές πρακτικές για τα παιδιά και τους/τις εφήβους/-ες με αναπτυξιακά ελλείμματα κατά την αλληλεπίδραση με αυτά.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Νοητική υστέρηση / ΔΕΠ-Υ / Αυτιστικό φάσμα / Δυσπραξία / Παιδική σχιζοφρένεια / Δυσγραφία / Δυσαναγνωσία / Δυσλεξία / Δυσαριθμησία / Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες / Παρέμβαση.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ
2	ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ
3	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ
4	ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ
5	ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ (ΔΕΠ-Υ)
6	ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ
7	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Γ.1 | ΝΟΗΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΗΣΗ

Στην πρώτη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφεται η έννοια του όρου νοητική υστέρηση και η εκτίμηση του νοητικού πηλίκου (IQ) για τον προσδιορισμό του βαθμού της. Αναφέρεται η ταξινόμηση σύμφωνα με τα συστήματα DSM-5 και ICD-10, καθώς και τα επίπεδα βρετανικής, σοβαρής, μέτριας και ήπιας νοητικής υστέρησης, μαζί με τα ποσοστά εμφάνισής τους.

Περιγράφεται η συννοσηρότητα με ψυχικές νόσους και γενετικά σύνδρομα, όπως το σύνδρομο Down, το σύνδρομο Prader-Willi, το σύνδρομο εύθραυστου Χ, τη διαταραχή Rett, καθώς και με ορισμένες λοιμώξεις. Επιπλέον, περιγράφονται οι αιτιολογικοί παράγοντες κατά την προγεννητική και περιγεννητική περίοδο, καθώς και οι επίκτητοι, αναπτυξιακοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες. Γίνεται διάκριση ανάμεσα στην οργανική και την πολιτισμική ή οικογενειακή υστέρηση, ενώ αναλύονται και οι γενετικοί παράγοντες.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται τα κλινικά χαρακτηριστικά ανάλογα με τον βαθμό της νοητικής υστέρησης, καθώς και τα συνοδά προβλήματα. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν διαταραχές λόγου και ομιλίας, διαταραχές στην προσοχή, αυτοκαταστροφική συμπεριφορά και δυσκολίες στις διαπροσωπικές σχέσεις. Περιγράφεται η θεραπευτική αντιμετώπιση της νοητικής υστέρησης και η συμβουλευτική υποστήριξη της οικογένειας κατά τη βρεφική, τη σχολική και την εφηβική ηλικία.

Αναλύεται η εργοθεραπευτική παρέμβαση, με ιδιαίτερη έμφαση στην πρώιμη παρέμβαση κατά τη νηπιακή ηλικία, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει την ανάπτυξη γνωστικών και ψυχοκοινωνικών δεξιοτήτων, τη διαχείριση της αυτοφροντίδας και την ενίσχυση της αυτονομίας των παιδιών. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με τον/την εκπαιδευτή/-τρια να παρουσιάζει στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες, μέσα από μελέτες περίπτωσης, τα διάφορα χαρακτηριστικά των ατόμων με νοητική υστέρηση καθώς και τους αντίστοιχους τρόπους παρέμβασης.

2.4.Γ.2 | ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΕΣ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι μαθησιακές διαταραχές, οι οποίες είναι αρκετά συχνές στα παιδιά σχολικής ηλικίας, και δίνεται ο ορισμός τους. Αρχικά, αναλύεται η διαταραχή της ανάγνωσης ή δυσαναγνωσία και παρουσιάζεται η επιδημιολογία της. Επίσης, αναφέρεται η συχνή συννοσηρότητά της με τη ΔΕΠ-Υ καθώς και η αιτιολογία της ως νευροβιολογική διαταραχή με γενετική προέλευση.

Αναφέρονται τα διαγνωστικά κριτήρια σύμφωνα με το DSM-5 και περιγράφονται τα κλινικά χαρακτηριστικά, όπως τα λάθη στην προφορική ανάγνωση, οι παραλείψεις, οι προσθήκες και οι παραμορφώσεις των λέξεων. Αναλυτικότερα, περιγράφονται οι τυπικές δυσκολίες των παιδιών με δυσαναγνωσία, όπως οι καθρεπτισμοί, οι αντιμεταθέσεις, οι αναστροφές και οι παραλείψεις γραμμάτων ή συλλαβών. Στη συνέχεια, ορίζεται η διαταραχή των μαθηματικών ή δυσαριθμησία.

Περιγράφονται τα κλινικά της χαρακτηριστικά, όπως οι δυσκολίες στη μάθηση των ονομάτων των αριθμών, στην ανάκληση των συμβόλων των πράξεων, στη μάθηση της προπαίδειας του πολλαπλασιασμού, καθώς και στη διενέργεια υπολογισμών. Αναφέρεται, επίσης, ότι τα παιδιά με διαταραχή των μαθηματικών συχνά υπολείπονται σε οπτικοχωρικές και οπτικοαντιληπτικές δεξιότητες.

Κατόπιν, ορίζεται η διαταραχή της γραπτής έκφρασης. Περιγράφονται οι δυσκολίες στις δεξιότητες γραφής, στις οποίες μπορεί να περιλαμβάνονται τα ορθογραφικά, γραμματικά και συντακτικά λάθη, καθώς και ο κακός γραφικός χαρακτήρας, γνωστός και ως δυσγραφία. Αναφέρεται η πιθανή συνύπαρξη αισθητηριακών προβλημάτων, καθώς και οι δυσκολίες στον οπτικοκινητικό συντονισμό. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση της θεραπευτικής αντιμετώπισης των μαθησιακών διαταραχών, η οποία στηρίζεται σε ψυχοκοινωνικές και εκπαιδευτικές μεθόδους, καθώς και της εξειδικευμένης εργοθεραπευτικής τους προσέγγισης.

2.4.Γ.3 | ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΚΙΝΗΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφεται η αναπτυξιακή διαταραχή του συντονισμού των κινήσεων (δυσπραξία) και η έκπτωση της αδρής και λεπτής κινητικότητας, χωρίς όμως να υπάρχουν νευρολογικά, νοητικά ή μυοσκελετικά αίτια. Αναφέρεται η πιθανή συννοσηρότητα με γλωσσικές διαταραχές και διαταραχές λόγου, καθώς και με μαθησιακές διαταραχές.

Επίσης, αναφέρονται οι αιτιολογικοί παράγοντες κινδύνου, όπως η προωρότητα, το χαμηλό βάρος γέννησης, η υποξία, ο περιγεννητικός υποσιτισμός και οι βλάβες του κροταφικού λοβού. Περιγράφονται οι καθυστερήσεις στην κατάκτηση των αναπτυξιακών κινητικών ορόσημων στη βρεφική και την πρώιμη παιδική ηλικία, όπως η στροφή του κορμού, το μπουσούλημα, το κάθισμα και το περπάτημα, με τη συγκεκριμένη υποενότητα να συνδέεται άμεσα με την ενότητα «Στάδια ανθρώπινης ανάπτυξης» του εξαμήνου Α΄.

Παράλληλα, επισημαίνεται ότι τα μεγαλύτερα παιδιά μπορεί να εκδηλώνουν ελλειμματικό μυϊκό συντονισμό. Ακόμη, περιγράφονται οι τύποι της δυσπραξίας, όπως η λεκτική δυσπραξία που αναφέρεται στη δυσκολία της άρθρωσης, της προφοράς και της ομιλίας, η προφορική δυσπραξία που επηρεάζει τον συντονισμό των μυών για την κατάποση και τη σίτιση, η οφθαλμοκινητική δυσπραξία που επηρεάζει την κίνηση των ματιών και την οπτική επεξεργασία, η δυσπραξία των άκρων και η δυσκολία στη λεπτή κινητικότητα, καθώς και η ιδεοκινητική δυσπραξία που επηρεάζει την εκτέλεση και τον σχεδιασμό εκούσιων κινήσεων.

Έπειτα, αναλύεται η θεραπευτική παρέμβαση και οι στόχοι της, οι οποίοι αφορούν τη βελτίωση της καταγραφής και ολοκλήρωσης των αισθητηριακών ερεθισμάτων, τα κατάλληλα στασικά πρότυπα, τον κινητικό προγραμματισμό, τον ιδεασμό, την ανάπτυξη του σχήματος του σώματος και την οργάνωση της συμπεριφοράς. Στη θεραπευτική παρέμβαση περιγράφονται η εκπαίδευση του συντονισμού των κινήσεων, η ενίσχυση της μυϊκής δύναμης και αντοχής, η βελτίωση της λεπτής κινητικότητας, καθώς και η εφαρμογή της αισθητηριακής ολοκλήρωσης.

2.4.Γ.4 | ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΑΥΤΙΣΤΙΚΟΥ ΦΑΣΜΑΤΟΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφονται οι διαταραχές αυτιστικού φάσματος σύμφωνα με το Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο DSM-5. Αποτελεί σημαντικό μέρος της ύλης και, αρχικά, αναφέρονται τα διαγνωστικά κριτήρια του αυτισμού, τα οποία χωρίζονται σε επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση, καθώς και σε περιορισμένα, επαναλαμβανόμενα πρότυπα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων ή δραστηριοτήτων. Περιγράφονται τα συμπτώματα και η βαρύτητα εκδήλωσής τους σε τρία επίπεδα: στο επίπεδο ένα, όπου τα άτομα έχουν ανάγκη υποστήριξης, στο επίπεδο δύο, όπου έχουν ανάγκη ενισχυμένης υποστήριξης, και στο επίπεδο τρία, όπου έχουν ανάγκη ιδιαίτερα ενισχυμένης υποστήριξης.

Επίσης, παρουσιάζεται η γλωσσική και η νοητική ανάπτυξη των παιδιών στο φάσμα. Αναφέρονται τα συνοδά προβλήματα του αυτισμού, τα πιθανά αίτια, καθώς και η αναπτυξιακή πορεία των παιδιών αυτών. Πιο αναλυτικά, παρουσιάζεται η θεραπευτική αντιμετώπιση, η οποία χωρίζεται σε προγράμματα πρώιμης παρέμβασης και ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, καθώς και σε προγράμματα για την παροχή ευκαιριών επαγγελματικής αποκατάστασης και αυτόνομης διαβίωσης.

Αναφέρονται οι σχετικές αξιολογήσεις που διενεργούνται από εργοθεραπευτές/-τριες και αναλύονται οι παρεμβάσεις που αφορούν την ανάπτυξη δεξιοτήτων αισθητηριακής επεξεργασίας και κινητικού συντονισμού, την ενίσχυση της αυτονομίας στις δραστηριότητες καθημερινής ζωής, την ενίσχυση των γνωστικών δεξιοτήτων, τη βελτίωση της επικοινωνίας και της έκφρασης, καθώς και την ενίσχυση της κοινωνικής συμμετοχής. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια, μέσω της προβολής εκπαιδευτικών βίντεο και της συζήτησης μελετών περίπτωσης, βοηθά τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να αντιληφθούν τη διαταραχή του αυτιστικού φάσματος. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την αναφορά στις παρεμβάσεις που εστιάζονται στην οικογένεια και στην εκπαίδευση των φροντιστών/-τριών.

2.4.Γ.5 | ΔΙΑΤΑΡΑΧΗ ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΡΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΔΕΠ-Υ)

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, περιγράφεται η ενεργητικότητα και η κινητική δραστηριότητα των παιδιών σε υπερβολικό βαθμό σε σχέση με άλλα παιδιά της ίδιας χρονολογικής ηλικίας. Αναφέρονται τα κύρια κλινικά χαρακτηριστικά των παιδιών με ΔΕΠ-Υ και περιγράφονται οι αιτιολογικοί παράγοντες, οι οποίοι διακρίνονται σε γενετικούς, αναπτυξιακούς, νευροχημικούς, νευροφυσιολογικούς και ψυχοκοινωνικούς.

Επίσης, αναφέρονται τα διαγνωστικά κριτήρια για τη ΔΕΠ-Υ, τα οποία επικεντρώνονται στον τομέα της απροσεξίας και της υπερκινητικότητας ή παρορμητικότητας. Στη συνέχεια, αναλύονται τα συνοδά προβλήματα της διαταραχής, στα οποία μπορεί να περιλαμβάνονται προβλήματα συμπεριφοράς, αναπτυξιακές δυσκολίες, διαταραχές των γνωστικών λειτουργιών και της συναισθηματικής ανάπτυξης, καθώς και πιθανές μαθησιακές δυσκολίες. Ακόμη, περιγράφεται η συννοσηρότητα με άλλες διαταραχές της παιδικής ηλικίας, όπως η εναντιωματική προκλητική διαταραχή, η διαταραχή της διαγωγής, καθώς και οι διαταραχές της διάθεσης.

Επιπλέον, περιγράφεται η αναπτυξιακή πορεία των παιδιών με ΔΕΠ-Υ κατά τη βρεφική, τη νηπιακή, τη σχολική και την εφηβική ηλικία. Αναλύεται η θεραπευτική παρέμβαση και ο στόχος της, ο οποίος επικεντρώνεται στον περιορισμό της εκδήλωσης των πρωτογενών συμπτωμάτων της ΔΕΠΥ- και στην πρόληψη των δευτερογενών, όπως είναι τα προβλήματα συμπεριφοράς και η χαμηλή αυτοεκτίμηση.

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την περιγραφή της θεραπευτικής υποστήριξης του παιδιού στο σπίτι και στο σχολείο μέσω ψυχοκοινωνικών αλλά και εξειδικευμένων εργοθεραπευτικών παρεμβάσεων. Αυτές περιλαμβάνουν την οργάνωση της κί-

νησης στον χώρο, την οργάνωση του χρόνου, την ενίσχυση των γνωστικών δεξιοτήτων, τη βελτίωση της αισθητηριακής επεξεργασίας και, τέλος, την ενδυνάμωση της αυτονομίας του παιδιού στις δραστηριότητες της καθημερινής ζωής.

2.4.Γ.6 | ΨΥΧΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναφέρονται οι ψυχικές διαταραχές που συναντώνται στα παιδιά και ειδικότερα στους/στις εφήβους/-ες. Περιγράφονται οι αγχώδεις διαταραχές σύμφωνα με το Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο Ψυχικών Διαταραχών DSM-5. Αυτές μπορεί να είναι η γενικευμένη αγχώδης διαταραχή, η διαταραχή άγχους αποχωρισμού, η διαταραχή κοινωνικού άγχους, η ειδική φοβία, η διαταραχή πανικού, η αγοραφοβία, η ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή και η διαταραχή μετατραυματικού στρες.

Αναφέρονται οι γενετικοί, οι περιβαλλοντικοί και οι αναπτυξιακοί παράγοντες και γεγονότα, καθώς και τα συμπτώματα, τα οποία μπορεί να είναι σωματικά, συναισθηματικά, συμπεριφορικά ή συμπτώματα ιδεοψυχαναγκασμού. Στη συνέχεια, περιγράφεται η παιδική ή ηβηφρενική σχιζοφρένεια, τα συμπτώματα και τα πιθανά αίτιά της, η αναπτυξιακή πορεία των παιδιών με σχιζοφρένεια, καθώς και η θεραπευτική της αντιμετώπιση.

Αντίστοιχα, περιγράφονται οι διαταραχές της διάθεσης σύμφωνα με το DSM-5, οι οποίες ταξινομούνται σε μείζονα, επίμονη καταθλιπτική διαταραχή, προεμμηνορροϊκή δυσφορική διαταραχή, καταθλιπτική διαταραχή προκαλούμενη από ουσίες ή φάρμακα, καταθλιπτική διαταραχή λόγω ιατρικής πάθησης, καθώς και σε άλλη καθορισμένη ή μη καθορισμένη καταθλιπτική διαταραχή.

Έπειτα, περιγράφονται οι διαταραχές από τη χρήση ουσιών και αλκοόλ από τους/τις εφήβους/-ες και αναλύεται η διαταραχή προσωπικότητας. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την αναφορά στις θεραπευτικές παρεμβάσεις σε παιδιά και εφήβους/-ες που αντιμετωπίζουν ψυχικές διαταραχές, τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, ενώ συνδέεται άμεσα με τις μαθησιακές ενότητες «Στοιχεία Παιδιατρικής» και «Ψυχοκοινωνική Εργοθεραπεία».

2.4.Γ.7 | ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΕ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ/-ΕΣ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα αναφέρεται στην αξιολόγηση παιδιών και εφήβων και συνδέεται με τη μαθησιακή ενότητα «Αξιολόγηση στην Εργοθεραπεία». Περιγράφονται οι τρόποι αξιολόγησης, οι οποίοι μπορούν να περιλαμβάνουν τη συνέντευξη τόσο του/της εφήβου/-ης όσο και των φροντιστών/-τριών και των εκπαιδευτικών, με σκοπό να εκτιμηθεί το διανοητικό του/της επίπεδο και οι εκπαιδευτικές του/της ανάγκες.

Επίσης, περιγράφεται η παρατήρηση, η οποία είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στη διερεύνηση της συμπεριφοράς του παιδιού, καθώς και της εμφάνισής του, των κινήσεων του σώματός του, της διάθεσης και του λόγου του. Επιπλέον, αναλύεται η αξιολόγη-

ση μέσω δραστηριοτήτων και ειδικότερα μέσω του παιχνιδιού, το οποίο εμπλέκει το παιδί στη θεραπευτική διαδικασία πιο ομαλά και επιτρέπει στον/στη θεραπευτή/-τρια να εντοπίσει τις δυνατότητες και τα ελλείμματά του.

Επιπρόσθετα, αναφέρονται διάφορες δοκιμασίες και τεστ (σταθμισμένα ή μη, καθώς και έγκυρα), ανάλογα με τις διαγνωστικές κατηγορίες που αναφέρθηκαν στις προηγούμενες μαθησιακές υποενότητες, αλλά και βάσει του ηλικιακού επιπέδου των παιδιών. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια, μέσω επίδειξης, μπορεί να παρουσιάσει ορισμένα αξιολογητικά εργαλεία στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες για την καλύτερη επεξήγηση και κατανόησή τους.

Στη συνέχεια, αναλύονται οι τομείς έργων που αξιολογούνται στα παιδιά και τους/τις εφήβους/-ες, στους οποίους περιλαμβάνονται η αυτοφροντίδα, το παιχνίδι, η εκπαίδευση και ο ελεύθερος χρόνος. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση των δεξιοτήτων που τίθενται υπό αξιολόγηση και οι οποίες αφορούν τις κινητικές, αισθητηριακές, γνωστικές και ψυχοκοινωνικές δεξιότητες του ατόμου.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Sadock, B. J. & Sadock, V. A. (2013). *Kaplan & Sadock's Επιτομή Ψυχιατρική παιδιών και εφήβων.* Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.
2. Κακούρος, Ε. & Μανιαδάκη, Κ. (2006). *Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων. Αναπτυξιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω-Δαρδανός.

Συμπληρωματικές

1. Cooper, M., Hooper, C. & Thompson, M. (2005). *Ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων θεωρία και πράξη* (επιμ. Γ. Παπαδάτος). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.
2. Hodapp, R. M. (2005). *Αναπτυξιακές θεωρίες και αναπηρία. Νοητική καθυστέρηση, αισθητηριακές διαταραχές και κινητική αναπηρία* (επιμ. Α. Ζώνιου-Σιδέρη & Η. Σπανδάγου). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

2.4.Δ • ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι, να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνώσεις γύρω από υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας στις σύγχρονες κοινωνίες και την κοινωνική πολιτική, με βάση τις σύγχρονες αρχές της διοίκησης. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έρθουν σε επαφή με τις βασικές αρχές της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη των θεωριών διοίκησης και συντονισμού στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας, προκειμένου να διασφαλίζεται η ποιότητα των παρεχό-

μενων υπηρεσιών στις θεραπευτικές δομές της εργοθεραπείας. Επιπλέον, μετά την ολοκλήρωση της μαθησιακής ενότητας, αναμένεται οι εκπαιδευόμενοι/-ες να περιγράφουν την ανάπτυξη και οργάνωση των συστημάτων υγείας και κοινωνικής φροντίδας στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες καθώς και τη δομή, οργάνωση και λειτουργία δομών στην πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη και να είναι σε θέση να αναφέρουν και να περιγράφουν την υπηρεσία της εργοθεραπείας στο ελληνικό σύστημα υγείας και στα τρία επίπεδα περίθαλψης.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Ταξινομούν τις υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας συνδέοντας την κοινωνική πολιτική και τις υπηρεσίες υγείας,
- Παρουσιάζουν την οργάνωση των συστημάτων υγείας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό διενεργώντας επισκόπηση,
- Συγκρίνουν τη δομή, οργάνωση και λειτουργία όλων των βαθμίδων περίθαλψης αναφέροντας τις διαφορές τους,
- Προσδιορίζουν τις γενικές και ειδικές αρχές της διοίκησης αξιοποιώντας τες στην πρακτική τους,
- Κωδικοποιούν τις θεωρητικές προσεγγίσεις της διοίκησης,
- Ερμηνεύουν τις αρχές και έννοιες της οργάνωσης υπηρεσιών υγείας,
- Αναλύουν τα είδη ηγεσίας και τα χαρακτηριστικά των ηγετών,
- Αποκωδικοποιούν το οργανόγραμμα μιας υπηρεσίας υγείας,
- Εξηγούν τις μεθόδους οργάνωσης μιας υπηρεσίας υγείας,
- Συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους,
- Παρουσιάζουν τις διαφορές ανάμεσα στα συστήματα υγείας,
- Εκτελούν σχεδιασμό και προγραμματισμό στις υπηρεσίες υγείας σχετικά με το αντικείμενό τους,
- Επιδεικνύουν επαγγελματισμό στην παροχή υπηρεσιών στο εκάστοτε σύστημα υγείας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.
- Παράγουν ποιοτικές, διαθέσιμες υπηρεσίες υγείας, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους,
- Εκτιμούν τις έννοιες που είναι σχετικές με τον χώρο της υγείας (υπηρεσίες υγείας, ανάπτυξη συστημάτων περίθαλψης, δείκτες υγείας, χρηματοδότηση και στελέχωση συστημάτων υγείας) κατά την άσκηση της πρακτικής τους,
- Αποδέχονται τα κριτήρια αξιολόγησης από τους/τις ανωτέρους/-ες τους κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Οργάνωση / Διοίκηση / Ηγεσία / Σχεδιασμός / Υπηρεσίες υγείας / Χώρος εργοθεραπείας / Οργάνωση εργοθεραπευτικής συνεδρίας / Μονάδες αποκατάστασης / Συστήματα υγείας / Ρόλος βοηθού εργοθεραπείας.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
2	Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ
3	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
4	ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
5	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ
6	ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Δ.1 | ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Σε αυτή την υποενότητα, επεξηγείται η ερμηνεία και το περιεχόμενο των όρων της διοίκησης και της οργάνωσης, συμπεριλαμβανομένων των λειτουργιών της διοίκησης αλλά και των γνώσεων, των ικανοτήτων και των χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν τα σύγχρονα στελέχη των υπηρεσιών. Δίνεται έμφαση στην ερμηνεία και τη διαφορά τους, καθώς επίσης και στον τρόπο με τον οποίο μπορούν να εφαρμοστούν γενικότερα στα πλαίσια εργασίας και ειδικότερα στον κλάδο της υγείας.

Συζητείται ο ορισμός της διοίκησης, ο οποίος σημαίνει καθοδήγηση και κατεύθυνση, καθώς και η γενικότερη προσέγγιση του κλάδου που προσδιορίζει τη μελέτη, την περιγραφή και την εξήγηση συμβάντων και παραγόντων στο επιμέρους περιβάλλον της υπηρεσίας. Παράλληλα, παρουσιάζεται ο συνδυασμός των φυσικών πόρων με τις ανθρώπινες διεργασίες, ο οποίος αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητα του οργανισμού.

Αναφέρεται η λειτουργία της οργάνωσης που αφορά τον καταμερισμό εργασίας ανάμεσα στους τομείς και στα τμήματα μιας δομής, οδηγώντας στην περιγραφή των ευθυνών και των καθηκόντων. Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται δόκιμο να γίνει αναφορά στην έννοια του/της προϊσταμένου/-ης και γενικότερα στην ιεραρχία που διέπει τις δομές εργασίας και υγείας. Για παράδειγμα, μπορεί να γίνει αναφορά στα όργανα διοίκησης ενός νοσοκομείου και να περιγραφούν οι ρόλοι του/της διοικητή/-τριας, του/

της διευθυντή/-τριας της μονάδας, του/της προέδρου, του/της επιστημονικά υπευθύνου/-ης και του/της επόπτη/-τριας.

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με μια βιωματική δραστηριότητα για την καλύτερη κατανόηση των εννοιών, κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες καλούνται να αναφερθούν σε δικές τους εμπειρίες ή εντυπώσεις σχετικά με τη σχέση διοίκησης – εργαζομένου ή προϊσταμένου – υφισταμένου.

2.4.Δ.2 | Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ

Σε αυτή την υποενότητα, γίνεται αναφορά στην έννοια της ηγεσίας σε σχέση με την έννοια της διοίκησης, καθώς συχνά συγχέονται, ενώ έχουν εντελώς διαφορετικό περιεχόμενο. Αναλύονται οι διαφορές τους και προτείνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να τις εντοπίσουν. Προσδιορίζεται το περιεχόμενό της ως προς τις γνώσεις, τις ικανότητες και τις δεξιότητες ενός/μίας ηγέτη/-ιδας και της ηγεσίας γενικότερα.

Επισημαίνονται τα χαρακτηριστικά και οι λειτουργίες της, ενώ διαφοροποιείται η ανάλυση ανάμεσα στις σχέσεις ηγέτη-προϊσταμένου και στην ευρύτερη έννοια ηγεσίας-διοίκησης. Συμπληρωματικά με τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η διάκριση των ηγετικών τύπων. Προτείνεται, επίσης, η αναφορά σε διεθνείς πρακτικές της ηγεσίας, στο σύγχρονο προσοντολόγιο και στην έννοια της εξειδίκευσης. Επιπλέον, ο όρος της ηγεσίας συσχετίζεται και αναλύεται με ευρύτερες έννοιες, όπως της δημοκρατίας και της ανελευθερίας.

Όλες οι αναφορές προτείνεται να συστηματοποιηθούν σε πίνακες παρουσίασης και να συγκριθούν με κριτήριο την αποτελεσματικότητά τους, ειδικότερα για τον τομέα της υγείας. Μέσα από μελέτες περίπτωσης, προσδιορίζονται τα στοιχεία εκείνα σχετικά με τα χαρακτηριστικά της ηγεσίας που ασκούν θετική επίδραση στην ψυχική υγεία, στην ειδική αγωγή και στην αποκαταστασιακή πρακτική.

Τέλος, δίνεται ο χώρος να ακουστούν απόψεις από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες σχετικά με τις ηγετικές συμπεριφορές και τις ανθρώπινες σχέσεις στο περιβάλλον εργασίας. Ανακεφαλαιώνοντας, πραγματοποιείται η απαραίτητη διασύνδεση με τη μαθησιακή ενότητα «Ομάδες στην Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Δ΄.

2.4.Δ.3 | ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΣΕ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Δεδομένου ότι κάθε αναγνωρισμένη χώρα στον πλανήτη έχει τη δική της μέριμνα για την υγεία, με ποσοτικές και ποιοτικές διαφορές μεταξύ τους, σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα γίνεται λόγος για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου ανήκει και η Ελλάδα, οι οποίες έχουν αυτόνομη θεσμική δικαιοδοσία αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις παροχές υγείας και τη γενικότερη υγειονομική περίθαλψη. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντρυφούν σε μια συνοπτική, περιγραφική πληροφόρηση των συστημάτων υγείας στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Απαντώνται θεμελιώδη ερωτήματα, όπως τι είναι το ΕΣΥ, πότε δημιουργήθηκε, τι περιλαμβάνει, ποιες δομές εμπεριέχονται σε αυτό, ποιο είναι το ανθρώπινο δυναμικό

του, πώς λειτουργούν οι υπηρεσίες του και υπό ποιες συνθήκες μπορεί να τίθενται περιορισμοί στην ισχύ του. Επίσης, γίνεται σαφής αναφορά στην ιδιωτική και δημόσια νοσοκομειακή περίθαλψη, καθώς και στους βαθμούς φροντίδας στην Ελλάδα, διακρίνοντάς τους σε πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια περίθαλψη.

Οι γνώσεις και οι στάσεις που καλλιεργούνται μπορούν να συζητηθούν σε ανοικτό διάλογο, συνδέοντας τις επαγγελματικές πρακτικές με τον τρόπο που θα μπορούσαν οι ίδιοι/-ες οι εκπαιδευόμενοι/-ες να συμβάλουν μελλοντικά από τη θέση του/της βοηθού εργοθεραπείας. Επιπλέον, μέσα από τη συγκεκριμένη υποενότητα, αξιοποιούνται και συσχετίζονται οι γνώσεις από προγενέστερες μαθησιακές ενότητες, όπως «Ηθική και δεοντολογία στην Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Β΄ και «Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Α΄, όπου αναλύονται τα δικαιώματα των ασθενών, τα πλαίσια περίθαλψης και παρέμβασης, καθώς και τα επαγγελματικά χαρακτηριστικά του κλάδου.

2.4.Δ.4 | ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Σε αυτή την υποενότητα, αναλύεται η οργάνωση των υπηρεσιών υγείας, η οποία αποτελεί μια αρκετά σύνθετη διαδικασία. Η προσέγγισή της γίνεται μέσα από πολύπλευρες αναφορές στα όργανα διοίκησης, τη νομική μορφή, τις αρμοδιότητες και τις λειτουργίες του κάθε οργανισμού, καθώς και στις έννοιες του οργανογράμματος και του προϋπολογισμού.

Γίνεται αναφορά στην πρόσφατη βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία οι βασικές λειτουργίες της διοίκησης είναι α) η διεύθυνση, β) ο έλεγχος, γ) ο οργανωτικός σχεδιασμός και δ) ο προγραμματισμός, με καθεμία από αυτές να έχει τη δική της βαρύτητα και τον δικό της τρόπο επίτευξης. Παρέχονται πληροφορίες στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες για τον οργανωτικό σχεδιασμό, ο οποίος περιλαμβάνει τα στάδια του σχεδιασμού, της οργάνωσης, του συντονισμού, της επικοινωνίας και του ελέγχου.

Αναφορικά με τον τομέα των εργοθεραπευτικών πρακτικών, που έχουν ως κέντρο τους τον/τη θεραπευόμενο/-η, εξετάζεται η λειτουργία των πολυκλαδικών επαγγελματικών ομάδων παρέμβασης. Επισημαίνεται η ανάγκη σύνθεσης και αναγνώρισης της διαφορετικής φιλοσοφίας και προσέγγισης της κάθε ειδικότητας για την επίτευξη του κοινού αποκαταστασιακού στόχου.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευτές/-τριες μπορούν να δημιουργήσουν ομάδες εργασίας με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, προκειμένου να προτείνουν τρόπους και στρατηγικές αντιμετώπισης για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων. Κλείνοντας την υποενότητα, οι εκπαιδευτές/-τριες μπορούν να αναλύσουν τη σημασία της διατήρησης ημερολογίου, τον καθορισμό των απαραίτητων ενεργειών, την ιεράρχηση και θέσπιση προτεραιοτήτων, καθώς και τον ορισμό ενός σαφούς χρονοδιαγράμματος.

2.4.Δ.5 | ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στη βασικότερη λειτουργία της διοίκησης, τον σχεδιασμό/προγραμματισμό, ο οποίος απαντά στο τι επιδιώκουμε και στο πώς αυτό θα επιτευχθεί, καθορίζοντας παράλληλα τα μέσα και τον χρόνο επίτευξης.

Αφού αναλυθεί ο σχεδιασμός/προγραμματισμός, ακολουθεί συζήτηση σχετικά με τη συνειδητή επιλογή της καλύτερης δυνατής προσέγγισης. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τη συγκέντρωση στοιχείων και τον προσδιορισμό του κατάλληλου τρόπου παρέμβασης με βάση αντικειμενικά και υποκειμενικά κριτήρια, καθώς, χωρίς αυτά, η λειτουργία του ελέγχου καθίσταται ανέφικτη. Προτείνεται η ταξινόμηση του σχεδιασμού με βάση το είδος και τον τύπο του (αντικειμενικοί σκοποί, προβλέψεις, πολιτική, προϋπολογισμός, διαδικασίες και μέθοδοι), τη χρονική περίοδο (βραχυπρόθεσμος, μεσοπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος) και, τέλος, τη συχνότητα χρήσης του προγραμματισμού (πολλαπλής ή μη χρήσης).

Επιπρόσθετα, πραγματοποιείται αναφορά στη λειτουργία του ελέγχου. Χρησιμοποιούνται παραδείγματα για τη μέτρηση της αποτελεσματικότητας, καθώς η γενικότερη οργάνωση της υγείας οφείλει να υπακούει σε κανόνες και διαδικασίες, προκειμένου να είναι άμεση, γενικευμένη, ολιστική και αποτελεσματική. Παρουσιάζεται η κρισιμότητα της αξιοποίησης ορθολογιστικών κριτηρίων και της έγκυρης ενημέρωσης, σύμφωνα με τη λειτουργία του προγραμματισμού.

Παράλληλα, συστήνεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η ανάθεση μιας άσκησης μέσω μελετών περίπτωσης. Στόχος της δραστηριότητας είναι η κατάρτιση ενός πλάνου εργασίας του/της βοηθού εργοθεραπείας, με αναφορά σε όλες τις λειτουργίες της διοίκησης και με κύρια εστίαση στον οργανωτικό σχεδιασμό και στον προγραμματισμό.

2.4.Δ.6 | ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Η τελευταία μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη λήψη αποφάσεων μέσα από τη συγκέντρωση στοιχείων, τον προσδιορισμό των αναγκών και την επιλογή τρόπων παρέμβασης, προτείνοντας παράλληλα και εναλλακτικές ενέργειες. Επίσης, δίνει έμφαση στην αξία της αναγνώρισης της επαγγελματικής ταυτότητας των εκπαιδευομένων, καθώς απαιτείται πολύ καλή γνώση του αντικειμένου, προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στον όγκο και στη διαχείριση της πληροφορίας.

Περιγράφεται η καλλιέργεια συγκεκριμένων επαγγελματικών δεξιοτήτων, η οποία συντελεί σε μεγάλο βαθμό στην ανταπόκριση του/της επαγγελματία βοηθού εργοθεραπείας στα καθήκοντά του/της, λαμβάνοντας υπόψη πως το κάθε πλαίσιο εργασίας απαιτεί και διαφορετικές εργοθεραπευτικές παροχές. Τα στοιχεία αυτά έχουν ήδη αναφερθεί σε προγενέστερη μαθησιακή ενότητα, όπως στην «Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία». Τονίζεται, παράλληλα, ότι ο/η βοηθός εργοθεραπείας συνεπικουρεί και ακολουθεί την εργοθεραπευτική πρακτική γενικότερα, βάσει των οδηγιών και των αρμοδιοτήτων που του/της αναθέτονται.

Στο πλαίσιο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να εκπονηθεί μια ατομική εργασία: ένα διάγραμμα με τις δεξιότητες που πρέπει να υιοθετήσει ο/η εκπαιδευόμενος/-η ως μελλοντικός/-ή επαγγελματίας, ταξινομημένες στις τέσσερις μεγάλες κατηγορίες επαγγελματικών δεξιοτήτων (συντονιστικές, παραγωγικές, ελεγκτικές και υποστηρικτικές).

Προς το τέλος της ενότητας, συστήνεται η ενημέρωση των εκπαιδευομένων για τους τρόπους εφαρμογής της πρόληψης σχετικά με τα αίτια που αυξάνουν τον κίνδυνο ατυχημάτων στα πλαίσια εργασίας σε χώρους υγείας, καθώς και ο προσδιορισμός των βασικών αρχών της εφαρμοσμένης πρόληψης. Τέλος, ένα ακόμη σκέλος της υποενότητας αφιερώνεται στις ευθύνες που έχει ένας/μια επαγγελματίας βοηθός εργοθεραπείας για τη φροντίδα του/της θεραπευομένου/-ης, στις γνώσεις που πρέπει να κατακτήσει και να διευρύνει, στις συνεργατικές σχέσεις με το επαγγελματικό και οικογενειακό περιβάλλον του ατόμου, καθώς και στη συμμετοχή του/της σε επιστημονικές μελέτες και έρευνες.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Θεοδώρου, Μ., Σαρρής, Μ. & Σούλης, Σ. (2001). *Συστήματα Υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
2. Λιαρόπουλος, Λ. Λ. (2007). *Οργάνωση υπηρεσιών και συστημάτων υγείας* (Α΄ τόμος). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συμπληρωματικές

1. Κυριόπουλος, Γ., Οικονόμου, Χ. & Σουλιώτης, Κ. (2003). *Υγεία και Υπηρεσίες στα Βαλκάνια*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
2. Γεωργόπουλος, Ν. Β. (2006). *Στρατηγικό Μάνατζμεντ*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

2.4.Ε • ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός αυτής της μαθησιακής ενότητας είναι οι εκπαιδευόμενοι/-ες να αποκτήσουν σημαντικές γνώσεις σχετικά με τη φιλοσοφική βάση του επαγγέλματος της εργοθεραπείας που αφορούν το πλαίσιο αναφοράς και τα εννοιολογικά μοντέλα πρακτικής στην εργοθεραπεία. Πρόκειται για μια θεωρητική μαθησιακή ενότητα εξειδίκευσης που αποτελεί τη βάση για την ανάπτυξη κλινικής συλλογιστικής, σχεδιασμού και εφαρμογής της εργοθεραπευτικής διαδικασίας. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εντρυφήσουν στη θεωρητική δομή της επιστήμης της εργοθεραπείας και συγκεκριμένα θα εξοικειωθούν με τη χρήση των γενικών μοντέλων και των μοντέλων στην εργοθεραπευτική πρακτική. Επιπλέον, μετά την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης μα-

θησιακής ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί/-ές να κατανοούν τις βασικές αρχές του Μοντέλου Εκτέλεσης Έργου, του Καναδικού Μοντέλου Εκτέλεσης Έργου και Εμπλοκής, του Μοντέλου Ανθρώπινου Έργου, του PEOP Μοντέλου και του Kawa Μοντέλου. Ακόμη, θα αποκτήσουν θεωρητικές γνώσεις σχετικά με το Συμπεριφορικό Πλαίσιο Αναφοράς, το Εμβιομηχανικό, το Αποκαταστασιακό, το Νευροαναπτυξιακό, το Αναπτυξιακό, το πλαίσιο αναφοράς της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης, της Γνωστικής Δυσλειτουργίας και το Ψυχοδυναμικό Πλαίσιο Αναφοράς. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι σε θέση να διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ μοντέλων και πλαισίων αναφοράς, να επιλέγουν το καταλληλότερο και να περιγράφουν την εφαρμογή τους στο εκάστοτε κλινικό πλαίσιο.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Συνθέτουν βασικές θεωρητικές γνώσεις συσχετίζοντάς τες με τη φιλοσοφία της εργοθεραπείας,
- Προσδιορίζουν το εκάστοτε πλαίσιο αναφοράς στην πρακτική της εργοθεραπείας (συμπεριφορικό, βιομηχανικό, αναπτυξιακό, γνωστικό, νευροαναπτυξιακό, αισθητηριακής ολοκλήρωσης, αποκατάστασης, ψυχοδυναμικό) αναφέροντας τα χαρακτηριστικά του,
- Ερμηνεύουν τα εννοιολογικά μοντέλα (Εκτέλεσης Έργου, Ανθρώπινου Έργου, Καναδικό, Ατόμου – Περιβάλλοντος – Έργου), αναλύοντας τις διαφορές τους,
- Χρησιμοποιούν ένα πλαίσιο αναφοράς,
- Εφαρμόζουν προσεγγίσεις βασιζόμενες σε κάποιο πλαίσιο αναφοράς,
- Παρουσιάζουν τα μοντέλα και τα χρησιμοποιούν,
- Διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ θεωριών μοντέλων και πλαισίων αναφοράς,
- Χρησιμοποιούν το καταλληλότερο μοντέλο ανάλογα με το εκάστοτε θεραπευτικό πλαίσιο,
- Εφαρμόζουν τις θεωρίες των μοντέλων και πλαισίων αναφοράς στο κλινικό πλαίσιο,
- Συνθέτουν τις βασικές αρχές των θεωριών, μοντέλων και πλαισίων αναφοράς της εργοθεραπείας κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους,
- Υιοθετούν την εφαρμογή των θεωριών, μοντέλων και πλαισίων αναφοράς στο κλινικό πλαίσιο κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Αναπτυξιακό πλαίσιο αναφοράς / Πλαίσιο γνωστικής δυσλειτουργίας / Αισθητηριακής ολοκλήρωσης πλαίσιο αναφοράς / Νευροαναπτυξιακό πλαίσιο αναφοράς / Εμβιομηχανικό πλαίσιο αναφοράς / Αποκαταστασιακό πλαίσιο αναφοράς / Μοντέλο Kawa / Μοντέλο ανθρώπινου έργου / Καναδικό Μοντέλο Εκτέλεσης Έργου και Εμπλοκής / Μοντέλο Εκτέλεσης Έργου.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (2), Εργαστήριο (0), Σύνολο (2).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΑΝΑΦΟΡΑΣ
2	ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ
3	ΤΟ ΚΑΝΑΔΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΚΗΣ
4	ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ
5	ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΕΡΓΟΥ
6	ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ KAWA
7	ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
8	ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ
9	ΤΟ ΕΜΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ
10	ΤΟ ΝΕΥΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Κείμενο αναφοράς

2.4.Ε.1 | ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΩΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΩΝ ΜΟΝΤΕΛΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΛΑΙΣΙΩΝ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Σε αυτή την υποενότητα, αναλύεται ο όρος «μοντέλο» για την επιστήμη της εργοθεραπείας. Κέντρο της συγκεκριμένης υποενότητας αποτελούν οι ορισμοί και η διευκρίνιση των γενικών και των ειδικών μοντέλων πρακτικής.

Συστήνεται μία σύντομη αναφορά στα γενικά μοντέλα αναπηρίας, όπως το ιατρικό και το οικοσυστημικό μοντέλο, προκειμένου να προσεγγιστεί καλύτερα η έννοια της αναπηρίας αλλά και οι στόχοι μιας δομημένης παρέμβασης. Αναλύεται η διαφορετική ερμηνεία και η διάσταση που λαμβάνει η έννοια της δυσκολίας από τον ιατρικό κλάδο, την κοινωνική επιστήμη και την εργοθεραπεία.

Περιγράφονται οι μαθησιακές υποενότητες που ακολουθούν, όπου αναλύεται το περιεχόμενο των μοντέλων και ειδικότερα οι βασικές αρχές παρέμβασης, τα επαγγελματικά καθήκοντα, οι ευθύνες και οι αποκαταστασιακές πρακτικές. Παράλληλα, συνοψίζονται οι τελευταίες υποενότητες, όπου γίνεται αναφορά στα διάφορα εργοθεραπευτικά πλαίσια αναφοράς, όπως το συμπεριφορικό, το εμβιομηχανικό, το αποκαταστασιακό, το νευροαναπτυξιακό, το αναπτυξιακό, της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης, της Γνωστικής Δυσλειτουργίας και το Ψυχοδυναμικό Πλαίσιο Αναφοράς. Με τον τρόπο αυτόν, επιτυγχάνεται η σύνθεση με τις γνώσεις από τις ενότητες «Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία» και «Θεραπευτικές τεχνικές στην Εργοθεραπεία».

Η αναφορά στην ποικιλομορφία των μοντέλων και των πλαισίων σε αυτή την υποενότητα είναι ουσιώδης. Αποτελεί τη θεωρητική βάση της επιστήμης της εργοθεραπείας και περιλαμβάνει τις ανάλογες γνώσεις που πρέπει να κατέχουν όλοι οι πτυχιούχοι εργοθεραπευτές/-τριες και βοηθοί εργοθεραπείας για την ορθή άσκηση του επαγγέλματός τους.

2.4.Ε.2 | ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα αναφέρει μια πολύ σημαντική θεωρητική πρακτική για την εργοθεραπευτική παρέμβαση, καθώς πίσω από το συγκεκριμένο μοντέλο υπάρχει μεγάλη ιστορική αναδρομή και σημαντικό ερευνητικό περιεχόμενο. Η κεντρική ιδέα αυτού του μοντέλου περιγράφει τις δυνατότητες του ατόμου και τη σημασία της ανθρώπινης συμμετοχής σε έργα, επομένως γίνεται εκτενής αναφορά στους λειτουργικούς τομείς της καθημερινής ζωής, στα ατομικά εκτελεστικά στοιχεία του κάθε ατόμου (κινητικά, αισθητηριακά, γνωστικά, ψυχοκοινωνικά) και στη διάκριση του περιβάλλοντος.

Οι θεωρίες για το πώς επιδρούν οι παράγοντες στο ανθρώπινο έργο μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα ανοικτού διαλόγου με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, με ιδιαίτερη έμφαση στον τρόπο παρέμβασης που προτείνει το συγκεκριμένο μοντέλο. Περιγράφεται η διαδικασία της εργοθεραπευτικής πρακτικής, συμπεριλαμβάνοντας, τρόπον τινά, το δικό της πλαίσιο αναφοράς. Κατηγοριοποιείται η εργοθεραπευτική πράξη σε τέσσερις φάσεις: α) Βοηθητικές Μέθοδοι, β) Φάση Διευκόλυνσης της Δραστηριότητας, γ) Φάση Στοχοκατευθυνόμενου Έργου και δ) Φάση Εκτέλεσης Έργου (και υλοποίησης συγκεκριμένων ρόλων).

Πραγματοποιείται η ανάλυση των σταδίων παρέμβασης και, μέσα από τη χρήση μελετών και παραδειγμάτων, μπορούν να συζητηθούν από την ολομέλεια των εκπαιδευομένων προτάσεις δραστηριοτήτων και τρόποι εφαρμογής τους, ώστε να εμπλέκεται πιο ενεργητικά το άτομο στην αποκαταστασιακή διαδικασία. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με μια αναφορά για τα συναισθήματα που βιώνει ο/η θεραπευόμενος/-η, τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει και ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος του/της βοηθού εργοθεραπείας στην αποκαταστασιακή διαδικασία ανά φάση.

2.4.Ε.3 | ΤΟ ΚΑΝΑΔΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΕΜΠΛΟΚΗΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζεται ένα πολύ γνωστό μοντέλο με ευρεία εφαρμογή, το Καναδικό Μοντέλο Εκτέλεσης Έργου και Εμπλοκής (ΚΜΕΕ-Ε/CMOP-E). Αναλύονται οι θεραπευτικές αρχές παρέμβασης του μοντέλου, η θεωρία της αποκατάστασης, καθώς και οι βασικές του παραδοχές, σύμφωνα με τις οποίες ο επαγγελματίας πρέπει να παρέχει ουσιαστικές ευκαιρίες για την παραγωγή έργου.

Ορίζονται τα τρία βασικά στοιχεία του μοντέλου που αποτελούν τον πυρήνα της εργοθεραπευτικής πρακτικής και επισημαίνεται η ανάγκη να παραμένουν ισοδύναμα και ισότιμα καθ' όλη τη διάρκεια της θεραπευτικής αποκατάστασης. Στο πλαίσιο

αυτό, ορίζεται και περιγράφεται η έννοια του έργου, ενώ το άτομο προσεγγίζεται ως ένα δυναμικό σύστημα πνευματικότητας, εκτελεστικών στοιχείων, καθώς και κοινωνικών και πολιτισμικών εμπειριών. Γίνεται σαφής συσχέτιση της πνευματικότητας, η οποία κατέχει κεντρική θέση, με το περιβάλλον και τις υποδιαιρέσεις του, που αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την παραγωγικότητα του ατόμου.

Όπως σε κάθε θεωρητικό μοντέλο, υποδεικνύεται η διαδικασία εφαρμογής της εργοθεραπευτικής παρέμβασης ανά στάδιο, γεγονός που βοηθά στην οργάνωση των σκέψεων και των ιδεών των εκπαιδευομένων. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την επισήμανση ότι πρόκειται για ένα κατεξοχήν πελατοκεντρικό μοντέλο πρακτικής. Κέντρο ολόκληρης της διαδικασίας είναι το ίδιο το άτομο, στο οποίο δίνονται οι δυνατότητες για ενεργητική δραστηριοποίηση, προωθώντας έτσι τον σεβασμό, τη συνεργασία, την αναγνώριση, την ενεργό συμμετοχή και την αυτονομία του.

2.4.Ε.4 | ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, παρουσιάζεται η παρέμβαση που προτείνει το μοντέλο της Προσαρμογής Μέσα από το Έργο, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αυτό το μοντέλο πρακτικής περιγράφει και οργανώνει τις έννοιες, τις πεποιθήσεις και τις αξίες της εργοθεραπείας. Αναφέρεται και ως μοντέλο αποκατάστασης, καθώς περικλείει τις θεμελιώδεις αρχές της αποκατάστασης, αποτελώντας ένα από τα παλαιότερα αλλά παράλληλα από τα πλέον εξελισσόμενα και διευρυμένα σε πρακτική εφαρμογή μοντέλα.

Αναπτύσσεται η κεντρική πεποίθηση ότι το άτομο έχει την ευκαιρία, μέσα από το έργο, να προσαρμόσει κάθε δυνατότητά του και να τη μεγιστοποιήσει. Στο πλαίσιο αυτό, γίνεται μια σύντομη αναφορά στη διάκριση των έργων με βάση την αντίστοιχη θεωρία, την οποία οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν ήδη διδαχθεί στις ενότητες «Έργο και δραστηριότητα» και «Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία». Συζητείται, επίσης, η κατάκτηση των εκτελεστικών στοιχείων και δεξιοτήτων που απαιτούνται σε ψυχολογικό, κοινωνικό, αντιληπτικό, αισθητηριακό, κινητικό και γνωστικό επίπεδο. Παράλληλα, αναλύεται η παραδοχή ότι το περιβάλλον αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα που είτε διευκολύνει είτε εμποδίζει τα ανθρώπινα Έργα.

Τονίζεται το κεντρικό σημείο του μοντέλου, το οποίο είναι η έννοια της αλλαγής, εφόσον λόγω μιας ψυχικής, βιολογικής ή κοινωνικής μεταβολής στη ζωή του ατόμου ενδέχεται να μετασχηματιστούν οι συνθήκες διαβίωσής του με νέα δεδομένα, προσωρινά ή μόνιμα. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εξετάζουν την προσαρμογή του ατόμου στη νέα αυτή συνθήκη ως ένα επίτευγμα που πραγματώνεται μόνο μέσα από το έργο. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την ανάλυση του τρόπου με τον οποίο οι αλλαγές στη ζωή του ατόμου μπορούν να επέλθουν άμεσα, έμμεσα ή με τη χρήση βοηθημάτων, εξασφαλίζοντας έτσι την ποιότητα ζωής και την ισορροπία των καθημερινών του ρόλων.

2.4.Ε.5 | ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΕΡΓΟΥ

Αυτή η μαθησιακή υποενότητα αναφέρεται στην προσέγγιση του έργου καλλιεργώντας την έννοια της Εργοσυμπεριφοράς, η οποία αποτελεί μια θεωρητική και πρακτική εργοθεραπευτική προσέγγιση, αρκετά σύνθετη, αλλά στοχευμένη στις ανάγκες του ατόμου μέσα από την αναγνώριση και τον σεβασμό των ατομικών συμπεριφορών που ήδη φέρει.

Παρουσιάζεται το Μοντέλο Ανθρώπινου Έργου (ΜΟΗΟ), ως ένα πλήρες μοντέλο με εξειδικευμένα αξιολογικά εργαλεία και συγκεκριμένους τρόπους εφαρμογής. Το μοντέλο αυτό ξεκίνησε την πορεία του το 1980, συνεχίζει να αναπτύσσεται μέχρι σήμερα σε ερευνητικό επίπεδο και εστιάζεται στη δυσκολία του ατόμου να εκτελέσει έργα για οποιονδήποτε λόγο. Περιγράφεται ως ένα συστημικό μοντέλο που αναγνωρίζει τις βιολογικές, τις σωματικές και τις συναισθηματικές ανάγκες του ατόμου ως αλληλένδετες, θεωρώντας πως το άτομο αναπτύσσει συμπεριφορές σύμφωνα με τη δυναμική του φύση και τα οργανωτικά συστήματά του, ώστε να δημιουργήσει, να εκτελέσει και να διατηρήσει ρόλους.

Συζητείται το πώς η κάθε συμπεριφορά λειτουργεί και υιοθετείται βάσει τριών κεντρικών υποσυστημάτων: του βουλητικού υποσυστήματος, του υποσυστήματος των συνηθειών και ρόλων, καθώς και του εκτελεστικού υποσυστήματος. Τα υποσυστήματα αυτά προάγουν τις λειτουργίες της αυτογνωσίας, την καλλιέργεια του ενδιαφέροντος και τον βαθμό της εκτελεστικής ικανότητας του ατόμου αναφορικά με τα κινητικά, γνωστικά και κοινωνικά του στοιχεία.

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την επισήμανση ότι το περιβάλλον, για ακόμη μια φορά, αποτελεί στοιχείο ελέγχου που επηρεάζει άμεσα την εργοθεραπευτική αποκατάσταση. Για τον λόγο αυτόν, οι δραστηριότητες που επιλέγονται πρέπει να είναι σχετικές με τον τρόπο ζωής και τις επιθυμίες του ατόμου, ενσωματώνοντας συμβατά κίνητρα, γνώριμες συνήθειες και ουσιαστικούς ρόλους.

2.4.Ε.6 | ΤΟ ΜΟΝΤΕΛΟ KAWA

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα παρουσιάζει το ιαπωνικό μοντέλο KAWA, στο οποίο η ζωή παρομοιάζεται με ένα ποτάμι και η ροή του νερού αντανακλά την ομαλή ή μη πορεία του ατόμου. Το νερό συμβολίζει τη ροή της ζωής και την υγεία, ενώ τα βράχια αντιπροσωπεύουν τις προσωπικές ή κοινωνικές προκλήσεις (όπως μια ασθένεια ή ένα τραύμα) που μπορούν να διαταράξουν ή να επηρεάσουν την καθημερινότητα του ατόμου.

Παράλληλα, τα παρασυρόμενα ξύλα εκφράζουν τα εργαλεία, τις δεξιότητες και τις αξίες που διαθέτει το άτομο για να πλοηγηθεί σε αυτό το ταξίδι. Οι όχθες και ο πυθμένας του ποταμού αντιπροσωπεύουν το φυσικό, πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον, τα οποία επηρεάζουν άμεσα τη ροή του νερού. Με αυτόν τον τρόπο, σχηματίζονται κενά ανάμεσα στα βράχια, τα ξύλα και τις όχθες, συμβολίζοντας τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που έχουν απομείνει στο άτομο προκειμένου να εμπλακεί σε ουσιαστικά έργα.

Στόχος της εργοθεραπείας είναι να αυξήσει τους ελεύθερους χώρους για τη ροή του νερού. Σε στενή συνεργασία με τον/τη θεραπευόμενο/-η, η παρέμβαση στοχεύει στο να μειωθούν τα εμπόδια (βράχια), να διευρυνθούν οι όχθες και να αξιοποιηθούν καλύτερα οι προσωπικοί πόροι (ξύλα). Καθώς το νερό δεν σταματά και διαπερνά αυτούς τους χώρους –άλλοτε λειαίνοντας τα βράχια και άλλοτε αναδιαμορφώνοντας τις όχθες– δημιουργούνται αγωγοί ροής ανάμεσα στα εμπόδια, οι οποίοι συμβολίζουν τις θεραπευτικές και αποκαταστασιακές ενέργειες που εκτελεί το άτομο μέσα στο περιβάλλον του.

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με μια βιωματική δραστηριότητα καλλιτεχνικής αυτοέκφρασης. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια μπορεί να ενθαρρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να απεικονίσουν το δικό τους «ποτάμι» σύμφωνα με τη φαντασία τους, διευκολύνοντας έτσι τη βαθύτερη εμπέδωση και κατανόηση του μεταφορικού περιεχομένου του μοντέλου.

2.4.Ε.7 | ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΚΑΙ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Το δεύτερο μισό της μαθησιακής ενότητας παρουσιάζει ενδεικτικά τα πιο γνωστά πλαίσια αναφοράς, τα οποία χρησιμοποιούνται ευρέως από τον κλάδο της εργοθεραπείας. Τα βασικά σημεία που αναφέρονται για κάθε πλαίσιο αναφοράς είναι η κεντρική του ιδέα, ο πληθυσμός εφαρμογής, οι τρόποι αξιολόγησης και, αναφορικά, ο τρόπος εφαρμογής του. Η παρουσίαση των αξιολογικών διαδικασιών του κάθε πλαισίου μπορεί να συνδυαστεί με τη μαθησιακή ενότητα «Αξιολόγηση στην Εργοθεραπεία» του εξαμήνου Γ΄, αξιοποιώντας τις σχετικές γνώσεις των εκπαιδευομένων.

Οι ακόλουθες υποενότητες προσφέρουν γενικές γνώσεις της εργοθεραπευτικής πράξης οι οποίες, συνδυαστικά με την ενότητα «Θεραπευτικές τεχνικές στην Εργοθεραπεία», τη μετέπειτα πρακτική άσκηση των εκπαιδευομένων και τη μελλοντική εξειδίκευσή τους στο αντικείμενο, στοχεύουν στην πλήρη κατανόηση της αποκαταστασιακής πρακτικής.

Στο πλαίσιο αυτό, εξηγείται αρχικά το Αναπτυξιακό Πλαίσιο Αναφοράς, το οποίο βασίζεται στις θεωρίες ανάπτυξης της L. Llorens (1969), καθώς και στις γνωστές, από προγενέστερες ενότητες, αναπτυξιακές θεωρίες. Η παρουσίαση των βασικών αρχών του πλαισίου περί ανάπτυξης στοχεύει στο να βοηθήσει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες στην κατανόηση του περιεχομένου του και της συμβολής του στην εργοθεραπεία.

Στη συνέχεια, παρουσιάζεται η Claudia Allen (1980), αρχική εισηγήτρια του μοντέλου της Γνωστικής Δυσλειτουργίας, και οι θεωρίες της σύμφωνα με τις οποίες η δυσλειτουργία οφείλεται στην περιορισμένη δυνατότητα του εγκεφάλου να επεξεργαστεί πληροφορίες. Η Κλίμακα Μέτρησης Λειτουργικότητας κατά Allen αποτελεί ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον σημείο για αλληλεπίδραση και ενεργητική εμπλοκή των εκπαιδευομένων, η οποία μπορεί να επιτευχθεί είτε μεταξύ τους, είτε με τη χρήση μιας μελέτης περίπτωσης, είτε ακόμη και μέσα από μια σχετική βιντεοπροβολή.

2.4.Ε.8 | ΤΟ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΨΥΧΟΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, γίνεται αναφορά στο συμπεριφορικό πλαίσιο αναφοράς, σύμφωνα με το οποίο η μάθηση αποτελεί τη βάση της συμπεριφοράς. Το συμπέρασμα αυτό μπορεί να συνδυαστεί με τις θεωρίες προσαρμοστικών και μη προσαρμοστικών συμπεριφορών, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα τη δυνατότητα του ατόμου να εκτελεί έργα. Αντίστοιχες διαπιστώσεις μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για έναν ανοικτό διάλογο με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες, ώστε να ακουστούν παραδείγματα από την καθημερινή ζωή και να αναδειχθούν οι διαφορές στην προσωπικότητα του κάθε ατόμου.

Ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον αντικείμενο για την εμπέδωση του συγκεκριμένου πλαισίου αποτελούν οι μέθοδοι παρέμβασης μέσα από παιχνίδια μίμησης ρόλων, όπου δίνεται η δυνατότητα να ενισχυθούν οι τεχνικές ανάπτυξης προσαρμοστικών συμπεριφορών, βασισμένες σε υποθέσεις και παραδείγματα που θα εισφέρουν οι ίδιοι/-ες οι εκπαιδευόμενοι/-ες.

Εν συνεχεία, παρουσιάζεται το ψυχοδυναμικό πλαίσιο αναφοράς και οι βασικές αρχές του, όπως το ασυνείδητο, η αντιμετώπιση εσωτερικών συγκρούσεων, οι μηχανισμοί άμυνας, η συμβολική έκφραση και η σημασία της θεραπευτικής σχέσης. Διευκρινίζονται οι όροι που αφορούν τη διερεύνηση και τον έλεγχο της ψυχοδυναμικής φύσης του ατόμου, ενώ οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τεχνικές όπως ο ελεύθερος συνειρμός και ο καταιγισμός ιδεών (brainstorming).

Συνολικά, σκοπός της συγκεκριμένης μαθησιακής υποενότητας είναι να γνωρίσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες τις συμπεριφορικές άμυνες, τις ιδεοληψίες και την έννοια των επιθυμιών, αλλά και να ανακαλέσουν τη σημασία και τη δύναμη του υποσυνειδήτου, τη διαμόρφωση του Εγώ, καθώς και τη διαχείριση των φόβων στην καθημερινή πράξη.

2.4.Ε.9 | ΤΟ ΕΜΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Η υποενότητα αυτή αναφέρεται σε δύο αποκλειστικά αποκαταστασιακές τεχνικές, πολύ σημαντικές για τη διασφάλιση του υψηλότερου λειτουργικού επιπέδου του ατόμου.

Αρχικά, παρουσιάζεται το εμβιομηχανικό πλαίσιο, το οποίο αντιλαμβάνεται το ανθρώπινο σώμα ως μια μηχανή αποτελούμενη από πολλά μέρη, τα οποία μπορούν να υποστούν κάποια βλάβη από ποικίλα αίτια, όπως ένας τραυματισμός ή μια ασθένεια. Τονίζεται ο πληθυσμός εφαρμογής και η ειδοποιός διαφορά της αιτιολογίας που προκαλεί τη μειωμένη λειτουργικότητα στο άτομο, μέσα από παραδείγματα μελετών, όπως περιπτώσεις ατόμων με ρευματοειδή αρθρίτιδα, οστεοαρθρίτιδα, εγκαύματα, ακρωτηριασμούς ή μυϊκή δυστροφία. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες εντοπίζουν τον τρόπο με τον οποίο η επιστήμη της εργοθεραπείας μπορεί να συμβάλει στην επαναφορά ή τη βελτίωση της λειτουργικότητας, μέσα από διαβαθμισμένες ασκήσεις, ειδικά βοηθήματα και άλλες παρεμβάσεις.

Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στην αποκαταστασιακή θεωρία, όπου κεντρική ιδέα της εργοθεραπευτικής στάσης αποτελεί η έννοια της αντιστάθμισης, ειδικά στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει η δυνατότητα βελτίωσης, έστω και προσωρινά. Εξετάζεται η γενική προσέγγιση των αποκαταστασιακών τεχνικών σε άτομα μειωμένης λειτουργικότητας τα οποία, όμως, διατηρούν την ικανότητα ενεργούς συμμετοχής στη διαδικασία. Για την εμπέδωση των μεθόδων παρέμβασης μπορούν να χρησιμοποιηθούν βίντεο ελεύθερης διακίνησης από μέσα κοινωνικής δικτύωσης, βιντεοπροβολές, μαρτυρίες, καθώς και φωτογραφικό υλικό. Μέσα από αυτά επεξηγείται η εργοθεραπευτική παρέμβαση με προσαρμοστικές συσκευές, ορθωτικά μέσα, τη χρήση αναπηρικού αμαξιδίου και βοηθημάτων βάδισης.

Η ενότητα αυτή συνδέεται άμεσα με τις ενότητες «Δραστηριότητες καθημερινής ζωής και βοηθήματα» και «Νευρομυϊκές διαταραχές και Εργοθεραπεία». Η υποενότητα ολοκληρώνεται με μια εξαιρετικά σημαντική διευκρίνηση που αφορά την επαγγελματική οριοθέτηση μεταξύ της φυσικοθεραπευτικής και της εργοθεραπευτικής πρακτικής, καθώς και των αντίστοιχων ρόλων του βοηθού εργοθεραπείας και του βοηθού Φυσικοθεραπείας.

2.4.Ε.10 | ΤΟ ΝΕΥΡΟΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Στην τελευταία μαθησιακή υποενότητα, εξετάζεται η μέθοδος της νευροεξελικτικής τεχνικής, η οποία ξεκίνησε με τις μελέτες των Berta & Karel Bobath (1950-1960) και αναπτύσσεται μέχρι και σήμερα. Οι βασικές αρχές στις οποίες στηρίζεται το συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ανοικτού διαλόγου με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες.

Οι έννοιες κινητικά ορόσημα, φυσιολογική κίνηση, μυϊκός τόνος και βλάβες του Κεντρικού Νευρικού Συστήματος (ΚΝΣ) συνδυάζονται με τις μαθησιακές ενότητες «Ανατομία και Φυσιολογία», «Κινησιολογία», «Στοιχεία Νευρολογίας», «Θεραπευτικές τεχνικές στην Εργοθεραπεία» και «Νευρομυϊκές διαταραχές και Εργοθεραπεία», αξιοποιώντας τις γνώσεις που έχουν ήδη λάβει. Οι αποκαταστασιακές τεχνικές που προτείνει το πλαίσιο αναφοράς μπορούν, με την εποπτεία και την καθοδήγηση του/της εκπαιδευτή/-τριας, να εφαρμοστούν δοκιμαστικά από τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες μεταξύ τους.

Ακολούθως, εξηγείται το πλαίσιο αναφοράς της Αισθητηριακής Ολοκλήρωσης, το οποίο συνδέεται με την ενότητα «Θεραπευτικές τεχνικές στην Εργοθεραπεία» και αναφέρεται στη διαδικασία επεξεργασίας των αισθητηριακών ερεθισμάτων από το ΚΝΣ, με σκοπό την υιοθέτηση μιας προσαρμοστικής αντίδρασης. Κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν ο πληθυσμός και οι τρόποι παρέμβασης, καθώς και ο ειδικός εξοπλισμός, ο οποίος μπορεί να επεξηγηθεί είτε με οπτικό υλικό είτε με κατασκευαστικές δραστηριότητες των εκπαιδευομένων σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο.

Κλείνοντας τη μαθησιακή ενότητα, συστήνεται η διευκρίνηση για το «πότε» και το «πώς» επιλέγεται, συνδυάζεται και εφαρμόζεται ένα μοντέλο και ένα πλαίσιο αναφοράς κατά την εργοθεραπευτική παρέμβαση. Παράλληλα, απαντώνται ερωτήματα για τη διαφορά μεταξύ τους, καθώς και για την αξία τους ως αποκαταστασιακών οδηγών της εργοθεραπευτικής διαδικασίας.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Μοροζίνη, Μ. (2012). *Η κλινική συλλογιστική και η ανάπτυξή της στην εργοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Turpin, M., Garcia, J. & Iwama, M. K. (2023). *Using Occupational Therapy Models in Practice: A Fieldguide* (2nd edition). Amsterdam: Elsevier.

Συμπληρωματικές

1. Cole, M. B. & Tufano, R. (2008). *Applied theories in occupational therapy: A practical approach.* Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.
2. Christiansen, C. H. & Baum, C. M. (2005). *Occupational therapy: Performance, participation, and well-being* (3rd edition). Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.

2.4.ΣΤ • ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Περίληψη της μαθησιακής ενότητας

Σκοπός της μαθησιακής ενότητας είναι να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες γνώσεις και δεξιότητες ώστε να καταστούν ικανοί/-ές να συμμετέχουν σε θεραπευτικές ομάδες, όπως χρησιμοποιούνται στην εργοθεραπεία, συνεπικουρώντας τους/τις εργοθεραπευτές/-τριες. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα εντρυφήσουν στις γενικές αρχές, τις θεωρίες και τη χρήση των ομάδων σε θεραπευτικό πλαίσιο και παράλληλα θα εξοικειωθούν με τις έννοιες της ομαδικής θεραπευτικής παρέμβασης, τη δυναμική των ομάδων, την ταξινόμησή τους, τις ιδιαίτερες ιδιότητες των ομάδων, τη δομή και τον σχεδιασμό τους. Επίσης, στη συγκεκριμένη μαθησιακή ενότητα αναλύονται οι θεραπευτικοί παράγοντες και η ταξινόμηση των θεραπευτικών ομάδων ενώ παράλληλα, στο εργαστηριακό μέρος της ενότητας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα έχουν την ευκαιρία να παρουσιάσουν ομαδικές παρεμβάσεις προσομοιώνοντας διάφορους τύπους θεραπευτικών ομάδων. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα αποκτήσουν βασικές γνώσεις, ικανότητες και συμπεριφορές, ώστε να αξιοποιούν τα δυναμικά των ομάδων και να συμμετέχουν στα προγράμματα εργοθεραπείας, λαμβάνοντας υπόψη τους σκοπούς και στόχους μιας θεραπευτικής ομάδας.

Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Όταν ολοκληρώσουν τη μαθησιακή ενότητα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα είναι ικανοί /-ές να:

- Διατυπώνουν τις θεωρίες των θεραπευτικών ομάδων παρουσιάζοντας τις γενικές αρχές τους,
- Αναγνωρίζουν τους σκοπούς και στόχους στη χρήση των θεραπευτικών ομάδων σχεδιάζοντας ομαδικές παρεμβάσεις,
- Προσδιορίζουν τη δυναμική που αναπτύσσεται μέσα από τις ομάδες αξιοποιώντας την προς όφελος των θεραπευομένων,
- Εφαρμόζουν τα πρωτόκολλα των ομάδων,
- Κατηγοριοποιούν τους τύπους των ομάδων στην εργοθεραπεία,
- Επιλύουν πιθανές συγκρούσεις των μελών σύμφωνα με τους κανόνες και τις νόρμες που διέπουν τις ομάδες,
- Ερμηνεύουν τους τρόπους χειρισμού των εκάστοτε μελών μιας θεραπευτικής ομάδας,
- Χρησιμοποιούν ομαδικές δραστηριότητες για αξιολόγηση των μελών,
- Αποκωδικοποιούν τη δυναμική της εκάστοτε ομάδας στη θεραπευτική διαδικασία,
- Σχεδιάζουν ομάδες που ανήκουν σε διάφορες διαγνωστικές κατηγορίες,
- Δημιουργούν θεραπευτικές ομάδες όπως χρησιμοποιούνται στην εργοθεραπεία,
- Υιοθετούν τη θεωρητική βάση της χρήσης των ομάδων στην εργοθεραπεία κατά τον σχεδιασμό μιας ομαδικής παρέμβασης,
- Αποδέχονται τους διαφορετικούς ρόλους του κάθε μέλους μέσα στην ομάδα κατά τη συμμετοχή τους σε αυτήν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους,
- Υποστηρίζουν τον/τη συντονιστή/-τρια της ομάδας κατά την ομαδική διαδικασία άσκησης στο εργασιακό περιβάλλον.

Βασικές έννοιες και λέξεις-κλειδιά

Δυναμική της ομάδας / Τύποι ομάδας / Νόρμες ομάδας / Ρόλος / Αρχηγία / Αλληλεπίδραση / Συνοχή / Θεραπευτικοί παράγοντες / Ομαδικές δραστηριότητες / Θεραπευτική ομάδα.

Αριθμός ωρών διδασκαλίας της μαθησιακής ενότητας ανά εβδομάδα

Θεωρία (1), Εργαστήριο (2), Σύνολο (3).

Διάρθρωση των μαθησιακών ενοτήτων σε υποενότητες

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑΣ
1	Η ΟΜΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ
2	ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ
3	ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ
4	ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ
5	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΟΜΑΔΑΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ
6	ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κείμενο αναφοράς

2.4.ΣΤ.1 | Η ΟΜΑΔΑ ΣΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Στην πρώτη υποενότητα, εισάγονται οι εκπαιδευόμενοι/-ες στην έννοια της ομάδας ως μέσου οργάνωσης, κοινωνικοποίησης και εξέλιξης της κοινωνίας. Σχετικά με την εργοθεραπεία, αναφέρεται η αλληλεπίδραση και η συνεργασία των μελών της ομάδας, καθώς και η υλοποίηση των στόχων της, ενώ ορίζεται ο όρος κοινωνική δεξιότητα που χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή του ατόμου στην κοινότητα σύμφωνα με τη Mosey.

Επιπλέον, τονίζεται η δημιουργία και «το χτίσιμο» της ταυτότητας του ατόμου μέσα στην κοινωνική ομάδα, με τη δυναμική που αναπτύσσεται (συνεργασία, εμπειρίες, ρόλοι, συνοχή στην ομάδα, κοινοί στόχοι και σκοποί, αλληλεξάρτηση, νόρμες). Επίσης, αναφέρεται η εξέλιξη της ομάδας στην πορεία του χρόνου (εποχή της ομάδας εκτέλεσης του έργου, της κοινωνικοποίησης, των ομαδικών δυναμικών και διαδικασιών, των αναπτυξιακών ομάδων, της προσαρμογής).

Ακόμη, αναφέρεται η πρόταση του μοντέλου της λειτουργικής ομάδας (1980), η χρήση της ομάδας στα σύγχρονα χρόνια, ειδικότερα στην Αμερική, καθώς και η καταγραφή της λειτουργίας ομάδων που είναι λεκτικές, δημιουργικές ή συνδυαστικές. Επιπρόσθετα, περιγράφονται οι ιδιαίτερες ιδιότητες της ομάδας, όπως οι πολλαπλές σχέσεις, η υποστήριξη και το μοίρασμα, η ομάδα ως πηγή ενέργειας και δημιουργικότητας, η ευκαιρία για κοινωνική μάθηση, τα επεκτεινόμενα συναισθήματα, καθώς και οι ισχυρές νόρμες και πιέσεις.

Αναλύονται, επίσης, οι δώδεκα θεραπευτικοί παράγοντες σύμφωνα με τον Yalom, όπως η αυτοκατανόηση, η καθολικότητα, η παροχή και μετάδοση πληροφοριών, η καθοδήγηση, ο αλτρουισμός, η διορθωτική επανάληψη της πρωταρχικής οικογενειακής ομάδας, η ενστάλαξη της ελπίδας, η ταύτιση, η διαπροσωπική εκμάθηση (εισερχόμενη και εξερχόμενη), η ομαδική συνεκτικότητα, η κάθαρση και οι υπαρξιακοί παράγοντες, καθώς και η αξιοποίησή τους σε θεραπευτικό επίπεδο.

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την επισήμανση της σύγχρονης χρήσης της ομάδας στην εργοθεραπεία και την εφαρμογή της σε περισσότερες κατηγορίες θε-

ραπευομένων πέρα από τις ψυχοκοινωνικές διαταραχές. Τέλος, παρουσιάζεται το θεραπευτικό αποτέλεσμα της συμμετοχής σε μια θεραπευτική ομάδα, καθώς και η λειτουργία της ομάδας κατά τη διαδικασία της αξιολόγησης.

2.4.ΣΤ.2 | ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

Σε αυτή την υποενότητα, παρουσιάζεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες η δυναμική της ομάδας σύμφωνα με τον Kurt Lewin, ο οποίος ασχολήθηκε με το αντικείμενο από το 1940. Αναφέρεται η έννοια της δυναμικής της ομάδας, καθώς και η διερεύνησή της από άλλους επιστήμονες.

Στη συνέχεια, αναλύονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις κοινωνιολόγων και ψυχολόγων για τη δυναμική της ομάδας, ιδίως όσον αφορά την αλλαγή του ατόμου και την αλληλεπίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος με τα μέλη της. Ακόμη, παρουσιάζονται οι θεωρητικές προσεγγίσεις για την ομαδική εργασία σύμφωνα με τα ψυχοδυναμικά, εμβιομηχανικά, συμπεριφορικά, γνωστικά, αναπτυξιακά, αισθητηριακά και εργοθεραπευτικά πλαίσια αναφοράς. Επιπρόσθετα, τονίζεται η μελέτη των ομάδων όχι μόνο στη θεραπεία, αλλά και στην εκπαίδευση και την εργασία.

Εξηγείται, επίσης, ο τρόπος αλληλεπίδρασης και λειτουργίας των διαφορετικών αυτών μελών, οι αναπτυσσόμενες δυνάμεις και η δημιουργία ενός νέου αποτελέσματος, ανάλογα με την προσωπικότητα των ατόμων που συμμετέχουν στις διαδικασίες της ομάδας. Επιπλέον, αναφέρονται η έννοια και τα επιμέρους στοιχεία της ομάδας, τα ατομικά χαρακτηριστικά των μελών, οι εμπειρίες, η προσωπικότητα, η κοινωνική τους θέση, καθώς και οι ομαδικές διαδικασίες (οι οποίες αναλύονται στην επόμενη υποενότητα). Πρόκειται για το σύνολο της δυναμικής που αναπτύσσεται μέσω της αλληλεπίδρασης και η οποία διακρίνει μια ομάδα από μια τυχαία συνάθροιση ατόμων.

Η υποενότητα ολοκληρώνεται με τις αρχές της δυναμικής της ομάδας και τη δυνατότητα σχεδιασμού ομάδων σε ποικίλα κοινωνικά και πολιτισμικά πλαίσια, με απώτερο σκοπό τη βελτίωση των ΔΚΖ.

2.4.ΣΤ.3 | ΟΜΑΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Σε αυτή την υποενότητα, αναλύονται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες οι ομαδικές

τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να εφαρμόσουν υπό εποπτεία ασκήσεις ενεργητικής και παθητικής κινητοποίησης στους/στις θεραπευόμενους/-ες. Εναλλακτικά, τους/τις ενθαρρύνει να προτείνουν και οι ίδιοι/-ες κάποιες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες και τα ελλείμματα που εντοπίζουν σε κάθε άτομο, ανάλογα με την κλινική του εικόνα. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, προκειμένου να παρουσιάσουν διάφορα περιστατικά και να προτείνουν παρεμβάσεις, αξιοποιώντας τα θεραπευτικά μέσα και τις τεχνικές που αναλύθηκαν στην προηγούμενη υποενότητα.

Μέσα από τις επισκέψεις τους, οι σπουδαστές/-τριες έχουν την ευκαιρία να συζητήσουν με επαγγελματίες του συγκεκριμένου χώρου σχετικά με τις ανάγκες του κάθε ατόμου και να συμμετάσχουν στις παρεμβάσεις που απαιτούνται, προκειμένου να κατακτηθεί ένα υψηλότερο επίπεδο λειτουργικότητας.

Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας, συμμετέχοντας ορισμένες φορές και οι ίδιοι/-ες. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής, η υποενότητα αυτή λειτουργεί απόλυτα συμπληρωματικά με την προηγούμενη, προσαρμοζόμενη πάντα στις δυνατότητες και τις εμπειρίες που προσφέρει το εκάστοτε πλαίσιο υποδοχής.

2.4.Ζ.6 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του ψυχοκοινωνικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου ψυχοκοινωνικές δομές, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους, έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις, ανάλογα με το είδος της νοσηλείας και της αποκατάστασης που προσφέρεται σε κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των ψυχοκοινωνικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθεμίας και τις μεγάλες αλλαγές στην ψυχιατρική περίθαλψη με την έναρξη των δράσεων αποασυλοποίησης. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν ήδη διδαχθεί τη μαθησιακή ενότητα «Εισαγωγή στην Ψυχιατρική» στο εξάμηνο Β΄, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί, μέσω συζήτησης, να συσχετίσουν την ψυχοπαθολογία των ατόμων που θα συναντήσουν με τις γνώσεις που έλαβαν σε θεωρητικό επίπεδο.

Γίνεται εκτενής αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής, καθώς και στις ουσιαστικές διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να διακρίνουν τις δομές κλειστής νοσηλείας (όπως τα τμήματα οξέων περιστατικών σε ψυχιατρικά νοσοκομεία ή οι ψυχιατρικές πτέρυγες γενικών νοσοκομείων) από τις δομές ανοικτής νοσηλείας, οι οποίες προσφέρουν ψυχιατρικές υπηρεσίες χωρίς 24ωρη παραμονή του ατόμου (όπως το Νοσοκομείο Ημέρας και τα Κοινοτικά Κέντρα Ψυχικής Υγείας).

Επιπροσθέτως, οι σπουδαστές/-τριες ενημερώνονται για τη λειτουργία των εξωνοσοκομειακών στεγαστικών δομών (ξενώνες, οικοτροφεία, προστατευόμενα διαμερίσματα), όπου οι ένοικοι με ψυχικές διαταραχές επανεντάσσονται και διαβιούν στην κοινότητα. Η υποενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση εναλλακτικών προεπαγγελματικών και επαγγελματικών δομών, όπως είναι τα προστατευόμενα εργαστήρια ανάπτυξης εργασιακών δεξιοτήτων και τα κοινωνικά καταστήματα, που προετοιμάζουν το άτομο για την αγορά εργασίας.

2.4.Ζ.7 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο ψυχοκοινωνικό πλαίσιο, είτε ενδονοσοκομειακά είτε στην κοινότητα. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν πλέον διδαχθεί τη σχετική μαθησιακή ενότητα «Ψυχοκοινωνική Εργοθεραπεία», ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί στην παρατήρηση της λειτουργίας των δομών αυτών, προσφέροντας επεξηγήσεις με σκοπό την καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής παρέμβασης.

Με τη βοήθεια του/της εκπαιδευτή/-τριας, οι σπουδαστές/-τριες συζητούν για τα περιστατικά και τις ψυχικές διαταραχές που παρατηρούν, συσχετίζοντάς τα άμεσα με το έργο των επαγγελματιών του χώρου. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση του στη διαμόρφωση του καθημερινού προγράμματος των δομών και παροτρύνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες να προτείνουν και να εφαρμόσουν υπό εποπτεία κάποιες δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις εξατομικευμένες ανάγκες κάθε θεραπευομένου/-ης και τις αρχές της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης και αποασυλοποίησης.

Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, παρουσιάζοντας περιστατικά και προτείνοντας παρεμβάσεις. Κατά τον σχεδιασμό αυτών, συνεκτιμούν το είδος της ψυχοκοινωνικής δομής που επισκέπτονται, το λειτουργικό επίπεδο των μελών και τους θεραπευτικούς στόχους του πλαισίου.

Μέσα από αυτές τις κλινικές εμπειρίες, τους δίνεται η ευκαιρία να συζητήσουν με τους/τις επαγγελματίες της δομής για τις ανάγκες των εξυπηρετουμένων, με απώτερο σκοπό την κατάκτηση ενός υψηλότερου επιπέδου λειτουργικότητας, τη βελτίωση της κοινωνικοποίησης και την επιτυχή κοινωνική επανένταξη των ατόμων. Παράλληλα, παρακολουθούν τη στενή αλληλεπίδραση των διαφορετικών ειδικοτήτων και τη λειτουργία της διεπιστημονικής ομάδας, στην οποία συχνά συμμετέχουν ενεργά και οι ίδιοι/-ες. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής, η υποενότητα αυτή λειτουργεί απόλυτα συμπληρωματικά με την προηγούμενη, προσαρμοζόμενη πάντα στις δυνατότητες και τα ερεθίσματα που προσφέρει το εκάστοτε πλαίσιο.

2.4.Ζ.8 | ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ

Σε αυτή τη μαθησιακή υποενότητα, αναλύονται τα χαρακτηριστικά του γηριατρικού πλαισίου παροχής υπηρεσιών εργοθεραπείας. Καθώς υπάρχουν διαφορετικού τύπου

δομές για τα άτομα της τρίτης ηλικίας, οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από τις επισκέψεις τους σε αντίστοιχους χώρους, έχουν την ευκαιρία να παρατηρήσουν ποικίλες παρεμβάσεις, ανάλογα με το είδος των υπηρεσιών που προσφέρονται σε κάθε δομή.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια αναλύει τα είδη των γηριατρικών δομών, συζητώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθεμίας. Δεδομένου ότι οι σπουδαστές/-τριες διδάσκονται παράλληλα τη σχετική μαθησιακή ενότητα «Εργοθεραπεία στην τρίτη ηλικία», ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις βοηθά να συσχετίσουν τις θεωρητικές τους γνώσεις με τα περιστατικά που παρακολουθούν και να τα συνδέσουν άμεσα με τις γηριατρικές παθήσεις.

Γίνεται εκτενής αναφορά στον τρόπο λειτουργίας της κάθε δομής, καθώς και στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες μαθαίνουν να διακρίνουν τις δομές κλειστής φροντίδας (όπως οι οίκοι ευγηρίας και τα ιδρύματα χρονίως πασχόντων για ηλικιωμένους/-ες με σοβαρά προβλήματα υγείας) από τις δομές ανοικτής προστασίας και φροντίδας, οι οποίες προσφέρουν υπηρεσίες απασχόλησης και δραστηριοποίησης του ατόμου χωρίς διαμονή. Σε αυτές περιλαμβάνονται τα Κέντρα Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ), οι Λέσχες Φιλίας, καθώς και τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ).

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για τη λειτουργία και τη σημασία των κατ' οίκον προγραμμάτων, όπως το «Βοήθεια στο σπίτι», το οποίο απευθύνεται σε ηλικιωμένους/-ες που διαβιούν αυτόνομα στην κοινότητα, αλλά χρειάζονται υποστήριξη και διευκολύνσεις στις δραστηριότητες της καθημερινής τους ζωής.

2.4.Ζ.9 | Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΟ ΓΗΡΙΑΤΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η συγκεκριμένη μαθησιακή υποενότητα εστιάζεται στη δυνατότητα που παρέχεται στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να παρακολουθήσουν και να συζητήσουν τις παρεμβάσεις στο γηριατρικό πλαίσιο. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες διδάσκονται παράλληλα τη μαθησιακή ενότητα «Εργοθεραπεία στην τρίτη ηλικία» κατά το εξάμηνο Δ΄, ο/η εκπαιδευτής/-τρια τους/τις καθοδηγεί στην παρατήρηση των περιστατικών, στοχεύοντας στην καλύτερη κατανόηση της θεραπευτικής διαδικασίας.

Στο πλαίσιο αυτό, συζητούνται οι στόχοι των επαγγελματιών που απασχολούνται σε αυτές τις δομές, καθώς και ο αυτόνομος ρόλος της εργοθεραπείας για τους/τις ηλικιωμένους/-ες που ζουν στην κοινότητα. Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια δίνει έμφαση στους βασικούς τομείς παρέμβασης, όπως είναι τα κινητικο-αισθητηριακά ελλείμματα, οι δυσκολίες προσαρμογής στο περιβάλλον, η μοναξιά, η μειωμένη κοινωνικοποίηση, καθώς και τα συνοδά προβλήματα υγείας που συνδέονται με τη γήρανση.

Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν ατομικές ή/και ομαδικές εργασίες, στις οποίες παρουσιάζουν περιστατικά και προτείνουν δραστηριότητες παρέμβασης. Κατά τον σχεδιασμό τους, συνεκτιμούν τις ανάγκες των εξυπηρετούμενων, τα διαθέσιμα θεραπευτικά μέσα, το είδος της γηριατρικής δομής που επισκέπτονται, το λειτουργικό επίπεδο των μελών και τους γενικότερους στόχους του πλαισίου.

Μέσα από τις επισκέψεις τους, οι σπουδαστές/-τριες έχουν την πολύτιμη ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν άμεσα με τους/τις ηλικιωμένους/-ες και να συζητήσουν με τους/τις επαγγελματίες του χώρου για τις προσεγγίσεις που χρησιμοποιούνται. Απώτερος σκοπός είναι η προώθηση της υγείας, η διατήρηση και βελτίωση της λειτουργικότητας, η κοινωνική ένταξη, η εργονομική προσαρμογή στο περιβάλλον, η αυτονομία και, τελικά, η διασφάλιση μιας καλύτερης ποιότητας ζωής. Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν τη στενή αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών θεραπευτικών ειδικοτήτων και τον τρόπο λειτουργίας της διεπιστημονικής ομάδας. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής, η υποενότητα αυτή λειτουργεί απόλυτα συμπληρωματικά με την προηγούμενη, προσαρμοζόμενη πάντα στις δυνατότητες και τα ερεθίσματα που προσφέρει το εκάστοτε πλαίσιο.

Προτεινόμενες πηγές μελέτης

Κύριες

1. Taylor, M. C. (2022). *Τεκμηριωμένη πρακτική στην Εργοθεραπεία* (επιμ. Ι.-Γ. Κατσούρη & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Συλλογικό Έργο. (2023). *Εργοθεραπεία, Αποκατάσταση, Διεπιστημονικότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέον.

Συμπληρωματικές

1. Clifford-O'Brien, J. & Miller-Kuhaneck, H. (2024). *Case-Smith's Εργοθεραπεία σε παιδιά και εφήβους* (επιμ. Α. Κατσιάνα & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.
2. Cole, M. (2023). *Η Δυναμική της Ομάδας στην Εργοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

3 | Διδακτική μεθοδολογία

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών συναντήσεων, αξιοποιείται η συμμετοχική ή/και η βιωματική διδασκαλία. Έχοντας ως σημείο εκκίνησης τις βασικές αρχές εκπαίδευσης ενηλίκων αλλά και τη σύνδεση της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας, η εκπαίδευση έχει ένα διπλό σημείο αναφοράς: την ενεργή ανταπόκριση στις μαθησιακές ανάγκες της συγκεκριμένης κάθε φορά ομάδας εκπαιδευομένων και τις ανάγκες που προκύπτουν στο περιβάλλον εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας.

Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια οργανώνει και καθοδηγεί την εκπαιδευτική πράξη, επιλύει τυχόν προβλήματα, υποστηρίζει, ανατροφοδοτεί και ενδυναμώνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες. Διαμεσολαβεί, διευκολύνει και ενισχύει τη διαδικασία μάθησης, σε ομαδικό και σε ατομικό επίπεδο, συνδέοντας την κατάρτιση με τον κόσμο της εργασίας.

Η συμμετοχική και βιωματική εκπαίδευση διαμορφώνει ένα δημιουργικό περιβάλλον μάθησης και ενισχύει την αλληλεπίδραση εκπαιδευτή/-τριας και εκπαιδευομένων. Προσφέρει τη δυνατότητα να γίνουν αντιληπτές αλλά και να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία οι ανάγκες, οι ιδιαιτερότητες, οι δυνατότητες, οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι εμπειρίες της συγκεκριμένης ομάδας των καταρτιζομένων. Προσφέρει τη δυνατότητα να γίνουν πρακτικές και ρεαλιστικές συνδέσεις με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας της συγκεκριμένης ειδικότητας.

Την υποστήριξη ενός αλληλεπιδραστικού περιβάλλοντος μάθησης ενισχύουν η χρήση σύντομων εμπλουτισμένων εισηγήσεων και η συχνή εφαρμογή συμμετοχικών εκπαιδευτικών τεχνικών και μέσων. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι η ενίσχυση της συμμετοχής των καταρτιζομένων υποβοηθείται ενεργά με την αξιοποίηση απλών τεχνικών όπως είναι ο καταιγισμός ιδεών, οι ερωτήσεις και απαντήσεις ή η συζήτηση, οι ατομικές ή/και ομαδικές ασκήσεις εφαρμογής ή επίλυσης προβλήματος, η προσομοίωση, η εργασία σε ομάδες, οι μελέτες περιπτώσεων. Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες που αξιοποιούν τις παραπάνω ή ανάλογες εκπαιδευτικές τεχνικές αντλούν τα θέματά τους από τη θεματολογία της κάθε μαθησιακής ενότητας και τα σχετικά ζητήματα που συνδέονται με το πραγματικό περιβάλλον εργασίας.

Η εκπαίδευση σε συγκεκριμένες –ατομικές ή/και ομαδικές– δραστηριότητες μέσα στην τάξη και στα εργαστήρια προετοιμάζει τα μέλη της ομάδας για τη συμμετοχή τους στην πρακτική άσκηση/μαθητεία. Η σταδιακή εξειδίκευση της γνώσης, η ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων/ικανοτήτων, καθώς και η καλλιέργεια κατάλληλων στάσεων και συμπεριφορών σε κρίσιμα ζητήματα δεοντολογίας, υγείας και ασφάλειας κ.λπ., προετοιμάζουν τη συγκεκριμένη κάθε φορά ομάδα εκπαιδευομένων για τα επόμενα βήματα. Το πρόγραμμα κατάρτισης συνδυάζει την απόκτηση θεωρητικών γνώσεων με την ανάπτυξη αναγκαίων πρακτικών δεξιοτήτων για την αποτελεσματική άσκηση του επαγγέλματος.

Σε ανάλογη κατεύθυνση, στο πλαίσιο της πρακτικής εφαρμογής της ειδικότητας, δίνεται και η δυνατότητα ανάπτυξης διαθεματικών προγραμμάτων/σχεδίων δραστηριοτήτων (projects), με σύγχρονη εφαρμογή διαφορετικών μαθησιακών ενοτήτων και θεματικών. Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να αναπτύσσονται σε μεγαλύτερη ή μικρότερη χρονική έκταση και να συμπεριλαμβάνουν, ενδεικτικά, επισκέψεις σε χώρους εργασίας και εγκαταστάσεις παραγωγής, συναντήσεις με έμπειρους επαγγελματίες της ειδικότητας ή ειδικούς του συγκεκριμένου παραγωγικού τομέα και κλάδου, υλοποίηση ομαδικών εργασιών με συνδυασμό διαφορετικών μαθησιακών ενοτήτων υπό την καθοδήγηση ομάδας εκπαιδευτών/-τριών ή ακόμη και δημιουργία ομάδων εκπαιδευομένων με στόχο την αμοιβαία άσκηση, μελέτη και αλληλοδιδασκαλία. Το σύνολο των παραπάνω δραστηριοτήτων μπορούν να αξιοποιηθούν και αυτόνομα, ανεξάρτητα δηλαδή από την υλοποίηση ενός συνολικότερου project.

Η ανάπτυξη συνεργατικού κλίματος μεταξύ των εκπαιδευομένων και η καλλιέργεια σχέσης εμπιστοσύνης με τους/τις εκπαιδευτές/-τριες συντελούν στη δημιουργία μιας κοινότητας μάθησης, η οποία μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα σημαντική για την ενίσχυση των διεργασιών μάθησης τόσο κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας όσο και πέρα από αυτή, σε περιόδους μελέτης ή/και προετοιμασίας για τις διαδικασίες αξιολόγησης/πιστοποίησης των γνώσεων και δεξιοτήτων που έχουν αποκτηθεί.

Η ενίσχυση της συνεργασίας και της δημιουργίας μιας κοινότητας μάθησης είναι δυνατόν να επηρεάσει και τους τρόπους μελέτης των εκπαιδευομένων προς μια πιο ενεργητική, δημιουργική στάση διερεύνησης και εξοικείωσης με τη γνώση. Η τήρηση προσωπικών σημειώσεων και η ανταλλαγή τους μεταξύ των εκπαιδευομένων, η μελέτη πρόσθετων βιβλιογραφικών –ελληνόφωνων και ξενόγλωσσων– πηγών, η αναζήτηση συμπληρωματικών ερεθισμάτων στο ευρύτερο κοινωνικό και επαγγελματικό περιβάλλον (παρακολούθηση οπτικο-ακουστικού υλικού, επαγγελματικών περιοδικών, εξέλιξης θεσμικού πλαισίου κ.λπ.), σχετικών με την επαγγελματική ειδικότητα, είναι δυνατόν να αποτελέσουν σημαντικά συστατικά για τη διαμόρφωση μιας ισχυρής σχέσης με την εξειδικευμένη επαγγελματική γνώση και τις δεξιότητες που απαιτεί το επάγγελμα.

Η παρακολούθηση ενός εντατικού προγράμματος κατάρτισης μεγάλης διάρκειας αναγκαστικά επιφέρει αλλαγές στην καθημερινότητα των εκπαιδευομένων. Η αποδοτική διαχείριση του καθημερινού χρόνου απαιτεί προσωπικό προγραμματισμό και φροντίδα. Η συστηματική πρόβλεψη ενός χρονικού διαστήματος μελέτης, καθημερινά, καθώς και η τήρηση ενός ημερολογίου μάθησης όπου οι εκπαιδευόμενοι/-ες θα καταγράφουν την καθημερινή τους πρόοδο, αλλά ενδεχομένως θα σημειώνουν και ερωτήματα ή παρατηρήσεις σχετικές με την κάθε μαθησιακή ενότητα, μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμες και πολύ δημιουργικές πρακτικές ενίσχυσης των διαδικασιών μάθησης.

Η φοίτηση στη Σχολή Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης είναι περίοδος διαμόρφωσης μιας μελλοντικής επαγγελματικής ταυτότητας. Είναι η αρχή μιας νέας προσωπικής ιστορίας και μιας διαρκούς εξέλιξης μπροστά σε απαιτήσεις και ανα-

γκαιότητες που χαρακτηρίζουν την κάθε επαγγελματική ειδικότητα. Είναι η ευκαιρία διασύνδεσης του/της κάθε εκπαιδευομένου/-ης με τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις που είναι κοινές στην επαγγελματική κοινότητα στην οποία σταδιακά θα ενταχθεί.

4 | Υγεία και ασφάλεια κατά τη διάρκεια της κατάρτισης

Για την προστασία των καταρτιζόμενων, τόσο στην αίθουσα διδασκαλίας και στους εργαστηριακούς χώρος στη ΣΑΕΚ όσο και στις επιχειρήσεις που επισκέπτονται για την υλοποίηση της πρακτικής άσκησης/μαθητείας, τηρούνται όλες οι προβλεπόμενες διατάξεις για τους κανόνες υγείας και ασφάλειας στην ειδικότητα και το επάγγελμα, αλλά και ευρύτερα, όπως προβλέπονται ιδίως από:

- Τον κώδικα νόμων για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων (βλ. Ν. 3850/2010), όπως ισχύει.
- Τις διατάξεις του κτιριοδομικού κανονισμού (βλ. 3046/304/89-ΦΕΚ 59/Δ/3-02-89), όπως ισχύει.
- Τον κανονισμό λειτουργίας των εργαστηριακών κέντρων (ΦΕΚ 1318 Β΄/2015), όπως ισχύει.
- Το ΦΕΚ 3938/Β/26-8-2021, κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμό. Κ5/97484 με θέμα την «Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων», όπως ισχύει.
- Το ΦΕΚ 4146/Β/9-9-2021, κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμό. ΦΒ7/108652/Κ3, με θέμα το «Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας», όπως ισχύει.

Παρακάτω, παρατίθενται οι βασικοί κανόνες υγείας και ασφάλειας καθώς και ο σχετικός αναγκαίος ατομικός εξοπλισμός για τις συνθήκες άσκησης της ειδικότητας:

4.1 • Βασικοί κανόνες υγείας και ασφάλειας

Όλοι οι εργαστηριακοί χώροι απαιτείται να πληρούν τις προδιαγραφές που αφορούν τα προβλεπόμενα απαραίτητα μέτρα και μέσα διασφάλισης της προστασίας της υγείας τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού όσο και των εκπαιδευομένων. Είναι απαραίτητη η παροχή μέσων ατομικής προστασίας για την υλοποίηση των εργαστηριακών ασκήσεων, η ύπαρξη συστημάτων πυρόσβεσης στους χώρους διδασκαλίας, καθώς και η δυνατότητα παροχής πρώτων βοηθειών σε περίπτωση ατυχήματος.

Για τα κτίρια των αιθουσών διδασκαλίας, καθώς και των εργαστηρίων, είναι απαραίτητη η κατάρτιση σχεδίου διαφυγής και διάσωσης σε περίπτωση κινδύνου. Το σχέδιο διαφυγής και διάσωσης αναρτάται σε κατάλληλες θέσεις και για αυτόν το λόγο σε τακτικά χρονικά διαστήματα πραγματοποιούνται ασκήσεις ελέγχου ετοιμότητας. Οι έξοδοι κινδύνου φέρουν την κατάλληλη ευδιάκριτη σήμανση.

Γενικοί κανόνες για την ασφάλεια στα εργαστήρια

Για την ασφάλεια των εκπαιδευτών/-τριών και των εκπαιδευομένων στις αίθουσες εργαστηρίων είναι απαραίτητο να ακολουθούνται οι παρακάτω κανόνες:

- Οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να τηρούν πιστά τους κανόνες ασφαλείας,
- Η είσοδος των εκπαιδευομένων στο εργαστήριο επιτρέπεται μόνο με την παρουσία εκπαιδευτή/-τριας,
- Κατά την είσοδο στο εργαστήριο είναι απαραίτητη η χρήση των ενδεδειγμένων μέσων ατομικής προστασίας,
- Ο/Η εκπαιδευτής/-τρια ενημερώνει τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες για πιθανούς κινδύνους, καθώς και για τον τρόπο αναφοράς και αντιμετώπισης ατυχήματος,
- Οι εκπαιδευόμενοι/-ες οφείλουν να ενημερώσουν άμεσα τον/την εκπαιδευτή/-τρια σε περίπτωση ατυχήματος ή επικίνδυνου συμβάντος,
- Η χρήση του εξοπλισμού του εργαστηρίου γίνεται εφόσον έχει προηγηθεί πληροφόρηση από τον/την εκπαιδευτή/-τρια για τον σωστό και ασφαλή χειρισμό του,
- Απαγορεύεται η μεταφορά εξοπλισμού εκτός εργαστηρίου χωρίς την άδεια του/της υπεύθυνου/-ης εκπαιδευτή/-τριας,
- Ο χώρος του εργαστηρίου πρέπει να διατηρείται καθαρός και τα διάφορα υλικά και ο εξοπλισμός να είναι τακτοποιημένα,
- Απαγορεύεται η κατανάλωση ποτών και τροφής στο εργαστήριο,
- Απαγορεύεται το κάπνισμα στον χώρο του εργαστηρίου,
- Σε όλες τις αίθουσες εργαστηρίων θα πρέπει να υπάρχουν ειδικοί κάδοι απόρριψης αιχμηρών αντικειμένων με σαφή σήμανση,

4.2 • Μέσα ατομικής προστασίας

Τα απαραίτητα προβλεπόμενα μέσα ατομικής προστασίας είναι:

- Ιατρικές μάσκες προσώπου μιας χρήσης,
- Προστατευτικά γυαλιά,
- Γάντια μιας χρήσεως,
- Μπλούζες χειρουργείου μιας χρήσης.

Δ

Προδιαγραφές υλοποίησης πρακτικής άσκησης

1 | Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση συνδέεται άρρηκτα με τη θεωρητική κατάρτιση, αφού, κατά τη διάρκειά της, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες ανακαλούν τη θεωρητική και εργαστηριακή γνώση τους για να την εφαρμόσουν στην πράξη και να αντεπεξέλθουν στις εργασίες που τους ανατίθενται. Καλούνται να αναλάβουν συγκεκριμένα καθήκοντα και να δώσουν λύση σε πρακτικά προβλήματα που ανακύπτουν, υπό την εποπτεία των εκπαιδευτών/-τριών. Έτσι, ο θεσμός της πρακτικής άσκησης στοχεύει στην ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων/δεξιοτήτων σχετικών με την ειδικότητα, στην ενίσχυση της επαφής με τον εργασιακό χώρο και την προετοιμασία των εκπαιδευομένων για την παραγωγική διαδικασία, μέσω της απόκτησης εμπειριών ιδιαίτερα χρήσιμων για τη μετέπειτα επαγγελματική τους πορεία.

Αναλυτικότερα, η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΑΕΚ) και θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση Βεβαίωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Άρθρο 27 του Ν. 4763/2020 για το Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης).

Στη συνέχεια, αναφέρονται χρήσιμες πληροφορίες για το θεσμό της πρακτικής άσκησης, όπως περιγράφονται στη σχετική νομοθεσία,[1] και που αφορούν τις βασικές προϋποθέσεις, τον τρόπο και τους όρους υλοποίησής της.

Διάρκεια πρακτικής άσκησης

Η συνολική διάρκεια της περιόδου πρακτικής άσκησης είναι εννιακόσιες εξήντα (960) ώρες. Οι ώρες πρακτικής ανά ημέρα καθορίζονται σε τέσσερις (4) έως οκτώ (8) ανάλογα με τη φύση και το αντικείμενο της ειδικότητας κατάρτισης του/της ασκουμένου/-ης. Δεν επιτρέπεται η υπέρβαση του ημερήσιου ωραρίου πέραν των ωρών που ορίζονται στην ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης.

1 ΦΕΚ 3938/Β/26-8-2021. Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. Κ5/97484. *Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.*

Όροι υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση δύναται να πραγματοποιείται σε θέσεις που προσφέρονται από φυσικά πρόσωπα, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, δημόσιες υπηρεσίες, ΟΤΑ α΄ και β΄ βαθμού και επιχειρήσεις. Εξαιρούνται οι φορείς:

α) Προσωρινής απασχόλησης,
β) Τα νυχτερινά κέντρα,
γ) Παροχής καθαριότητας και φύλαξης,
δ) Τα πρακτορεία τυχερών παιχνιδιών,
ε) Κάθε επιχείρηση στην οποία δεν είναι εφικτός ο έλεγχος της εκπαίδευσης από τον αρμόδιο φορέα.

Ο/Η εκπαιδευόμενος/-η ΣΑΕΚ, προκειμένου να πραγματοποιήσει πρακτική άσκηση, υπογράφει ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης με τον/την εργοδότη/-τρια, η οποία θεωρείται από τη ΣΑΕΚ φοίτησης. Η ειδική σύμβαση πρακτικής άσκησης δεν συνιστά σύμβαση εξαρτημένης εργασίας.

Βασικός συντελεστής για την επιτυχή υλοποίηση της πρακτικής άσκησης είναι και ο/η εκπαιδευτής/-τρια της επιχείρησης ή υπηρεσίας, ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την παρακολούθηση και υποστήριξη των ασκουμένων. Σε αυτή την κατεύθυνση, ο/η εργοδότης/-τρια ορίζει έμπειρο στέλεχος συναφούς επαγγελματικής ειδικότητας με τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η ως «εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας», ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την αποτελεσματική υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο εργασίας και την παρακολούθηση της προόδου του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης.

Η παρακολούθηση της προόδου του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης γίνεται μέσω του βιβλίου πρακτικής άσκησης. Αναλυτικότερα, σε αυτό καταγράφει ο/η πρακτικά ασκούμενος/-η ανά εβδομάδα τις εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκε και περιγράφει συνοπτικά τα καθήκοντα που του/της ανατέθηκαν στον χώρο πραγματοποίησης της πρακτικής άσκησης. Κάθε εβδομαδιαία καταχώρηση ελέγχεται και υπογράφεται από τον/την εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας.

2 | Οδηγίες για τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η

2.1 • Προϋποθέσεις εγγραφής στο πρόγραμμα πρακτικής άσκησης

Η πρακτική άσκηση είναι υποχρεωτική για τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες των Σχολών Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης και θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση Βεβαίωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης.

Για την έναρξη της πρακτικής άσκησης στην ειδικότητα «Βοηθός Εργοθεραπείας», οι εκπαιδευόμενοι/-ες πρέπει να έχουν συμπληρώσει το εξάμηνο Δ΄ της φοίτησής τους στις ΣΑΕΚ. Στην περίπτωση αυτή, μπορούν πια να τοποθετηθούν σε θέση πρακτικής της ειδικότητάς τους.

2.2 • Δικαιώματα και υποχρεώσεις του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης

Βασική προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση ενός προγράμματος πρακτικής άσκησης είναι η γνώση και η εφαρμογή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων κάθε εμπλεκόμενου μέλους όπως ορίζονται στην εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. Στη συνέχεια παρατίθενται κάποια δικαιώματα και υποχρεώσεις των πρακτικά ασκούμενων.

Δικαιώματα πρακτικά ασκουμένων

1. Τμηματική ή συνεχόμενη υλοποίηση της πρακτικής άσκησης.
2. Δυνατότητα αποζημίωσης, η οποία ορίζεται στο 80% του νόμιμου, νομοθετημένου, κατώτατου ορίου του ημερομισθίου του ανειδίκευτου εργάτη, ή όπως αυτό διαμορφώνεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων ή αναλογικά, εάν η ημερήσια διάρκεια της πρακτικής είναι μικρότερη των οκτώ (8) ωρών. Η αποζημίωση καταβάλλεται στον/στην πρακτικά ασκούμενο/-η μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης. Σε περίπτωση μη δυνατότητας χρηματοδότησης της αποζημίωσης της πρακτικής άσκησης, δεν υφίσταται η υποχρέωση αποζημίωσής της, παρά μόνο η υποχρέωση του/της εργοδότη/-τριας να αποδίδει τις προβλεπόμενες ασφαλιστικές εισφορές.
3. Υπαγωγή στην ασφάλιση του e-ΕΦΚΑ (πρώην ΙΚΑ-ΕΤΑΜ) για τον κλάδο του ατυχήματος. Για την ασφάλισή του/της καταβάλλονται οι προβλεπόμενες από την παρ. 1 του άρθρου 10 του Ν. 2217/1994 (Α΄ 83) ασφαλιστικές εισφορές, οι οποίες βαρύνουν το φυσικό ή νομικό πρόσωπο (εργοδότη/-τρια), στο οποίο υλοποιείται η πρακτική άσκηση.
4. Δικαίωμα αναφοράς στη ΣΑΕΚ της μη τήρησης των όρων πρακτικής άσκησης.

5. Δικαίωμα διακοπής πρακτικής άσκησης βάσει τεκμηρίωσης και έπειτα από σχετική δήλωση στη ΣΑΕΚ εποπτείας.
6. Αλλαγή εργοδότη/-τριας, εφόσον συντρέχει τεκμηριωμένος σοβαρότατος λόγος.
7. Οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες δεν απασχολούνται την Κυριακή και τις επίσημες αργίες.

Υποχρεώσεις πρακτικά ασκουμένων

1. Τήρηση του ημερήσιου ωραρίου πρακτικής άσκησης, όπως ορίζεται στην ειδική σύμβαση.
2. Τήρηση των όρων υγείας και ασφάλειας του/της εργοδότη/-τριας.
3. Σεβασμός της κινητής και ακίνητης περιουσίας του/της εργοδότη/-τριας.
4. Αρμονική συνεργασία με τα στελέχη του/της εργοδότη/-τριας.
5. Προσκόμιση –όπου απαιτείται– όλων των απαραίτητων ιατρικών βεβαιώσεων για την εξάσκηση του επαγγέλματος.
6. Προσκόμιση στη ΣΑΕΚ των απαραίτητων δικαιολογητικών, πριν από την έναρξη και μετά τη λήξη της πρακτικής άσκησης, αλλά και σε περίπτωση διακοπής της.
7. Ενημέρωση σε περίπτωση απουσίας του/της ασκουμένου/-ης της επιχείρησης και της ΣΑΕΚ εποπτείας.
8. Τήρηση βιβλίου πρακτικής άσκησης, το οποίο διατίθεται από τη ΣΑΕΚ και στο οποίο αναγράφονται από τους/τις ασκούμενους/-ες κατά εβδομάδα οι εργασίες με τις οποίες ασχολήθηκαν και περιγράφονται συνοπτικά τα καθήκοντα που τους ανατέθηκαν στον χώρο πραγματοποίησης πρακτικής άσκησης.
9. Προσκόμιση στο τέλος κάθε μήνα στη ΣΑΕΚ φοίτησης ή εποπτείας της πρακτικής άσκησης του βιβλίου πρακτικής άσκησης για έλεγχο.
10. Υποβολή μετά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης του βιβλίου πρακτικής άσκησης στη ΣΑΕΚ φοίτησης συμπληρωμένο με τις εβδομαδιαίες εκθέσεις, τον χρόνο και το αντικείμενο απασχόλησης, τις ημέρες απουσίας και την επίδοση του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης. Υποβολή του εντύπου λήξης (Βεβαίωση Παρουσίας) της πρακτικής άσκησης, συμπληρωμένου, υπογεγραμμένου και σφραγισμένου από τον/την εργοδότη/-τρια-νόμιμο/-η εκπρόσωπο του φορέα απασχόλησης, στον οποίο βεβαιώνεται ότι ο/η εκπαιδευόμενος/-η πραγματοποίησε την πρακτική άσκηση στην επιχείρηση/οργανισμό, καθώς και το χρονικό διάστημα αυτής.
11. Άμεση ενημέρωση της ΣΑΕΚ φοίτησης από τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η σε περίπτωση διακοπής της πρακτικής άσκησης και προσκόμιση του βιβλίου πρακτικής και του εντύπου της λήξης (Βεβαίωση Παρουσίας) με τις ημέρες πρακτικής άσκησης που έχουν πραγματοποιηθεί. Για να συνεχίσει ο/η εκπαιδευόμενος/-η την πρακτική άσκηση, για το υπόλοιπο του προβλεπόμενου διαστήματος, στον ίδιο ή σε άλλο φορέα απασχόλησης (εργοδότη/-τρια), θα πρέπει να ακολουθηθεί

εκ νέου η διαδικασία έναρξης πρακτικής. Αν η διακοπή της πρακτικής άσκησης γίνει από τον/την εργοδότη/-τρια, τότε οφείλει ο/η τελευταίος/-α να ενημερώσει άμεσα τη ΣΑΕΚ φοίτησης του/της πρακτικά ασκουμένου/-ης.

2.3 • Φορείς υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Κάθε πρακτικά ασκούμενος/-η πραγματοποιεί την πρακτική άσκηση σε τμήματα των φορέων απασχόλησης αντίστοιχα με την ειδικότητά του/της, με την εποπτεία υπευθύνου του φορέα, ειδικότητας αντίστοιχης με το αντικείμενο κατάρτισής του/της.

Ειδικότερα, στην ειδικότητα «Βοηθός Εργοθεραπείας» οι εκπαιδευόμενοι/-ες πραγματοποιούν πρακτική άσκηση σε τομείς που σχετίζονται με την υγεία και την αποκατάσταση σε φορείς/επιχειρήσεις όπως:

- Νοσοκομεία (γενικά, ορθοπεδικά, παιδιατρικά, ψυχιατρικά),
- Κλινικές,
- Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια περίθαλψη,
- Δομές για ηλικιωμένους/-ες,
- Γηροκομεία,
- Κέντρα Αποκατάστασης,
- Κέντρα Αναπτυξιακά,
- Δομές Κοινοτικής Ψυχικής Υγείας,
- Κέντρα Απεξάρτησης,
- Σχολεία σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης,
- Ειδικά σχολεία,
- Βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς,
- Κατασκηνώσεις και κατασκηνώσεις ΑΜΕΑ,
- Σωφρονιστικά καταστήματα/φυλακές,
- Θεραπευτήρια,
- Ιδρύματα χρόνιων παθήσεων,
- Μη Κερδοσκοπικούς Οργανισμούς σχετικούς με την ψυχοκοινωνική αποκατάσταση,

καθώς και σε θέσεις εργασίας Βοηθού Εργοθεραπείας, υπό την επίβλεψη πτυχιούχου Εργοθεραπευτή/-τριας Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

3 | Ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της πρακτικής άσκησης

Ο/Η εργοδότης/-τρια της επιχείρησης που προσφέρει θέση πρακτικής άσκησης ορίζει ένα έμπειρο στέλεχος συναφούς επαγγελματικής ειδικότητας με τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η ως «εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας», ο/η οποίος/-α αναλαμβάνει την αποτελεσματική υλοποίηση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στον χώρο εργασίας, την παρακολούθηση της προόδου των εκπαιδευομένων και την ανατροφοδότηση των υπεύθυνων εκπαιδευτών στην εκπαιδευτική δομή.

Αναλυτικότερα, ο/η εκπαιδευτής/-τρια είναι το συνδετικό πρόσωπο του/της εργοδότη/-τριας της επιχείρησης με την εκπαιδευτική δομή (ΣΑΕΚ) και, κατά συνέπεια, έχει συνεχή συνεργασία με αυτήν. Επιπλέον, ο ρόλος αφορά την παροχή συμβουλών, πληροφοριών ή καθοδήγησης, καθώς πρόκειται για ένα άτομο με χρήσιμη εμπειρία, δεξιότητες και εξειδίκευση το οποίο υποστηρίζει την προσωπική και επαγγελματική ανάπτυξη των πρακτικά ασκουμένων.

4 | Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα της πρακτικής άσκησης

Κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, επιδιώκεται η αναβάθμιση των γνώσεων, των επαγγελματικών δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των σπουδαστών/-τριών ΣΑΕΚ, με αποτέλεσμα την ομαλή μετάβασή τους από την αίθουσα κατάρτισης στον χώρο εργασίας, και μάλιστα υπό πραγματικές εργασιακές συνθήκες. Στο πλαίσιο αυτής της μετάβασης και της ομαλής ένταξης, οι πρακτικά ασκούμενοι/-ες καλούνται να καλλιεργήσουν όχι μόνο επαγγελματικές δεξιότητες που αφορούν την ειδικότητα και οι οποίες δεν εξαντλούνται στο πλαίσιο της αίθουσας κατάρτισης, αλλά και οριζόντιες δεξιότητες που ενισχύουν την επαγγελματική τους συμπεριφορά και καλλιεργούν την περιβαλλοντική αλλά και επιχειρηματική κουλτούρα. Έτσι, η πρακτική άσκηση αποτελεί ένα προπαρασκευαστικό στάδιο, κατά το οποίο αναβαθμίζονται οι γενικές και ειδικές γνώσεις, συντελούνται σημαντικές διεργασίες επαγγελματικού προσανατολισμού και διευκολύνεται η επαγγελματική ανάπτυξη του ατόμου.

Αναλυτικότερα, κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, παρέχεται η δυνατότητα στον/στην πρακτικά ασκούμενο/-η να ασκηθεί στις εργασίες που απορρέουν από τα επιμέρους μαθησιακά αποτελέσματα του προγράμματος κατάρτισης στην ειδικότητα. Η άσκηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της παρατήρησης της εργασίας, της συμμετοχής σε ομάδα εκτέλεσης της εργασίας, της καθοδηγούμενης εργασίας ή της δοκιμής/αυτόνομης εκτέλεσης της εργασίας από τον/την πρακτικά ασκούμενο/-η.

Στον πίνακα που ακολουθεί, αποτυπώνονται οι ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων της πρακτικής άσκησης για την ειδικότητα «Βοηθός Εργοθεραπείας» και οι αντίστοιχες ενδεικτικές εργασίες και ειδικές προδιαγραφές ανά ενότητα κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης. Επισημαίνεται ότι οι εν λόγω εργασίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τους/τις πρακτικά ασκούμενους/ες για τη συμπλήρωση του βιβλίου πρακτικής άσκησης.

Πίνακας 3 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
Α. «Αξιοποίηση και εφαρμογή των βασικών εννοιών της Εργοθεραπείας, της ιατρικής επιστήμης και των επιστημών που σχετίζονται με την εργοθεραπεία»	• Χρήση των όρων της εργοθεραπείας βάσει της επιστημονικής ορολογίας, • Συσχέτιση των γνώσεών τους για την ανατομία, το ανθρώπινο σώμα και την κινησιολογία στην πρακτική εφαρμογή τους, • Εφαρμογή των θεμελιωδών αρχών της ψυχολογίας στην επικοινωνία τους με τον/τη θεραπευόμενο/-η.	• Μέσα ατομικής προστασίας της υγείας (ιατρική ποδιά, γάντια, μάσκα, αντισηπτικό διάλυμα).
Β. «Συμμετοχή στον σχεδιασμό και την εκτέλεση του εργοθεραπευτικού προγράμματος»	• Εντοπισμός των ελλειμμάτων του/της θεραπευομένου/-ης, σε συνεργασία με τον/τη εργοθεραπευτή/-τρια, • Συμμετοχή στη στοχοθεσία, ανάλογα με τις ανάγκες του/της θεραπευομένου /-ης και της οικογένειάς του/της, • Ψυχολογική στήριξη του/της θεραπευομένου/-ης και των οικείων του, • Συμμετοχή στη διεπιστημονική ομάδα με τις άλλες θεραπευτικές ειδικότητες, • Μετακίνηση του/της θεραπευομένου /-ης στην κατάλληλη θέση στον χώρο θεραπείας, • Συνεισφορά στην κατασκευή θεραπευτικών βοηθημάτων, ναρθήκων και προσαρμογών, • Συμμετοχή σε ατομικά και ομαδικά προγράμματα παρέμβασης σύμφωνα με το πρόγραμμα του θεραπευτικού πλαισίου.	• Μέσα ατομικής προστασίας της υγείας (ιατρική ποδιά, γάντια, μάσκα, αντισηπτικό διάλυμα), • Φόρμες και έντυπα για την αξιολόγηση της λειτουργικότητας και των ελλειμμάτων του/της θεραπευομένου/-ης, • Θερμοπλαστικό υλικό για την κατασκευή ναρθήκων και προσαρμογών, Velcro (αρσενικό/θηλυκό), ειδικός βραστήρας θερμοπλαστικού υλικού.
Γ. «Οργάνωση αρχείων θεραπείας και καταγραφή αρχείων» συνέχεια »	• Τήρηση του φακέλου του/της θεραπευομένου/-ης, • Καταγραφή του ιστορικού στην καρτέλα του ή ηλεκτρονικά,	• Μέσα ατομικής προστασίας της υγείας (ιατρική ποδιά, γάντια, μάσκα, αντισηπτικό διάλυμα),

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 3 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
« συνέχεια **Γ. «Οργάνωση και καταγραφή αρχείων θεραπείας»**	• Ενημέρωση του αρχείου της θεραπευτικής παρέμβασης για κάθε θεραπευόμενο/-η.	• Εξοπλισμός γραφείου, γραφική ύλη, καρτέλες θεραπευομένου/-ης, έντυπα αξιολογητικών αναφορών.
Δ. «Εκτέλεση τεχνικών εργοθεραπείας» συνέχεια »	• Χρήση του απαιτούμενου τεχνολογικού εξοπλισμού, • Εκπαίδευση του/της θεραπευομένου /-ης σε τεχνικές αυτοφροντίδας και δραστηριοτήτων καθημερινής ζωής, • Εφαρμογή θεραπευτικών τεχνικών και μέσων για βελτίωση γνωστικών, κινητικών και αισθητηριακών δεξιοτήτων, • Τήρηση του προγράμματος των θεραπευτικών συνεδριών, • Χρήση των υποστηρικτικών τεχνολογιών κατά τη διάρκεια του θεραπευτικού προγράμματος.	• Μέσα ατομικής προστασίας της υγείας (ιατρική ποδιά, γάντια, μάσκα, αντισηπτικό διάλυμα). **Σε νευρολογικό/κινητικό πλαίσιο**: • Τραπέζια θεραπείας διαμορφωμένα και προσαρμοζόμενα για αναπηρικό αμαξίδιο, • Εργοθεραπευτικά υλικά (ενδεικτικά: θεραπευτική πλαστελίνη, εξοπλισμός για ενδυνάμωση κορμού και άκρας χείρας, δραστηριότητες για εξάσκηση ανώτερων γνωστικών λειτουργιών, εξοπλισμός για βελτίωση της ισορροπίας κ.ά.), • Προσαρμοσμένα είδη καθημερινής χρήσης (ενδεικτικά: βοηθήματα για σίτιση, ένδυση, μεταφορές, επικοινωνία κ.ά.).

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 3 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
« συνέχεια **Δ. «Εκτέλεση τεχνικών εργοθεραπείας»**		**Σε αναπτυξιακό πλαίσιο**: • Παιδικά τραπέζια και καρεκλάκια, • Εξοπλισμός για αισθητικοκινητική εκπαίδευση (ενδεικτικά: προγραφικές ασκήσεις, τουβλάκια, χαρτιά, είδη ζωγραφικής, πλαστελίνη, γραφοκινητικές ασκήσεις, τραμπολίνο, αιωρούμενος εξοπλισμός), • Εξοπλισμός για ψυχοκοινωνική εκπαίδευση (ενδεικτικά: ομαδικά επιτραπέζια παιχνίδια, ομαδικά παιχνίδια κίνησης, μπάλες), • Εξοπλισμός για εκπαίδευση γνωστικών δεξιοτήτων (ενδεικτικά: παζλ, παιχνίδια μνήμης, δραστηριότητες για εξάσκησης της συγκέντρωσης και της προσοχής), • Εξοπλισμός για εκπαίδευση σε Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής (ενδεικτικά: βοηθήματα σίτισης, ένδυσης, υπόδησης, αυτοφροντίδας), • Ολόσωμος καθρέφτης διαμορφωμένος για σωματογνωσία.

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 3 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
Ε. «Οργάνωση του χώρου θεραπειών»	• Τακτοποίηση και συντήρηση των εργοθεραπευτικών μέσων που χρησιμοποιούνται στη συνεδρία, • Διατήρηση ενός ασφαλούς και θεραπευτικού περιβάλλοντος, • Λήψη μέτρων υγιεινής και προφύλαξης, • Φροντίδα για την καθαριότητα του χώρου, • Τροποποίηση του περιβάλλοντος ώστε να διευκολύνεται η ενεργητική συμμετοχή των θεραπευομένων.	• Μέσα ατομικής προστασίας της υγείας (ιατρική ποδιά, γάντια, μάσκα, αντισηπτικό διάλυμα), • Είδη καθαριότητας, αντισηψίας και υγιεινής, • Φαρμακείο πρόληψης μικροατυχημάτων (αποστειρωμένες γάζες, βαμβάκι, λευκοπλάστ, επίδεσμος, φυσιολογικός ορός, οινόπνευμα καθαρό, οξυζενέ, γλωσσοπίεστρα, ποτηράκια μιας χρήσης), • Χώροι αποθήκευσης των θεραπευτικών υλικών (π.χ. ντουλάπες).
ΣΤ. «Εφαρμογή των δεοντολογικών αρχών του επαγγέλματος» συνέχεια »	• Εφαρμογή των δεοντολογικών αρχών που διέπουν την ειδικότητα της εργοθεραπείας, • Τήρηση της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου του κάθε περιστατικού, • Αναγνώριση των δικαιωμάτων των θεραπευομένων, • Ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης με τον/τη θεραπευόμενο/-η και την οικογένειά του/της, • Προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας,	• Μέσα ατομικής προστασίας της υγείας (ιατρική ποδιά, γάντια, μάσκα, αντισηπτικό διάλυμα, • Αναρτημένος Πίνακας με τον Χάρτη των Δικαιωμάτων των Ασθενών.

συνέχεια »

« συνέχεια

Πίνακας 3 /// Ενότητες προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων πρακτικής άσκησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ		
ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ**	**ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ**
« συνέχεια **ΣΤ. «Εφαρμογή των δεοντολογικών αρχών του επαγγέλματος»**	• Αναγνώριση της έκτασης και των περιορισμών των ικανοτήτων και των γνώσεών του/της και ανάληψη μόνο των καθηκόντων για τα οποία έχει αξιολογηθεί να είναι αρμόδιος/-α για την εκτέλεση, • Αναγνώριση της θέσης και της επαγγελματικής ευθύνης του/της επιβλέποντα/-ουσας εργοθεραπευτή/-τριας, • Σεβασμός στις αξίες και τη διαφορετικότητα ατόμων από άλλες εθνικές ομάδες, κουλτούρες και πολιτισμούς, • Ανάπτυξη εργασιακών δεξιοτήτων και επαγγελματικής κουλτούρας, • Τήρηση των κανόνων λειτουργίας του εκάστοτε θεραπευτικού πλαισίου.	

5 | Αναλυτικό περιεχόμενο προγράμματος πρακτικής άσκησης

5.1.Α • ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ, ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Σύμφωνα με αυτή την ενότητα προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναμένεται να αναπτύξουν συγκεκριμένες δεξιότητες και ικανότητες, αξιοποιώντας τις γνώσεις σχετικά με τις βασικές έννοιες της εργοθεραπείας που έχουν λάβει κατά τη φοίτησή τους. Ταυτόχρονα, συνδέουν την επιστήμη της εργοθεραπείας με την ιατρική και ποικίλα θεωρητικά μοντέλα άλλων επιστημονικών πεδίων, συνδυάζοντας γνώσεις από την ψυχολογία, την κοινωνιολογία, την τεχνολογία κ.ά. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες, μέσα από την παρατήρηση και την αλληλεπίδραση με τους/τις επαγγελματίες εργοθεραπευτές/-τριες του πλαισίου της πρακτικής άσκησης, έχουν την ευκαιρία να κάνουν χρήση της ειδικής επιστημονικής ορολογίας της εργοθεραπείας. Με αυτόν τον τρόπο, αντιλαμβάνονται την αξία της για τη διασφάλιση της ακρίβειας και της ορθής επικοινωνίας μεταξύ των επαγγελματιών υγείας. Παράλληλα, ανάλογα με τον θεραπευτικό χαρακτήρα του πλαισίου και τις υπηρεσίες υγείας που αυτό παρέχει, χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους γύρω από το ανθρώπινο σώμα και την κινησιολογία του, λαμβάνοντας υπόψη τις ανατομικές δομές και συσχετίζοντάς τες άμεσα με την κλινική εικόνα των θεραπευομένων που παρακολουθούν. Μέσα από τη συζήτηση και τη συνεργασία με το προσωπικό του πλαισίου, προσεγγίζουν υπό εποπτεία τα θεραπευτικά προγράμματα, με στόχο την επαγγελματική εφαρμογή των γνώσεών τους σε ρεαλιστικές συνθήκες κατά την υλοποίηση των εργοθεραπευτικών παρεμβάσεων. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησης, δίνεται η δυνατότητα στους/στις εκπαιδευόμενους/-ες να εφαρμόσουν τις θεμελιώδεις αρχές της ψυχολογίας που διδάχθηκαν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Έτσι, καθίστανται ικανοί/-ές να επικοινωνούν με τους/τις θεραπευόμενους/-ες και τους/τις φροντιστές/-τριές τους με ενσυναίσθηση, κατανόηση και σεβασμό, λαμβάνοντας υπόψη την ψυχική τους κατάσταση και τις ιδιαίτερες ανάγκες τους. Καθ' όλη τη διάρκεια της πρακτικής, οι σπουδαστές/-τριες συμμορφώνονται απόλυτα με τους κανόνες λειτουργίας του θεραπευτικού πλαισίου και τηρούν όλα τα μέτρα ατομικής προστασίας για τη διασφάλιση της υγείας των ίδιων και των θεραπευομένων, χρησιμοποιώντας γάντια, μάσκα, ιατρική ποδιά και αντισηπτικό διάλυμα. Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα αυτής της ενότητας στοχεύουν στον γόνιμο συνδυασμό θεωρίας και κλινικής πράξης, προκειμένου να προσφέρεται ολοκληρωμένη φροντίδα στους/στις θεραπευόμενους/-ες και να ενισχύεται η βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

5.1.Β • ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη ενότητα προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, μέσα από την πρακτική τους άσκηση, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναμένεται να κατακτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που σχετίζονται με τη συμμετοχή τους τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην εκτέλεση της εργοθεραπευτικής παρέμβασης. Εκπαιδεύονται πρακτικά ώστε να είναι σε θέση να επιμεληθούν την προετοιμασία του/της θεραπευομένου/-ης, συνοδεύοντας ή μεταφέροντάς τον/τη με το αναπηρικό αμαξίδιο, εφόσον χρειάζεται, μεριμνώντας πάντα για την ασφάλειά του/της και διευκολύνοντας τόσο τον ίδιο τον/την εξυπηρετούμενο/-η όσο και τους/τις φροντιστές/-τριές του. Αναλαμβάνουν, επίσης, τη σωστή τοποθέτηση και θέση του σώματος του/της θεραπευομένου/-ης, ώστε να αποτρέπεται η ακατάλληλη στάση που ενδέχεται να προκαλέσει πόνο ή ενόχληση. Κατά τη διάρκεια της άσκησής τους, παρακολουθούν τη χρήση των βοηθημάτων, καθώς και των εξειδικευμένων τεχνικών μετακίνησης και μεταφοράς, ανάλογα με το επίπεδο λειτουργικότητας του κάθε ατόμου. Παράλληλα, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την εργοθεραπευτική αξιολόγηση και τον προσδιορισμό των λειτουργικών ελλειμμάτων του/της θεραπευομένου/-ης. Με αυτόν τον τρόπο, συμμετέχουν στη στοχοθεσία της παρέμβασης, υποβοηθώντας το έργο των επαγγελματιών εργοθεραπευτών/-τριών. Μέσα από τη συμμετοχή τους σε αυτή τη φάση, γνωρίζουν εξειδικευμένα αξιολογικά εργαλεία και ειδικές δοκιμασίες, καθώς και τον ορθό τρόπο αξιολόγησης των δεξιοτήτων και της λειτουργικότητας. Ανάλογα με το πρόγραμμα του θεραπευτικού πλαισίου, λαμβάνουν μέρος σε ατομικές και ομαδικές δραστηριότητες που οργανώνονται από τους/τις επαγγελματίες υγείας του φορέα, παρατηρώντας στην πράξη την εξατομίκευση και την τροποποίηση της θεραπευτικής δραστηριότητας, όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Παρέχουν τα θεραπευτικά μέσα που τους υποδεικνύονται, λαμβάνοντας υπόψη τη δραστηριότητα που επιλέγεται, ενώ, ανάλογα με το είδος του πλαισίου, έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν την κατασκευή εργοθεραπευτικών βοηθημάτων, προσαρμογών και ναρθήκων, σύμφωνα με τις ανάγκες του/της θεραπευομένου/-ης. Καθώς παραμένουν αρκετό χρονικό διάστημα στον χώρο, ενδέχεται να συμμετάσχουν ενεργά σε αρκετές από τις δραστηριότητες και τις παρεμβάσεις, εφόσον ο/η υπεύθυνος/-η εργοθεραπευτής/-τρια κρίνει ότι είναι σε θέση να ανταποκριθούν, με κύριο μέλημα πάντα τη διαφύλαξη της ασφάλειας των θεραπευομένων. Τέλος, οι εκπαιδευόμενοι/-ες λαμβάνουν συχνά μέρος στις συναντήσεις της θεραπευτικής διεπιστημονικής ομάδας, αλληλοεπιδρώντας γόνιμα με επαγγελματίες υγείας διαφορετικών ειδικοτήτων.

5.1.Γ • ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΡΧΕΙΩΝ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Η συγκεκριμένη ενότητα αναφέρεται στις γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αναμένεται να κατακτήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, αναφορικά με την οργάνωση του προγράμματος και του αρχείου του πλαισίου. Συγκεκριμένα, εκπαιδεύονται ώστε να είναι σε θέση να δημιουργούν τον φάκελο του/της θεραπευομένου/-ης, αρχειοθετώντας δεδομένα που αφορούν το ιατρικό και κοινωνικό ιστορικό του, καθώς και καταγράφοντας τον αριθμό, τη διάρκεια και τη συχνότητα των συνεδριών, σύμφωνα με το εκάστοτε θεραπευτικό πρόγραμμα. Αποκτούν δεξιότητες στη διεκπεραίωση εργασιών γραφείου και στη διαχείριση των δεδομένων των χρηστών/-τριών υγειονομικών υπηρεσιών, λαμβάνοντας πάντα υπόψη το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τη διαφύλαξη και την προστασία των προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων. Με την καθοδήγηση των επαγγελματιών του πλαισίου, αναλαμβάνουν τη διαχείριση των ραντεβού και ελέγχουν την τήρηση του χρονοδιαγράμματος των εργοθεραπευτικών συνεδριών. Όποτε απαιτείται, ενημερώνουν τους/τις θεραπευόμενους/-ες για μεταβολές που ενδέχεται να προκύψουν, μεριμνώντας παράλληλα για τον προγραμματισμό των επόμενων συναντήσεων. Μέσα από τη συνεργασία τους με τους/τις εργοθεραπευτές/-τριες, παρακολουθούν την απόδοση και την πρόοδο του/της θεραπευομένου/-ης, καταγράφοντας τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων και συνεισφέροντας με χρήσιμες κλινικές παρατηρήσεις. Επιπλέον, οι σπουδαστές/-τριες αποκτούν δεξιότητες στην οργάνωση των υπηρεσιών υγείας και έρχονται σε επαφή με το οργανόγραμμα της εκάστοτε δομής, παρατηρώντας τον τρόπο διάρθρωσης και επικοινωνίας τόσο σε διοικητικό επίπεδο όσο και μεταξύ των θεραπευτικών ειδικοτήτων. Εκπαιδεύονται, επίσης, στην επικοινωνία και τη συλλογή δεδομένων από άλλους/-ες επαγγελματίες υγείας, γνωρίζοντας στην πράξη την εξειδίκευση της κάθε ειδικότητας και αξιοποιώντας τα στοιχεία αυτά στο θεραπευτικό πρόγραμμα του/της θεραπευομένου/-ης. Συνοψίζοντας, μέσα από την εκπαίδευσή τους, οι βοηθοί εργοθεραπείας, ήδη από το στάδιο της πρακτικής τους άσκησης, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην οργάνωση του προγράμματος και την υποστήριξη των θεραπευτικών διαδικασιών, προσφέροντας ουσιαστική βοήθεια στη διαχείριση των υπηρεσιών εργοθεραπείας και στην αποτελεσματική παρακολούθηση των θεραπευομένων.

5.1.Δ • ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Μέσα από αυτή την ενότητα προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, οι εκπαιδευόμενοι/-ες αποκτούν γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες ιδιαίτερα σημαντικές για την πορεία τους ως επαγγελματίες υγείας. Μέσα από την εκπαίδευσή τους σε βασικές τεχνικές, καθίστανται ικανοί/-ές να συμβάλουν στην εφαρμογή των εργοθεραπευτικών παρεμβάσεων που έχουν σχεδιαστεί από τον/την εργοθεραπευτή/-τρια,

έχοντας ενεργό ρόλο στη θεραπευτική διαδικασία και παρέχοντας ουσιαστική στήριξη στους/στις θεραπευόμενους/-ες. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν τα θεραπευτικά μέσα και τον τεχνολογικό εξοπλισμό που χρησιμοποιείται ανάλογα με την πάθηση του ατόμου και τον χαρακτήρα του εκάστοτε πλαισίου. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες παρακολουθούν τη χρήση εργοθεραπευτικών υλικών, όπως η θεραπευτική πλαστελίνη, ο εξοπλισμός για την ενδυνάμωση της άκρας χείρας και του κορμού, καθώς και οι δραστηριότητες για τη βελτίωση των ανώτερων γνωστικών λειτουργιών. Παράλληλα, συμμετέχουν υπό επίβλεψη στην επανεκπαίδευση του/της θεραπευομένου/-ης και των φροντιστών/-τριών του στις δραστηριότητες καθημερινής ζωής και αυτοφροντίδας, με τη χρήση βοηθημάτων και προσαρμογών. Εάν το πλαίσιο της πρακτικής άσκησης εξειδικεύεται σε αναπτυξιακά περιστατικά, οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν τη χρήση ειδικού εξοπλισμού για αισθητικοκινητική εκπαίδευση και αισθητηριακή ολοκλήρωση (όπως προγραφικές και γραφοκινητικές ασκήσεις, αιωρούμενο εξοπλισμό, τραμπολίνο κ.ά.). Με την καθοδήγηση των υπευθύνων του χώρου, ενδέχεται να αναλάβουν την εκτέλεση θεραπευτικών τεχνικών και δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη βελτίωση των κινητικών, γνωστικών, ψυχοκοινωνικών και αισθητηριακών δεξιοτήτων, αξιοποιώντας και εμπλουτίζοντας τις γνώσεις τους γύρω από την ανάλυση της δραστηριότητας. Παράλληλα, έρχονται σε επαφή με την υποστηρικτική τεχνολογία, βάσει εξειδικευμένων θεραπευτικών πρωτοκόλλων και προσαρμοσμένων συσκευών, όπως ειδικά πληκτρολόγια και ποντίκια ή εξειδικευμένα βοηθήματα για τη μετακίνηση, την επικοινωνία και τις μεταφορές του ατόμου. Η εκτέλεση τεχνικών εργοθεραπείας κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής απαιτεί ακριβή καθοδήγηση και συνεχή ανατροφοδότηση από τον/την εργοθεραπευτή/-τρια, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι/-ες να εμπεδώσουν τις θεραπευτικές στρατηγικές, να ενισχύσουν τις ικανότητές τους και να εξελιχθούν σε αποτελεσματικούς επαγγελματίες.

5.1.Ε • ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΘΕΡΑΠΕΙΩΝ

Η συγκεκριμένη ενότητα εστιάζεται στη συμβολή των βοηθών εργοθεραπείας στην οργάνωση του χώρου των θεραπευτικών συνεδριών. Δεδομένου ότι η σωστή οργάνωση του περιβάλλοντος είναι ουσιώδης για τη ροή των θεραπευτικών διαδικασιών και την ασφάλεια των θεραπευομένων, οι γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες που αναμένεται να αναπτύξουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες κατά τη διάρκεια της πρακτικής εφαρμογής θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικές. Οι σπουδαστές/-τριες εκπαιδεύονται στη διαρρύθμιση του χώρου, ώστε αυτός να είναι ασφαλής και να διευκολύνει την ενεργό συμμετοχή των ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνουν υπόψη τις υποδείξεις των εργοθεραπευτών/-τριών για τις αρχές της εργονομικής διευθέτησης και απομακρύνουν δυνητικά επικίνδυνα αντικείμενα που ενδέχεται να προκαλέσουν ατύχημα. Σημαντική είναι, επίσης, η κατηγοριοποίηση και η τακτοποίηση των θεραπευτικών

υλικών και των εργαλείων. Οι εκπαιδευόμενοι/-ες αναλαμβάνουν την τοποθέτησή τους στις κατάλληλες θέσεις με τάξη, ακολουθώντας τις οδηγίες των επαγγελματιών του πλαισίου. Παράλληλα, ενδέχεται να αναλάβουν την τακτική επιθεώρηση του εξοπλισμού και των θεραπευτικών μέσων, ώστε αυτά να βρίσκονται πάντα σε άριστη κατάσταση και να είναι ασφαλή προς χρήση. Ελέγχουν, επίσης, την επάρκεια των αναλώσιμων υλικών, ενημερώνοντας έγκαιρα τους/τις εργοθεραπευτές/-τριες για τυχόν ελλείψεις. Στο επίπεδο των αρμοδιοτήτων τους, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ασκούνται σχολαστικά στη λήψη μέτρων υγιεινής και προφύλαξης. Φροντίζουν για τη διατήρηση της καθαριότητας του χώρου και την απολύμανση των επιφανειών εργασίας, ενώ ελέγχουν τη διαθεσιμότητα των ατομικών μέσων προστασίας, όπως γάντια, μάσκες και αντισηπτικά διαλύματα. Αξιοποιώντας τις γνώσεις τους γύρω από τις βασικές αρχές δημόσιας υγείας και πρώτων βοηθειών, αναλαμβάνουν τον εφοδιασμό του φαρμακείου αντιμετώπισης μικροατυχημάτων με απαραίτητα υλικά (αποστειρωμένες γάζες, βαμβάκι, καθαρό οινόπνευμα, οξυζενέ, φυσιολογικό ορό, γλωσσοπίεστρα κ.ά.). Επιπλέον, μεριμνούν για τον καθαρισμό και την απολύμανση των εργαλείων και του εξοπλισμού μετά από κάθε χρήση, ώστε να μη διακυβεύεται η υγεία των εξυπηρετούμενων. Η εκπαίδευση στη δημιουργία ενός άνετου, ασφαλούς, φιλικού και καλά οργανωμένου θεραπευτικού περιβάλλοντος επηρεάζει θετικά την έκβαση της παρέμβασης, αναβαθμίζοντας ουσιαστικά τον ρόλο των εκπαιδευομένων ως μελλοντικών βοηθών εργοθεραπείας.

5.1.ΣΤ • ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΟΥ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

Η ενότητα αυτή τονίζει την ευθύνη των εκπαιδευομένων να ακολουθούν πιστά τους δεοντολογικούς κανόνες που διέπουν την παροχή υπηρεσιών εργοθεραπείας, αλλά και τις υπηρεσίες υγείας γενικότερα. Παρόλο που οι εκπαιδευόμενοι/-ες βρίσκονται ακόμη στο στάδιο της εκπαίδευσης, η υποχρέωση για την τήρηση αυτών των κανόνων είναι σαφής και τους/τις αφορά άμεσα. Επομένως, οι σπουδαστές/-τριες ενεργούν έχοντας πάντα ως γνώμονα τον σεβασμό προς την αξιοπρέπεια και την προσωπικότητα των θεραπευομένων. Τους/τις προσεγγίζουν με ενσυναίσθηση και μεριμνούν για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους, αναγνωρίζοντας το δικαίωμα του/της θεραπευομένου/-ης στην πληροφόρηση, καθώς και την αυτονομία του/της να συμμετέχει ενεργά στις αποφάσεις που τον/την αφορούν. Καθώς οι εκπαιδευόμενοι/-ες συμμετέχουν τόσο στην αξιολόγηση όσο και στα θεραπευτικά προγράμματα, καλούνται συχνά –μέσα από τις σχέσεις εμπιστοσύνης που αναπτύσσουν– να διαχειριστούν ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης, οφείλουν να διασφαλίζουν ότι όλες οι ιατρικές και προσωπικές πληροφορίες παραμένουν αυστηρά εμπιστευτικές. Οι πληροφορίες αυτές αντιμετωπίζονται με αντικειμενικότητα, ανεπηρέαστες από προσωπικές αξίες ή πεποιθήσεις, ενώ η υποχρέωση για εχεμύθεια παραμένει σε ισχύ ακόμη και μετά την ολοκλήρωση του

προγράμματος και την αποχώρηση του/της θεραπευομένου/-ης. Παράλληλα, μέσα από την πρακτική εφαρμογή αποσαφηνίζονται τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις που οι εκπαιδευόμενοι/-ες έχουν την αρμοδιότητα να εκτελούν, αναγνωρίζοντας την επαγγελματική ευθύνη και την απαραίτητη επίβλεψη από τον/την υπεύθυνο/-η εργοθεραπευτή/-τρια. Συμπεριφέρονται με επαγγελματισμό και υιοθετούν μια συγκροτημένη εργασιακή κουλτούρα, τηρώντας σχολαστικά τους κανόνες και τις πολιτικές του φορέα υποδοχής. Οι δεοντολογικοί αυτοί κανόνες χαρακτηρίζουν εξίσου και τη συνεργασία τους με τις υπόλοιπες θεραπευτικές ή μη ειδικότητες. Οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι ικανότητες που αποκτούν στο πεδίο αυτό είναι κρίσιμες για την κατανόηση της ηθικής των υπηρεσιών υγείας, ενισχύοντας την επαγγελματική τους ανάπτυξη και προετοιμάζοντάς τους για την ομαλή ένταξή τους στον χώρο της υγείας.

5.2 • Μεθοδολογία υλοποίησης πρακτικής άσκησης

Για την επιτυχή υλοποίηση της πρακτικής άσκησης, απαιτείται συνέργεια των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και αγοράς εργασίας, αλλά και συνεργασία του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού που συμμετέχει στη μαθησιακή διαδικασία και το οποίο περιλαμβάνει τον/την εργοδότη/-τρια που προσφέρει θέση πρακτικής άσκησης, τον/την εκπαιδευτή/-τρια στον χώρο εργασίας, τους/τις εργαζόμενους/-ες στην επιχείρηση, καθώς και τον/την εκπαιδευτή/-τρια και τον/την επόπτη/-τρια από την πλευρά της εκπαιδευτικής δομής. Η εν λόγω συνεργασία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αναβάθμιση της ποιότητας του τρόπου εφαρμογής της πρακτικής άσκησης και για την πραγμάτωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων της ειδικότητας. Στο πλαίσιο της μάθησης στον χώρο εργασίας, ο/η ασκούμενος/-η έρχεται σε επαφή με πραγματικά εργασιακά περιβάλλοντα, ασκείται σε πραγματικές εργασιακές συνθήκες και συνεργάζεται με επαγγελματίες της ειδικότητας ή άλλων ειδικοτήτων που εργάζονται στην ίδια επιχείρηση. Για τον λόγο αυτόν, η ύπαρξη κουλτούρας μάθησης αποτελεί προαπαιτούμενο για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

Αναλυτικότερα, κομβικός είναι ο ρόλος του/της εκπαιδευτή/-τριας της επιχείρησης, ο/η οποίος/-α καλείται να λειτουργήσει ως μέντορας, να υποστηρίξει τον/την εκπαιδευόμενο/-η στη διερεύνηση των επαγγελματικών του/της στόχων, να ενθαρρύνει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την απόκτηση νέων εμπειριών, ώστε να εισέλθει στον κόσμο της πραγματικής εργασίας. Επομένως, καλείται να δημιουργήσει ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης και ασφάλειας, το οποίο παρέχει στον/στην εκπαιδευόμενο/-η τη δυνατότητα δοκιμής και λάθους μέσω της ενθάρρυνσης της ατομικής πρωτοβουλίας. Απαραίτητα μεθοδολογικά βήματα, από την πλευρά του/της εκπαιδευτή/-τριας της επιχείρησης για την ομαλή ένταξη των εκπαιδευομένων στο εργασιακό περιβάλλον και την προώθηση της συνεργασίας με το υφιστάμενο προσωπικό της επιχείρησης είναι η περιγραφή της θέσης πρακτικής άσκησης, ο προσανατολισμός στο έργο και η εναλλαγή εργασιακών θέσεων.

Ειδικότερα, ως προς την περιγραφή της θέσης πρακτικής άσκησης, ο/η εκπαιδευτής/-τρια καλείται να λάβει υπόψη τη συνοπτική περιγραφή της ειδικότητας και τις αρμοδιότητες/καθήκοντα όπως αποτυπώνονται στον οδηγό κατάρτισης, γεγονός που προϋποθέτει τη συνεργασία με την εκπαιδευτική δομή. Καλείται να τροφοδοτήσει τους/τις ασκούμενους/-ες με τις απαραίτητες πληροφορίες που αφορούν την εκτελούμενη εργασία, τις ευθύνες, τις δεξιότητες και την εκπαίδευση που απαιτείται, τις συνθήκες κάτω τις οποίες γίνεται η εργασία και τις σχέσεις της με άλλες εργασίες.

Παράλληλα, απαραίτητος κρίνεται και ο προσανατολισμός στο έργο με στόχο να κατανοήσουν οι εκπαιδευόμενοι/-ες το εργασιακό περιβάλλον στο οποίο εντάσσονται, να λάβουν υπόψη τα χαρακτηριστικά και τον τρόπο λειτουργίας της επιχείρησης, να γνωρίσουν το προσωπικό της και να αναπτύξουν το αίσθημα του ανήκειν. Στο πλαίσιο του προσανατολισμού, οι εκπαιδευόμενοι/-ες ενημερώνονται για την ιστορία της επιχείρησης, την πολιτική της, τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες, την κτιριακή υποδομή, τη γενική δομή, τους κανόνες συμπεριφοράς, την πολιτική προαγωγών, τα συστήματα αξιολόγησης κ.λπ.

Τέλος, προτείνεται η εναλλαγή των εργασιακών θέσεων (job rotation), κατά την οποία ο/η εκπαιδευόμενος/-η περνάει διαδοχικά από όλες τις συναφείς ή συσχετιζόμενες θέσεις εργασίας, μέχρι να ασκηθεί σε όλο τον κύκλο της εργασίας. Η συγκεκριμένη πρακτική μειώνει τη μονοτονία, την κούραση και, κατά συνέπεια, τα σφάλματα, ενώ αυξάνει την απόδοση και την ικανοποίηση. Ωστόσο, δεν συνιστάται για τις ειδικότητες που απαιτούν υψηλή ειδίκευση και οι οποίες χρειάζονται χρόνο, επομένως ο/η εκπαιδευτής/-τρια πρέπει να λάβει υπόψη του τον περιορισμένο χρόνο (εξάμηνο) υλοποίησης της πρακτικής άσκησης. Τέλος, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το μικρό μέγεθος της επιχείρησης μπορεί να λειτουργήσει ανασταλτικά στην εφαρμογή της εν λόγω πρακτικής.

Βιβλιογραφία

Α | Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με την ειδικότητα

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

Αλεξιάδης, Α. (2017). *Εισαγωγή στην Εργοθεραπεία.* Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.

Αλεξόπουλος, Δ. Σ. (2011). *Ψυχομετρία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Αναγνωστόπουλος, Π. (2023). *Παθολογία: Βασικές Γνώσεις στην Κλινική Πράξη*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.

Αναλυτή, Α., Ζώης, Κ., Κακούρου, Μ., Μαρινοπούλου, Α., Μαυρίδου, Α., Μιχαηλίδου, Ε., Σακελλαρίδου, Μ., Σιέττου, Ε., Χατζηπέτρου, Μ. & Χρυσανθακόπουλος, Α. (2017). *Οδηγός σπουδών: «Βοηθός Εργοθεραπείας».* Αθήνα: ΕΟΠΠΕΠ, Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης & Νέας Γενιάς.

Αναλυτή, Α., Σιέττου, Ε., Τσεγγελίδου, Ε., Βέργου, Η., Σταφυλίδης, Α. & Παπαδημητρίου, Π. (2024). *Επαγγελματικό Περίγραμμα: «Βοηθός Εργοθεραπείας».* Αθήνα: ΚΑΕΛΕ.

Andrei, E. A. & Acomi, O. (2022). *Ψηφιακής Ιθαγένειας «Μάθηση και Δημιουργικότητα».* Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/363848146_Psephiakes_Ithageneias_Mathese_kai_Demiourgikoteta_Mathema

Αντωνιάδου-Κουμάτου, Ι., Αττιλάκος, Α., Βασιλοπούλου, Β., Γεωργακόπουλος, Δ., Ζιδρόπουλος, Σ., Κουτσούκου, Η., Λύτρας, Θ., Μαυρίκα, Π., Μίχος, Α., Μπριάνα, Π., Ντινόπουλος, Α., Ξεκαλάκη, Α., Παναγιωτόπουλος, Τ., Παπαδημητρίου, Α., Παπαδοπούλου, Ε., Παπακώστας, Ι. Κ., Παχούλα, Ι., Πρασούλη, Α., Ρεκλείτης, Α., Σκαρμούτσος, Φ. & Σούλη, Α. (2015). *Παρακολούθηση της υγείας των παιδιών στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας. Ανακτήθηκε από: https://ich-ddsp.gr/sites/default/files/Tomos-1.pdf

Αντωνιάδου-Κουμάτου, Ι., Ξεκαλάκη, Α. & Πρασούλη, Α. (2018). *Πρώτες Βοήθειες. Εγχειρίδιο για Εκπαιδευτικούς*. Αθήνα: Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού.

Αντωνοπούλου, Α. (2023). *Εισαγωγή στη θεραπευτική δημιουργική γραφή και βιβλιοθεραπεία/θεραπεία μέσω ποίησης: Θεωρία και τεχνικές*. Αθήνα: Εκδόσεις 24 Γράμματα.

Αποστόλου, Θ. Μ. & Χατζηπροδρομίου, Ι. Π. (2021). *Πρώτες Βοήθειες στις Επιστήμες Υγείας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Αρχοντάκη, Ζ. & Φιλίππου, Δ. (2003). *205 βιωματικές ασκήσεις για εμψύχωση ομάδων ψυχοθεραπείας, κοινωνικής εργασίας, εκπαίδευσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Βασιλόπουλος, Δ. κ.ά. (2015). *Νευρολογία*. Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Beers, M. H. & Berkow, R. (2005). *Merck Εγχειρίδιο Γηριατρικής* (επιμ. Κ. Βολίκας, Α. Καλοφούτης & Ι. Λιάπας). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Bertoti, D. B. & Houglum, A. P. (2005). *Brunnstrom's Κλινική Κινησιολογία* (μτφρ. Κ. Κατσουλάκης). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Blanchet, A. & Trognon, A. (2002). *Ψυχολογία ομάδων. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εφαρμογές των ομαδικών μοντέλων* (μτφρ. Δ. Παπαδόπουλος). Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλα.

Bobath, B. (2005). *Ενήλικος ημιπληγικός. Αξιολόγηση και θεραπεία* (επιμ. Ε. Διαμαντίδου). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Βοσνιάδου, Σ. (επιμ.). (2011). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Bowker, L. K., Price, J. D., Shah, K. S. & Smith, S. C. (2021). *Εγχειρίδιο Γηριατρικής* (μτφρ. Φ. Μάλλη). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Ροτόντα.

Bromley, I. (2011). *Τετραπληγία και παραπληγία* (μτφρ. Α. Ζάννια). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Γενά, Α. (επιμ.). (2017). *Συστημική, συμπεριφορική – αναλυτική προσέγγιση. Αξιολόγηση, διάγνωση, εκπαίδευση, θεραπευτικές παρεμβάσεις και ένταξη παιδιών με νευρο-αναπτυξιακές διαταραχές με έμφαση στη διαταραχή αυτιστικού φάσματος*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Γεωργάκα, Ε. & Ζήση, Α. (2022). *Ζώντας με την ψύχωση. Βιογραφικές διαδρομές*

ανθρώπων που βιώνουν ακραίες ψυχικές εμπειρίες [Μονογραφία]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοιχτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: https://repository.kallipos.gr/handle/11419/8297

Γεωργόπουλος, Ν. Β. (2006). *Στρατηγικό Μάνατζμεντ*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Clifford-O'Brien, J. & Miller-Kuhaneck, H. (2024). *Case-Smith's Εργοθεραπεία σε παιδιά και εφήβους* (επιμ. Α. Κατσιάνα & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Cole, M. (2023). *Η Δυναμική της Ομάδας στην Εργοθεραπεία.* Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Cole, M. & Cole, S. R. & & Lightfoot, C. (2002). *Η ανάπτυξη των παιδιών – Α΄, Β΄, Γ΄, τόμος* (μτφρ. Μ. Σόλμαν). Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω - Δαρδανός.

Cole, S., Cole, M. & Lightfoot, C. (2022). *Η ανάπτυξη των παιδιών* (μτφρ. Μ. Κουλεντιανού & Ι. Παπαθανασάκη). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Cooper, M., Hooper, C. & Thompson, M. (2005). *Ψυχική υγεία παιδιών και εφήβων θεωρία και πράξη* (επιμ. Γ. Παπαδάτος). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Δαΐκος, Γ., Κόκκινος, Α., Λιάτης, Σ., Μακρυλάκης, Κ., Σαμάρκος, Μ., Σφηκάκης, Π., Τεκτονίδου, Μ., Τεντολούρης, Ν. & Ψυχογυιού, Μ. (2015). *Λήψη ιστορικού και κλινική εξέταση στην Παθολογία* [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Αθήνα: ΚΑΛΛΙΠΟΣ. Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. Ανακτήθηκε από: http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-587

Δουζένης, Α. & Λύκουρας, Λ. (2014). *Ηθική και Δεοντολογία στην Ψυχική Υγεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Downey, R. S. & Calman, K. C. (1997). *Υγιής σεβασμός: Η ηθική στη φροντίδα υγείας* (μτφρ. Γ. Παπαγούνος, Π. Παπαοικονόμου & Α. Αποστολοπούλου). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και Τεχνοηθικής. (χ.χ). Ανακτήθηκε από: https://bioethics.gr/

Ελληνική Παιδοπνευμονολογική Εταιρία. (2011). *Ελληνικές Ομοφωνίες* (επιμ. Κ. Ν. Πρίφτης & Μ. Β. Ανθρακόπουλος). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Τεχνόγραμμα med. Ανακτήθηκε από: Ελληνικές Ομοφωνίες - 2011 - Ελληνική Παιδοπνευμονολογική Εταιρεία

Επιστημονικό Συμβούλιο Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας. (2017). *Εκπαίδευση ομάδων πληθυσμού: Εγχειρίδιο Πρώτων Βοηθειών* (Α΄ έκδοση). Αθήνα: ΕΚΑΒ. Ανακτήθηκε από: ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΜΕΣΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ (ekab.gr)

Ευσταθίου, Μ. Α. (2018). *Η διάγνωση, η αξιολόγηση, η εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία στην Ελλάδα και ο αγώνας για συμπεριληπτική εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γράφημα.

Ζαρωτής, Γ. Φ., Tokarski, W., Κοντάκος, Α. & Κατσαγκόλης, Α. (2011). *Ελεύθερος Χρόνος: Φυσική δραστηριότητα – Υγεία και Ποιότητα Ζωής: Μια ψυχολογική, παιδαγωγική και κοινωνιολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Διάδραση.

Feldman, R. S. (2011). *Εξελικτική Ψυχολογία. Διά βίου ανάπτυξη* (μτφρ. Ζ. Αντωνοπούλου & Μ. Κουλεντιανού). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Fish-Mooney, S. (2014). *Νόσος Αλτσχάιμερ* (μτφρ. Χ. Ελιάσα). Ραφήνα: Εκδόσεις Χάρτινη Πόλη.

Ginsberg, L. (2003). *Νευρολογία* (7η έκδοση), (μτφρ. Μ. Αναγνωστούλη). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Goljan, E. F. (2023). *Παθολογία, μια γρήγορη ανασκόπηση* (5η έκδοση), (μτφρ. Ν. Νηφόρος). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Hamilton, N., Weimar, W. & Luttgens, K. (2003). *Κινησιολογία. Επιστημονική βάση της ανθρώπινης κίνησης* (επιμ. Γ. Γιόφτσος). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Hayes, N. (2011). *Εισαγωγή στην Ψυχολογία* (Α΄ και Β΄ τόμοι), (μτφρ. Γ. Σπανούδης & Κ. Συρμάλη). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Hodapp, R. M. (2005). *Αναπτυξιακές θεωρίες και αναπηρία. Νοητική καθυστέρηση, αισθητηριακές διαταραχές και κινητική αναπηρία* (επιμ. Α. Ζώνιου-Σιδέρη & Η. Σπανδάγου). Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.

Θεοδώρου, Μ., Σαρρής, Μ. & Σούλης, Σ. (2001). *Συστήματα Υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Κακούρος, Ε. & Μανιαδάκη, Κ. (2006). *Ψυχοπαθολογία παιδιών και εφήβων. Αναπτυξιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω-Δαρδανός.

Καλούρη-Αντωνοπούλου, Ο. (2008). *Γενική Ψυχολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Καμμάς, Α. (1999). *Εισαγωγή στην Ορθοπαιδική*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση.

Καμμάς, Α. (2016). *Μαθήματα Ανατομικής*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Κατρίτσης, Ε., Κελέκης, Δ. & Κούβελας, Η. (2023). *Στοιχεία Ανατομίας, Στοιχεία Φυσιολογίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ιδρύματος Ευγενίδου.

Κολαΐτης, Γ. κ.ά. (2020). *Σύγχρονη Ψυχιατρική Παιδιού και Εφήβου. Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία.* Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Κοντοπόδης, Π. (2006). *Medical English with exercises* (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Κουλάκογλου, Κ. (2013). *Ψυχομετρία και ψυχολογική αξιολόγηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Κουλουμπή, Μ. Γ. (2017). *Έργο και Δραστηριότητα. Η προσέγγιση της Εργοθεραπείας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Κυριόπουλος, Γ., Οικονόμου, Χ. & Σουλιώτης, Κ. (2003). *Υγεία και Υπηρεσίες στα Βαλκάνια.* Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Lehalle, H. & Mellier, D. (2009). *Ψυχολογία της Ανάπτυξης. Παιδική ηλικία και εφηβεία* (μτφρ. Ν. Ηλιάδης). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.

Levitt, S. (2014). *Θεραπεία της εγκεφαλικής παράλυσης και της κινητικής καθυστέρησης* (επιμ. Κ. Δ. Κατσουλάκης). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Λιαρόπουλος, Λ. Λ. (2007). *Οργάνωση υπηρεσιών και συστημάτων υγείας* (Α΄ τόμος). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Λογοθέτης, Ι., Μυλωνάς, Ι. & Αρτέμης, Ν. (2023). *Νευρολογία Λογοθέτη* (6η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.

Λυκίσσας, Μ. Γ. (2021). *Σύγχρονη Παιδοορθοπαιδική* (συνεργ. Ι. Γιάτας & Δ. Παπαδόπουλος). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βασιλειάδη.

Μαδιανός, Μ. (2005). *Ψυχιατρική και Αποκατάσταση*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

Μαρκέας, Ν. Γ. (2018). *Μυοσκελετικές παθήσεις κάτω άκρων σε βρέφη και παιδιά.* Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.

Μαυρέας, Β. & Σκαπινάκης, Π. (2015). *Κατευθυντήριες Οδηγίες Ελλήνων Εμπειρογνωμόνων για την αντιμετώπιση των ψυχιατρικών διαταραχών.* Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Πρόγραμμα Ψυχοδιάβαση. Ανακτήθηκε από: https://www.elepsy.gr/images/img/epistimoniko/guidelines_psychiatry_all.pdf

Mellon, R. (2009). *Ψυχοδιαγνωστικές μέθοδοι*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.

Miller, M. D. & Thompson, S. R. (2017). *Review Ορθοπαιδικής* (2η έκδοση). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Μιχαηλίδης, Γ. Ι. (2005). *Αγγλοελληνικό, ελληνοαγγλικό λεξικό ιατρικών όρων* (5η έκδοση). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Μοροζίνη, Μ. (2012). *Η κλινική συλλογιστική και η ανάπτυξή της στην εργοθεραπεία*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Μπάκας, Ε. (2021). *Αποκατάσταση ασθενή με βλάβη ή κάκωση Νωτιαίου Μυελού. Από τη βλάβη ως την επανένταξη*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Μπαλτόπουλος, Γ. (2009). *Πρώτες Βοήθειες και Πρακτική Θεραπευτική συνήθων καταστάσεων* (2η έκδοση). Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Neumann, D. A. (2018). *Κινησιολογία του Μυοσκελετικού Συστήματος. Θεμέλια της αποκατάστασης* (μτφρ./επιμ. Η. Τσέπης). Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.

Ξανθάκου, Γ., Σταύρου, Ν., Μπαμπαλής, Θ. Κ. & Καΐλα, Μ. (2011). *Δημιουργικότητα και καινοτομία στο σχολείο και την κοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Διάδραση.

Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Φ. (επιμ.). (2012). *Ηθική και Δεοντολογία της Υγείας*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Παπαδόπουλος, Ι. Σ. (2005). *Οδήγηση με ασφάλεια. Γνώσεις επιβίωσης και* αλληλοπροστασίας. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Πλέσσας, Σ. & Κανέλλος, Ε. (1997). *Φυσιολογία του ανθρώπου 1*. Αθήνα: Εκδόσεις Φάρμακον-Τύπος.

Πλούμης, Α. (2021). *Θέματα Φυσικής Ιατρικής και Αποκατάστασης, με κλινικά σενάρια και επεμβατικές μεθόδους*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέον.

Πολίτης, Ι., Κανταρτζή, Σ., Κουλουμπή, Μ., Μοροζίνη, Μ. & Παπαγεωργίου, Α. (2005). *Ερμηνευτικό λεξικό εργοθεραπευτικών όρων*. Αθήνα: Σύλλογος Ελλήνων Εργοθεραπευτών.

Pomerantz, A. M. (2022). *Κλινική Ψυχολογία* (5η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Τζιόλα.

Ρουμελιώτης, Δ. (1993). *Ιατρική αποκατάσταση ατόμων με ειδικές ανάγκες*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Ζήτα.

Sadock, B. J. & Sadock, V. A. (2007). *Εγχειρίδιο κλινικής ψυχιατρικής* (μτφρ. Γ. Παπαδημητρίου). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

Sadock, B. J. & Sadock, V. A. (2013). *Kaplan & Sadock's Επιτομή Ψυχιατρική παιδιών και εφήβων*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

Σεμαλτιανού, Ε. (2022). *Τρίτη ηλικία: 101 ασκήσεις και προγράμματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάλτο.

Sheridan, M. D. (2014). *Το παιχνίδι στην πρώιμη ηλικία. Από τη γέννηση ως τον έκτο χρόνο* (μτφρ. Β. Λουπέλλη & Β. Γαλιφιανάκη). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Σιαμιώτη, Δ. & Θεοδωράτου Μ. (2023). «Ο πόνος ως βιοψυχοκοινωνικό φαινόμενο», στο: *Αρχεία Ελληνικής Ιατρικής*, 40(5): 590-598.

Σιέττου, Ε., Αναλυτή, Α., Τσεγγελίδου, Θ. & Καρβούνης, Ι. (2024). *Οδηγός κατάρτισης Ειδικότητας: «Βοηθός Εργοθεραπείας».* Αθήνα: Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης, Διά Βίου Μάθησης και Νεολαίας.

Σκαλτσή, Π., Τσίπρα, Ι., Τσινιά, Ν. & Χαριτάκη, Α. (επιμ.). (2016). *Η συμβολή της Εργοθεραπείας στην Ψυχιατρική Θεραπευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Skinner, H. B. (2004). *Σύγχρονη Ορθοπαιδική. Διαγνωστική και Θεραπευτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη.

Συλλογικό Έργο. (2002). *Προληπτική Ψυχιατρική* (επιμ. Γ. Ν. Χριστοδούλου, Β. Π. Κονταξάκης & Μ. Π. Οικονόμου). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συλλογικό Έργο. (2007). *Η Τρίτη Ηλικία* (επιμ. Γ. Ν. Χριστοδούλου & Β. Π. Κονταξάκης). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συλλογικό Έργο. (2014). *Εργοθεραπεία και Ψυχική Υγεία* (επιμ. Π. Σκαλτσή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συλλογικό Έργο. (2019). *Η συμβολή των Ψυχοθεραπειών μέσω της Τέχνης στην Ψυχιατρική Θεραπευτική* (επιμ. Λ. Γιώτης). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Βήτα.

Συλλογικό Έργο. (2021). *Παιδιατρική Νευρολογία* (2η έκδοση), (επιμ. Δ. Ι. Ζαφειρίου & Ε. Βαργιάμη). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.

Συλλογικό Έργο. (2023). *Εργοθεραπεία, Αποκατάσταση, Διεπιστημονικότητα*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέον.

Συμεωνίδης, Π. (1996). *Κακώσεις και παθήσεις του μυοσκελετικού συστήματος* (2η έκδοση). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις University Studio Press.

Σφετσιώρης, Δ. Κ. (2003). *Κινησιολογία. Εισαγωγή – Άνω άκρο. Ένα εγχειρίδιο για την κινητική συμπεριφορά των αρθρώσεων.* Αθήνα: Εκδόσεις d.K.S.

Taylor, M. C. (2022). *Τεκμηριωμένη πρακτική στην Εργοθεραπεία* (επιμ. Ι.-Γ. Κατσούρη & Μ. Κουλουμπή). Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Κωνσταντάρα.

Τζονιχάκη, Ι. (2019). *Η Εργοθεραπεία στους ηλικιωμένους*. Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Τομαράς, Β. Δ. (1998). *Εγχειρίδιο Νευρολογίας*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

Τσέργας, Ν. (2020). *Θεραπεία μέσω της Ποίησης και Θεραπευτική Δημιουργική Γραφή*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.

Τσιμπιδάκη, Α. Θ., Τσιμπιδάκης, Χ. Θ. & Πάνου, Α. Δ. (2019). *Οικογένεια με εγκεφαλική παράλυση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

Unglaub-Silverthorn, D. (2018). *Φυσιολογία του Ανθρώπου* (μτφρ. Σ. Μ. Κωνσταντοπούλου & Σ. Κουναλάκης). Λευκωσία: Εκδόσεις Π. Χ. Πασχαλίδη & Broken Hill Publishers.

Wilkinson, L. & Graham, L. (2009). *Βασική Νευρολογία* (4η έκδοση), (μτφρ. Ν. Καλφάκης). Αθήνα: Εκδόσεις Παρισιάνου.

Χανιώτης, Φ. & Χανιώτης, Δ. (2012). *Γηριατρική*. Αθήνα: Ιατρικές Εκδόσεις Λίτσα.

Yalom, I. D. (2006). *Θεωρία και πράξη της ομαδικής ψυχοθεραπείας* (μτφρ. Ε. Ανδριτσάνου & Δ. Κακατσάκη) Αθήνα: Εκδόσεις Άγρα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

American Occupational Therapy Association. (2014). "Occupational Therapy Practice: Domain and Process" (3rd edition), in: A*merican Journal of Occupational Therapy,* 68 (Supplement 1). Retrieved from: Occupational Therapy Practice Framework: Domain and Process (3rd Edition) | The American Journal of Occupational Therapy | American Occupational Therapy Association (aota.org)

American Occupational Therapy Association-AOTA. (2020). "Occupational therapy practice framework: Domain and process" (4th edition), in: *American Journal of Occupational Therapy*, 74(4).

Christiansen, C. H. & Baum, C. M. (2005). *Occupational therapy: Performance, participation, and well-being* (3rd edition). Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.

Cole, M. B. & Tufano, R. (2008). *Applied theories in occupational therapy: A practical approach.* Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.

Evans V., Dooley, J. & Anderson, C. (2015). *Career Paths: Physician Assistant*. Newbury: Express Publishing.

Turpin, M., Garcia, J. & Iwama, M. K. (2023). *Using Occupational Therapy Models in Practice. A Fieldguide* (2nd edition). Amsterdam: Elsevier.

World Health Organization. (2001). *The World Health Report 2001: Mental health: New understanding, new hope*. Geneva: World Health Organization.

Β | Βιβλιογραφικές αναφορές σχετικές με τη μεθοδολογία ανάπτυξης των εκπαιδευτικών εγχειριδίων

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Γούλας, Χρ., Θεοδωρή, Ελ., Καρατράσογλου, Ι., Μαρκίδης, Κ., Μπαμπανέλου, Δ. & Νάτσης, Π. (2022). *Πρότυπος Οδηγός Κατάρτισης*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Ανάπτυξη οριζόντιας εκπαιδευτικής μεθοδολογίας/Εκπαιδευτικός σχεδιασμός στο πεδίο της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Πρότυπο Εκπαιδευτικό Εγχειρίδιο*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Βαρβιτσιώτη, Ρ., Θεοδωρή, Ελ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2023). *Πρότυπη Τράπεζα Θεμάτων*. Αθήνα: ΚΑΝΕΠ/ΓΣΕΕ.

Γενική Γραμματεία Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Διά Βίου Μάθησης. Τμήμα Σπουδών, Προγραμμάτων και Οργάνωσης Επαγγελματικής Κατάρτισης. (2020). *Οδηγοί σπουδών ειδικοτήτων ΙΕΚ του Ν. 4186/2013*. Ανακτήθηκε στις 5 Μαρτίου 2026 από: https://gsvetlly.minedu.gov.gr/sxoles-anoteris-epaggelmatikis-katartisis-s-a-e-k/odigoi-katartisis-spoudon

Γούλας, Χ. & Λιντζέρης, Π. (2017). *Διά Βίου Μάθηση, Επαγγελματική Κατάρτιση, Απασχόληση και Οικονομία: Νέα Δεδομένα, Προτεραιότητες και Προκλήσεις*. Αθήνα: ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.

Γούλας, Χ., Μαρκίδης, Κ. & Μπαμπανέλου, Δ. (2021). *Πρότυπο ανάπτυξης εκπαιδευτικών υλικών του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ* [Εσωτερική έκδοση]. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας.

Δημουλάς, Κ., Βαρβιτσιώτη, Ρ. & Σπηλιώτη, Χ. (2007). *Οδηγός Ανάπτυξης Επαγγελματικών Περιγραμμάτων*. Αθήνα: ΓΣΕΕ, ΣΕΒ, ΓΣΕΒΕΕ, ΕΣΕΕ.

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. (2021). *Νέα βίντεο παρουσίασης επαγγελμάτων* [Video]. Ανακτήθηκε από: https://oasi.inegsee.gr/

Καραλής, Θ., Καρατράσογλου, Ι., Μαρκίδης, Κ., Βαρβιτσιώτη, Ρ., Νάτσης, Π. & Παπαευσταθίου, Κ. (2021). *Μεθοδολογικές προσεγγίσεις ανάπτυξης επαγγελματικών περιγραμμάτων και πλαισίων εκπαιδευτικών προδιαγραφών προγραμμάτων*. Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε στις 15 Μαρτίου 2022 από: https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2021/07/Me8odologia_EP_Ebook.pdf

Λευθεριώτου, Π. (χ.χ.). *Η Εκπαιδευτική Διεργασία στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Cedefop. (2014). *Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση στη Ελλάδα: Συνοπτική Περιγραφή*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Cedefop. (2014). *Terminology of European Education and Training Policy: A Selection of 130 Key Terms* (2nd edition). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Cedefop. (2018). *Skills forecast, trends and challenges to 2030*. DOI: 10.2801/4492TI-RF-18-002-EN-NISBN: 978-92-896-2712-218/12/2018.

Kopnov, V. A., Shmurygina, O., Shchipanova, D., Dremina, M. A., Papaloizou, L., Orphanidou, Y. & Morevs, P. (2018). "Functional Analysis and Functional Maps of Qualifications in ECVET Context", in: *The Education and Science Journal*, 20(6), pp. 90-117. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/326242379_Functional_Analysis_and_Functional_Maps_of_Qualifications_in_ECVET_Context

Mansfield, B. & Schmidt, H. (2001). *Linking Vocational Education and Training Standards and Employment Requirements: An International Manual*. European Training Foundation. Retrieved June, 9, 2020, from: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/C12578310056925BC12571FE00473D6B_NOTE6UAEET.pdf

Μπουραντάς, Δ. Κ. (2002). *Μάνατζμεντ, θεωρητικό υπόβαθρο, σύγχρονες πρακτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.

Psifidou, I. (2009). "What learning outcome based curricula imply for teachers and trainers", in: *7th International Conference "Comparative Education and Teacher Training"* (June 29-July 3, 2009), vol. 7, pp. 183-188. Sofia, Bulgaria: Bureau for Educational Services.

Γ | Σχετική εθνική νομοθεσία

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (2006/962/ΕΚ)*. Ανακτήθηκε στις 20 Ιουλίου 2026 από: https://eur-lex.europa.eu/eli/reco/2006/962/oj

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Σύσταση του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2018 σχετικά με τις βασικές ικανότητες της διά βίου μάθησης (2018/C 189/01)*. Ανακτήθηκε στις 20 Ιουλίου 2026 από: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=PL

Νόμος υπ' αρ. 4763/2020 «Εθνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/958 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 2018 σχετικά με τον έλεγχο αναλογικότητας πριν από τη θέσπιση νέας νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελμάτων (ΕΕ L 173), κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας για το Ελληνογερμανικό Ίδρυμα Νεολαίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 254/Α/21-12-2020).

Υπ' αρ. ΦΒ7/108652/Κ3 Απόφαση Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Παιδείας και Θρησκευμάτων – Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Πλαίσιο Ποιότητας Μαθητείας» (ΦΕΚ 4146/Β/9-9-2021).

Υπ' αρ. Κ5/97484 Απόφαση Υπουργών Οικονομικών – Ανάπτυξης και Επενδύσεων – Παιδείας και Θρησκευμάτων – Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων – Υγείας «Πρακτική άσκηση σπουδαστών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης αρμοδιότητας Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων» (ΦΕΚ 3938/Β/26-8-2021).

Υπ' αρ. Κ1/118932/2017 Απόφαση Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης – Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων – Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υγείας «Ρύθμιση θεμάτων επιδότησης και ασφάλισης της Μαθητείας των σπουδαστών των δημόσιων και ιδιωτικών Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) και Σχολών Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ)» (ΦΕΚ 2440/Β/18-7-2017).

Υπ' αρ. Κ1/54877/2017 Απόφαση Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων «Τροποποίηση του Κανονισμού λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ)» (ΦΕΚ 1245/Β/11-4-2017).

Υπ' αρ. 5954/2014 Απόφαση Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Κανονισμός Λειτουργίας Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ) που υπάγονται στη Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης (ΓΓΔΒΜ)» (ΦΕΚ 1807/Β/2-7-2014).

Υπ' αρ. 110998/2006 Απόφαση Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών – Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων – Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας «Πιστοποίηση Επαγγελματικών Περιγραμμάτων» (ΦΕΚ 566/Β/8-5-2006).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΩΝ

Συντακτική ομάδα
Ρένα Βαρβιτσιώτη
Ελένη Θεοδωρή
Κωνσταντίνος Μαρκίδης
Δέσποινα Μπαμπανέλου

Επιμέλεια σύνταξης
Δέσποινα Μπαμπανέλου

Το εκπαιδευτικό εγχειρίδιο συντάχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης με τίτλο «Διαμόρφωση οδηγών κατάρτισης και εκπαιδευτικών εγχειριδίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ)» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5069281 μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020» που συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-Ε.Κ.Τ.).

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ 2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη